

Beträffande motiveringen för de i sammanställningen upptagna arbetena hänvisas till handlingarna.

Styrelsen äskar ett anslag av 10 600 000 kronor för nästa budgetår.

Fortsatt elektrifiering av statsbanenätet.

För detta ändamål ha för budgetåret 1951/52 anvisats 10 000 000 kronor. Den 30 juni 1951 fanns icke någon behållning å anslaget.

Järnvägsstyrelsen erinrar hurusom styrelsen i skrivelse den 23 september 1950 meddelat, att kostnaderna för elektrifiering av linjerna Gävle—Söderhamn—Kilafors och Alvesta—Karlskrona med Emmaboda—Kalmar beräknades uppgå till 14 955 000 kronor respektive 22 240 000 kronor eller sammanlagt 37 195 000 kronor. I dessa belopp ingingo ej kostnaderna för elektrolok, vilka redovisas under annan anslagsrubrik.

Elektrifieringskostnaderna ha, framhåller styrelsen, sedermera stigit, och i september 1951 räknar man med att stegringen uppgår till omkring 30 procent. De båda elektrifieringsföretagen skulle sålunda kosta i runt tal 20 respektive 29 miljoner kronor eller tillsammans 49 miljoner kronor. Om elektrifieringstakten icke skall nedgå under den nuvarande, måste den årliga anslagstilldelningen höjas i motsvarande grad. Med hänsyn härtill skulle för de fortsatta arbetena på de nu beslutade linjerna erfordras, utöver begärt tilläggsanslag av 3 miljoner kronor för innevarande budgetår, 13 och 14 miljoner kronor under budgetåren 1952/53 respektive 1953/54 samt 3 miljoner kronor under budgetåret 1954/55.

De sålunda stegrade anläggningskostnaderna kunna icke väntas försämrå räntabiliteten av pågående eller föreslagna elektrifieringsföretag, sådan denna beräknats i styrelsens skrivelse den 3 december 1949 i elektrifieringsfrågan. Den allmänna höjningen av personal- och andra driftomkostnader träffar nämligen ångdriften relativt starkare än elektrodriften. Enbart det nu gällande kolpriset, 130 kronor per ton, medför, att ångdriften ställer sig utomordentligt dyrbar.

Enligt nu gällande planer skulle elektrifieringen av sträckan Gävle—Söderhamn—Kilafors vara fullbordad vid årsskiftet 1952/53, medan linjen Alvesta—Karlskrona med Emmaboda—Kalmar skulle vara färdigelektrifierad i slutet av år 1954. Såsom järnvägsstyrelsen tidigare påpekat, innebär detta, att arbetena bedrivs i mycket långsam takt. Järnvägsstyrelsen har också understrukit, att det ur de synpunkter, som statsbaneföretaget har att anlägga, vore i hög grad önskvärt, att arbetet bedreves i snabbare takt och att varje framdeles uppkommande möjlighet att höja arbetsintensiteten därför bör tillvaratagas.

När det gäller att bedöma möjligheten att öka arbetstakten, är det lämpligt att göra klart för sig de faktorer, som skulle kunna hindra en ökning av densamma. Styrelsen har för sin del ringa möjlighet att påverka tillgången på materiel och arbetskraft i stort och kan därför i dessa hänseenden blott uttala sig med ledning av färsk erfarenheter. I materialfrågan må nämnas, att tillgången på framför allt stål till ledningsbryggor och stolpar

är ringa och därför verkar hindrande för en snabbare arbetstakt. Beträffande tillgången på arbetskraft är situationen den, att styrelsen för närvarande icke fullt ut lyckats tillgodose de behov, som vid den nuvarande begränsade arbetstakten göra sig gällande. Icke desto mindre finner sig styrelsen böra planera för en snabbare arbetstakt. Pågående utbyggnader av stålindustrien inom landet göra det icke osannolikt, att tillgången på stål kan komma att förbättras inom en näraliggande framtid. Ett även ringa omslag i konjunkturen kan också göra tillgången på arbetskraft bättre.

Enligt järnvägsstyrelsen torde det icke vara möjligt att öka arbetstakten på linjen Gävle—Söderhamn—Kilafors. Tidpunkten för arbetets slutförande ligger alltför nära för att någon radikal omsvängning på stålmarknaden eller i fråga om tillgången på arbetskraft kan väntas inträda. Ej heller vore det ändamålsenligt att öka arbetstakten på linjen Alvesta—Karlskrona med Emmaboda—Kalmar, enär det tyvärr icke torde bli möjligt för styrelsen att taga denna linje i bruk för elektrisk drift förrän tidigast i slutet av år 1954, trots att styrelsen gärna skulle vilja tidigare bereda de här ifrågakvarande trakterna de bättre kommunikationer, som elektrifieringen möjliggör. I nu rådande situation på kolmarknaden och med av denna förorsakade tågindragningar vore en snar elektrifiering av denna linje särskilt påkallad. En snabbare igångsättning hindras emellertid därav, att telegrafverket, som har stora stråk av blankledning framdragna längs järnvägen, icke kan få dessa ledningar undanflyttade förrän vid nyssnämnda tidpunkt, då telegrafstyrelsen får en kabel färdigställd, avsedd att ersätta dem. En ökning av elektrifieringsintensiteten måste som följd härav genomföras på sådant sätt, att arbeten igångsätts på nya linjer och i mån av möjlighet bedrivs parallellt med redan beslutade arbeten.

Som följd härav fordras enligt järnvägsstyrelsens mening, att statsmakterna fatta ytterligare beslut i fråga om det av järnvägsstyrelsen i skrivelse till Kungl. Maj:t den 3 december 1949 framlagda elektrifieringsprogrammet. På ett undantag när finner styrelsen för sin del ingen anledning att ändra på ordningsföljden för de i programmet till elektrifiering föreslagna linjerna, enär i stort sett intet inträffat, som rubbat de motiv, vilka förelågo, då denna ordningsföljd på sin tid föreslogs. Närmast gäller det att bedöma, hur långt ned i programmet ett nytt elektrifieringsbeslut nu bör sträckas.

Järnvägsstyrelsen erinrar till en början om vad tidigare nämnts i fråga om nödvändigheten att i nu rådande konjunktur sörja för en jämn sysselsättning av den i elektrifieringsarbetena engagerade personalen. En jämn sysselsättning är av betydelse icke enbart med hänsyn till personalens utkomstmöjligheter utan i minst lika hög grad med tanke på nödvändigheten att väl utnyttja den disponibla arbetskraften. Eftersom elektrifieringsarbetena, åtminstone delvis, äro starkt beroende av årstiderna, är det önskvärt, att linjer, belägna i landets södra och norra delar, bliva beslutade i ett sammanhang. En på sådant sätt åstadkommen möjlighet att utjämna de eljest säsongbetonade arbetsförhållandena förbättras, i samma mån som det beslutade programmet utsträcker i tiden. Vidare är det ändamålsenligt att

välja sådan omfattning av beslutet, att övergångar mellan ång- och elektrodrift förläggas till i trafikmässigt avseende lämpliga platser, så att kostbara interimsanordningar i form av t. ex. provisoriska lokstationer undvikas. Med hänsyn till trafikens struktur är det också önskvärt att platserna väljas så, att tidtabellen icke influeras ogynnsamt av tidsförluster vid lokbyten.

Med hänsyn till dessa faktorer, arbetskraftens utnyttjning, kravet på att i möjligaste mån undvika provisorier samt önskemålet att hålla en för järnvägens ekonomi och den trafikerande allmänheten lämpad tidtabell, finner järnvägsstyrelsen att beslut i första hand bör fattas om elektrifiering av de fem linjerna Söderhamn—Sundsvall, Ludvika—Tillberga—Sala, Sundsvall—Härnösand, Hässleholm—Kristianstad och Härnösand—Långsele. Det torde därefter böra överlåtas på styrelsen att tid efter annan avgöra, var arbetena inom den sålunda fastslagna ramen lämpligast skola sättas in. Endast på detta sätt blir det möjligt att med hänsyn till de klimatiska förhållandena och i en situation, som präglas av snabba växlingar på materiel- och arbetsmarknaden, bedriva arbetena rationellt.

I jämförelse med ordningsföljden i styrelsens program av den 3 december 1949 innebär det nu nämnda, att linjen Härnösand—Långsele elektrifieras före linjen Bastuträsk—Skelleftehamn med Slind—Boliden. Omkastningen sammanhänger med förenämnda trafik- och tidtabellsmässiga hänsyn.

Järnvägsstyrelsen erinrar vidare, att Skånes handelskammare och drätselkammaren i Kristianstad i skrivelser till Kungl. Maj:t den 26 respektive 28 juni 1951 hemställt om proposition till 1952 års riksdag med förslag till elektrifiering av linjen Hässleholm—Kristianstad—Åhus. Styrelsen anför härom.

Linjen Hässleholm—Kristianstad ingår i det delprogram, som här föreslagits. Vad beträffar den blott 17 km långa linjedelen Kristianstad—Åhus må framhållas, att dess elektrifiering i dagens läge icke skulle medföra några påtagliga fördelar för trafikanterna. Situationen kan i detta hänseende möjligen förändras i den mån hamnrörelsen i Åhus utvidgas. En förutsättning är emellertid att bangården i Kristianstad i så fall ombygges. Förberedelserna för detta arbete pågå. Ej heller ur driftekonomisk synpunkt skulle denna elektrifiering nu komma att innebära några nämnvärda fördelar, enär Kristianstad med bibehållen ånglokstation för lång tid framåt måste förutses komma att utgöra centrum för flera återstående ångdrivna linjer. Järnvägsstyrelsen anser för sin del, att ett avgörande på denna punkt bör tills vidare anstå samt är beredd att taga frågan under omprövning, så snart ny anledning därtill uppkommer.

För att påbörja förberedelserna för elektrifiering av de av styrelsen upptagna fem linjerna böra 4 miljoner kronor anvisas för budgetåret 1952/53 utöver de 13 miljoner kronor, som erfordras för fortsatta arbeten med redan beslutade elektrifieringar.

Styrelsen hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att besluta om elektrifiering av linjerna Söderhamn—Sundsvall, Ludvika—Tillberga—

Sala, Sundsvall—Härnösand, Hässleholm—Kristianstad och Härnösand—Långsele samt att till fortsatt elektrifiering av statsbanenätet anvisa 17 000 000 kronor för budgetåret 1952/53.

Lokstations- och driftverkstadsanläggningar.

Till anläggningar för lokstationer och driftverkstäder ha för budgetåret 1951/52 anvisats 1 200 000 kronor. Den 30 juni 1951 fanns en behållning å anslaget av ca 2,4 miljoner kronor.

Genom viss förskjutning av arbetenas färdigställande beräknas en behållning av 1 300 000 kronor föreligga å anslaget vid utgången av budgetåret 1951/52. För fullföljande av tidigare anmälda arbeten kvarstår 1 700 000 kronor. Härtill kommer en kostnadsökning av 1 200 000 kronor på grund av inträdda prisstegringar. Sammanlagda kvarstående medelsbehovet uppgår sålunda till 2 900 000 kronor. Härtill komma 1 700 000 kronor för följande företag.

Ny lokstation i Västerås (totalkostnad 3,5 miljoner kronor)	1 000 000
Tillbyggnad av lokstall i Nässjö	200 000
Diverse mindre arbeten	500 000
Summa kronor	1 700 000

Beträffande motiveringen för dessa företag hänvisas till handlingarna.
För nästa budgetår äskar styrelsen 2 100 000 kronor.

Anläggningar vid huvudverkstäder.

Till anläggningar vid huvudverkstäder ha för budgetåret 1951/52 anvisats 300 000 kronor. Den 30 juni 1951 fanns en behållning å anslaget av 980 000 kronor.

Under budgetåret 1952/53 anser styrelsen angeläget att igångsätta följande tidigare icke anmälda arbeten:

	Total kostnad kronor	Härav under budgetåret 1952/53 kronor
Örebro, tillbyggnad för rälsbussrevisioner	4 500 000	1 500 000
Hagalund, ny verkstadsanläggning för mindre revisionsarbeten på personvagnar	8 000 000	200 000
Malmö, uppförande av marketeriberbyggnad	500 000	150 000
Malmö, tillbyggnad av elektrolokverkstaden	750 000	450 000
Notviken, tillbyggnad av elektrolokverkstaden	500 000	500 000
Diverse mindre arbeten vid huvudverkstäder	1 000 000	1 000 000
Summa	15 250 000	3 800 000

Beträffande motiveringen för dessa företag hänvisas till handlingarna.

För dessa nya arbeten och fullföljandet av nu pågående eller planerade arbeten erfordras under budgetåret 1952/53 4 625 000 kronor. Enär en behållning av 135 000 kronor beräknas stå till förfogande vid budgetårets in-

gång, blir det totala nya medelsbehovet 4 490 000 kronor eller avrundat 4 500 000 kronor.

Styrelsen äskar ett anslag med detta belopp för nästa budgetår.

Anläggningar vid förrådsavdelningen.

Under detta anslag ha för budgetåret 1951/52 anvisats 200 000 kronor till anläggning av ett huvudförråd i Gävle.

Styrelsen meddelar, att kostnaden på grund av inträdda prisstegringar kommer att stiga från 500 000 kronor till 600 000 kronor. För slutförande av arbetet erfordras för budgetåret 1952/53 ett anslag av 400 000 kronor.

För diverse mindre arbeten, såsom förrådsbodars, modernisering av vissa förrådslokaler etc., erfordras vidare 230 000 kronor.

Styrelsen hemställer, att 630 000 kronor anvisas till anläggningar vid förrådsavdelningen för nästa budgetår.

Departementschefen.

Under återopande av vad jag anfört under punkten 15 hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

I. att för budgetåret 1952/53 anvisa följande investeringsanslag, nämligen

a) Bangårdar	11 300 000 kronor,
b) Dubbelspårsbyggnader och linjeomläggningar	17 000 000 kronor,
c) Anläggning av industrispår Örnsköldsviks västra—Gullänget	800 000 kronor,
d) Ombyggnad till normalspår av linjen Forshem—Lidköping—Håkantorp med Källby—Kinnekleva	2 000 000 kronor,
e) Fortlöpande förstärkning av spåröverbyggnaden	16 000 000 kronor,
f) Skenfria vägkorsningar m. m.	1 000 kronor,
g) Broar m. m.	4 500 000 kronor,
h) Husbyggnader	11 200 000 kronor,
i) Signalsäkerhetsanläggningar	7 100 000 kronor,
j) Vägskyddsanläggningar	1 800 000 kronor,
k) Telefonanläggningar m. m.	5 900 000 kronor,
l) Anläggningar för elektrisk tågdrift ..	10 100 000 kronor,
m) Fortsatt elektrifiering av statsbanenätet	17 000 000 kronor,
n) Lokstations- och driftverkstadsanläggningar	1 100 000 kronor,
o) Anläggningar vid huvudverkstäder ..	4 500 000 kronor,
p) Anläggningar vid förrådsavdelningen	630 000 kronor;

II. att bemyndiga Kungl. Maj:t att besluta om elektrifiering av linjerna Söderhamn—Sundsvall, Ludvika—Tillberga—Sala, Sundsvall—Härnösand, Hässleholm—Kristianstad och Härnösand—Långsele.

[17] 3. **Försvarsberedskap.** Till försvarsberedskap vid statens järnvägar ha för budgetåren 1950/51 och 1951/52 anvisats samt å tilläggsstat till riksstaten för innevarande budgetår och å riksstaten för nästa budgetår äskats följande belopp:

Budgetår	Kronor
1950/51	2 905 000
1951/52	2 500 000
	+ 2 000 000 ¹
1952/53 (verkets förslag)	13 000 000

Medelsförbrukningen under denna huvudgrupp uppgick budgetåret 1950/51 till ca 1,3 miljon kronor. Vid budgetårets slut fanns en behållning av ca 2,7 miljoner kronor, varav dock 0,7 miljon kronor överförts till försvarets fastighetsfond.

Järnvägsstyrelsen har för nästa budgetår äskat 13 000 000 kronor till försvarsberedskapsåtgärder vid statens järnvägar.

Samtidigt har styrelsen hemställt, att motsvarande belopp anvisas å driftbudgeten för avskrivning av ifrågavarande kapitalinvesteringar.

Beträffande den närmare motiveringen för styrelsens förslag hänvisas till styrelsens skrivelser i ämnet den 28 september 1951. Med hänsyn till skrivelsernas innehåll torde någon närmare redogörelse för desamma icke lämpligen böra lämnas till statsrådsprotokollet. Riksdagens vederbörande utskott torde böra erhålla uppgifter därom genom att skrivelserna tillhandahållas utskottet.

Departementschefen.

Under åberopande av vad jag anfört under punkten 15 hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Försvarsberedskap vid statens järnvägar* för budgetåret 1952/53 anvisa ett investeringsanslag av 8 550 000 kronor.

[18] 4. **Rullande materiel.**

Järnvägsstyrelsen.

Järnvägsstyrelsens i petita den 28 september 1951 framlagda äskanden för nästa budgetår avse i fråga om rullande materiel följande anslagsändamål:

Anskaffning av lok och lokomotorer	48 800 000
Anskaffning av motorvagnar och rälsbussar	17 050 000
Anskaffning av person-, resgods- och postvagnar	11 350 000
Anskaffning av godsvagnar	36 500 000
Ombyggnad av rullande materiel	8 000 000
	121 700 000

¹ Äskat å tilläggsstat.

Härjämte äskas å tilläggsstat sammanlagt 6 500 000 kronor, varav 4 300 000 kronor till anskaffning av lok och lokomotorer och 2 200 000 kronor till anskaffning av godsagnar.

Av styrelsens pelita och i samband därmed lämnade uppgifter framgår följande beträffande de särskilda anslagsändamålen.

Anskaffning av lok och lokomotorer.

Till anskaffning av lok och lokomotorer ha för budgetåret 1951/52 anvisats sammanlagt 17,3 miljoner kronor, varav 16 miljoner kronor under ifrågavarande anslag och 1,3 miljon kronor under anslaget till ytterligare anskaffning av elektrolok. Det under anslaget till ytterligare ombyggnad av rullande materiel för budgetåret 1951/52 anvisade beloppet 2,5 miljoner kronor, har av skäl, som angivas i det följande, disponerats för nybeställning av ellok. För budgetåret 1951/52 finnas alltså disponibla sammanlagt 19,8 miljoner kronor för här ifrågavarande ändamål.

Järnvägsstyrelsen har anmält behov av medel dels till följande redan utlagda beställningar, nämligen för ånglok 5 925 000 kronor, för drivgaslok 550 000 kronor, för ellok 27 300 000 kronor samt för lokomotorer 1 930 000 kronor, dels till förskottslikvider för nybeställning av smalspårslok 4 000 000 kronor, dieselväxellok 2 750 000 kronor, ellok 5 600 000 kronor samt lokomotorer 700 000 kronor eller tillhopa 48 775 000 kronor. För nästa budgetår äskar styrelsen ett anslag av 48 800 000 kronor.

Lok. Styrelsen erinrar, att i det till likvider för redan beställda ellok angivna beloppet av 27 300 000 kronor ingå 6,2 miljoner kronor för malm-banelok, varav nya beställts för ett totalbelopp av 9 miljoner kronor i stället för 4 miljoner kronor såsom närmast var avsett, då för budgetåret 1951/52 begärdes och anvisades 1,3 miljon kronor till förskottslikvid. Samtidigt har den förutsedda ändringen av befintliga malm-banelok till ett totalbelopp av 6 miljoner kronor, vartill för budgetåret 1951/52 under anslaget till ytterligare ombyggnad av rullande materiel anvisats 2,5 miljoner kronor, kunnat reduceras till högst 1 miljon kronor. Härigenom har av beställningsbemyndigandet för ombyggnad frigjorts ett belopp av minst 5 miljoner kronor, som omdisponerats och utnyttjats för nybeställning.

Styrelsen framhåller, att ånglok snarast böra ersättas med diesellok på sträckor, där elektrifiering ej planeras. I medeltal för här ifrågakommande olika slag av tågtnäst motsvarar enligt erfarenhet ett ton dieselolja ej mindre än 7—8 ton kol. Vidare kunna dieselloken bemannas med endast en man. Ett normalspårigt provlok, ett s. k. drivgaslok, vartill medel beviljats budgetåret 1950/51 beräknas bli levererat på nyåret 1953. I avvaktan på närmare erfarenhet rörande detta och utländska försökslok anser styrelsen, att nyanskaffning av ånglok eller diesellok för normalspår tillsvidare bör anstå trots trängande behov. På de smalspåriga banorna, där den överåriga delen av lokparken är procentuellt ännu större än på normalspårslinjerna, kan en nyanskaffning däremot icke längre uppskjutas.

Effektbehovet är mindre för ett smalspårslok än för ett normalspårslok. Denna omständighet öppnar en möjlighet att för smalspåriga diesellok använda en enklare och lättare kraftöverföring. Bl. a. härigenom föreligger redan nu vissa utsikter att få fram ett acceptabelt smalspårigt diesellok. Skulle det visa sig att detta resultat ej kan nås, måste ånglok beställas i stället för diesellok. Angeläget behov föreligger av cirka 30 dragkraftenheter, varav ett mindre antal för spårvidd 1 067 mm. Dessa senare äro avsedda att utföras så, att de kunna omändras till 891 mm spårvidd, när 1 067 mm-nätet ombygges till normal spårvidd. Merkostnaden för att göra loken omändringsbara tillsammans med kostnaden för den framtida omändringen utgör endast en obetydlig del av anskaffningskostnaden. Kostnaden för dessa smalspåriga lok beräknas till cirka 12 miljoner kronor, varav 4 miljoner kronor i form av förskottslikvider torde falla på budgetåret 1952/53.

I 1950 års petita framhölls, erinrar styrelsen, de stora kostnadsbesparingar, som erhållas genom användning av diesellok i växlingstjänst. De ytterligare höjda kolpriserna göra nu besparingen ännu större. Ett diesellok beräknas sålunda per år inbespara cirka 75 000 kronor jämfört med ett ånglok. Styrelsen anser det därför önskvärt, att dylika motorlok snarast beställas för en totalsumma av 8 250 000 kronor, varav 2 750 000 kronor beräknas belöpa på budgetåret 1952/53.

I fråga om ellok föreligger för närvarande en synnerligen besvärande brist. Denna nödvändiggör dels insättandet av oekonomiska ånglok på elektrifierade sträckor, dels indragning av persontåg samt andra serviceförsämrande åtgärder för person- och godstrafiken. Detta oaktat är elloksparken så ansträngd, att erforderliga underhållsarbeten ej alltid medhinnas samt att slopmässiga lok måste hållas i tjänst. Pågående och i denna skrivelse föreslagna elektrifieringar kräva därutöver nya lok. Väntade leveranser av ellok beräknas icke täcka lokbehovet, såvida icke den nuvarande trafikkonjunkturen radikalt förändras. En plan har uppgjorts för att under 5 år avveckla ellokbristen. Därvid har förutsatts ungefär oförändrad trafikvolym men viss förändring av trafikens struktur, vilket medför ökat behov av lok. Enligt denna plan skulle under det närmaste året erfordras beställning av ellok för en totalsumma av minst 18 miljoner kronor. Med hänsyn till dessa omständigheter anser järnvägsstyrelsen att under budgetåret 1952/53 ellok böra inköpas för en totalsumma av minst 18 miljoner kronor. Till förskottslikvid för dessa lok erfordras under budgetåret cirka 5,6 miljoner kronor.

Lokomotorer. Utöver redan beställda lokomotorer föreligger på grund av den planerade utökningen av lokomotordriften ett ytterligare behov av 20 lokomotorer. Dessa beräknas draga en kostnad av cirka 2 miljoner kronor, varav 700 000 kronor under budgetåret 1952/53.

Anskaffning av motorvagnar och rälsbussar.

För budgetåret 1951/52 har ifrågavarande anslag anvisats med 8 900 000 kronor. Beloppet avser helt anskaffning av rälsbussar.

Rälsbussar. Statens järnvägars rälsbusspark omfattar för närvarande 646 fordon. Av dessa ha endast 53 stålkaross, alla övriga träkaross. Av de senare äro omkring 190 fordon efter minst 12 års intensiv användning i sådant skick, att ett fortsatt underhåll icke kan anses ekonomiskt. Antalet fordon med denna långa användningstid kommer under de närmaste 5 åren att öka med cirka 40 fordon per år. Då de numera icke kunna sägas fylla de krav som ställas från den resande allmänhetens sida är en successiv ersättningsanskaffning nödvändig.

På grund av rälsbussdriftens goda räntabilitet i jämförelse med ångdriften samt den i förhållande till transportkapaciteten jämförelsevis låga kapitalkostnaden för rälsbusståg har det, särskilt under sista tiden med dess avsevärt ökade kostnader för fasta bränslen, blivit alltmera önskvärt att i ökad utsträckning ersätta ångtåg med rälsbusståg. Då flera verkstäder nu visat sig mer intresserade av rälsbusstillverkning än tidigare, synes tidpunkten vara inne att realisera detta önskemål. Att övergången från tåg- till rälsbussdrift innebär en stor ekonomisk vinst framgår därav att driftkostnaden för ett rälsbusståg, bestående av en rälsbuss och en släpvagn, vid nuvarande höga kolpriser torde kunna beräknas till mellan en tredjedel och en fjärdedel av driftkostnaden för de ångtåg, som i första hand äro avsedda att ersättas med rälsbusståg. Räknar man med att varje rälsbuss kör i medeltal 80 000 km per år, skulle detta innebära en årlig besparing per utbyte av över 150 000 kronor. Då kostnaden för en normalspårig rälsbuss och släpvagn uppgår till 300 000 à 400 000 kronor skulle anskaffningskostnaden vara intjänad på få år. Framdeles då något större ångtåg ersättas med rälsbusståg blir det ekonomiska utbytet visserligen icke fullt så gynnsamt men dock alltjämt mycket tillfredsställande.

Enligt en uppgjord anskaffningsplan erfordras, anför styrelsen, minst 125 rälsbussfordon årligen under de närmaste 5 åren för att tillgodose behoven dels att ersätta förslitna fordon, dels att utbyta loktåg med rälsbussar. Det vore ur såväl statens järnvägars som tillverkarnas synpunkt synnerligen värdefullt att redan nu få denna anskaffningsplan i princip godkänd. Härigenom skulle erhållas stabilitet i utvecklingen samtidigt som planläggningen av rälsbusstrafiken underlättades. Vidare torde man kunna förvänta att tillverkarna skulle bli mera intresserade om de med säkerhet kunde räkna med en årlig beställning av denna storlek minst 5 år framåt. Erinras må i detta sammanhang om att även statens järnvägars överrevisorer i sin berättelse för budgetåret 1949/50 förordat ett sådant bemyndigande. Kostnaden för en dylik anskaffning beräknas till 22,5 miljoner kronor per år och medelsbehovet under budgetåret 1952/53 för förskottslikvider för dessa nybeställningar till 7,5 miljoner kronor.

För dellikvider respektive slutlikvider för rälsbussmateriel, vartill delanslag tidigare anvisats, erfordras under budgetåret 9 550 000 kronor. Hela anslagsbehovet för budgetåret 1952/53 beräknas således till (7 500 000 + 9 550 000) 17 050 000 kronor.

Styrelsen hemställer, att styrelsen lämnas ett principbemyndigande på sätt och i den omfattning som angivits i petita och att till anskaffning av rälsbussfordon för budgetåret 1952/53 anvisas 17 050 000 kronor.

Anskaffning av person-, resgods- och postvagnar.

För budgetåret 1951/52 ha till anskaffning av person-, resgods- och postvagnar anvisats tillhopa 15 470 000 kronor.

Personvagnar. Styrelsen framhåller, att en viss ersättningsanskaffning av 1- och 2-klass sovvagnar är ofrånkomlig. Under senare år ha anskaffats kombinerade 1, 2 och 3 klass samt hela 3 klass sovvagnar med stålkorg, varmt och kallt vatten m. m. Därigenom ha 3 klass resande på huvudlinjerna fått moderna vagnar liksom även resande till och från vissa sidolinjer, där kombinerade sovvagnar äro insatta. En nyanskaffning av 1 och 2 klass sovvagnar, som i regel användas för huvudlinjerna, påbörjades först i december 1949, då 10 sådana vagnar i stålkonstruktion beställdes. Dessa beräknas bli levererade under vintern 1951—1952. Antalet är dock icke tillräckligt för att kunna tillgodose de resandes krav på huvudlinjernas sovvagnar. Härför erfordras ytterligare minst 30 1 och 2 klass sovvagnar, av vilka 10 böra beställas redan under budgetåret 1952/53. Kostnaderna beräknas till 3 200 000 kronor, varav 1 070 000 kronor på budgetåret 1952/53. Med hänsyn till fördelen att kunna planera för en längre serie synes ett bemyndigande emellertid böra omfatta samtliga 30 vagnar.

Postvagnar. Generalpoststyrelsen har anmält behov av 10 nya postvagnar. Dessa beräknas kosta totalt 1 860 000 kronor. Till förskottslikvid erfordras under budgetåret 1952/53 620 000 kronor.

För budgetåret 1952/53 erfordras 10 600 000 kronor till slutlikvider och klausulersättningar för uteliggande person-, resgods- och postvagnsbeställningar.

Enär behållningen å anslaget den 30 juni 1951 beräknas till 940 000 kronor, äskar styrelsen för nästa budgetår (1 070 000 + 620 000 + 10 600 000 — 940 000) 11 350 000 kronor. Slutligen hemställer styrelsen att det förut angivna beställningsbemyndigandet lämnas styrelsen.

Anskaffning av godsvagnar.

Till anskaffning av godsvagnar ha för budgetåret 1951/52 anvisats tillhopa 15 250 000 kronor, varav 8 000 000 kronor avses för malmvagnar. Den 30 juni 1951 förelåg en behållning av ca 8,2 miljoner kronor å de för anskaffning av godsvagnar anvisade anslagen.

Godsvagnar (exklusive malmvagnar).

Styrelsen meddelar att statens järnvägars park av normalspåriga godsvagnar, fränsett malmvagnar, kommer, när hittills beställda vagnar levererats, att omfatta i runda tal 12 000 slutna och 25 700 öppna eller tillsammans 37 700 vagnar. Häri ingå omkring 12 600 över 40 år gamla vag-

nar. Av dessa äro omkring 3 500, vilka lasta högst 12 ton per vagn, i så dåligt skick, att det är i hög grad oekonomiskt att underhålla dem för att därigenom kunna behålla dem i trafikvagnparken. Med hänsyn till trafiksäkerheten har deras användning måst begränsas till långsamtgående tåg, vilket ur trafiksynpunkt är tyngande och oekonomiskt. Dessutom äro trafikanterna obenägna att använda dem. Den övervägande delen av vagnarna skulle för länge sedan ha slopats, om de icke måst behållas i trafik för att i möjligaste mån avhjälpa bristen på vagnar. En annan stor grupp, som till största delen ingår bland de äldsta vagnarna (över 40 år), utgöres av öppna vagnar, typ Os av 1898 års modell, vilka icke heller motsvara nutida krav. Denna grupp omfattar i runt tal 7 000 vagnar, som byggdes under en tid, då godstågen framfördes med en så jämförelsevis låg maximihastighet som 40 km/tim. Vid de väsentligt högre hastigheter, med vilka godstågen numera framföras, få vagnarna en slängig gång, vilket medför ökade påfrestningar på axlar och lager och ofta förorsakar varmgångar. Den alltjämt mycket stora varmgångsfrekvensen härrör till största delen från nämnda vagntyp. Järnvägsstyrelsen anser det ofrånkomligt, att förenämnda 12 600 vagnar planmässigt och på kortast möjliga tid utrangeras.

Styrelsen erinrar hurusom styrelsen i skrivelse den 23 september 1950 framhållit, att den normala ekonomiska livslängden för en godsvagn bör omfatta ungefär 35 år. För matvaruvagnar bör den vara ännu kortare. Även om tillämpningen av en slopningsålder av 35 år är ouppnåelig ännu på många år, bör den dock tjäna som utgångspunkt vid bedömningen av vad som företagsekonomiskt rätteligen borde slopas och skaffas som ersättning. På grundval av de i nämnda skrivelse anförda siffrorna över godsvagnsparkens åldersfördelning kan en successiv övergång under den närmaste tioårsperioden till 35 års slopningsålder beräknas innebära en årlig slopning av i medeltal 2 150 vagnar. Här ingå förut nämnda 3 500 12-tonsvagnar, varav det övervägande antalet under alla omständigheter måste slopas med det snaraste. Sistnämnda vagnar äro avsedda att ersättas med vagnar med 20 tons lastförmåga. Teoretiskt skulle vagnarna alltså behöva ersättas med endast 2 100 vagnar. Godsvagnar lastas emellertid ej alltid till sin fulla lastvikt. Styrelsen anser därför, att nu nämnda vagnar böra ersättas med 3 000 vagnar. Detta innebär, att ett slopningsbehov av i medeltal 2 150 vagnar per år under tioårsperioden vid bibehållen trafikomfattning motsvaras av ett ersättningsbehov av inemot 2 100 vagnar i medeltal per år under perioden.

När det gäller att bedöma medelsbehovet för budgetåret 1952/53 borde man, uttalar styrelsen, strängt taget utgå från att mer än 2 100 vagnar böra anskaffas. Styrelsen har emellertid ansett, att anskaffningen av vanliga slutna och öppna normalspåriga vagnar under nästa budgetår bör begränsas till 500 slutna och 1 000 öppna vagnar. Totalkostnaden för dessa beräknas till 30 miljoner kronor, varav 7,7 miljoner kronor erfordras för nästa budgetår.

Såsom förut framhållits föreligger ett betydande framtida ersättningsan-

skaffningsbehov. Om statens järnvägar erhöle ett principmedgivande att under den närmaste femårsperioden i medeltal per år beställa 1 200 godsvagnar, skulle ett dylikt medgivande sannolikt intressera de tillverkande industrierna att inrätta sig för tillverkningar i längre serier. Härigenom skulle det kunna bli möjligt att få lägre tillverkningskostnader och anskaffningspris.

För matvaruvagnar är som nämnts den normala ekonomiska livslängden kortare än för vanliga slutna vagnar. Största delen, drygt 400 av omkring 600 befintliga matvaruvagnar, äro tillverkade under åren 1907—1909 och 1911—1916 och äro, trots att de ombyggts och moderniserats, till största delen att betrakta som överåriga. Styrelsen har under 1951 beställt 100 isolerade vagnar. Ytterligare 100 isolerade vagnar böra anskaffas under nästa budgetår. Av totalkostnaden, 5 miljoner kronor, erfordras 1,7 miljon kronor under nästa budgetår.

För anskaffning av andra bottenlösningsvagnar än malmvagnar ha tidigare beviljats medel för 65 vagnar. Under nästa budgetår böra ytterligare 75 bottenlösningsvagnar beställas. Av totalkostnaden, 1,8 miljon kronor, erfordras 600 000 kronor nästa budgetår.

För att möta den stigande efterfrågan anser styrelsen, att ytterligare 25 sidotippningsvagnar måste anskaffas under nästa budgetår. Av totalkostnaden, 750 000 kronor, äskas 250 000 kronor för nästa budgetår.

Styrelsen anser det nödvändigt att anskaffa 3 transformatortransportvagnar, varav 2 med en lastvikt av 85 ton och en med en lastvikt av minst 180 ton. Av totalkostnaden, 450 000 kronor, beräknas 150 000 kronor för nästa budgetår.

För den smalspåriga vagnparken erfordras under budgetåret 1952/53 viss ersättnings- och utökningsanskaffning. Styrelsen avser att anskaffa 100 öppna vagnar och 20 överföringsvagnar för 891 mm spårvidd samt 10 överföringsvagnar för 1 067 mm spårvidd. Sistnämnda vagnar konstrueras så, att de för obetydliga kostnader kunna ändras till spårvidden 891 mm. Av totalkostnaden, 1 800 000 kronor, erfordras 600 000 kronor under nästa budgetår.

Malmvagnar. För anskaffning av malmvagnar har för budgetåret 1951/52 beviljats medel, som möjliggjort beställningar av 750 vagnar. Nära hälften av nu befintliga malmvagnar är 35 år eller däröver. Om man även för malmvagnarna skulle successivt under 10 år övergå till en slopningsålder av 35 år, vilket väl kan försvaras, skulle under budgetåret 1952/53 och under vart och ett av de följande fyra budgetåren krävas en ersättningsanskaffning av 300 vagnar. Under de närmast därpå följande fem budgetåren skulle krävas en ersättningsanskaffning av omkring 200 vagnar. Styrelsen äskar 2 500 000 kronor för budgetåret 1952/53 till anskaffning av omkring 300 malmvagnar. Totalkostnaden utgör 7 500 000 kronor.

Till dellikvider och slutlikvider för beställda men ej levererade vagnar beräknas under budgetåret 1952/53 åtgå 23 000 000 kronor och till förskottslikvider för nya godsvagnsbeställningar 13 500 000 kronor.

Styrelsen hemställer att styrelsen lämnas ett principbemyndigande på sätt och i den omfattning som angivits i petita och att 36 500 000 kronor anvisas till anskaffning av godsvagnar för budgetåret 1952/53.

O m b y g g n a d a v r u l l a n d e m a t e r i e l .

Till ombyggnad av rullande materiel ha för budgetåret 1951/52 anvisats 4 900 000 kronor under ifrågavarande anslag och 2 500 000 kronor under anslaget till ytterligare ombyggnad av rullande materiel. Den 30 juni 1951 fanns icke någon behållning å det förra anslaget.

Under budgetåret 1952/53 beräknas för fortsatt ombyggnad av ånglok och för modernisering av ånglok, som övertagits med enskilda banor, ett medelsbehov av cirka 350 000 kronor. För modernisering av rälsgående motorfordon erfordras cirka 150 000 kronor.

För ombyggnadsarbeten å elektrolok beräknas under budgetåret 1952/53 åtgå ett totalbelopp av 850 000 kronor.

Under budgetåret 1952/53 erfordras 3 600 000 kronor för anskaffning och montering av rullagerboxar. Kostnaden för de nya axlarna bestridas med trafikmedel.

Pågående arbeten med anordning av sidoluckor m. m. å vissa 4-axliga godsvagnar för åstadkommande av snabbare och billigare lossning av kol och koks m. m. böra avslutas under budgetåret 1952/53. Härför erfordras under budgetåret 1952/53 700 000 kronor.

Vidare erfordras 500 000 kronor för slutförandet av tryckluftbromsmontering å smalspåriga godsvagnar och lok, 1 000 000 kronor för ringfjäderbuffertar å malmvagnarna och 100 000 kronor till ombyggnad av en sluten godsvagn för transport av djupfrusna matvaror.

Slutligen bör för diverse mindre ombyggnadsarbeten samt för mötande av prisstegringar reserveras ett belopp av 750 000 kronor.

Den sammanlagda för budgetåret 1952/53 erforderliga medelsanvisningen uppgår således till 8 000 000 kronor.

Styrelsen hemställer, att detta belopp anvisas för nästa budgetår till ombyggnad av rullande materiel.

D e p a r t e m e n t s c h e f e n .

Under återopande av vad jag anfört under punkten 15 hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

I. att för budgetåret 1952/53 anvisa följande investeringsanslag, nämligen

a) Anskaffning av lok och lokomotorer	48 800 000 kronor,
b) Anskaffning av motorvagnar och rälsbussar	17 050 000 kronor,
c) Anskaffning av person-, resgods- och postvagnar	11 350 000 kronor,
d) Anskaffning av godsvagnar	36 500 000 kronor,
e) Ombyggnad av rullande materiel ..	8 000 000 kronor.

II. att bemyndiga Kungl. Maj:t medgiva att järnvägsstyrelsen må under de närmaste fem åren beställa högst 125 rälsbussar, 1 200 godsvagnar och 300 malmvagnar om året samt under de närmaste tre åren sammanlagt högst 30 sov-vagnar i stålkonstruktion.

[19] 5. Sjöfartsmateriel.

Järnvägsstyrelsen.

Järnvägsstyrelsen äskar för nästa budgetår 5 000 000 kronor till anskaffning av en ny tågfärja och 350 000 kronor till ombyggnad av sjöfartsmateriel.

Ny tågfärja.

Styrelsen erinrar, att de båda trelleborgsfärjorna »Drottning Victoria» och »Konung Gustav V» nu äro över 40 år gamla och att underhållskostnaderna äro relativt höga. Då färjorna äro koleldade ha bränslekostnaderna genom det senaste årets kraftigt stigande bränslepriser blivit mycket stora. Mest rationellt vore därför utan tvivel att ersätta de båda färjorna med ny materiel. En undersökning har visat, att man som alternativ härtill möjligen skulle kunna tänka sig att en genomgripande reparation kunde öka färjornas livslängd med cirka 10 år. Kostnaderna för en dylik genomgripande reparation ha preliminärt beräknats till cirka 2 000 000 kronor per färja. Denna kostnad skulle bestridas av driftmedel. Efter en dylik reparation skulle färjorna ändock i drifts- och underhållsavseende vara mycket dyrbara på grund av de höga bränslepriserna och den åldriga konstruktionen. Genom att vid den genomgripande reparationen jämväl installera oljeeldning skulle man vid nuvarande relationer mellan olja och kol kunna nedbringa driftkostnaderna med cirka 300 000 kronor per år.

Med hänsyn till den relativt långa byggnadstid man nu torde få räkna med för en ny färja samt den korta återstående livslängd, som de båda färjorna skulle få även vid en genomgripande reparation av angivet slag, synes man icke längre kunna uppskjuta att anskaffa en ny färja. Denna bör vara av tågfärjan »Starkes» storlek och i första hand avsedd för Trelleborgsleden. Färjan bör emellertid även lämpa sig för Malmöleden, där ett mycket starkt behov föreligger av en reservfärja för »Malmöhus», byggd för samma gångtid som denna. För att en dylik färja skall kunna användas även å Malmöleden, måste dock vissa arbeten utföras i hamnarna i Malmö och Köpenhamn. Anskaffningskostnaden för en ny färja har preliminärt uppskattats till cirka 15 miljoner kronor. Vid en jämförelse mellan en koleldad och en dieselmotordriven färja av ifrågavarande storlek beräknas dieseldriften vid 600 dubbelturer mellan Trelleborg och Sassnitz medföra en årlig bränslesparing av cirka 1 000 000 kronor. En investering av 15 miljoner kronor förräntas sålunda väl genom de lägre driftkostnaderna för en dieseldriven färja. Om medel erhållas för beställning av färjan under budgetåret 1952/53, beräknas denna kunna levereras tidigast under år 1955.

O m b y g g n a d a v s j ö f a r t s m a t e r i e l .

Styrelsen framhåller, att även vid nyanskaffning av en färja är det erforderligt att grundligt upprusta en av de två gamla färjorna, så att denna kan hållas i trafik ytterligare 10 år. Därvid bör fartyget utrustas för oljeeldning, vilket beräknas kosta 350 000 kronor. Denna kostnad blir nästan helt betald på ett år genom driftkostnadsbesparing.

Departementschefen.

Under återopande av vad jag anfört under punkten 15 hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för budgetåret 1952/53 anvisa följande investeringsanslag, nämligen:

- a) *Ny tåg färja* 1 000 000 kronor
- b) *Ombyggnad av sjöfartsmateriel* 350 000 kronor.

[20] 6. Biltrafik.**Järnvägsstyrelsen.**

Järnvägsstyrelsen äskar i petita den 28 september 1951 3 000 000 kronor till garage- och verkstadsbyggnader, 10 500 000 kronor till anskaffning av bilmateriel och 2 000 000 kronor till förvärv av billinjer.

G a r a g e - o c h v e r k s t a d s b y g g n a d e r .

För detta ändamål ha för budgetåret 1951/52 anvisats 200 000 kronor. Behållningen å anslaget var den 30 juni 1951 ca 1,8 miljon kronor.

Styrelsen framhåller, att den kraftiga utveckling, som statens järnvägars biltrafik undergått, har medfört ett alltmer stegrat behov av anläggningar för skötsel, underhåll och garagering av den till cirka 1 500 vägbussar och 200 lastbilar uppgående fordonsparken.

För att täcka de närmaste fem årens investeringsbehov i fråga om verkstads- och garageanläggningar beräknas vid nuvarande prisnivå ett belopp av ca 15 miljoner kronor bli erforderligt. Disponibla medel uppgå till ca 2 miljoner kronor, vilka till huvudsaklig del komma att förbrukas under innevarande budgetår. Det resterande medelsbehovet utgör sålunda ca 13 miljoner kronor, varav till den första utbyggnadsetappen erfordras i runt tal 3 miljoner kronor.

A n s k a f f n i n g a v b i l m a t e r i e l .

Till anskaffning av bilmateriel ha för budgetåret 1951/52 anvisats 9 800 000 kronor. Den 30 juni 1951 fanns icke någon behållning å anslaget.

Styrelsen meddelar, att statens järnvägar vid ingången av nu löpande budgetår för sin yrkesmässiga biltrafik förfogade över 1 500 vägbussar, 195 lastbilar, 18 personbilar, 14 personsläpvagnar och 389 godssläpvagnar. Normalt räknas med att en vägbuss kan användas under ca 13 år, och samma förslitningstid beräknas även för personbilar. Motsvarande siffror för lastbilar och släpvagnar beräknas till 10 respektive 15 år. Våren 1953 — den tidpunkt,

då de vägfordon, för vilka medel nu äskas, beräknas vara leveransklara för insättande i trafik — ha icke mindre än 474 bussar, 83 lastbilar, 6 personbilar och 60 godssläpvnar av den nuvarande fordonsparken överskridit den ålder, då de med hänsyn till förslitning och otillfredsställande drifts-ekonomi normalt borde utrangeras och ersättas med modern och ur driftsynpunkt mera ändamålsenlig materiel.

Relationen mellan antalet överåriga fordon och sålunda behövlig ersättningsanskaffning under budgetåret 1952/53 framgår av efterföljande tabell.

	Bussar	Last- bilar	Person- bilar	Person- släpv.	Gods- släpv.
Antal vägfordon den 1 juli 1951	1 500	195	18	14	389
Därav normalt överåriga våren 1953	474	83	6	—	60
Under tillverkning varande fordon, vartill medel beviljats budgetåret 1951/52 och vilka till en del utgöra ersättning för ovan angivna överåriga fordon	125	22	1	—	14
Kvarstående överåriga fordon våren 1953, för vilka ersättningsanskaffning normalt borde ske under budgetåret 1952/53	349	61	5	—	46

Av tabellen framgår, att under budgetåret 1952/53 för normal förnyelse av fordonsparken skulle behöva anskaffas 349 vägbussar, 61 lastbilar, 5 personbilar och 46 godssläpvnar, vartill kommer den ersättningsanskaffning, som erfordras för förnyelse av den fordonspark, som kommer att tillföras statens järnvägar genom förstatligande av enskilda järnvägar och inköp av enskilda biltrafikföretag. Ny bilmateriel krävs även för dels igångsättande av ny trafik på vägsträckor, där statens järnvägar efter vederbörlig ansökan erhåller trafiktillstånd, dels utökad trafik på linjer, där trafikunderlaget numera är av sådan omfattning att nya turer måste inrättas.

Den nuvarande fordonsparken fördelar sig mycket ojämnt på olika åldersgrupper. Orsaken härtill är att endast ett ringa antal fordon anskaffades under krigsåren 1940—1945. Genom en väl avvägd framtida årlig anskaffning och under förutsättning att biltrafiken utvecklas på ett normalt sätt, kan en successiv utgallring av de överåriga fordonen göras inom loppet av fem år, utan att kravet på en någorlunda jämn anskaffning därför behöver eftersättas. Gjorda beräkningar ge nämligen vid handen, att fordonsparken för budgetåret 1952/53 och framdeles vid en årlig förnyelse med ca 140 vägbussar, 20 lastbilar, 2 personbilar och 25 godssläpvnar efter ca fem år får en någorlunda jämn ålderssammansättning. Under ännu ett antal år framåt skulle det sålunda bli nödvändigt att bibehålla i trafik överåriga, ur drift-

och underhållssynpunkt oekonomiska fordon, men med hänsyn till dels angelägenheten att begränsa investeringarna, dels önskvärdheten av att uppnå en jämn årlig nyanskaffning anser sig styrelsen böra begränsa årsanskaffningen till nyssnämnda antal fordon, för vilket ändamål med nuvarande priser erfordras 10,5 miljoner kronor.

Förvärv av billinjer.

Till förvärv av billinjer ha för budgetåret 1951/52 anvisats 2 000 000 kronor. Den 30 juni 1951 fanns icke någon behållning å anslaget.

Styrelsen meddelar, att för sådana angelägna förvärv av billinjer, varom förhandlingar pågå och där en uppgörelse icke längre kan uppskjutas, erfordras minst 2 miljoner kronor för nästa budgetår.

Departementschefen.

Under återopande av vad jag anfört under punkten 15 hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för budgetåret 1952/53 anvisa följande investeringsanslag, nämligen

- a) *Garage- och verkstadsbyggnader* 2 000 000 kronor,
- b) *Anskaffning av bilmateriel* 10 500 000 kronor,
- c) *Förvärv av billinjer* 2 000 000 kronor.

[21] 7. *Inventarier m. m.* Till anskaffning av verkstadsmaskiner och annan för drifttjänstens olika grenar erforderlig materiel har för budgetåret 1951/52 anvisats ett anslag av 5 400 000 kronor. Behållningen för detta ändamål utgjorde den 30 juni 1951 ca 3,7 miljoner kronor.

Järnvägsstyrelsen.

Järnvägsstyrelsen meddelar, att det fortgående rationaliseringsarbetet ställer betydande krav på medelstillgång för anskaffning av inventarier, främst verkstadsmaskiner, biljettmaskiner och transportfordon för ban- och trafiktjänsten. Härutöver erfordras medel bl. a. till anskaffning av viss materiel för höjande av hjälpberedskapen vid statens järnvägar.

Det för inventarieanskaffningen under nästa budgetår erforderliga beloppet beräknas till 9 600 000 kronor. Då emellertid vid budgetårets ingång väntas kvarstå en behållning om 300 000 kronor, utgör anslagsbehovet för budgetåret 1952/53 9 300 000 kronor.

Styrelsen hemställer att anslag med detta belopp anvisas.

Departementschefen.

Under återopande av vad jag anfört under punkten 15 hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Inventarier m. m.* för budgetåret 1952/53 anvisa ett investeringsanslag av 9 300 000 kronor.

[22] 8. Statens järnvägars dispositionsanslag. För innevarande budgetår ha såsom statens järnvägars dispositionsanslag anvisats 14 000 000 kronor. Vid utgången av budgetåret 1950/51 fanns å dispositionsanslaget icke någon behållning. Tillgängliga medel beräknas vara helt förbrukade den 30 juni 1952.

Järnvägsstyrelsen.

Järnvägsstyrelsen erinrar, att dispositionsanslaget hittills har varit avsett att täcka, förutom kostnaderna för återställande av genom olyckshändelser skadade anläggningar och materiel, kostnader för dels oförutsedda brådskande arbeten och anskaffningar, dels en mångfald mindre arbeten. Med hänsyn till att man under de senare åren alltmer övergått från specificerade anslag till kollektivanslag å riksstaten, avses att i fortsättningen jämväl bestrida kostnaderna för dessa mindre, ej specificerade arbeten av respektive kollektivanslag i stället för av dispositionsanslaget. Detta senare anses därigenom kunna minskas från 14 000 000 kronor, som upptagits för de två senaste åren, till 11 000 000 kronor och innefattar således nu endast kostnader för olyckshändelser och för oförutsedda arbeten i övrigt.

Styrelsen hemställer, att 11 000 000 kronor anvisas för nästa budgetår. Å tilläggsstat äskas 3 000 000 kronor.

Järnvägsstyrelsen har lämnat specificerad redogörelse för dispositionsanslagets användning under budgetåret 1950/51. Redogörelsen torde få bringas till riksdagens kännedom i samband med att handlingarna i ärendet ställas till vederbörande utskotts förfogande.

Departementschefen.

Under återopande av vad jag anfört under punkten 15 hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att såsom *Statens järnvägars dispositionsanslag* för budgetåret 1952/53 anvisa ett investeringsanslag av 11 000 000 kronor.

Statens vattenfallsverk.

Av balansräkningen per den 30 juni 1951 för statens vattenfallsverks fond framgår, att vattenfallsverkets tillgångar uppgå till sammanlagt 1 475,6 miljoner kronor, varav 1 338,9 miljoner kronor belöpa på naturtillgångar och anläggningar, 76,7 miljoner kronor på inventarier och förråd samt återstoden på poster av finansiell natur.

Kapitalbehållningen inklusive balanserade överskottsmedel uppgick till 1 139,7 miljoner kronor. Under budgetåret 1950/51 har kapitalbehållningen ökat med 107,6 miljoner kronor.

Överskottet i procent av det i medeltal disponerade kapitalet var 5,6 under budgetåret 1950/51 eller samma värde som under budgetåret 1949/50.

[23] 1. Kraftbalansens utveckling. Utvecklingen av kraftproduktion och belastning vid statens vattenfallsverk belyses av följande tabell, som innehåller uppgifter om kraftomsättningen i miljoner kilowattimmar (MkWh) inklusive energiförluster i ledningsnäten under de senaste tio budgetåren.

Budgetår	Total förbrukning exkl. ånggenerering	Ökning från föreg. år exkl. ånggenerering	Ånggenereringskraft	Egen vattenkraft och fast kontrakterad främmande kraft	Egen ångkraft	Tillfällig främmande inmatning
	MkWh	MkWh	MkWh	MkWh	MkWh	MkWh
1941/42	3 599	455	51	3 330	45	275
1942/43	3 984	385	110	3 610	25	459
1943/44	4 342	358	179	4 201	0	320
1944/45	4 664	322	476	4 882	0	258
1945/46	5 409	745	208	5 136	52	429
1946/47	5 781	372	65	5 038	120	688
1947/48	5 591	— 190	53	4 645	266	733
1948/49	6 220	629	79	5 518	112	669
1949/50	6 710	490	126	6 244	99	493
1950/51	7 445	735	168	7 221	55	337

Nederbörden har under budgetåret 1950/51 i genomsnitt för hela landet varit större än den normala, och framför allt ha landets sydligare delar fått betydande nederbördsöverskott. Därför har tillrinningen till sjöar och floder varit hög med undantag för Lule älvsområdet och vattentillgången vid kraftstationerna tillfredsställande. Trots den ännu rådande underutbyggnaden av vattenkraft har det således varit möjligt att täcka den starkt ökade belastningen med endast begränsad tillsats av värmekraft och även att

avsätta stora kraftbelopp för sekunda ändamål. Magasinsfyllningen, som inför hösten 1951 och vintern 1951/52 var god, framför allt i södra och mellersta Sverige, har emellertid minskat och kraftförsörjningsläget har blivit ansträngt.

Den totala belastningen exklusive den överskottskraft, som avsatts till elektriska ångpannor, har under budgetåret 1950/51 ökat med icke mindre än 735 miljoner kWh från år 1949/50. Härtill har bidragit dels att den befintliga produktionskapaciteten i landets industriella anläggningar utnyttjats till det yttersta under rådande högkonjunktur, dels att nya industriella anläggningar, som utgöra resultat av näringslivets efter kriget påbörjade expansion, ha satts i drift. Liksom under de senast föregående åren ha kraftbehoven icke kunnat täckas enbart med verkets egen vattenkraft, även om de erforderliga krafttillskotten varit mindre. I Västerås ångkraftverk har således producerats endast 55 MkWh, och den från samkörande företag inköpta kraften har likaledes varit betydligt mindre än under de senaste åren. Den inköpta kraften har delvis utnyttjats under högbelastningstid för verkets obligatoriska kraftleveranser men även avsatts till elektriska ångpannor.

I följande tabell angives ökningen i belastningen, fördelad på olika användningsområden från budgetåret 1949/50 till 1950/51. För jämförelse angivas även motsvarande siffror för medelökningen under femårsperioden 1945/46—1950/51 och under tioårsperioden 1940/41—1950/51.

Konsumtionsgrupp	Ökning (+) eller minskning (—) per år MkWh		
	1949/50— 1950/51	5-årsperioden 1945/46— 1950/51	10-årsperioden 1940/41— 1950/51
a. Allmän distribution	+ 360	+ 240	+ 213
b. Reservkraft	— 29	+ 18	+ 23
c. Andelskraft	+ 27	+ 1	+ 13
d. SJ exkl. malmбанan	+ 86	+ 41	+ 56
e. Malmбанan och malmfälten	+ 35	+ 7	+ 3
f. Trä- och pappersindustri	+ 136	+ 47	+ 63
g. Elektrokemisk industri	+ 119	+ 53	+ 59
h. Skifferoljeverk	+ 1	—	—
Summa	+ 735	+ 407	+ 430

Den allmänna distributionen, varmed förstås leveranser till järn- och metallbruk, verkstadsindustri och diverse smärre industrier, samhällen och landsbygd, har under året ökat med 360 MkWh per år, vilken ökning är den största, som förekommit något år. Det är främst de stora utvidgningarna och nybyggnaderna inom industrien jämte den pågående rationaliseringen, som i förening med högkonjunkturen föranlett denna snabba belastningstillväxt. Den investeringsbegränsning, som rått de senaste åren, torde medföra en lugnare belastningsutveckling inom industrien under den kommande tiden. Till uppgången i den allmänna distributionen ha emeller-

tid verksamt bidragit även landsbygdens och städernas detaljdistribution och beträffande dessa väntas även i fortsättningen en betydande stegring, för landsbygdens del därför att stora latent kraftbehov föreligga. Totalt torde man dock kunna räkna med en något mindre ökning för den allmänna distributionen än under det senaste året.

Reservkraftleveranserna voro nästa lika stora som närmast föregående år. Att dessa leveranser icke ökat trots en stor ökning av totala belastningen beror på den rikliga vattentillgången under budgetåret 1950/51, som gjorde, att samkörande mindre företag med egna vattenkrafttillgångar kunde täcka en större del av sin belastning än de skulle ha kunnat under normala förhållanden. Inom denna belastningsgrupp räknas emellertid med successivt stegrade kraftbehov, allteftersom de lokala krafttillgångarna hos de samkörande företagen bli fullt utnyttjade, varvid företagen nödgas täcka sin tillkommande kraftavsättning genom kraftuttag från statsblocket.

Andelskraftleveransernas storlek sammanhänger direkt med vattenkrafttillgången vid vissa kraftstationer och visar för normala år inga större förändringar.

Kraftförbrukningen vid statsbanorna (exklusive malmбанan) har ökat betydligt, vilket delvis sammanhänger med utökad elektrifiering och med — huvudsakligen — den stegrade godstrafiken. Under de närmaste åren räknas med ytterligare ökning av kraftbehovet genom nyelektrifieringar.

Även malmбанans och malmfältens belastningsökning har varit stor i jämförelse med närmast föregående år. Belastningen inom denna grupp varierar avsevärt från år till år, och uppgången har i genomsnitt för de senaste tio åren varit obetydlig. Det är emellertid antagligt, att man bör räkna med betydande öknings inom denna grupp under de närmaste åren.

Inom trä- och pappersindustrien har kraftbehovet ökat betydligt mer än under de närmast föregående efterkrigsåren, beroende på den stora efterfrågan på cellulosaprodukter inom utlands- och inlandsmarknaderna samt på den fortgående rationaliseringen. Ökad förädling och bättre tillvaratagande av råvarutillgångarna kommer vid sidan av rationaliseringen att medföra ytterligare ökade kraftbehov, men den stora konjunkturkänsligheten inom denna industrigrupp kan innebära väsentligt mindre kraftbehov vid vikande konjunkturer på världsmarknaden.

Den elektrokemiska industrien har också ökat sin kraftförbrukning avsevärt. Med tanke på att det i vårt land med dess goda tillgång på relativt billig vattenkraft finnas goda förutsättningar för en betydande utveckling av denna industri, får man i fortsättningen räkna med en snabb stegring av kraftbehoven.

En grafisk framställning av kraftförbrukning och krafttillgång 1928—1956 finnes å s. 91.

Vattenfallsstyrelsen.

I skrivelse den 24 september 1951 erinrar vattenfallsstyrelsen, att belastningen i hela landet under budgetåret 1950/51 har ökat med icke mindre

än 1 800 MkWh. För att undersöka, om den senaste tidens höga utvecklingstakt kommer att bestå, har centrala driftledningen nyligen genomfört en ny belastningsundersökning, baserad på en detaljerad genomgång av de framtida kraftbehoven inom de tre stora förbrukningsgrupperna industri, samfärdsel och detaljförbrukning. Undersökningen har genomförts i intimt samarbete med industriföretag, branschorganisationerna inom olika industriområden, centrala utredningsorgan samt sådana företag, vilka genom tillverkning av förbrukningsapparater bidra till en fortsatt ökning av kraftkonsumtionen. Utredningsresultatet är i korthet följande.

För **i n d u s t r i e n s** del torde nu pågående stora utbyggnader av järn-**verken jämte** följdverkningar härav inom övriga industrigrupper tillsammans med en fortsatt expansion av verkstadsindustrien medföra stark ökning av kraftbehoven bland de industrier, vilka hänföras till den ur kraft-**synpunkt tungt** vägande gruppen malmbrytning och metallindustri. Inom den kemisk-tekniska industrien får den starka expansion, som karakteriserat de senaste 15 åren, antagas fortsätta, ehuru troligen i något långsammare takt än hittills. Massaindustrien får antagas trots begränsade råvarutillgångar kräva relativt stora ökningar i krafttillgång, i huvudsak beroende på ökad förädling av råvaran. Även inom gruppen jord- och stenindustri får för de närmaste åren förutsättas en stark expansion, medan för övriga industrigrupper, som huvudsakligen leverera till hemmamarknaden, kan antagas en något långsammare utveckling än för de förutnämnda, ur kraft-**synpunkt mera** vägande grupperna. Slutresultatet av undersökningarna för industriens del är, att den exponentiella stegring av kraftbehoven om cirka 5,5 procent per år, vilken karakteriserat utvecklingen sedan 1920-talet, i stort sett torde komma att fortsätta under första hälften av 1950-talet.

För **s a m f ä r d s e l n s** del utgöra de statliga järnvägarna den helt dominerande kraftförbrukaren. Enligt uppgifter, vilka lämnats av järnvägsstyrelsen, bör man för denna förbrukningsgrupp kunna förutse en ökning av kraftkonsumtionen med cirka 50 MkWh per år under början av 1950-talet. Såsom bakgrund till denna siffra ligger en uppskattad ökning av persontrafiken med 1 å 2 procent per år och av godstrafiken med cirka 3 å 4 procent per år. Dessutom förutsättas vissa nyelektrifieringar samt ökade malmtransporter bidra till belastningsökningen.

Utvecklingen inom **d e t a l j f ö r b r u k n i n g e n** är mera svårbedömbär än inom grupperna industri och samfärdsel, främst av det skälet, att man på grund av det stora antalet konsumenter icke har möjlighet att i detalj analysera de enskilda förbrukningsobjekten. Undersökningen har därför baserats på prognoser angående den framtida tillverkningen av kraftkonsumerande hushållsapparater samt på försök att bedöma, huruvida på detta område nya användningar för elkraften kunna förväntas inom den närmaste tiden. Hänsyn har härvid fått tagas till sådana svårbedömbara faktorer som allmänhetens köpkraft, kraftprisernas relation till priserna på bränslen m. m. Med vissa sannolika förutsättningar i dessa hänseenden konstateras, att utrymme föreligger för en fortsatt stark stegring av kraftbehoven inom detaljförbrukningen i ungefär samma takt som under de senast gångna åren, det vill säga med cirka 10 procent per år.

Såsom en slutsats av undersökningarna fastslås, uttalar vattenfallsstyrelsen, att den sannolika årliga belastningsökningen i hela landet för de närmaste fem åren kan uppskattas till cirka 1 200 MkWh per år. Den cirka 50

procent större belastningsökningen under budgetåret 1950/51 torde få anses delvis vara av tillfällig natur i så måtto, att lika stora årliga ökningar icke behöva förväntas i fortsättningen. Däremot torde den övernormala ökningen i stort sett innebära en definitiv höjning av belastningsnivån, särskilt i den mån orsaken var förutnämnda förhållandevis stora idrifttagande av nya industrianläggningar, vilket måste beaktas vid fastläggandet av utgångspunkt för nya belastningsprognoser.

Enligt gjorda uppskattningar torde ungefär hälften av landets belastningsökning komma på de områden, vilka försörjas genom statens vattensfallsverk. Med utgångspunkt från centrala driftledningens prognos skulle således den sannolika belastningsökningen inom dessa områden bli cirka 600 MkWh per år under de närmaste fem åren.

Vattenfallsstyrelsen erinrar vidare, hurusom styrelsen för tre år sedan, alltså år 1948, behandlat utbyggnadsprogrammet under intryck av centrala driftledningens då genomförda »maximiprognos», vilken för styrelsens del utvisade en årlig ökning av kraftbehoven med 600 MkWh per år, alltså lika mycket som nu föreliggande prognos. Under de följande två åren har till grund för anslagsberäkningen legat en prognossiffra av 500 MkWh per år, vilken framkom av en år 1949 av centrala driftledningen genomförd undersökning, inriktad på den sannolika belastningsökningen men också avseende endast en rätt begränsad tid framåt. Det är i och för sig förklarligt, att prognossiffror av ifrågavarande slag variera år från år, ty dels kunna de reella förutsättningarna för belastningsutvecklingen, såsom industriens expansions- och rationaliseringsplaner, undergå rätt snabba förskjutningar, dels måste den i verkligheten skedda utvecklingen fram till beräkningstillfället utöva inflytande. När vattenfallsstyrelsen nu anser, att utbyggnadsplanerna böra baseras på 600 MkWh årlig ökning, är detta i viss mån influerat av den stora uppgången av belastningsnivån under det senaste budgetåret. Väsentligast är emellertid resultatet av centrala driftledningens senaste undersökning, eftersom denna enligt styrelsens uppfattning verkställts på grundval av så reella förutsättningar, som över huvud taget stå till buds. Att märka är, att den därvid framkomna belastningsökningen motsvarar 6 à 7 procents årligt tillskott. Den anger därmed blott fortsättningen av ett förlopp, som med endast obetydliga avvikelser pågått sedan början av 1900-talet, och några skäl för att nämnda förlopp skulle just nu stanna eller avsakta föreliggande näppeligen. Om en i stort sett konstant procentuell stegring föreligger, men man för enkelhets skull räknar med årligen lika tillskottsbelopp i prognoser för begränsad tid framåt, måste ifrågavarande årsbelopp då och då stiga.

De varierande utgångspunkterna i fråga om belastningsutvecklingen ha icke påverkat det aktuella programmet för krafttillskott fram till ungefär år 1955, då detta är inriktat på så omfattande utbyggnader, som tillgängliga resurser medgiva, för att tidigare eftersläpning skall inhämtas och den behövliga marginalen mellan vattenkrafttillgång och belastning om möjligt skall åstadkommas. Vad sedan planerna för tiden efter 1955 beträffar, in-

verkar höjningen av prognossiffran något men tills vidare knappast i större omfattning än den redan genom belastningsuppgången under förra budgetåret faktiskt inträdda förskjutningen av utgångsläget. Denna förskjutning måste till den del den blir permanent, förr eller senare föranleda tillskapandet av motsvarande kraftresurser.

Av de angivna utgångspunkterna följer, att styrelsens pågående utbyggnader böra fullföljas programenligt, och styrelsen hoppas, att detta skall visa sig möjligt trots en del på senare tid uppträdande svårigheter i fråga om materialförsörjning och tillgång på arbetskraft. Programenlig utveckling innebär, att ångkraftverket i Västerås redan hösten 1951 utökas med ett maskinaggregat och en ångpanna och att kraftstationen vid Harsprånget blir helt färdigställd under innevarande budgetår i och med att dess tredje aggregat tages i drift omkring den 1 april 1952. Under våren och sommaren 1952 skola dessutom de tredje maskinaggregaten i Stadsforsen och Hölleforsen tillkomma. Under år 1953 beräknas de två första aggregaten i Kilforsen bli tagna i drift, medan det tredje aggregatet blir klart våren 1954. Under sommaren och hösten 1954 komma därefter enligt planerna de båda aggregaten i kraftstationen vid Liggaforsen. Beträffande utbyggnaden av Bergeforsen, som närmast skall lämna tillskott, gäller i nuvarande läge efter vattenöverdomstolens utslag i slutet av juni 1951, att om Kungl. Maj:ts tillstånd erhålles under hösten 1951, byggnadsarbetena kunna igångsättas för fullt under vintern, varvid stationen beräknas bli driftfärdig med åtminstone två aggregat under år 1955. De i det följande avhandlade kompletteringarna av utbyggnadsprogrammet och därav följande anslagsbehov ha baserats på att så blir fallet.

Om de nuvarande utbyggnaderna bli genomförda på angivet sätt, kommer styrelsens tillgång på vattenkraft vid normala vattenförhållanden att utgöra 10 800 MkWh under budgetåret 1955/56. Med den förut angivna förutsättningen i fråga om kraftförbrukningens ökning — 600 MkWh per år i genomsnitt under de närmaste fem åren — blir belastningen inom statsblocket 10 500 MkWh under budgetåret 1955/56. Normalårstillgången av vattenkraft beräknas sålunda detta år bli 3 procent större än belastningen. Styrelsen har redan tidigare framhållit, att det för att säkerställa krafttillgången under torrår är nödvändigt, att marginalen i vattenkraft under normalår uppgår till åtminstone 10 procent, vilket dessutom är fördelaktigt av rent ekonomiska skäl. De på senare tid kraftigt ökade bränsleprisen tala närmast för en ytterligare höjning av denna marginal.

De undersökningar, vilkas resultat redovisats i det föregående, leda till att visst krafttillskott, utöver vad redan beslutade utbyggnader giva, är erforderligt under budgetåret 1955/56 och att detsamma givetvis gäller även för budgetåret 1956/57. Med hänsyn till byggnadstider och leveranstiderna för de stora kraftmaskinerna erfordras beslut och anslagsanvisning av 1952 års riksdag.

Styrelsen har funnit, att de åtgärder, som närmast böra komma i fråga för åstadkommande av ytterligare krafttillskott under budgetåret 1955/56,

äro utbyggnad av en ny kraftstation vid Näverede i Indalsälven och insättning av ett tredje aggregat i Midskogs kraftstation i samma älv. Att dessa utbyggnadsåtgärder äro särskilt lämpliga sammanhänger med att de avse den redan väl årsreglerade Indalsälven och att goda möjligheter till korttidsreglering föreligga, vilket senare speciellt gäller för hela kraftstationskomplexet Midskog, Näverede och Stugun. Vidare utgör Näveredestationen ett steg mot sådan slututbyggnad av vattendraget med fullständig avtrappning av detsamma, som ur åtskilliga synpunkter är fördelaktig, och läget i Indalsälven intill en transformeringspunkt — Midskog — på stamlinjenätet för 380 kV är för närvarande det gynnsammaste möjliga med hänsyn till kostnaderna för kraftens överföring. Slutligen äro de nämnda åtgärderna lämpliga med hänsyn till verkets byggnadsorganisation och befintlig byggnadsmaskinutrustning. Genom utbyggnaden av Näverede och det tredje aggregatet i Midskog erhålles ett tillskott i genomsnittlig produktionsförmåga av cirka 400 MkWh per år. Om beslut fattas om dessa åtgärder vid 1952 års riksdag, torde det vara möjligt att i stort sett slutföra dem under budgetåret 1955/56.

För idrifttagande under budgetåret 1956/57 äro de lämpligaste projekten utbyggnad av Stuguforsen i Indalsälven — för denna station gälla samma förutsättningar som för Näveredeanläggningen — och utbyggnad av fallkomplexet Gårele-, Lasele- och Holaforsarna i Ångermanälvens huvudgren närmast ovanför sammanflödet med Fjällsjöälven. Den kraftstation, som skall utnyttja detta forskomplex, benämnas i det följande Lasele. Ur Stugun kan utvinnas cirka 180 MkWh per år och ur Lasele cirka 600 MkWh per år, av vilka dock omkring 150 MkWh per år bortgå såsom andelskraft till privata delägare i fallen. Stugun kan byggas i direkt anslutning till arbetena vid Näverede och Midskog och med användning av samma byggnadsorganisation. Med hänsyn till avsedd tidpunkt för idrifttagandet erfordras för maskinbeställningar och några andra förberedelser anslag redan under budgetåret 1952/53. Vid utbyggnaden av Lasele kan den byggnadsorganisation användas, som för närvarande har hand om Kilforsbygget. Byggnadsarbeten i större utsträckning torde icke behöva påbörjas förrän under år 1953. Med hänsyn till önskvärdheten att undvika treskiftsarbete vid sprängningarna måste emellertid förberedelser för dem göras redan under hösten 1952, då även de större maskinerna böra beställas. För dessa åtgärder och för påbörjandet i övrigt under våren 1953 erfordras anslag för budgetåret 1952/53.

Det skildrade utbyggnadsprogrammet innebär en ökning av vattenkrafttillgången med i genomsnitt 600 MkWh per år under de båda budgetåren 1955/56 och 1956/57. Som jämförelse må nämnas, att ökningen under de fyra budgetåren dessförinnan, alltså budgetåren 1951/52—1954/55, kommer att motsvara i genomsnitt cirka 800 MkWh per år. Den normala årstillgången av vattenkraft inom statsblocket blir 11 100 MkWh under budgetåret 1955/56 och 11 700 MkWh under budgetåret 1956/57. Marginalen här emellan och belastningen uppgår då vid den förutsatta belastningsutveck-

lingen till 6 respektive 5 procent. Såsom redan framhållits, är denna marginal icke fullt tillräcklig, men vattenfallsstyrelsen har i nuvarande läge icke ansett sig böra föreslå utbyggnad av ytterligare anläggningar.

På grundval av dessa överväganden har vattenfallsstyrelsen framlagt sina anslagsäskanden å tilläggsstat till riksstaten för innevarande budgetår samt å riksstaten för nästa budgetår. En sammanställning av de för budgetåren 1950/51 och 1951/52 anvisade samt å tilläggsstat till riksstaten för sistnämnda budgetår och å riksstaten för budgetåret 1952/53 äskade anslagen under statens vattenfallsverks fond visar följande siffror.

	1950/51	1951/52	1952/53
	tusental kronor		
Vatten- och ångkraftverk samt reglerings- arbeten i egen regi	82 900	68 100 31 300 ¹	116 100
Distributionsanläggningar	62 500	62 000 40 000 ¹	120 000
Övrigt	6 000	4 000	4 500
Summa	151 400	205 400	240 600

I summan för budgetåret 1950/51 ha ej inräknats dels ett anslag till lagringsanordning och dels ett anslag till kraftöverföring från Norge till Danmark.

Härjämte hemställer vattenfallsstyrelsen om medgivande att öka sin rörliga kredit hos riksgäldskontoret från 45 till 60 miljoner kronor, alternativt om anvisande å tilläggsstat av ett investeringsanslag till inventarier m. m.

Vid senaste budgetårsskiftet uppgingo anslagsreservationerna till 37,7 miljoner kronor. Under förutsättning att de av vattenfallsstyrelsen begärda anslagen på tilläggsstat bli anvisade, beräknas reservationerna vid innevarande budgetårs slut till ungefär 20 000 000 kronor. Totalinvesteringen under budgetåret 1951/52 skulle sålunda bli, de på tilläggsstat äskade anslagen medräknade men exklusive investering för kraftöverföring från Norge till Danmark, $(37,7 + 205,4 - 20,0)$ 223,1 miljoner kronor. Styrelsen anholder därför, att gränsen för styrelsens totalinvestering under budgetåret 1951/52 höjes till 225 000 000 kronor. Under budgetåret 1952/53 beräknas totalinvesteringen uppgå till ungefär 245 000 000 kronor.

Yttranden.

Arbetsmarknadsstyrelsen har i yttrande den 10 oktober 1951 erinrat, att antalet arbetare vid vattenfallsstyrelsens nyanläggningar för kraftstationer och sjöregleringar, som i januari 1950 utgjorde inemot 2 400, i januari 1951 nedgått till ca 2 000. Den avgångna arbetsstyrkan torde ha funnit sysselsättning på annat håll, antingen vid av enskilda företag bedrivna anläggnings-

¹ Äskat å tilläggsstat.

arbeten eller annorstädes. Under budgetåret 1952/53 torde en genomsnittlig arbetsstyrka av ungefärligen samma storlek som i början av 1950 eller ca 2 400 man, komma att erfordras vid ett programenligt bedrivande av här ifrågavarande arbeten. Arbetsmarknaden är i nuvarande sysselsättningsläge hårt ansträngd i de berörda delarna av landet, särskilt till följd av arbetskraftsbristen i skogsbruket. Vad beträffar arbeten, som avses att bedrivas i skogsbygderna, riskerar man därför, att svårigheter att anskaffa tillräcklig arbetskraft tidvis kunna uppkomma, om nuvarande konjunkturer fortsätta, oaktat det icke synes vara fråga om någon större utökning av sammanlagda antalet arbetare vid ifrågavarande arbeten. Vissa sådana svårigheter ha förekommit under det senaste året.

Vad beträffar anläggningen vid Bergforsen, är fortsatt byggnadsverksamhet därstädes beroende av huruvida nödvändiga tillstånd erhållas att utföra byggande i vatten. Att döma av i förevarande framställning gjorda uttalanden avser vattenfallsstyrelsen i så fall att utföra dessa arbeten i forcerat tempo. Arbetsmarknadsstyrelsen framhåller, att svårigheter förefunnits att vintertid sysselsätta byggnadsarbetarkåren i sundsvallsdistriktet. För att vintern 1951—52 åstadkomma tillfredsställande sysselsättning för arbetskraft, som icke kan anvisas arbete på annan ort, har arbetsmarknadsstyrelsen i rätt stor omfattning beviljat byggnadstillstånd utanför gällande kvoter för vissa angelägna byggnadsföretag i sundsvallsområdet. Åren 1950 och 1951 har brist på arbetskraft rått i detta område under sommaren. För ett bedrivande av arbetena vid Bergforsen kunna vid en senare tidpunkt vissa arbetskraftsreserver väntas stå till förfogande, ehuru utnyttjande av dessa torde kräva, att en planläggning i kontakt med arbetsmarknadsmyndigheterna äger rum god tid i förväg. Att till denna plats överföra ett större antal anläggningsarbetare från annat håll, därest sådana skulle bli disponibla från övriga arbetsplatser — vattenfallsstyrelsens eller andras — synes vålla svårigheter, såvida icke bostadsfrågan ordnas.

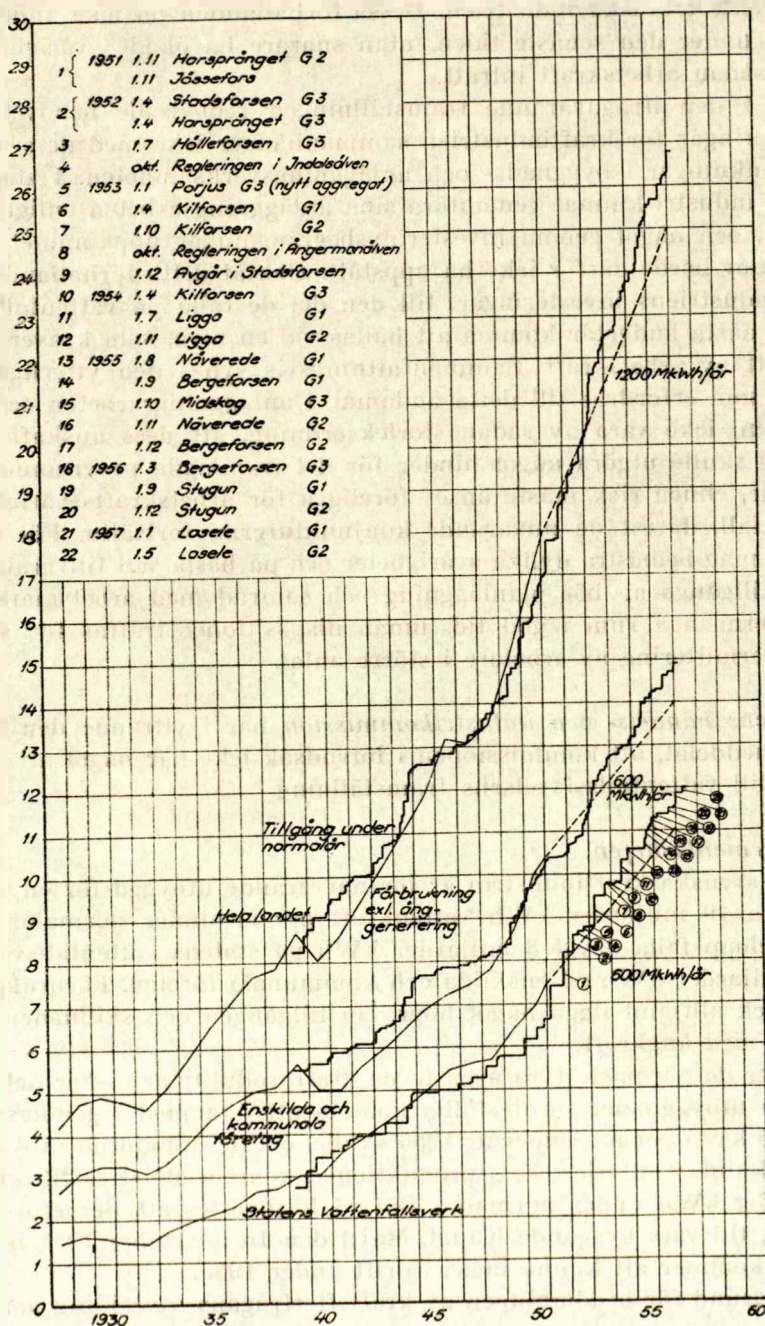
Angående behovet av arbetskraft för distributionsanläggningarna synes en viss mindre utökning av arbetarantalet vid stamlinjebyggnaderna och vid vattenfallsstyrelsens stationsmontageavdelning vara erforderlig jämfört med antalet i början av år 1951 därstädes sysselsatta arbetare. Tillsammans torde det här vara fråga om ca 200 man. En dylik relativt ringa utökning av arbetarantalet torde knappast medföra några speciella problem för arbetsmarknaden.

Det av vattenfallsstyrelsen framlagda programmet förutsätter under budgetåret 1952/53 för kraftstations- och sjöregleringsföretag samt distributionsanläggningar i industriinvesteringar utom byggnadsmaterial ett betydande belopp, uppskattningsvis sammanlagt ca 100 miljoner kronor. Synbarligen tages en avsevärd del av den elektrotekniska m. fl. berörda industriens kapacitet i anspråk, därest all maskinutrustning för kraftindustriens utbyggnad skall anskaffas inom landet. Det synes icke uteslutet, att dessa industrier kunna komma att erfordra ytterligare utbyggnader för att tillgodose det i här avhandlade framställning påvisade ökade behovet av

Kraftförbrukning och krafttillgång

Miljarder kWh

1928 - 1956

utbyggnad av kraftanläggningar och distributionsnät. I arbetsmarknadsstyrelsens yttrande över liknande framställningar från vattenfallsstyrelsen under de senaste åren har bl. a. berörts knappheten på arbetskraft inom den elektrotekniska industrien. Dessa förhållanden ha icke ändrats till det bättre under den senaste tiden, utan snarare ha ökade svårigheter att er-hålla sådan arbetskraft inträtt.

Det i den ifrågavarande framställningen redovisade behovet av ökade investeringar för kraftindustrin sammanhänger icke med de senaste årens inskränkningar i byggnads- och anläggningsverksamheten. I stort sett har denna industri kunnat genomföra sina anläggningsarbeten enligt uppgjorda planer, och något genom investeringsbegränsningar uppkommet ackumulerat behov borde därför icke ha uppstått. Oaktat detta förhållande synes nu kraftindustriens investeringar, till den del de falla på vattenfallsstyrelsen, under nästa budgetår komma att hållas vid en nivå, som kräver ytterligare tillskott av arbetskraft. Sammanfattningsvis synes den ytterligare arbetskraft, som erfordras till detta ändamål, i anläggningsarbeten och inom industrien, icke vara av sådan storleksordning, att dess anskaffande i och för sig skulle utgöra något hinder för det framlagda programmens genomförande, ehuru risk måste anses föreligga för arbetskraftssvårigheter i enstaka fall, därest de nuvarande konjunkturerna fortsätta. För att i möjligaste mån bemästra dylika svårigheter och på bästa sätt tillvarataga arbetskraftstillgångarna bör planläggning och samråd med arbetsmarknadsmyndigheterna äga rum i god tid, innan dispositioner träffas för anställande eller permittering av arbetare i större antal.

Statens handels- och industrikommission har i yttrande den 23 oktober 1951 meddelat, att kommissionen i huvudsak icke har något att erinra mot bifall till vattenfallsstyrelsens framställning.

Departementschefen.

Den svenska kraftindustrin är för närvarande utbyggd för en produktion av nära 19 miljarder kWh vattenkraft per år under normalår. Av detta kraftbelopp falla drygt 8 miljarder kWh på statens vattenfallsverk och ca 10,5 miljarder kWh på enskilda och kommunala företag. Förbrukningen synes dock alltså ligga något högre än tillgången och skillnaden får alltså täckas med ångkraft.

Under de närmaste fyra åren torde kraftproduktionen efter det redan beslutade utbyggnader färdigställts komma att öka med i genomsnitt ca 1,5 miljard kWh per år. Under år 1955 skulle, om de uppgjorda utbyggnadsplanerna kunna fullföljas, kraftproduktionen komma att stiga till omkring 24 miljarder kWh under normalår. Därvid förutsättes att Bergforsens kraftstation, till vars byggande Kungl. Maj:t den 16 november 1951 beviljat tillstånd, kommer att kunna tagas i drift under 1955.

Till grund för bedömningen av kraftefterfrågans utveckling har under de

senaste åren legat en inom centrala driftledningen år 1949 upprättad prognos för tiden fram till år 1952. Enligt denna prognos skulle belastningen sannolikt öka med ca 1 miljard kWh per år. I verkligheten har emellertid belastningen ökat mera, för budgetåret 1950/51 med ca 1,8 miljard kWh. Under 1951 har centrala driftledningen upprättat en ny prognos för de närmaste fem åren och därvid kommit fram till en sannolik ökning av 1,2 miljard kWh per år. Utgår man från att belastningsökningen kommer att utveckla sig på sist angivet sätt, skulle under de närmaste åren en förbättring av kraftbalansen inträda så att redan vid årsskiftet 1952—53 krafttillgången skulle ungefär motsvara kraftefterfrågan. Under 1955 skulle krafttillgången komma att överstiga efterfrågan med ca 1 miljard kWh.

Härigenom skulle en viss torrårsreserv ha tillskapats. Denna anses emellertid vara alltför liten i förhållande till behovet, som bedömes normalt böra utgöra ca 10 % av produktionen eller år 1955 ca 2,5 miljarder kWh. Om vidare kraftefterfrågan beräknas stiga med 1,2 miljard kWh per år, skulle denna reserv mycket snart vara konsumerad, om icke nya kraftstationer utbyggas såväl inom den statliga som inom den enskilda och kommunala kraftindustrin. Med hänsyn till de i allmänhet mycket långa anläggnings-tiderna måste vissa beslut härom fattas redan under det närmaste året.

För statens vattenfallsverk, som svarar för ungefär halva produktionsökningen, innebär det sagda för det första att pågående arbeten måste fullföljas. Genom inträdda prisstegringar ha de av 1951 års riksdag anvisade anslagen till kraftstationer m. m. delvis blivit otillräckliga för att arbetena skola kunna bedrivas i avsedd takt. På grund härav erfordras följande anslag på tilläggsstat för budgetåret 1951/52, nämligen till Kraftstation vid Jösseforsen 500 000 kronor, till Utbyggnad av Västerås ångkraftstation 4 000 000 kronor, till Kraftstation vid Hölleforsen 2 900 000 kronor, till Ett tredje maskinaggregat i Stadsforsens kraftstation 400 000 kronor, till Kraftstation vid Kilforsen 8 000 000 kronor, till Kraftstation vid Harsprånget 10 500 000 kronor samt till Kraftstation vid Liggaforsen 5 000 000 kronor. Jag hemställer i annat sammanhang om anvisande av nämnda anslag.

För nästa budgetår erfordras följande anslag till fullföljande av pågående kraftstationsbyggnader, nämligen till Utbyggnad av Västerås ångkraftstation 3 000 000 kronor, till Kraftstation vid Hölleforsen 1 100 000 kronor, till Ett tredje maskinaggregat i Stadsforsens kraftstation 1 000 000 kronor, till Kraftstation vid Kilforsen 32 000 000 kronor, till Ny trefasgenerator i Porjus kraftstation 700 000 kronor, till Kraftstation vid Harsprånget 300 000 kronor samt till Kraftstation vid Liggaforsen 21 000 000 kronor.

För utbyggnaden av Bergforsen beräknas statens andel av kostnaderna nästa budgetår till 11 400 000 kronor. Detta belopp bör anvisas såsom lån till Bergforsens kraftaktiebolag. Under nästa punkt hemställer jag om anvisande av ifrågavarande anslag.

Vid bifall till här framlagda förslag beräknar vattenfallsstyrelsen, att kraftbalansen 1955/56 inom styrelsens avsättningsområde kommer att visa en krafttillgång på 10 800 MkWh och en kraftförbrukning av 10 500 MkWh

per år och att sålunda en torrårsreserv på 300 MkWh skulle föreligga. Denna utgör dock allenast 3 % av produktionen. Eftersom efterfrågan beräknas öka med 600 MkWh per år, erfordras redan under 1955/56 nya krafttillskott. Styrelsen föreslår, att beslut nu fattas om utbyggnad av en kraftstation vid Näverede i Indalsälven och om insättande av ett tredje aggregat i Midskogs kraftstation. Produktionstillskottet genom dessa åtgärder beräknas till ca 400 MkWh per år. Vidare föreslår styrelsen, att Gårele-, Lasele- och Holaforsarna i Ångermanälven samt Stuguforsen i Indalsälven utbyggas så att kraftstationer där kunna tagas i drift under 1956/57. Krafttillskottet genom dessa utbyggnader beräknas för vattenfallsverkets del till drygt 600 MkWh per år. Totalkostnaderna för utbyggnaderna i Indalsälven beräknas till 100 000 000 kronor och för utbyggnaderna i Ångermanälven till 85 000 000 kronor, av vilka belopp under nästa budgetår erfordras 21 000 000 kronor för de förra och 11 000 000 kronor för de senare anläggningarna. Jag tillstyrker vattenfallsstyrelsens förslag och förordar, att nämnda belopp anvisas under rubrikerna Kraftstationer i Indalsälven mellan Litsalet och Gesunden respektive Kraftstation vid Lasele. Om riksdagen ej har något att erinra däremot, torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att i enlighet med vattenfallsstyrelsens förslag till förstnämnda anslag överföra outnyttjad behållning å det av riksdagen för budgetåret 1944/45 till Kraftstation i Midskogsforsen anvisade anslaget, vilket, om de nu föreslagna utbyggnaderna beslutas, icke erfordras för de ursprungligen avsedda rensningsåtgärderna utan i stället bör användas för de nya anläggningarna. Vattenfallsstyrelsen beräknar, att kraftbalansen för 1956/57 inom styrelsens område efter genomförandet av dessa åtgärder skall bli ytterligare något förbättrad samt att torrårsreserven skulle stiga till ca 5 % av produktionen.

Vattenfallsstyrelsens förslag i fråga om deltagande i regleringsföretag föranleder ej erinran från min sida. Jag tillstyrker alltså, att anslag för nästa budgetår anvisas till Reglering av sjöar inom Dalälvens flodområde med 600 000 kronor och till Regleringsåtgärder i Ångermanälvens flodområde med 13 000 000 kronor samt att vattenfallsstyrelsen medgives att dellaga i reglering av Hedesundafjärden. Hemställan härom göres under punkten 25.

Det av statsmakterna redan beslutade programmet för utbyggnad av kraftverk samt i det föregående föreslagna utvidgningar av detta program kräva motsvarande åtgärder i fråga om distributionsanläggningarna. På grund av prisstegringar komma de av 1951 års riksdag anvisade anslagen för ändamålet att bli otillräckliga. Det har därjämte visat sig, att bl. a. en ny 380 kV stamlinje från Hallsberg till Sydsverige behöver påbörjas redan innevarande budgetår. Totalkostnaden för denna stamlinje har beräknats till 107 000 000 kronor, varav 20 500 000 kronor erfordras under budgetåret. Vattenfallsstyrelsen har på grund av nu nämnda omständigheter äskat ett tilläggsanslag på 40 000 000 kronor till distributionsanläggningar och därmed sammanhängande arbeten vid statens kraftverk. Jag tillstyrker vattenfallsstyrelsens förslag och hemställer i annat sammanhang om anvisande av nämnda belopp.

Bland de större nya objekt, som ingå i vattenfallsstyrelsens förslag för utbyggnad av distributionsnätet nästa budgetår, märkes en tredje 380 kV stamlinje från Norrland till Mellansverige. Kostnaderna för denna stamlinje beräknas till 100 000 000 kronor, varav 7 500 000 kronor belöpa på budgetåret. Vattenfallsstyrelsens sammanlagda anslagsbehov för distributionsanläggningar för nästa budgetår uppgår till 120 000 000 kronor. Jag tillstyrker vattenfallsstyrelsens förslag och hemställer under punkten 26 om anvisande av sistnämnda belopp.

Under denna punkt hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte bereda riksdagen tillfälle att avgiva yttrande i anledning av vad jag anfört.

[24] 2. Kraftstationer m. m. Vattenfallsstyrelsens anslagsbehov budgetåret 1952/53 för kraftstationer m. m. avser följande företag:

	Beräknad kostnad	Tidigare anvisat	Åskade anslag 1952/53
	tusental kronor		
Kraftstation vid Jösseforsen	5 400	4 900	—
		+ 500 ¹	
Utbyggnad av Västerås ångkraftstation ..	22 500	15 000 ²	3 000
		+ 4 000 ¹	
Kraftstation vid Hölleforsen	53 000	49 000	1 100
		+ 2 900 ¹	
Ett tredje maskinaggregat i Stadsforsens kraftstation	10 000	8 600	1 000
		+ 400 ¹	
Lån till Bergeforsens kraftaktiebolag....	(24 000) ⁴	9 240	11 400
Kraftstationer i Indalsälven mellan Litselet och Gesunden	100 000	—	21 000
Kraftstation vid Kilforsen	125 000	74 000	32 000
		+ 8 000 ¹	
Kraftstation vid Lasele	85 000	—	11 000
Ny trefasgenerator i Porjus kraftstation..	1 200	500	700
Kraftstation vid Harsprånget	123 000	112 200 ³	300
		+ 10 500 ¹	
Kraftstation vid Liggaforss	78 000	24 500	21 000
		+ 5 000 ¹	
		Summa	102 500

¹ Åskat på tilläggsstat för budgetåret 1951/52.

² Inklusivt 700 000 kronor ur dispositionsanslaget.

³ „ 400 000 „ äldre anslag.

⁴ Uppdelningen av styrelsens delkostnad på aktieteckning och lån är obestämd.

Vattenfallsstyrelsen.

Såsom motivering för företagen har vattenfallsstyrelsen anfört bl. a. följande.

Kraftstation vid Jösseforsen.

En närmare redogörelse för anslagets ändamål har lämnats i propositionen 1946: 157 och i 1947 års statsverksproposition (bil. 27, pt 85). Enligt ett med Billeruds aktiebolag träffat avtal skall bolaget utbygga kraftstation vid Jösseforsen för högre vattenförbrukning och effekt än som erfordras för bolagets egen del. Vattenfallsstyrelsen skall till bolaget erlagga merkostnaden för den större stationen. Styrelsen skall driva stationen enligt sina önskemål men lämna Billeruds aktiebolag samma kraftmängd, som skulle kunnat erhållas från en för bolagets ändamål utbyggd station. Styrelsens andel i stationens topp effekt blir 16 500 kW, och kostnadsandelen beräknades år 1950 vid dåvarande pris- och löneläge preliminärt till 4 900 000 kronor.

Nu utförda beräkningar visa, att vattenfallsstyrelsens andel i anläggningskostnaden kommer att stiga till 5 400 000 kronor. Kostnadsökningen beror i huvudsak på höjningen av pris- och lönenivån. Beloppet är fortfarande osäkert av den anledningen, att det skall bestämmas som skillnaden mellan verklig totalkostnad och beräknad totalkostnad för en annorlunda utförd station.

Byggnadsarbetena ha i stort sett pågått programenligt och idrifttagandet beräknas ske under hösten 1951.

Med hänsyn till att stationen blir färdig under innevarande budgetår, erfordras återstående belopp intill nu beräknad totalkostnad eller 500 000 kronor som anslag på tilläggsstat.

Utbyggnad av Västerås ångkraftstation.

En närmare redogörelse för utbyggnaden har lämnats i proposition 1948: 43. Enligt den innefattar utvidgningen en ny ångpanna (nr 14) och ett nytt maskinaggregat (nr 7) jämte erforderliga byggnader samt dessutom komplettering av transportanordningar för kol och aska, hamnanläggning m. m. Det vunna krafttillskottet blir 60 000 kW. I utbyggnaden ingår därjämte en utvidgning av matarvattenanläggningen och en del smärre arbeten. Totalkostnaden beräknades år 1948 till 15 000 000 kronor.

Vattenfallsstyrelsen meddelade hösten 1950, att den angivna totalkostnaden skulle stiga, men med hänsyn till att utvecklingen var osäker gjordes då icke någon detaljerad kalkyl. En nu genomförd beräkning har givit till resultat en totalkostnad av 22 500 000 kronor. En del av kostnadsuppgången hänför sig till ångpanna nr 14 och beror av samma förhållanden, som gjort att även kostnaden för ångpanna nr 13 blev större än beräknat, ehuru med ytterligare skärpning på grund av det senaste årets kostnadsstegringar. En annan del härrör från de för ångturbinaggregatet nr 7 gällande prisregleringsklausulerna. Vidare inverkar den allmänna pris- och löneuppgången på återstående slutarbeten för husbyggnader, hamnanläggning och kolgård.

Slutligen ha vissa arbeten och anskaffningar tillkommit, vilka höra samman med här ifrågavarande stationsutvidgning, såsom komplettering av bo-städer och kontor samt iordningställande av ett tidigare från aggregatet nr 5 utbytt skovelsystem som gemensam reserv för aggregaten 5, 6 och 7.

Husbyggnaderna för utvidgningarna äro i stort sett färdiga. Matarvatten-anläggningen har tagits i drift. Den nya ångpannan och det nya ångturbin-aggregatet beräknas bli färdiga för drift med olja under slutet av inneva-rande år och för drift med kol under våren 1952. Därefter återstå komplet-teringsarbeten under minst ett år framåt. Hamnanläggningarna äro färdiga. Koltransportanordningarna beräknas bli klara under slutet av år 1951.

Enär de väsentligaste delarna av utbyggnaden bli färdiga under inneva-rande budgetår, beräknas det för detta budgetår tillgängliga anslagsbeloppet (1 855 000 + 2 300 000) 4 155 000 kronor icke räcka, utan ett anslag å till-läggsstat av 4 000 000 kronor är behövt. För nästa budgetår erfordras 3 000 000 kronor.

Kraftstation vid Hölleforsen.

En närmare redogörelse för utbyggnaden har lämnats i 1945 års stats-verksproposition (kapitalbudgeten: bil. 4, pt 89). Kraftstationen skall ut-nyttja en fallhöjd av 26,2 meter och förses med tre maskinaggregat med kaplanturbiner för en vattenmängd av tillsammans 525 kubikmeter per se-kund. Maximieffekten beräknas bli 114 000 kW och den genomsnittliga energiproduktionen 700 MkWh/år. Anläggningskostnaden beräknades vid 1950 års prisläge till 51 000 000 kronor. Enligt nu verkställd beräkning blir kostnaden 53 000 000 kronor.

Byggnadsarbetena för kraftstationen äro i huvudsak färdiga. Det första maskinaggregatet togs i drift den 9 december 1949 och det andra den 17 juli 1950. Det tredje aggregatet beräknas komma i drift under sommaren 1952.

Med hänsyn till att fördyringarna inverka betydligt under innevarande budgetår, erfordras ett belopp på tilläggsstat och då vidare vissa likvider sy-nas kunna komma tidigare än hösten 1950 antogs, beräknas beloppet till 2 900 000 kronor. För budgetåret 1952/53 erfordras därefter återstående del, 1 100 000 kronor, av den nu beräknade totalkostnaden.

Ett tredje maskinaggregat i Stadsforsens kraft-station.

En närmare redogörelse för kompletteringen har lämnats i 1947 års stats-verksproposition (bil. 27, pt 90). Den ökar stationseffekten med 42 000 kW och den genomsnittliga produktionen med 120 MkWh/år. Kostnaderna ha beräknats till 8 600 000 kronor vid 1945 års prisläge. Enligt nu verkställd kalkyl beräknas kostnaderna komma att stiga till 10 000 000 kronor.

Betongkonstruktionerna för vattenvägarna och de bärande konstruktio-nerna för överbyggnaden äro i det närmaste färdiga. Aggregatet beräknas bli driftfärdigt under våren 1952.

För innevarande budgetår är med hänsyn till kostnadsuppgången ett tillskott på tilläggsstat av 400 000 kronor erforderligt. För budgetåret 1952/53 begär styrelsen återstoden eller 1 000 000 kronor av den nu beräknade totalkostnaden.

Kraftstation vid Bergforsen.

En närmare redogörelse för utbyggnaden har lämnats i 1949 års statsverksproposition (bil. 27, pt 20). I kraftstationsutbyggnaden deltar staten med 60 procent och Hammarforsens kraftaktiebolag med 40 procent. Stationen utbygges för 23 meters fallhöjd samt med maskinaggregat för en vattenmängd av tillsammans 540 kubikmeter per sekund. Maximieffekten blir 100 000 kW och produktionsförmågan 665 MkWh per år. Kostnaden vid 1948 års pris- och löneläge har beräknats till 55 000 000 kronor, varav 33 000 000 kronor utgör vattenfallsstyrelsens andel. Beloppen komma att bli högre på grund av den allmänna kostnadsstegringen, men någon ny kalkyl har ännu icke genomförts.

Arbetena på kraftstationen, för vilka vattenfallsstyrelsen är entreprenör enligt ett med Bergforsens kraftaktiebolag upprättat avtal, ha påverkats av att styrelsen successivt fått den uppfattningen att vattendomstolen icke skulle meddela tillstånd till anläggningen. Vattendomstolens utslag den 15 december 1950 innehöll, att utbyggnaden icke var enligt vanliga regler tillåtlig samt att frågan om tillåtligheten icke skulle underställas Kungl. Maj:t. I sistnämnda hänseende var en minoritet inom domstolen av motsatt mening. Bolaget överklagade utslaget hos vattenöverdomstolen och i beslut den 30 juni 1951 fann överdomstolen, att frågan om företagets tillåtlighet skulle underställas Kungl. Maj:ts avgörande. Ehuru möjlighet föreligger för att jämväl tidsödande behandling av högsta domstolen blir erforderlig, har vattenfallsstyrelsen utformat sitt totala byggnadsprogram med den förutsättningen, att Kungl. Maj:ts tillstånd erhålles så snart, att arbetena med Bergforsstationen komma igång i full omfattning under vintern 1951/52. I så fall beräknas det första aggregatet kunna tagas i drift under hösten 1955 och de båda övriga under vintern 1955/56.

På byggnadsplatsen har det redan under 1949 igångsatta arbetet med de delar av högra strandens jorddamm och avslutningsmur, som ligga under markytan fullföljts. Några andra större arbeten ha icke påbörjats på grund av oklarheten i tillståndsfrågan, men vissa permanenta bostäder, som under alla förhållanden komma till nytta, ha uppförts, och provsprängningar ha gjorts för en tunnel för fabrikationsvatten till Fagerviks sulfittfabrik. Turbiner, generatorer och transformatorer ha beställts av Bergforsens kraftaktiebolag, ehuru med förbehåll för att tillstånd till anläggningen erhålles.

För arbetena under budgetåret 1952/53 beräknas vattenfallsstyrelsens kostnadsandel till 11 400 000 kronor, vilket belopp med hänsyn till nu avsedd finansiering bör helt avse lån till bolaget.

Kraftstationer i Indalsälven mellan Litselet och Gesunden.

Som förut anförts, förordar vattenfallsstyrelsen till åstadkommande av vattenkrafttillskott under budgetåren 1955/56 och 1956/57 i första hand tre utbyggnadsåtgärder i Indalsälven. Samtliga dessa avse fallsträckan mellan Litselet och Gesunden, där naturkraften så gott som helt äges av staten. För ifrågavarande del av älven äro samtliga de av Indalsälvens regleringsförening genomförda regleringarna verksamma, även de i Långan och Härkan verkställda, i det att nämnda bivattendrag falla ut i Litselet. Denna ovanför fallsträckan liggande sjö och den nedanför liggande något större sjön Gesunden göra det möjligt att genomföra en långtgående korttidsreglering vid de här ifrågavarande stationerna utan skadlig inverkan på andra kraftverk.

Hela fallsträckans höjd är cirka 46 meter. Härav utnyttjas för närvarande översta delen, 28 meter, i Midskogs kraftstation. Denna stations utbyggnadsvattenmängd är emellertid endast 360 kubikmeter per sekund. Genomförda undersökningar ha visat, att det med hänsyn till såväl det om någon tid uppnådda stadiet ifråga om årsregleringar i vattendraget som möjligheten för korttidsreglering är mest ekonomiskt att bygga ut fallsträckan för 600 kubikmeter per sekund. En första åtgärd härför är utvidgning av Midskogs kraftstation med ett tredje aggregat för 240 kubikmeter per sekund. Beträffande den nedanför liggande fallsträckan om 18 meter har ingående undersökts, huruvida den skulle kunna utnyttjas i en anläggning. Det har emellertid befunnits, att detta skulle föranleda för stora skador och ingrepp i naturen. Den bör därför utbyggas med två anläggningar, den ena vid Näverede för 12,5 meter, den andra vid Stugun för cirka 7 meter. I Näveredeanläggningen intages då 1,5 meter av den fallhöjd, som nu utnyttjas i Midskog.

Enligt planerna påbörjas arbetena med Midskogsaggregatet och Näveredeanläggningen under 1952 och arbetena med Stuguanläggningen igångsättas ungefär ett år senare, vilket möjliggör förmånlig utnyttjning av specialistpersonal och arbetsredskap. De tre arbetsplatserna bli belägna på en sträcka av endast cirka 20 kilometer, varför alla tre arbetena kunna och böra omhändervhas av en gemensam byggnadsorganisation. Med hänsyn härtill och till önskvärldheten att på lämpligt sätt kunna fördela arbetena mellan de tre platserna förordar vattenfallsstyrelsen ett gemensamt anslag för alla tre utbyggnadsåtgärderna.

För Midskogs kraftstation förelåg den 30 juni 1951 en anslagsreservation av 1 050 000 kronor. Beloppet, som successivt enligt Kungl. Maj:ts beslut, senast den 29 juni 1951, fått fortfarande stå till förfogande, har varit avsett för en tilltänkt rensning nedströms Midskog, lämplig för det fall att den återstående fallsträckan ned till Gesunden utbyggs i en anläggning. Nu blir det i stället två stationer och viss uppdämning nedanför Midskog. Reservationsbeloppet bör därför användas för de nu föreslagna utbyggnadsåtgärderna och sålunda i vad som kvarstår oanvänt överföras till det ge-

mensamma nya anslaget. Vattenfallsstyrelsen räknar med att sedan riksdagsbeslut om nämnda åtgärder föreligger, kunna använda reservationen för Midskog till förberedelsearbeten.

Vissa stationsdata och vunna kraftmängder ha sammanställts i följande tabell.

	Fallhöjd meter	Vattenmängd kubikmeter per sekund	Maximi- effekt kW	Energi- produktion MkWh/år
Midskogs tredje aggregat	26,5	240	50 000	70
Näverede	12,5	600	63 000	330
Stugun	7,0	600	35 000	180
	46,0		148 000	580

Energibeloppen avse den genomsnittliga produktionsförmågan. För Midskogsutbyggnaden är hänsyn tagen till minskningen av de nuvarande aggregatens produktion till följd av dämningshöjning nedströms stationen. Vattenfallsstyrelsen anför vidare.

Det nya aggregatet i Midskogs kraftstation placeras i en förlängning av maskinhuset. För tillhörande transformator samt övriga elektriska apparater göres en utvidgning av nuvarande utomhusställverk.

Vid Näveredeanläggningen förlägges dammen över älven i nedre delen av Näveredeforsen. Den får en längd av cirka 700 meter och en största höjd av cirka 15 meter och utföres som en jordfyllningsdamm med i högra delen ett utskovsparti av betong med tre öppningar. Dessa avstängas med segmentluckor och få en sammanlagd avbördningsförmåga av 2 500 kubikmeter per sekund, vilket är något mer än älvens högvattenföring. Genom uppdamningen bildas ovanför dammen ett magasin med cirka 1,5 kvadratkilometers area.

Maskinstationen förlägges vid högra stranden intill dammens utskovsparti och förses med två maskinaggregat, bestående av vertikalaxliga kaplanturbiner med direktkopplade trefasgeneratorer. Från turbinernas sugrör ledas vattnet ut i älven genom en i berget utsprängd 260 meter lång avloppskanal.

Den elektriska kraften från generatorerna upptransformeras till 200 kV med en transformator, som jämte ett utomhusställverk anordnas invid kraftstationen på älvens högra strand.

För flottgodsets transport förbi kraftstationen utföres en flottningsränna.

Vid Stuguanläggningen förlägges dammen över älven vid foten av Stuguforsen. Den utgöres av ett utskovsparti vid älvfårans högra sida och en kort anslutningsdamm till höger strand. Utskovspartiet utföres av betong och förses med tre öppningar. Dessa avstängas med segmentluckor och få samma avbördningsförmåga, 2 500 kubikmeter per sekund, som utskoven vid Näverede. Uppdämning sker till ungefär samma nivå som det nuvarande normala högvattenståndet i det uppströms belägna Stuguselet. Det erhållna magasinet får en area av 10 kvadratkilometer.

Maskinstationen förlägges vid vänstra stranden intill dammens utskovsparti och förses med två maskinaggregat, bestående av vertikalaxliga kaplanturbiner med direktkopplade trefasgeneratorer. Från turbinsugrören återledes vattnet till älven genom en i berget utsprängd 230 meter lång avloppskanal.

Den elektriska kraften från generatorerna upptransformeras till 200 kV med en transformator, som jämte ett utomhusställverk anordnas invid kraftstationen på älvens vänstra strand.

För flottgodsets transport förbi kraftstationen bygges en flottningsränna.

Beträffande **k o s t n a d e r n a** för de tre företagen gäller följande sammanställning.

	Midskogs tredje aggregat	Näverede	Stugun
	miljoner kronor		
Byggnadskostnader	5,5	19,0	17,0
Turbiner och elektrisk utrustning.....	9,5	16,0	14,0
Administration, allmänna omkostnader och diverse	3,0	8,5	7,5
Summa	18,0	43,5	38,5

Totalsumman blir 100 000 000 kronor, vilket gäller vid pris- och lönenivån under sommaren 1951. Under förutsättning att reservationen å anslaget för Midskogs kraftstation överföres till det nya anslaget, beräknas anslagsbehovet för budgetåret 1952/53 till 21 000 000 kronor.

Kraftstation vid Kilforsen.

Närmare redogörelser för utbyggnaden ha lämnats i 1948 och 1949 års statsverkspropositioner (bil. 27, pt 21 respektive bil. 27, pt 20). Enligt dem blir den utnyttjade fallhöjden ungefär 99 meter. Stationen förses med tre maskinaggregat för tillsammans 300 kubikmeter per sekund. Maximieffekten blir 240 000 kW och den genomsnittliga produktionsförmågan efter reglering av vattendraget 1 000 M kWh per år. Anläggningskostnaden beräknades till 106 000 000 kronor vid det pris- och löneläge, som var rådande första kvartalet år 1950. Enligt en nu genomförd ny kalkyl blir kostnaden 125 000 000 kronor.

Kostnadsökningen beror huvudsakligen på den allmänna uppgången av priser och löner. En mindre del därav föranledes av att förstärkningsarbeten på grund av dåligt berg i tunnlarna visat sig nödvändiga i större omfattning än beräknat.

Arbetena ha i stort sett fortskridit programenligt. Byggnadsarbetena för regleringsdammen äro något mer än halvfärdiga. Tillloppstunnelns och avloppstunnelns bergmassor äro utsprängda ungefär till hälften. Den nere i berget förlagda maskinsalen är färdigsprängd, och betonggjutningarna för kontrollavdelningen vid salens högra ända ha färdigställts. Vidare är utrymmet för transformatorerna nere i berget i det närmaste utsprängt. Arbetena med fördelningsbassäng, kraftstationsdamm, intag, tillloppstuber, sugrör, utomhusställverk och flottningsränna pågå.

För budgetåret 1951/52 erfordras ett tilläggsanslag av 8 000 000 kronor. För budgetåret 1952/53 beräknas medelsbehovet till 32 000 000 kronor.

Kraftstation vid Lasele.

Den ytterligare åtgärd till åstadkommande av krafttillskott under budgetåret 1956/57, som vattenfallsstyrelsen föreslår, är utbyggnad av en kraftstation, benämnd Lasele, för utnyttjande av Gårele-, Lasele- och Holaforsarna i Ångermanälvens huvudgren. Av vattenrätten i nämnda forsar innehar staten cirka 75 procent. Av för närvarande möjliga utbyggnader, som äro belägna i någorlunda välreglerade vattendrag och icke medföra alltför stora överdämningar och skador, är Lasele den ekonomiskt fördelaktigaste. I ifrågavarande gren av Ångermanälven är för närvarande Vojmsjön reglerad, och regleringar av Ransaren, Kultsjön, Malgomaj och Volgsjön ha förberetts. I samma älvsträcka mellan Volgsjön och sammanflödet med Fjällsjöälven, där Lasele blir den nedersta anläggningen, kommer Gulseleforsen att utbyggas av enskilt företag till år 1955, och ett par andra enskilda anläggningar torde komma till stånd under tiden 1955—1960, vilket bland annat gör, att regleringskostnaderna bli fördelade och därmed proportionsvis låga för varje särskild station. Med hänsyn till kraftens överföring är Lasele gynnsamt belägen nära Kilforsen, som blir en punkt på 380 kV nätet. För Laseleanläggningen kunna användas samma byggnadsorganisation och hjälporgan som för Kilforsbygget, och Laselearbetenas igångsättning kommer enligt planerna vid den tidpunkt, då Kilforsarbetena börjat avtaga i omfattning.

Enligt föreliggande preliminära utbyggnadsförslag skall Laselestationen ha en fallhöjd av cirka 53 meter och utbyggas för cirka 250 kubikmeter per sekund. Maximieffekten blir därvid 110 000 kW och den genomsnittliga produktionsförmågan efter slutlig reglering i älvgrenen 600 MkWh per år.

Dammen över älven förlägges vid Laseleforsens forsnacke. Den får en längd av cirka 450 meter och en största höjd av cirka 20 meter. Utskovs-partiet förlägges i den nuvarande älvfåran.

Maskinstationen förlägges helt under bergytan på högra stranden. Från turbinernas sugrör ledes vattnet förbi Holaforsen ut i älven genom en 2 400 meter lång bergtunnel. Denna utmynnar på samma plats som Kilforsens avloppstunnel.

För flottgodsets transport förbi kraftstationen bygges en flottsgränna.

På grundval av det preliminära utbyggnadsförslaget har anläggningskostnaden beräknats till 85 000 000 kronor. Övriga delägare i forsarna torde till väsentlig del betinga sig ersättningskraft och skola då som engångsbetalningar erlægga minst en tredjedel av den på deras fallinnehav proportionellt belöpande andelen av anläggningskostnaden.

För maskinbeställningar och för byggnadsarbetenas påbörjande beräknas ett anslag av 11 000 000 kronor vara behövt för budgetåret 1952/53.

Ny trefasgenerator i Porjus kraftstation.

En närmare redogörelse för denna stationskomplettering har lämnats i propositionen 1946: 311 (bil. 12, pt 7). Den nya trefasgeneratorn skall er-

sätta en statens järnvägar tillhörig enfasgenerator i samband med omläggning av matningssystemet på malmbanans södra del. Kostnaden beräknades år 1946 till 825 000 kronor.

Till följd av den allmänna pris- och lönestegringen beräknas kostnaden för maskinen nu till 1 200 000 kronor. Leveransen av generatoren har flera gånger uppskjutits för att bereda plats i tillverkningsprogrammet för andra maskiner. Generatoren avses nu bli tagen i drift i slutet av år 1952.

För budgetåret 1952/53 erfordras återstående belopp 700 000 kronor.

Kraftstation vid Harsprånget.

Närmare redogörelser för utbyggnaden ha lämnats dels i propositionen 1946: 40, dels i 1947 års statsverksproposition (bil. 27, pt 91), dels i 1949 års statsverksproposition (bil. 27, pt 20). Stationens fallhöjd är 107,5 meter och den förses med tre maskinaggregat för en vattenmängd av tillsammans 320 kubikmeter per sekund. Maximieffekten har beräknats bli 290 000 kW och den genomsnittliga produktionsförmågan 1 800 MkWh/år. Vissa förarbeten för ett fjärde aggregat ha utförts. Anläggningskostnaden beräknades vid 1950 års prisnivå till 114 000 000 kronor. Enligt nu föreliggande beräkningar kommer anläggningskostnaden att stiga till 123 000 000 kronor. Med ledning av drifterfarenheter från det första aggregatet kan maximieffekt och produktionsförmåga förutses bli ökade till 300 000 kW respektive 1 850 MkWh per år.

Kostnadsökningen är huvudsakligen en följd av den allmänna pris- och lönestegringen. Till en mindre del beror ökningen på att tidigare icke förutsedda förstärknings- och försvarsarbeten tillkommit.

Arbetena ha fortskridit med någon försening på grund av knapphet på arbetskraft, vilket dock icke påverkat färdigställandet av maskinerna. Det första maskinaggregatet togs sålunda i reguljär drift den 16 mars 1951. Dessförinnan hade vattenytan ovanför dammen uppdämts, sedan omloppstunneln stängts medelst nedsänkning av en lucka. För de båda övriga maskinaggregaten ha plåtspiralerna monterats och fundamenten gjutits. Det andra aggregatets turbin har monterats och montaget av generatoren pågår. Detta aggregat blev driftfärdigt under november 1951, och det tredje aggregatet torde komma i drift cirka ett halvt år därefter.

På grund av de hösten 1950 icke förutsedda kostnadsökningarna erfordras på tilläggsstat 10 500 000 kronor. För budgetåret 1952/53 beräknas medelsbehovet till 300 000 kronor, sedan hänsyn tagits till en omföring av kostnader för provisoriska husbyggnader till Liggaanslaget.

Kraftstation vid Liggaforsen.

Närmare redogörelse för den nu pågående utbyggnaden har lämnats i 1951 års statsverksproposition (bil. 27, pt 22). Såsom angives i denna, skall stationen utbyggas för en fallhöjd av 40,5 meter och förses med två maskinaggregat för en vattenföring av tillsammans 430 kubikmeter per sekund.

Maximieffekten blir 140 000 kW och den genomsnittliga produktionsförmågan 700 MkWh per år. Anläggningskostnaden beräknades vid 1949 års prisnivå till 64 000 000 kronor.

Enligt nu föreliggande beräkningar kommer anläggningskostnaden att stiga till 78 000 000 kronor. Kostnadsökningen beror på den allmänna pris- och löneuppgången.

Arbetena med kraftanläggningen ha påbörjats under 1951 och ha fortgått med någon försening till följd av knapphet på arbetskraft. Styrelsen räknar emellertid med att det skall bli möjligt att inhämta förseningarna relativt snart, så att tidpunkterna för maskinernas igångsättning icke påverkas. En väg har byggts på vänstra stranden av älven från Harsprånget till arbetsplatsen, varjämte en anslutning från arbetsplatsen till allmänna vägen Porjus—Jokkmokk anordnats på högra stranden. En del provisoriska byggnader såsom matsalsbaracker samt verkstads- och förrådsbyggnader ha uppförts. Arbetena med dammen över älven samt förbiledningstunneln ha påbörjats, och transporttunneln ned till den underjordiska maskinstationen är i det närmaste färdigsprängd.

För budgetåret 1951/52 erfordras ett tilläggsanslag av 5 000 000 kronor, och för budgetåret 1952/53 beräknas medelsbehovet till 21 000 000 kronor.

Departementschefen.

Under hänvisning till vad jag anfört under föregående punkt hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte, med bifall till vattenfallsstyrelsens förslag, föreslå riksdagen

att för budgetåret 1952/53 anvisa följande investeringsanslag, nämligen

a) <i>Utbyggnad av Västerås ångkraftstation</i>	3 000 000 kronor,
b) <i>Kraftstation vid Hölleforsen</i>	1 100 000 kronor,
c) <i>Ett tredje maskinaggregat i Stadsforsens kraftstation</i>	1 000 000 kronor,
d) <i>Lån till Bergeforsens kraftaktiebolag</i>	11 400 000 kronor,
e) <i>Kraftstationer i Indalsälven mellan Litselet och Gesunden</i>	21 000 000 kronor,
f) <i>Kraftstation vid Kilforsen</i>	32 000 000 kronor,
g) <i>Kraftstation vid Lasele</i>	11 000 000 kronor,
h) <i>Ny trefasgenerator i Porjus kraftstation</i>	700 000 kronor,
i) <i>Kraftstation vid Harsprånget</i>	300 000 kronor,
j) <i>Kraftstation vid Liggaforsen</i>	21 000 000 kronor.

[25] 3. **Regleringsföretag.** Vattenfallsstyrelsens anslagsbehov för nästa budgetår till regleringsföretag avser följande företag:

	Tidigare anvisat	Åskat anslag 1952/53
	tusental kronor	
Reglering av sjöar inom Dalälvens flodområde	500 ¹	600
Regleringsåtgärder i Ångermanälvens flodområde ..	52 500	13 000
	Summa 13 600	

Reglering av sjöar inom Dalälvens flodområde.

En närmare redogörelse för det enda under de senaste åren aktuella företaget, Siljans utvidgade reglering, har lämnats i 1948 års statsverksproposition (bil. 27, pt 22). Enligt den beräknas kraftvinsten för styrelsens del till 12 MkWh per år och styrelsens kostnad till 970 000 kronor, bortsett från den mindre del därav, som skall betalas av Stora Kopparbergs bergslags aktiebolag.

Det för Siljans utvidgade reglering beviljade anslaget 500 000 kronor är tills vidare på grund av den komplicerade och långvariga behandlingen i vattendomstolen helt oanvänt. När företaget kan genomföras är ännu ovisst, men möjlighet föreligger enligt uppgift från Dalälvens regleringsföretag, att beloppet behövs under tiden fram till den 30 juni 1953.

Det av vattenfallsstyrelsen nu för budgetåret 1952/53 beräknade anslagsbehovet hänför sig till ett annat företag, nämligen reglering av Hedesundafjärden. Stora Kopparbergs bergslags aktiebolag avser att utbygga en ny kraftstation, som skall utnyttja fallet vid Söderfors. Med den till denna station hörande dammen kan Hedesundafjärden års- och korttidsregleras. Sådan reglering kommer till nytta även för kraftverken nedanför Söderfors, vilka bära efter båtnaden deltaga i de kostnader för anläggningar och ersättningar, som sammanhånga med regleringen. För styrelsens Älvkarlebystation har kostnadsandelen beräknats till 1 300 000 kronor vid den prisnivå, som förelåg i september 1950. Årsregleringen åstadkommer en merproduktion under bristtid av 1,3 MkWh per år i Älvkarleby och korttidsregleringen en överflyttning av 13,2 MkWh per år från överskotts- till bristtid. I förhållande till kraftvinsten är kostnaden för regleringen låg.

För budgetåret 1952/53 beräknas ett belopp av 600 000 kronor vara erforderligt, varjämte riksdagens medgivande för vattenfallsstyrelsen att deltaga i regleringen av Hedesundafjärden bör utverkas.

Regleringsåtgärder i Ångermanälvens flodområde.

Regleringsåtgärderna i Fjällsjöälven och Faxälven, vilka senare via Vängelälven delvis tillgodogöras inom Fjällsjöälvens flodområde, komma till nytta i kraftstationerna vid Nämforsen och Forsmo samt den under byggnad varande kraftstationen vid Kilforsen. Regleringarna i Ångermanälvens huvudgren, benämnd Åseleälven, komma till nytta i kraftstationerna i Näm-

¹ Avser endast Siljans utvidgade reglering.

forsen och Forsmo samt därjämte i de planerade och delvis påbörjade kraftstationerna ovanför sammanflödet med Fjällsjöälven. I den mån andra företag än vattenfallsstyrelsen utbygga kraftstationer i vattendraget, skola kostnadsandelar överföras på dem i förhållande till båtnaden.

Vid Borgasjön ha erforderliga tillstånd erhållits, så att arbetena kunnat bedrivas planenligt. Regleringen beräknas kunna tagas i bruk partiellt under vintern 1952/53. För Ormsjön har vattendomstolens tillstånd att bygga i vatten erhållits i juli 1951, varför arbetena i stort sett kunnat bedrivas i avsedd takt. För Rörströmssjön, där vissa förberedande arbeten enligt tidigare planer redan borde varit påbörjade, har vattendomstolen ännu icke hunnit börja handläggningen av målet, varför några arbeten ej kunnat igångsättas. Styrelsen hoppas emellertid, att detta skall bli möjligt under innevarande budgetår.

De i petita hösten 1950 omnämnda regleringarna av Fjällsjön och Bodumsjön, vilka ingå som led i den avtrappning av Fjällsjöälven, som skall möjliggöra korttidsreglering vid Kilforsen, ha påbörjats och fortskridit programenligt. För de likaledes tidigare omnämnda regleringarna av Hotingsjön och Vängelsjön, vilka erfordras även för korttidsregleringen, ha endast smärre förberedande arbeten utförts. Under förutsättning att vattendomstolen hinner behandla målet tillräckligt snabbt, torde arbetena kunna bedrivas så, att regleringen av samtliga dessa fyra sjöar kan tagas i bruk under år 1953, samtidigt med att Kilforsens kraftstation blir driftfärdig.

Regleringen av Storsjouten har varit i bruk sedan 1947, men målet har liksom för övriga regleringar i Ångermanälven ännu ej slutbehandlats av vattendomstolen beträffande vissa ersättningsfrågor, regleringsavgifter m. m. Sedan länge har behov förelegat av en med bil körbar väg på sjöns norra strand, vilket behov förstärkts sedan regleringen tagits i bruk och framkomstmöjligheterna över sjön därigenom minskats. Vattenfallsstyrelsen har i samförstånd med de i regleringsföreningen ingående framtida regleringsintressenterna erbjudit sig dels att lämna ett bidrag till denna väg med ett belopp på 105 000 kronor, dels att lämna ett lån på 250 000 kronor, under förutsättning av Kungl. Maj:ts medgivande, att lånet får återbetalas medelst de av regleringsavgifter för sjön bildade medlen. Utbetalningarna av bidrag och lån torde komma senast under budgetåret 1952/53.

Utmed älvsträckorna nedanför de reglerade sjöarna behövas nya avläggsplatser för timmer på grund av de ändrade vattenförhållandena samt åtgärder för att flottning skall kunna ske vid lägre vattenföring än tidigare. Även kring sjöarna erfordras i viss utsträckning nya avläggsplatser.

För de fortsatta regleringsarbetena inom Faxälvens flodområde, vilka som nämnts via Vängelälven delvis komma till nytta även för vattenfallsstyrelsens kraftstationer, skola ytterligare kapitalinsatser erläggas till Faxälvens regleringsförening.

I Åseleälven har hittills genomförts reglering av Vojmsjön. Den utnyttjas för närvarande i kraftstationerna vid Nämforsen och Forsmo med en fallhöjd av 56 meter. I Åseleälvens nedre del har Gulsele aktiebolag påbörjat

utbyggnad av en fallhöjd på cirka 28 meter och vattenfallsstyrelsen har som nämnts föreslagit, att Lasele skall utbyggas med 53 meters fallhöjd till år 1956. Till denna tidpunkt erfordras ytterligare regleringar, för att kraftstationerna skola kunna effektivt utnyttjas. Inom Ångermanälvens regleringsförening gjorda utredningar visa, att samtliga större sjöar inom Åseleälvens flodområde böra regleras, i första hand Ransaren, Kultsjön, Malgomaj och Volgsjön. Det sammanlagda bruttomagasinet i dessa fyra sjöar har preliminärt beräknats till cirka 1 400 miljoner kubikmeter, vilket ger ett årligt tillskott av vinterenergi av storleksordningen 700 MkWh per år vid de statliga och enskilda kraftstationer, utnyttjande 145 respektive 130, sammanlagt 275 meter, av fallhöjden nedanför Volgsjön, vilka beräknas bli utbyggda till början av 1960-talet. Sedermera torde regleringarna komma till nytta för ytterligare utbyggnader för sammanlagt 50 å 60 meters fallhöjd. Kostnaden per magasinsenhet för reglering av de fyra sjöarna har beräknats vara av samma storleksordning som för regleringsföretagen i Fjällsjöälven. Enär regleringarna med hänsyn till kraftstationsutbyggnaderna böra vara genomförda vid slutet av 1950-talet, behöva arbetena påbörjas under sommaren 1952. Ansökan angående reglering av Ransaren är avsedd att ingivas till vattendomstolen omkring årsskiftet 1951/52.

De för innevarande budgetår tillgängliga medlen, 11 574 000 kronor, beräknas räcka till budgetårets utgång. För det fortsatta bedrivandet av vattenfallsstyrelsens egna regleringsarbeten samt för inbetalningar till Faxälvens regleringsförening erfordras ett anslag av 13 000 000 kronor för budgetåret 1952/53.

Departementschefen.

Under hänvisning till vad jag anfört under punkten 23 hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte, med bifall till vattenfallsstyrelsens förslag, föreslå riksdagen

I. att för budgetåret 1952/53 anvisa följande investeringsanslag, nämligen

- a) *Reglering av sjöar inom Dalälvens flodområde* 600 000 kronor,
- b) *Regleringsåtgärder i Ångermanälvens flodområde* 13 000 000 kronor,

II. att medgiva vattenfallsstyrelsen att deltaga i reglering av Hedesundafjärden.

[26] 4. Distributionsanläggningar och därmed sammanhängande arbeten vid statens kraftverk. För ifrågavarande ändamål ha för budgetåret 1951/52 anvisats 62 000 000 kronor. Å tilläggsstat till riksstaten för nämnda budgetår äskas 40 000 000 kronor. För nästa budgetår äskas 120 000 000 kronor.

Vattenfallsstyrelsen.

Vattenfallsstyrelsen erinrar om att den totalt medgivna investeringen i distributionsanläggningar och därmed sammanhängande arbeten vid statens

kraftverk den 30 juni 1951 utgjorde 557 227 053 kronor. Ändringen under det senast förflutna budgetåret redovisas på följande sätt:

	Kronor
Investeringsrätt den 30 juni 1950	497 013 209
För budgetåret 1950/51 anvisat anslag	62 500 000
	Summa kronor 559 513 209

Avgår netto till följd av omföringar mellan anslag, försäljning-
ar och ned- resp. uppskrivning mot värdeminskningsskonto.. — 2 286 156

557 227 053

I anslutning härtill anför vattenfallsstyrelsen följande.

Den 30 juni 1951 hade 559 505 975 kronor tagits i anspråk, varför investeringsrätten överskreds med 2 278 922 kronor. Detta överskridande har täckts medelst ett temporärt tillskott av 3 000 000 kronor ur statens vattenfallsverks dispositionsanslag. För budgetåret 1951/52 har riksdagen anvisat 62 000 000 kronor, varför under detta budgetår ett sammanlagt belopp av 59 721 078 kronor står till förfogande.

En genomgång av medelsbehovet för innevarande budgetår har givit till resultat, att disponibelt anslag icke räcker utan att ett tillskott av 40 000 000 kronor erfordras på tilläggsstat för budgetåret 1951/52, trots att flera arbeten av hög angelägenhetsgrad uppskjutits till senare tidpunkt. Orsakerna till medelsbehovets ökning jämfört med vad som förutsågs hösten 1950 äro väsentligen två, nämligen dels de under senaste tiden inträdda pris- och lönestegringarna, dels den vid verkställda utredningar framkomna nödvändigheten att snabbt utbygga en 380 kV överföring till Sydsverige.

Beträffande de allmänna kostnadsstegringarnas inverkan på anslagsbehoven gäller även för distributionsanläggningar vad som anförts i styrelsens skrivelse om anslag till kraftstationer och regleringsföretag. Prisstegringen från mitten av år 1950 har för stål till kraftledningsstolpar varit 30 procent och för aluminium till ledningar 16 procent. Kostnaden för isolatorer samt annan linjemateriel har ökats med cirka 30 procent. De prisregleringsklausuler, som gälla för kontrakterad tung elektrisk utrustning, resultera i en höjning av 31 procent från mitten av 1948, 24 procent från 1949 och 18 procent från 1950, allt räknat fram till sommaren 1951.

Beträffande 380 kV ledningen till Sydsverige, vilken avsevärt påverkar anslagsbehovet även under de närmast följande budgetåren, anför styrelsen bl. a. följande.

Alltsedan vattenfallsstyrelsen erhöll uppdraget att utbygga alla nya kraftledningar för 200 kV och högre spänningar, har det räknats med att detta skulle inbegripa även ledningar för överföring av norrlandskraft till den av Sydsvenska kraftaktiebolaget ombesörjda distributionen i Sydsverige. Till att börja med förutsattes, att den lämpligaste lösningen skulle vara ledningar för 200 kV vid sidan av den ledning för 200 kV, som nämnda företag utbyggt mellan Nässjö och Malmö. Under vintern 1950/51 genomförda undersökningar visade, att det är nödvändigt med en förstärkning av överföringen

till Sydsverige till år 1954 för att icke ifrågavarande landsdels kraftförsörjning skall råka i allvarliga svårigheter, men utredningarna visade också, att det är otvetydigt mest ekonomiskt att på en gång bygga ut en ledning för 380 kV i stället för successivt ett antal ledningar för 200 kV. Valet av 380 i stället för 200 kV medför dels att det under de närmaste åren uppkommer ett koncentrerat medelsbehov för överföringen till Sydsverige i stället för ett i tiden mera fördelat sådant, dels att med hänsyn till byggnadstiden för en 380 kV ledning materialanskaffning och förberedelsearbeten måste verkställas så snart, att betydande kostnader infalla redan under innevarande budgetår. Apparaterna för de till överföringen hörande transformatorstationerna måste till stor del beställas redan under innevarande budgetår för att de skola bli färdiga i tid. Enligt föreliggande beslut skall den nya 380 kV ledningen dragas från Hallsberg över göteborgstrakten, där en transformatorstation anordnas, ned till hälsingborgstrakten där en transformeringsanläggning för 380/130 kV placeras. Genom anknytning med Trollhätte kraftverks nät ernås med ledningen jämväl en förstärkning av överföringen till Västsverige. På sträckan från Göteborg till Skåne kommer ledningen att kunna användas för kraftleveransen från Norge till Danmark, för det fall att detta projekt blir realiserat, och medför därmed en betydande minskning av det förutsedda medelsbehovet för Sveriges av riksdagen godkända medverkan i nämnda Norge—Danmark-projekt. Ledningen får en total längd av 414 kilometer och skall erhålla duplexutförande med stålaluminiumlinor med en ekvivalent koppararea av 652 kvadratmillimeter per fas. Den beräknas bli färdig under hösten 1954 men kommer att under någon tid drivas med endast 130 kV på södra delen, i det att transformatorstationen i Skåne icke kan bli driftklar förrän hösten 1955.

För budgetåret 1952/53 beräknar vattenfallsstyrelsen det totala medelsbehovet till 120 000 000 kronor. Detta belopp utgör rekord även med hänsyn tagen till den allmänna kostnadsstegringen. Förutom av denna förorsakas uppgången av den nya 380 kV överföringen till Sydsverige samt av att en ytterligare 380 kV ledning från Norrland till Mellansverige — den tredje i ordningen — beräknas vara behövlig inom sådan tid, att en del av kostnaderna inträffa redan under budgetåret 1952/53. I övrigt bidraga 200 kV ledningar, erforderliga för att till stamlinjenätet ansluta nya enskilda kraftstationer i Norrland respektive sådana enskilda företags industrianläggningar i Mellansverige, där norrlandskraften skall förbrukas. För järnvägs-elektrifieringen erfordras vissa nya anläggningar, sålunda bland annat sådan av malmtrafikens uppgång nödvändiggjord förstärkning och omläggning av matningssystemet på norra delen av malmbanan, som redan genomförts på södra delen. Inom primär-, bygde- och detaljnäten äro betydande förstärkningar ofrånkomliga i samband med den fortgående belastningsökningen.

Av de totala anslagsbehoven för budgetåren 1951/52 och 1952/53, alltså 100 respektive 120 miljoner kronor, föranledas ca 32 miljoner kronor respektive ca 44 miljoner kronor av sådan överföring på stamlinjenätet för enskilda och kommunala företags räkning, som vattenfallsstyrelsen enligt erhållet uppdrag skall ombesörja. Någon detaljerad prognos rörande anslagsbehoven för distributionsanläggningar efter budgetåret 1952/53 har ännu icke genomförts, men sannolikheten talar för en reell nedgång åtminstone efter budgetåret 1953/54 och under förutsättning, att nu föreliggande förut-

sägelser om belastningsutvecklingen visa sig riktiga. Ty dels bör utbyggnaden av vattenkraft i Norrland, som bestämmer behovet av stora stamlinjer, övergå från nuvarande forcering till mera exakt anpassning efter belastningsstegringen, dels böra de kostnader för 380 kV-överföringen till Syd-sverige, som komma att föreligga under tre å fyra år, sakna motsvarighet sedermera under någon tid.

Styrelsen har lämnat en detaljerad redogörelse för de olika företag, som skola utföras med nu äskade medel. Beträffande denna redogörelse hänvisas till handlingarna.

Vattenfallsstyrelsen äskar sålunda till distributionsanläggningar och därmed sammanhängande arbeten vid statens kraftverk ett investeringsanslag av 120 000 000 kronor å riksstaten för nästa budgetår.

Departementschefen.

Under hänvisning till vad jag anfört under punkten 23 får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Distributionsanläggningar och därmed sammanhängande arbeten vid statens kraftverk* för budgetåret 1952/53 anvisa ett investeringsanslag av 120 000 000 kronor.

[27] 5. **Diverse anslag.** Under denna punkt ha sammanförts vissa anslagsfrågor av i huvudsak finansiell natur. Vattenfallsstyrelsens nu föreliggande medelsbehov avse följande ändamål.

	Kronor
Inköp av vattenfall och fastigheter	500 000
Förvärv av enskilda företag för elektrisk distributionsverksamhet	1 000 000
Statens vattenfallsverks dispositionsanslag	3 000 000

Härjämte hemställer styrelsen om medgivande att öka styrelsens rörliga kredit hos riksgäldskontoret från 45 till 60 miljoner kronor alternativt om anvisande å tilläggsstat av ett investeringsanslag till inventarier m. m.

Vattenfallsstyrelsen.

Vattenfallsstyrelsen har lämnat i huvudsak följande motivering till sina förslag.

Inköp av vattenfall och fastigheter.

Till inköp av vattenfall och fastigheter ha senast för budgetåret 1950/51 anvisats 500 000 kronor.

Den 1 juli 1949 utgjorde den odisponerade delen av anslaget 1 084 788 kronor. Härefter ha tagits i anspråk 296 840 kronor och tillkommit för budgetåret 1950/51 anvisade 500 000 kronor, varför vid tiden för avgivandet av styrelsens petita fanns tillgängligt ett odisponerat belopp av 1 287 948 kronor. Under budgetåren 1949/50 och 1950/51 har utnyttjningen av anslaget varit mindre än tidigare. Detta torde få anses vara tillfälligt. Betydande inköp med kontantbetalning av köpeskillingen förestå eller pla-

neras. Då det är av vikt, att medel stå till förfogande för lämplig utökning av statens vattenfallsinnehav, anser vattenfallsstyrelsen ett anslagstillskott av 500 000 kronor för budgetåret 1952/53 önskvärt.

Vattenfallsstyrelsen har lämnat sedvanlig specificerad redogörelse för användningen av anslaget under tiden efter den, som omfattas av föregående redogörelse.

Förvärv av enskilda företag för elektrisk distributionsverksamhet.

Till förvärv av enskilda företag för elektrisk distributionsverksamhet har riksdagen för budgetåret 1951/52 anvisat 1 000 000 kronor.

Den 1 juli 1950 utgjorde den odisponerade delen av anslaget 2 943 009 kronor. Av detta belopp har tagits i anspråk för lån till Råneå elektriska kvarnaktiebolag 400 000 kronor, för förvärv av aktier i Pålänge elektriska kraftaktiebolag 174 500 kronor och för förvärv av aktier i Gammelbyns kraftaktiebolag 970 000 kronor eller sammanlagt 1 544 500 kronor. Dessutom har en låneåterbetalning av 12 500 kronor från Gottne—Yttersels elektriska aktiebolag tillförts anslaget. Den 24 september 1951 uppgick det sammanlagda disponibla beloppet till 1 411 009 kronor.

För den närmaste tiden väntas ytterligare rätt betydande förvärv bli aktuella. Härjämte torde styrelsens temporärt i bolagsform bibehållna dotterföretag behöva vissa lån för distributionens utveckling. Vattenfallsstyrelsen anser det önskvärt, att anslaget får ett tillskott av 1 000 000 kronor för budgetåret 1952/53.

Rörelsemedel.

För inventarier m. m. vid statens vattenfallsverk står ett anslag av 36 356 283 kronor till förfogande. Därjämte förfogar vattenfallsstyrelsen över en rörlig kredit hos riksgäldskontoret om högst 45 000 000 kronor.

Sammanlagda värdet av verkets inventarier och material uppgick den 30 juni 1951 till 76 656 902 kronor. Det understeg sålunda summan av anslaget och den rörliga kreditens maximibelopp med 4 699 381 kronor. Medelsbehovet för inventarier och material kommer emellertid att stiga dels på grund av den allmänna prisstegringen, dels i någon mån på grund av beredskapslagring.

Enligt verkställda kalkyler kan även vid nu inträdd prisstabilitet sammanlagda inventarie- och materialvärdet komma att ökas med mera än 20 000 000 kronor fram till nästa budgetår, vilket motiverar en ökning av den rörliga kreditens maximibelopp med minst 15 000 000 kronor. Ett sådant tillskott, som behövs redan under innevarande budgetår, skulle betyda en uppgång av de totalt för ändamålet tillgängliga medlen med 18,5 procent. Alternativt kan ökningen helt eller delvis åstadkommas medelst anslag till inventarier m. m. på tilläggsstat för budgetåret 1951/52, varvid emellertid ianspråktagandet av ett sådant anslag skall ligga utanför maximibegränsningen för verkets totala investeringar.

Riksräkenskapsverket har i yttrande den 16 oktober 1951 tillstyrkt den av vattenfallsstyrelsen begärda ökningen av rörelsemedlen med 15 miljoner kronor. Då det belopp, som för närvarande behöver utnyttjas av vattenfallsstyrelsens rörliga kredit hos riksgäldskontoret, icke vid någon tidpunkt torde understiga nämnda belopp, förordar riksräkenskapsverket, att behovet av ytterligare rörelsemedel, i enlighet med vad vattenfallsstyrelsen alternativt föreslagit, tillgodoses genom anvisande av ett investeringsanslag för ändamålet.

Statens vattenfallsverks dispositionsanslag.

Såsom statens vattenfallsverks dispositionsanslag ha för budgetåret 1951/52 anvisats 3 000 000 kronor.

Behållningen å anslaget uppgick den 1 juli 1951 till 10 992 997 kronor sedan det tillförts dels vissa under budgetåret 1950/51 temporärt disponerade belopp, dels nyssnämnda tillskott för budgetåret 1951/52.

För budgetåret 1952/53 hemställer vattenfallsstyrelsen om oförändrat anslag eller 3 000 000 kronor.

Av vattenfallsstyrelsen avgiven redovisning för anslagets användning under budgetåret 1950/51 torde få bringas till riksdagens kännedom i samband med att handlingarna i ärendet ställas till vederbörande utskotts förfogande.

Departementschefen.

Jag tillstyrker vattenfallsstyrelsens anslagsäskanden i fråga om inköp av vattenfall och fastigheter, förvärv av enskilda företag för elektrisk distributionsverksamhet och dispositionsanslaget.

Likaledes tillstyrker jag att 15 000 000 kronor ställas till styrelsens förfogande för ökning av vattenfallsverkets rörelsemedel. Av skäl, som riksräkenskapsverket anfört, synes medelsbehovet böra tillgodoses genom anvisande av ett särskilt investeringsanslag, benämnt Inventarier m. m., å nämnda belopp. Anslaget bör anvisas å riksstaten för nästa budgetår.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för budgetåret 1952/53 anvisa följande investeringsanslag, nämligen

a) Inköp av vattenfall och fastigheter ..	500 000 kronor,
b) Förvärv av enskilda företag för elektrisk distributionsverksamhet	1 000 000 kronor,
c) Inventarier m. m.	15 000 000 kronor,
d) Statens vattenfallsverks dispositionsanslag	3 000 000 kronor.

Luftfartsfonden.

[28] **Luftfartens markorganisation.** Till luftfartens markorganisation ha för budgetåren 1950/51 och 1951/52 anvisats samt för budgetåret 1952/53 äskats följande investeringsanslag:

	1950/51	1951/52	1952/53
Markförvärv	—	—	1 000
Flygfältsbyggen	1 200 000	—	3 000 000
Byggnader	—	—	1 000
Teleutrustning m. m.	400 000 ¹	1 000	100 000
Belysningsanläggningar	—	—	500 000
Fordon, maskiner och redskap	—	1 000	450 000
Övrigt	400 000	400 000	—
Summa kronor	2 000 000	402 000	4 052 000

Vid utgången av budgetåret 1950/51 förelåg å tidigare anvisade anslag en behållning av i runt tal 21,1 miljoner kronor. Den 1 juli 1951 fanns sålunda ett sammanlagt belopp av omkring 21,5 miljoner kronor tillgängligt för pågående och nya arbeten m. m. Investeringsutgifterna för luftfartens markorganisation stannade under budgetåret 1950/51 vid i runt tal 5,1 miljoner kronor.

Luftfartsstyrelsen.

I petita den 5 september 1951 har luftfartsstyrelsen äskat anslag för budgetåret 1952/53 med tillhopa 4 052 000 kronor. Styrelsen framhåller, att styrelsen — med iakttagande av största möjliga återhållsamhet — ansett sig böra för budgetåret 1952/53 upptaga medel för allenast sådana arbeten m. m., som enligt styrelsens bedömande icke utan allvarliga olägenheter kunna skjutas på framtiden. Styrelsen framhåller, att det för budgetåret 1952/53 icke är möjligt att i samma utsträckning, som tidigare varit fallet, för de nya ändamålen utnyttja äldre reservationer, då dessa senare vid utgången av innevarande budgetår i vissa fall beräknas vara helt förbrukade eller disponerade för olika ändamål.

Styrelsen har vidare i särskild skrivelse samma dag äskat ytterligare anslag med 5 000 000 kronor till beredskapsåtgärder för luftfartens markorganisation.

¹ Avser anslaget till Radiofyrrar, vilket från och med budgetåret 1951/52 uppdelats på ett anslag till Teleutrustning m. m. under luftfartsfonden och ett anslag till Radioanläggningar för luftfarten under telegrafverkets fond.

Slutligen har styrelsen den 2 juli 1951 gjort framställning om anvisande av 4 200 000 kronor å tilläggsstat till riksstaten för innevarande budgetår, avsedda för färdigställande under 1952 av öst—västbanan å storflygplatsen vid Halmsjön.

I likhet med tidigare utgår styrelsen från att Kungl. Maj:t må kunna vidtaga de omdispositioner med avseende å användningen av såväl redan anvisade som nu åskade medel, vilka på grund av förändringar i läget på arbetsmarknaden eller av annan anledning befinnas påkallade.

Markförvärv.

Behållningen å anslaget utgjorde den 30 juni 1951 ca 1 248 000 kronor, varav ca 1 025 000 kronor avse markförvärv för storflygplatsen vid Halmsjön. Av återstående behållning, ca 223 000 kronor, finnas ca 34 000 kronor oanvisade hos Kungl. Maj:t. Med hänsyn till att de under såväl budgetåret 1951/52 som 1952/53 aktuella markförvärven bedömas kunna rymmas inom denna ram erfordras tills vidare icke någon ytterligare medelsanvisning. Enär anslaget utgår med innevarande budgetår, hemställer luftfartsstyrelsen att det för budgetåret 1952/53 upptages med ett formellt belopp av 1 000 kronor.

Flygfältsbyggen.

Den 1 juli 1951 fanns å anslaget till Flygfältsbyggen ett sammanlagt belopp av 10,3 miljoner kronor.

Luftfartsstyrelsen anser ytterligare anslagsmedel erforderliga för följande ändamål.

1. Storflygplatsen vid Halmsjön 4 200 000 kronor.

Med bifall till Kungl. Maj:ts proposition 1946:379 har riksdagen beslutat, att en storflygplats skulle anläggas vid Halmsjön. Kostnaderna för flygplatsen fullt utbyggd angåvos vara av storleksordningen 80—85 miljoner kronor. För ändamålet ha anvisats 5 miljoner kronor till markförvärv och 16 miljoner kronor till flygfältsarbeten och byggnader. Till och med budgetåret 1950/51 ha å storflygplatsen nedlagts ca 4,0 miljoner kronor för markförvärv och ca 9,5 miljoner kronor för fältarbeten o. dyl.

I sin skrivelse den 2 juli 1951 har luftfartsstyrelsen erinrat om att det ursprungligen planerade byggnadsprogrammet av flera skäl kommit att nedskäras. Huvudorsakerna härtill äro, att trafikflyget icke utvecklats i den takt, som förutsatts vid tidpunkten för nämnda principbeslut samt att det statsfinansiella läget successivt nödvändiggjort en allt strängare återhållsamhet i fråga om investerings- och byggnadsverksamheten. Med hänsyn härtill har styrelsen kommit till den uppfattningen, att man nu nödgas överväga att antingen temporärt avbryta arbetena på storflygplatsen eller att vidtaga särskilda åtgärder så att färdigställandet av flygplatsens första byggnadsetapp påskyndas. Styrelsen anser det varken ur ekonomiska eller andra synpunkter försvarligt att fortsättningsvis bedriva arbetena i den

takt, som nu sker. Styrelsen har i anslutning härtill hemställt hos byggnadsdelegationen för storflygplatsen, att vid övervägande av planerna för den närmaste framtiden taga i betraktande ett reducerat byggnadsprogram, som syftar till att färdigställa den östvästliga huvudbanan jämte ett mindre stationsområde.

Byggnadsdelegationen angav i ett den 20 juni 1951 avgivet yttrande kostnaderna för en dylik etapp till 7,5 miljoner kronor för flygfältsarbeten och 2,3 miljoner kronor för belysning och radio m. m. I delegationens arbetsplaner hade räknats med att fältarbetena skulle avslutas under år 1954, men delegationen meddelade samtidigt, att det vore tekniskt möjligt att färdigställa arbetena redan under 1952.

Luftfartsstyrelsen, som vid sin bedömning av frågan fäst avgörande vikt vid beredskapssynpunkter, har förordat att ifrågavarande fältarbeten utföras under tiden till slutet av 1952. Då endast ca 3,3 miljoner kronor av hittills anvisade medel äro disponibla för ändamålet, erfordras ett ytterligare anslag av 4,2 miljoner kronor, vilket enligt styrelsens mening bör anvisas å tilläggsstat för budgetåret 1951/52. Med hänsyn till arbetenas beredskapsmässiga karaktär föreslår luftfartsstyrelsen, att spørgsmålet huruvida erforderliga investeringar för nu åsyftade byggnadsetapp böra omedelbart avskrivas upptages till övervägande i särskild ordning.

Styrelsen framhåller i denna fråga slutligen, att spørgsmålet huruvida arbetena efter slutförandet av den angivna etappen böra tills vidare avbrytas eller fortsättas får bli beroende av en framtides företagen omprövning av tidpunkten för flygplatsens behövlighet för den samlade flygverksamheten i stockholmsområdet.

2. Torslanda flygplats 1 000 000 kronor.

Den första etappen av de pågående utvidgningsarbetena på Göteborg—Torslanda flygplats, avseende sprängning och avjämning i inflygningssektorn vid huvudbanans västra ände, kommer att avslutas under hösten 1951. Den andra etappen, som omfattar utfyllnad av nord—sydbanans södra ände huvudsakligen med massor hämtade från sprängningar i öst—västbanans västra ände, beräknas bli påbörjad i januari 1952. För sistnämnda ändamål ha för innevarande budgetår anvisats 1 500 000 kronor. Styrelsen anser det angeläget, att dessa arbeten såväl av säkerhetsskäl som av ekonomiska skäl bedrivs utan avbrott. Härför erfordras enligt styrelsen, att ett ytterligare belopp av 1 000 000 kronor ställes till förfogande under budgetåret 1952/53.

3. Bulltofta flygplats 2 000 000 kronor.

För utbyggnadsarbetena vid Malmö—Bulltofta flygplats, vilka i princip godkänts av Kungl. Maj:t och riksdagen, har ett belopp av 1 500 000 kronor ställts till förfogande för arbetenas igångsättande. På basis av 1949 års prisnivå har den totala kostnaden för nämnda arbeten angivits till i runt tal 6 200 000 kronor. På grund av de allmänt ökade arbets- och materielkostna-

derna har det belopp, som beräknades för budgetåret 1952/53, måst uppräknas med 30 %. Det för de fortsatta arbetena under budgetåret 1952/53 erforderliga beloppet beräknar luftfartsstyrelsen numera till 2 000 000 kronor.

I enlighet med det anförda uppgår anslagsbehovet under rubriken Flygfältsbyggen för budgetåret 1951/52 till 4 200 000 kronor och för budgetåret 1952/53 till 3 000 000 kronor.

Byggnader.

Den 1 juli 1951 fanns å anslaget till Byggnader en behållning av 4,6 miljoner kronor. För innevarande budgetår ha icke anvisats medel under anslaget och för nästa budgetår äskas allenast ett formellt belopp av 1 000 kronor.

Teleutrustning m. m.

Den 1 juli 1951 fanns å anslaget en behållning av 0,1 miljon kronor. Beloppet är i sin helhet disponerat av luftfartsstyrelsen.

Till fullföljande av successivt fortgående moderniseringsåtgärder inom flygsäkerhetstjänsten beräknas erforderligt, att anordningarna för teleutrustningen kompletteras under budgetåret 1952/53 med ett antal apparater för samtalsregistrering å nya talförbindelser, linjetagarutrustningar för telefonförbindelser i trafikledartornen, installation av viss apparatur för förbättrat utnyttjande av direkttelefonnätet mellan flygplatserna, komplettering av snabbtelefoner m. m. För nu angivna ändamål beräknar styrelsen ett medelsbehov av 100 000 kronor.

Beloppet äskas för nästa budgetår.

Belysningsanläggningar.

Den 1 juli 1951 fanns å anslaget en behållning av 1,9 miljon kronor. För innevarande budgetår ha icke anvisats medel för ändamålet.

För nästa budgetår har luftfartsstyrelsen uppgjort följande anskaffningsprogram:

	Total kostnad kronor	Härav under budgetåret 1952/53 kronor
Bromma flygplats, kraftcentral	180 000	70 000
» » , reservkraftaggregat	220 000	80 000
Torslanda, högintensiva ban- eller inflygningsljus ..	390 000	390 000
Bulltofta, » » » » ..	340 000	150 000
Diverse arbeten	100 000	100 000
Summa kronor	1 230 000	790 000

Med hänsyn till förefintlig behållning å anslaget anser luftfartsstyrelsen ett anslagstillskott av endast 500 000 kronor erforderligt.

Fordon, maskiner och redskap.

Den 1 juli 1950 fanns 0,1 miljon kronor till förfogande å anslaget. För innevarande budgetår har anvisats allenast ett formellt belopp av 1 000 kronor.

En inventering av luftfartsverkets materielpark ger vid handen, att i nuvarande läge ersättningsköp måste planeras för ett antal person-, skåp-, redskaps- och lastbilar, traktorer, gräsklippare samt diverse redskap för flygfältens underhåll och skötsel. Kostnaden för ifrågavarande anskaffningsprogram beräknas till i runt tal 300 000 kronor.

Härjämte önskar luftfartsstyrelsen inköpa ytterligare en snöslunga för 150 000 kronor.

För nästa budgetår äskas sammanlagt 450 000 kronor under ifrågavarande anslag.

Luftfartsverkets dispositionsanslag.

Den 1 juli 1951 fanns till förfogande å anslaget ca 2,1 miljoner kronor, varav 0,4 miljon kronor utgöra anslaget för innevarande budgetår. Några nya medel äskas icke för nästa budgetår.

Luftfartsstyrelsen har lämnat sedvanlig redogörelse för användningen av dispositionsanslaget under budgetåret 1950/51. Redogörelsen torde få bringas till riksdagens kännedom i samband med att handlingarna i ärendet överlämnas till vederbörande utskott.

Yttranden.

Scandinavian Airlines System (SAS) har den 13 september 1951 yttrat sig över luftfartsstyrelsens skrivelse den 2 juli 1951 och därvid framhållit, att färdigställandet av öst—västbanan å Halmsjön skulle medföra två fördelar, nämligen dels att ifrågavarande bana skulle kunna användas såsom alternativ till och reserv för Bromma flygplats, dels att banan i ett beredskapsläge med fullständig eller partiell avspärrning av sjöförbindelserna skulle öka flygplatskapaciteten för avveckling av den luftburna tunga trafik, som i ett sådant läge skulle behöva upprätthållas. Öst—västbanan skulle enligt SAS mening utgöra ett utomordentligt värdefullt komplement till Bromma flygplats i »dåligt väder»-situationer och vid eventuell reparation av huvudbanan på Bromma flygplats.

SAS framhåller vidare, i anslutning till vissa inom Aktiebolaget Aero-transport verkställda undersökningar, att de närmaste årens utveckling icke torde medföra trafiktekniskt motiverade krav på extremt stora flygplanenheter för flygtrafiken till och från Stockholmsområdet. Därest åtgärder för höjande av trafikkapaciteten på Bromma flygplats vidtagas genom installation av en GCA-anläggning, effektiva inflygningsljus, utökat antal uppställningsplattformer för flygplanen, ökade expeditionsutrymmen för passage-rare samt ombyggnad och förstärkning av långa banan, skulle Bromma flygplats kunna tillgodose behovet under den närmaste 10- å 15-årsperioden.

De möjligheter som finnas att inom rimlig kostnadsram förstärka Brom-

mabanan äro emellertid begränsade, och den torde knappast utan mycket stora kostnader kunna erhålla samma bärighet, som Halmsjöbanan är avsedd att få.

För att i anförda fall till fullo kunna utnyttja den föreslagna banan på Halmsjön fordras emellertid, att vissa belysnings- och landningshjälpmedel installeras. Verkställas icke dessa installationer, komma möjligheterna att utnyttja banan att vara begränsade till mottagning av trafikflygplan under goda väderleks-, sikt- och ljusförhållanden samt till genomförande av skolflygning i begränsad omfattning. Utbyggnaden av Halmsjöbanan måste dock helt naturligt i första hand avse färdigställande av stråk och rullningsbana samt expeditiionsplattform med taxibana. Komplettering av utrustning bör därefter ske efter hand allt eftersom oundgängligt behov härav uppkommer.

SAS uttalar slutligen sin anslutning till luftfartsstyrelsens uppfattning om behovet av en förstklassig alternativ flygplats i Stockholmsområdet under beredskapsförhållanden. Man kan förvänta, att en omfattande flygtrafik även med större enheter än sådana, som under fredstid normalt beflyga Sverige, kan bli aktuell och nödvändig för att minska verkningarna av en avspärrning. En omfattande trafik med mycket stora flygplantyper på för närvarande inom landet tillgängliga flygplatser med nuvarande läge och utrustning skulle bli utomordentligt svår att genomföra.

Luftfartsstyrelsens ifrågavarande förslag har tillstyrkts jämväl i utlåtanden av *chefen för försvarsstaben* den 11 juli 1951 och av *riksnämnden för ekonomisk försvarsberedskap* den 12 juli 1951.

Arbetsmarknadsstyrelsen har den 29 september 1951 yttrat sig över luftfartsstyrelsens petita och därvid framhållit, att luftfartsstyrelsens investeringsprogram för budgetåret 1952/53 — exklusive storflygplatsen — innefattar endast en måttlig ökning av investeringsverksamheten i byggnader och anläggningar. Större byggnads- och anläggningsarbeten inom ifrågavarande verksamhetsområde avses under budgetåret 1952/53, förutom å storflygplatsen vid Halmsjön, endast bedrivas å flygplatserna vid Torslanda, Malmö—Bulltofta och Bromma. Full sysselsättning för byggnadsarbetare råder för närvarande inom de berörda områdena. Då man icke har anledning räkna med någon ändring i detta hänseende under den närmaste framtiden torde den avsedda utökningen av flygplatsarbetena — ehuru denna är relativt måttlig — dock förutsätta en motsvarande minskning för andra byggnadsarbeten.

Beträffande storflygplatsen framhåller arbetsmarknadsstyrelsen, att endast ett 20-tal man sysselsattes å denna under 1951, medan den enligt luftfartsstyrelsens nu föreliggande planer erforderliga arbetskraften beräknas utgöra mellan 100 och 200 årsarbetare, till största delen bestående av byggnadsgrovarbetare. Knapphet på dylik arbetskraft råder för närvarande inom det av projektet berörda området.

Handels- och industrikommissionen har i utlåtande den 23 november 1951 ej haft några erinringar mot luftfartsstyrelsens förslag.

Departementschefen.

Då statsmakterna år 1946 fattade beslut om byggande av en storflygplats vid Halmsjön, åsyftades en anläggning, som i första utbyggnadsetappen skulle draga en beräknad kostnad av ca 78,7 miljoner kronor i dåvarande penningvärde. Denna etapp omfattade fyra banor, av vilka huvudbanan skulle ha en längd av 2 150 meter och var och en av bibanorna en längd av 1 800 meter. På grund av den kris, som civilflyget under åren 1947—49 genomgick, skedde successivt en omprövning av utbyggnadsplanen. I det tioårsprogram för utbyggnad av den civila luftfartens markorganisation, som luftfartsstyrelsen framlade vid slutet av 1949 och som återgivits i den i 1950 års statsverksproposition (bilaga 26) fogade promemorian angående kommunikationsverkens investeringsplaner på längre sikt m. m. (s. 142), angavs såsom en första etapp färdigställandet av en cirka 2 000 meter lång bana jämte belysningsanordningar och radioutrustning samt ett stationsområde med den första delen av stationsbyggnaden. I anslutning till ett uttalande i promemorian (s. 143) har sedermera under medverkan av aktiebolaget Aerotransport verkställt en närmare undersökning rörande trafikflygets framtida behov av markorganisation för Stockholm intill 1965. Enligt dessa utredningar skulle Bromma flygplats kunna tillgodose belövet under den kommande 10—15 årsperioden under förutsättning att expeditionslokaler och uppställningsplattformar utvidgas, att flygplatsen utrustas med förbättrade landningsinstrument och belysningsanläggningar samt att huvudbanans bärighet ökas. I följd härav skulle Halmsjöfältet tills vidare kunna begränsas till att utgöra en reserv för och ett komplement till Bromma.

I anslutning till dessa överväganden har luftfartsstyrelsen för närvarande begränsat sina önskemål om storflygplatsens utbyggande till att avse allenast anläggandet av en reservflygplats. Investeringskostnaderna härför ha beräknats till 9,8 miljoner kronor, varav 7,5 miljoner kronor belöpa på färdigställandet av en landningsbana jämte ett begränsat stationsområde och en taxibana samt 2,3 miljoner kronor på anordningar för radio och belysning m. m.

Med hänsyn till den förändrade bedömning av civilflygets behov av markorganisation, som sålunda anmälts, anser jag mig böra förorda, att utbyggnaden av storflygplatsen vid Halmsjön tills vidare inriktas på allenast färdigställandet av den första etapp, som luftfartsstyrelsen nu föreslagit. Beträffande tidsschemat för arbetenas bedrivande föreligga två alternativ. Enligt det ena skulle arbetena avslutas under 1952, medan enligt det andra arbetena skulle fördelas på 3 år. Ett än långsammare arbetstempo skulle, enligt vad jag inhämtat, vara ur ekonomisk och teknisk synpunkt ogynnsamt. Ehuru beredskapssynpunkter givetvis tala för det förra alternativet, måste jag likväl med hänsyn till arbetskraftsläget förorda, att arbetena bedrivs enligt det senare alternativet. En sådan planläggning av arbetena utgör emellertid, enligt vad jag inhämtat, icke något hinder mot att arbetena senare påskyndas, om detta ur beredskapssynpunkt eller eljest skulle krävas.

Enligt den av mig förordade planen erfordras för de återstående fältarbetena under innevarande budgetår 900 000 kronor, vilket belopp Kungl. Maj:t redan ställt till förfogande för ändamålet, under budgetåret 1952/53 ca 1 350 000 kronor, under budgetåret 1953/54 ca 3 150 000 kronor och under budgetåret 1954/55 ca 1 600 000 kronor. Det för nästa budgetår erforderliga beloppet finnes redan anvisat av riksdagen. Då någon medelsanvisning icke heller är aktuell för belysning, radio o. dyl., synes luftfartsstyrelsens framställning av den 2 juli 1951 icke behöva föranleda någon framställning till 1952 års riksdag utöver den här gjorda anmälan.

Vad angår anslaget till Flygfältsbyggen tillstyrker jag, att 2 000 000 kronor anvisas för nästa budgetår för fortsatt utbyggnad av Bulltofta flygplats. Med hänsyn till kraven på begränsning av byggnads- och anläggningsverksamheten anser jag mig däremot icke kunna förorda ytterligare medelsanvisning till sprängningsarbeten på Torslanda, för vilket ändamål för närvarande ca 1 500 000 kronor stå till Kungl. Maj:ts förfogande.

Jag tillstyrker vidare, att 100 000 kronor anvisas till Teleutrustning m. m. och 300 000 kronor till ersättningsanskaffningar under rubriken Fordon, maskiner och redskap. Övriga under luftfartsfonden anvisade anslag, nämligen Markförvärv, Byggnader, Belysningsanläggningar samt Luftfartsverkets dispositionsanslag synas, med hänsyn till storleken av föreliggande behållningar, böra för nästa budgetår anvisas med allenast formella belopp av 1 000 kronor.

Någon medelsanvisning för beredskapsändamål i enlighet med luftfartsstyrelsens särskilda skrivelse den 5 september 1951 anser jag mig ej böra tillstyrka.

Vid bifall till vad jag här förordat skulle investeringsanslagen under luftfartsfonden för nästa budgetår anvisas med sammanlagt 2 404 000 kronor.

Under hänvisning till det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för budgetåret 1952/53 anvisa följande investeringsanslag, nämligen

a) <i>Markförvärv</i>	1 000 kronor,
b) <i>Flygfältsbyggen</i>	2 000 000 kronor,
c) <i>Byggnader</i>	1 000 kronor,
d) <i>Teleutrustning m. m.</i>	100 000 kronor,
e) <i>Belysningsanläggningar</i>	1 000 kronor,
f) <i>Fordon, maskiner och redskap</i>	300 000 kronor,
g) <i>Luftfartsverkets dispositionsanslag</i> ..	1 000 kronor.

Statens allmänna fastighetsfond.

[29] 1. Anordnande av panncentral på Riddarholmen i Stockholm.
Byggnadsstyrelsen.

I skrivelse den 20 september 1951 har byggnadsstyrelsen hemställt, att 350 000 kronor anvisas för anordnande av en för kronans byggnader på Riddarholmen gemensam panncentral i samband med ombyggnaden av fastigheten Västertorn nr 2.

Byggnadsstyrelsen meddelar, att i det förslag till ombyggnad av fastigheten Västertorn nr 2, som framlades i skrivelse den 28 oktober 1950 räknats med att byggnaden skulle erhålla värme från en panncentral inom byggnaden. I skrivelsen anmälde emellertid styrelsen sin avsikt att pröva de ekonomiska förutsättningarna för en i samband med ombyggnaden anordnad gemensam panncentral för statens byggnader på Riddarholmen. Byggnadsstyrelsen har nu funnit, att en dylik panncentral skulle medföra sådana fördelar, att den bör komma tillstånd. Styrelsen anför härom i huvudsak följande.

Vid den nyligen genomförda ombyggnaden av de s. k. gymnasiehusen för riksräkenskapsverket anslötos dessa byggnader till panncentralen i gamla riksdagshuset. Denna panncentral, vilken i huvudsak drives med koks, kan emellertid bland annat på grund av sin belägenhet i byggnaden icke drivas helt rationellt och ej heller ytterligare utvidgas.

I samband med de aktuella ombyggnadsarbetena i fastigheten Västertorn nr 2 har det syntts mest fördelaktigt att anordna en panncentral, som till en början blev gemensam för denna fastighet och Rosenhaneska huset, i vilken fastighet statskontoret har sina lokaler. Anläggningen borde emellertid utföras så, att den efter komplettering med ytterligare pannor kunde förse samtliga statens byggnader på Riddarholmen med värme. Panncentralen skulle förläggas under den mellan Västertorn nr 2 och Rosenhaneska huset belägna gården och en ny, större pannskorsten anordnas i sistnämnda byggnad. Kostnaderna för centralen fullt utbyggd beräknas i runt tal uppgå till 300 000 kronor enligt prisläget sommaren 1950 eller 200 000 kronor mera än den i Västertorn nr 2 planerade separata panncentralen. Det belopp å 100 000 kronor, som beräknats för denna separata central, ingår i de till 1 600 000 kronor preliminärt beräknade totalkostnaderna för ombyggnaden av sistnämnda fastighet. Vidare tillkomma vid en gemensam panncentral kostnader för kulvertledningarna till övriga byggnader på Riddarholmen och för viss omändring av rödragningarna med hänsyn till borttagande av nu befintliga separata panncentraler. Dessa kostnader kunna vid prisläget sommaren 1950 uppskattas till ca 150 000 kronor.

Den sammanlagda anläggningskostnaden skulle således uppgå till (200 000 + 150 000 =) 350 000 kronor utöver det belopp, som inräknats i kostna-

derna för ombyggnad av fastigheten Västertorn nr 2. I verkligheten bör denna merkostnad ses mot bakgrunden av det förhållandet, att flera av de nu befintliga panncentralerna i byggnaderna å Riddarholmen äro i olika avseenden mindre lämpliga och i behov av modernisering samt att en stor del av pannorna äro så gamla, att de jämförelsevis snart måste utbytas. Kostnaderna för dessa arbeten bortfalla, om den gemensamma panncentralen kommer till stånd.

Genom anordnande av denna gemensamma panncentral beräknas vissa besparingar uppstå i det att centralen kan eldas med kol i stället för koks och behovet av arbetskraft väsentligt minskas. Denna kostnadsbesparing kan enligt byggnadsstyrelsens beräkning uppskattas till omkring 50 000 kronor om året.

Departementschefen.

Jag finner byggnadsstyrelsens förslag att en gemensam panncentral anordnas för statens byggnader på Riddarholmen i Stockholm välgrundat och hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Anordnande av panncentral på Riddarholmen i Stockholm* för budgetåret 1952/53 anvisa ett investeringsanslag av 350 000 kronor.

[30] 2. *Anordnande av förvaltningslokaler.* Under statens allmänna fastighetsfond anvisades för budgetåret 1944/45 ett investeringsanslag av 400 000 kronor till Anordnande av vissa förvaltningslokaler i Stockholm och för budgetåret 1946/47 ett investeringsanslag av 600 000 kronor till Anordnande av vissa förvaltningslokaler. Det förra anslaget var avsett för iordningställande av oinredda vindsvåningar och vissa andra utrymmen inom av olika institutioner och myndigheter i Stockholm disponerade byggnader. Ändamålet med det senare anslaget var att möjliggöra fortsatta inredningsarbeten och smärre tillbyggnader samt ändringsarbeten för bättre utnyttjande av befintliga lokaler såväl i Stockholm som i landsorten.

Efter medgivande av 1947 års riksdag (rd. skr. 23/1947) har det i samband med beslutet om omorganisation av uppbördsväsendet för budgetåret 1945/46 anvisade investeringsanslaget till Anordnande av häradsskrivarkontor, vilket anslag blott till begränsad del visat sig behövt för angivet syfte, kunnat användas jämväl för anordnande av andra förvaltningslokaler.

Byggnadsstyrelsen.

I skrivelse den 28 augusti 1951 har byggnadsstyrelsen hemställt att 1 000 000 kronor anvisas till anordnande av förvaltningslokaler.

Byggnadsstyrelsen meddelar, att de hittills anvisade anslagen för detta ändamål under de sistförflutna sex åren i icke obetydlig omfattning möjliggjort för styrelsen att snabbt kunna tillgodose oväntat uppkomna oavvisliga behov av förvaltningslokaler genom att låta inreda vindlokaler eller utföra andra om- eller påbyggnader i staten tillhöriga fastigheter samt i vissa fall, då dylika åtgärder icke kunnat vidtagas, uppföra provisoriska kontorsbyggnader. Som exempel på myndigheter, för vilkas räkning ansla-

gen tagits i bruk nämner styrelsen kommerskollegium, veterinärstyrelsen, utrikesdepartementet, kartverket, riksförsäkringsanstalten och statens byggnadslånebyrå samt distriktslantmäteriorganisationen, bilbesiktningsorganisationen, lantbruksnämnderna, skyddskonsulentorganisationen och justerarna av mått och vikt.

Styrelsen anför, att ifrågavarande anslag väntas bli helt tagna i anspråk under innevarande budgetår. Det kan antagas, att framdeles nya lokalbehov uppkomma, vilka icke kunna eller böra anstå i avvaktan på att särskilda anslagsmedel anvisas eller vilka äro av den karaktär, att de lämpligen böra tillgodoses genom medel från ett kollektivanslag. Styrelsen, som framhåller att anslagsmedlen icke böra tillmätas för knappt, förutsätter att de skola få disponeras av styrelsen endast efter medgivande av Kungl. Maj:t i varje särskilt fall.

Departementschefen.

Byggnadsstyrelsen torde även i framtiden ha att möta olika myndigheters och institutioners krav på nya eller utökade lokaler. Dessa krav torde i många fall vara av den karaktär att de lämpligen kunna tillgodoses genom inredning av outnyttjade utrymmen och andra omändringsarbeten i staten tillhöriga byggnader eller genom uppförande av provisoriska kontorsbyggnader. Jag finner det lämpligt, att styrelsen till sitt förfogande har ett anslag, som möjliggör för den att efter medgivande av Kungl. Maj:t i varje särskilt fall vidtaga åtgärder för att tillgodose sådana uppkommande lokalbehov, vilka fordra en skyndsam lösning eller äro av mindre storleksordning. Anslaget synes lämpligen böra begränsas till 250 000 kronor. Den 30 juni 1952 eventuellt kvarstående behållningar å motsvarande äldre anslag torde få överföras till det nya anslaget.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Anordnande av förvaltningslokaler* för budgetåret 1952/53 anvisa ett investeringsanslag av 250 000 kronor.

[31] 3. Inköp av tomtmark i Kalmar.

Byggnadsstyrelsen.

I skrivelse den 19 september 1951 har byggnadsstyrelsen hemställt att 110 000 kronor anvisas för nästa budgetår till inköp av viss till landsstatshuset i Kalmar angränsande tomtmark.

Byggnadsstyrelsen meddelar, att sedan nu pågående till- och ombyggnadsarbeten av landsstatshuset å tomten nr 16 i kvarteret Landshövdingen avslutats huvuddelen av de olika länsorganens lokalbehov kommer att vara tillgodosedd. Dock måste alltjämt ett sextiototal rum förhyras. Genom tillbyggnadsarbetena har kronans markinnehav helt tagits i anspråk. För att säkerställa möjligheten att i framtiden kunna anordna ytterligare lokaler i omedelbar anslutning till landsstatsbyggnaden har en preliminär överenskommelse träffats om förvärv av tomten nr 10 i kvarteret Landshövdingen för en köpeskilling av 110 000 kronor. Styrelsen anser, att priset och villkoren i övrigt äro tillfredsställande.

Tomten, som har en yta av 702 kvadratmeter, är bebyggd med två böningshus av trä jämte ett antal gårdshus. Samtliga byggnader äro gamla och dåligt underhållna samt lämna en relativt låg hyresinkomst. Köpeskillingen är därför väsentligen att hänföra till tomtmarken.

Departementschefen.

Jag ansluter mig till byggnadsstyrelsens förslag och hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Inköp av tomtmark i Kalmar* för budgetåret 1952/53 anvisa ett investeringsanslag av 110 000 kronor.

[32] 4. **Inköp av fastigheter i Östersund.** Till inköp av tomtmark för länsresidenset i Östersund anvisades för budgetåret 1945/46 ett investeringsanslag av 99 000 kronor. För budgetåret 1946/47 anvisades till Nybyggnad för länsstyrelsen i Jämtlands län m. m. ett investeringsanslag av 757 000 kronor, varav 57 000 kronor avsågo förvärv av ytterligare tomtmark i Östersund.

Byggnadsstyrelsen.

I skrivelse den 15 november 1951 har byggnadsstyrelsen hemställt att 565 000 kronor anvisas för nästa budgetår till inköp av två till tidigare förvärvade tomter angränsande fastigheter i Östersund.

Byggnadsstyrelsen meddelar, att de tidigare förvärven av tomterna nr 1 och 8 inom kvarteret Onkel Adam i Östersund utgjort ett led i anskaffning av mark för tillgodoseende av länsstyrelsens lokalbehov. Den nybyggnad å tomten nr 8, för vilken medel anvisats av 1946 års riksdag, är avsedd att utgöra en första utbyggnadsetapp. På grund av rådande begränsade byggnadsmöjligheter har företaget ännu icke kunnat genomföras.

Styrelsen erinrar om att den pågående ökningen av arbetsuppgifterna för länsstyrelserna och till dem anknutna statliga organ jämte inrättandet av vissa nya sådana organ i åtskilliga fall medfört en väsentlig utvidgning av tidigare uppgjorda lokalprogram. Styrelsen har därför bl. a. beträffande länsstyrelsen i Östersund sökt säkerställa tillgången av erforderlig tomtmark för framtida utbyggnader.

Möjlighet har nu uppkommit att förvärva ytterligare tomtmark inom kvarteret Onkel Adam. Styrelsen anför härom i huvudsak följande.

Underhandlingar med ägarna till tomten nr 2 samt återstående del av förutvarande tomten nr 5, numera administrativt bildade tomten nr 7, i kvarteret Onkel Adam, vilken omfattar 563 kvadratmeter, ha nu lett till, att fastighetsägarna för sin del tecknat preliminära kontrakt med kronan om överlåtelse av tomterna med däri befintliga byggnader.

För tomten nr 2 utgör köpeskillingen 180 000 kronor samt årliga hyresbeloppet för de befintliga byggnaderna sammanlagt 9 916 kronor, vilket alltså innebär ca 5,5 % avkastning. Köpeskillingen motsvarar vid ett bebyggande av tomten i enlighet med gällande stadsplan ett pris av 90 kronor per kvadratmeter bruttovåningsyta. Mot bakgrunden av tomtens läge och de

på tomten befintliga byggnadernas skick finner byggnadsstyrelsen detta pris godtagbart.

Tomten nr 7 med därå befintligt 3-våningshus, som är förhållandevis nyuppfört och utformat i enlighet med gällande stadsplan, betingar enligt det preliminära köpekontraktet ett pris av 385 000 kronor. Den årliga hyresinkomsten utgör omkring 19 000 kronor, vilket innebär en avkastning av ca 5 procent på köpesumman. Byggnaden är i huvudsak inredd såsom bostadshus, men dess planlösning gör den efter tämligen begränsade ändringar lämpad för kontorsändamål. För ytterligare bedömande av köpeskillingens skälighet kan nämnas, att den motsvarar en kostnad av ca 615 kronor per kvadratmeter tjänsterumsyta, vilket synes godtagbart. Byggnadsstyrelsen anser att tomtens läge närmast länsresidenset är sådant, att kronan icke bör försitta tillfället att nu förvärva densamma, detta så mycket mera som byggnaden i väsentligen befintligt skick kan utnyttjas för kontorsändamål, i den mån hyresregleringslagen ger möjligheter därtill. I detta sammanhang kan framhållas, att byggnadsstyrelsen redan för länsstyrelsens räkning förhyr 6 kontorsrum, arkivlokal m. fl. utrymmen i denna byggnad.

Båda kontraktsförslagens bestämmelser i övrigt synas kunna godtagas.

Sammanlagda kostnaden för ifrågavarande förvärv utgör således (180 000 + 385 000) 565 000 kronor.

Departementschefen.

För att en tillfredsställande lösning av länsstyrelsernas lokalfråga skall bli möjlig synes det vara av vikt att erforderlig tomtmark i god tid anskaffas. Jag vill därför, såvitt angår länsstyrelsens i Östersund lokalbehov, tillstyrka att det av byggnadsstyrelsen föreslagna förvärvet av mark inom kvarteret Onkel Adam i Östersund genomföres. Mot de i kontrakten stadgade köpeskillingarnas storlek och villkoren i övrigt har jag icke något att erinra.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Inköp av fastigheter i Östersund* för budgetåret 1952/53 anvisa ett investeringsanslag av 565 000 kronor.

[33] 5. Mellangift vid förvärv av mark inom kvarteret Tullstuvan i Gävle. Till Nybyggnad för länsstyrelsen i Gävleborgs län har riksdagen för budgetåren 1946/47 och 1947/48 anvisat investeringsanslag om tillhopa 1 550 000 kronor.

Byggnadsstyrelsen.

Med skrivelse den 5 juli 1951 har byggnadsstyrelsen underställt Kungl. Maj:t för godkännande ett den 19 maj och den 4 juli 1951 dagtecknat, mellan byggnadsstyrelsen och Gävle stad träffat bytesavtal, enligt vilket staden överläter till kronan tomt- och gatumark om 1 110 m², avsedd att ingå i tomten nr 5 inom kvarteret Tullstuvan i staden, och kronan till staden tomtmark om 466 m², avsedd att utläggas till gata. Härvid skall kronan till staden erlägga en mellangift av 23 500 kronor.

Avtalet torde få överlämnas till vederbörande utskott för att stå till förfogande vid utskottsbehandlingen av denna fråga.

Byggnadsstyrelsen erinrar, hurusom styrelsen i framställning till Kungl. Maj:t den 22 februari 1946 meddelat att styrelsen efter företagen utredning funnit, att nybyggnaden för länsstyrelsen i Gävleborgs län lämpligast borde förläggas till västra delen av den kronan tillhöriga, av fångvårdsstyrelsen disponerade tomten nr 4 i kvarteret Tullstuvan samt att i samband därmed vissa justeringar av gränserna för kvarteret Tullstuvan bleve erforderliga. Förhandlingar i denna fråga hade därför upptagits med Gävle stad, som äger den angränsande marken. Efter nu slutförda förhandlingar och sedan ny stadsplan för kvarteret fastställts har preliminärt avtal träffats om byte mellan kronan och staden av viss i avtalet angiven mark. Styrelsen finner icke anledning till erinran mot de till grund för avtalet liggande markpriserna eller villkoren i övrigt. Kronan skall enligt avtalet erläggas en mellangift om 23 500 kronor och områdena skola tillträdas den 1 juli 1952. Avtalet har träffats under förutsättning att det före den 1 juli 1952 godkänts av Kungl. Maj:t och stadsfullmäktige i Gävle.

Styrelsen hemställer, att avtalet godkännes och att ett anslag om 23 500 kronor anslås för ändamålet.

Stadsfullmäktige i Gävle ha den 27 augusti 1951 godkänt avtalet.

Departementschefen.

Med biträdande av byggnadsstyrelsens förslag hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Mellangift vid förvärv av mark inom kvarteret Tullstuvan i Gävle* för budgetåret 1952/53 anvisa ett investeringsanslag av 23 500 kronor.

[34] 6. Inköp av fastigheter för förvaltningsändamål.

Byggnadsstyrelsen.

I skrivelse den 28 augusti 1951 har byggnadsstyrelsen hemställt att 500 000 kronor anvisas för nästa budgetår till inköp av fastigheter för förvaltningsändamål.

Byggnadsstyrelsen framhåller, att eftersom erforderliga medel icke stått till dess förfogande, styrelsen i vissa fall icke kunnat tillvarata uppkomna möjligheter att på för statsverket antagbara villkor förvärva bebyggda och obebyggda tomter eller delar därav, vilka skulle vara väl lämpade för att tillgodose aktuella eller förväntade behov av nya eller utökade lokaler för förvaltningsändamål. Säljarna ha i dessa fall icke velat avvakta det dröjsmål med köpets definitiva avslutande, som en riksdagsbehandling i vanlig ordning innebär och som i ogynnsamma fall kan uppgå till ett och ett halvt år. Byggnadsstyrelsen anser det därför angeläget, att tillgång finnes till medel, då det i särskilda fall gäller att snabbt och på för statsverket gynnsamma villkor förvärva dylika fastigheter. Styrelsen erinrar om att liknande anslag finnas uppförda å bl. a. postverkets, telegrafverkets, vattenfallsverkets och luftfartsverkets kapitalfonder. Särskilda anslag ha jämväl anvisats för att möjliggöra att markförvärv snabbt skola kunna genomföras för de olika försvarsgrenarna.

Departementschefen.

Det är enligt min mening motiverat, att byggnadsstyrelsen i likhet med vissa affärsdrivande verk och militära myndigheter förfogar över ett anslag av ifrågavarande art för att efter medgivande av Kungl. Maj:t i varje särskilt fall kunna säkerställa för statsverket erforderliga fastighetsförvärv. Anslagsbeloppet synes lämpligen böra begränsas till 250 000 kronor. Jag förutsätter, att riksdagen för varje förflutet budgetår kommer att erhålla en redogörelse för användningen av anslaget.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Inköp av fastigheter för förvaltningsändamål* för budgetåret 1952/53 anvisa ett investeringsanslag av 250 000 kronor.

[35] 7. Merkostnader för vissa byggnadsarbeten. Till täckande av på grund av den allmänna byggnadskostnadsstegringen uppkomna merkostnader å vissa i särskild förteckning upptagna byggnadsföretag under fastighetsfonden, vilka hänföra sig till kommunikations-, ecklesiastik-, jordbruks-, handels- och inrikesdepartementen, anvisades för budgetåren 1947/48 och 1949/50—1951/52 investeringsanslag om tillhopa 8 000 000 kronor.

Beträffande den närmare motiveringen för dessa anslagsbehov torde jag få hänvisa till propositionen 1948: 2 (bil. 14, pt 8).

Byggnadsstyrelsen.

I skrivelse den 17 september 1951 har byggnadsstyrelsen hemställt, att till merkostnader för vissa byggnadsarbeten måtte å tilläggsstat till riksstaten för budgetåret 1951/52 anvisas 1 000 000 kronor och å riksstaten för nästa budgetår 8 000 000 kronor.

Byggnadsstyrelsen anför, att den hösten 1950 konstaterade omsvängningen från ett relativt stabilt prisläge till en period av stigande priser utvecklat sig till en av de hittills kraftigaste kostnadsstegringsperioderna. Prisnivån har för flertalet byggnadsmaterial ännu icke stabiliserats, ehuru vissa tecken tyda på en avstannande kostnadsstegringstendens. Till följd av de mycket stora prisökningarna på flertalet byggnadsmaterial samt den stegring av arbetslönerna, vilka blivit följden av de fr. o. m. den 1 april 1951 gällande nya byggnadsavtalen, ligger byggnadskostnadsnivån sommaren 1951 i genomsnitt cirka 30 procent högre än motsvarande tid föregående år.

Styrelsen erinrar, hurusom styrelsen i skrivelse den 18 oktober 1948 angivit, att kostnadsstegringarna under de senaste åren i förhållande till det hösten 1948 rådande prisläget i medeltal varit

från hösten 1944	29 %
» våren 1945	24 %
» hösten 1945	22 %
» våren 1946	19 %
» hösten 1946	14 %
» våren 1947	7 %
» hösten 1947	4 %

Byggnadsstyrelsen har vidare i skrivelse den 23 september 1950 anmält, att kostnadsläget från hösten 1948 till sommaren 1950 varit i huvudsak oförändrat.

I förhållande till kostnadsläget sommaren 1951 utgöra kostnadsstegringarna i genomsnitt:

från hösten 1944	68 %
» våren 1945	61 %
» hösten 1945	59 %
» våren 1946	55 %
» hösten 1946	48 %
» våren 1947	39 %
» hösten 1947	35 %
» våren 1948	35 %
» hösten 1948	30 %
» våren 1949	30 %
» hösten 1949	30 %
» våren 1950	30 %
» hösten 1950	27 %

Under åren 1949—1951 har den i propositionen 1948: 2 intagna förteckningen över byggnadsföretag efter styrelsens förslag kompletterats med vissa företag, för vilka riksdagen anvisat hela den ursprungliga byggnadskostnaden. På grund av den sedan sommaren 1950 inträffade kostnadsökningen måste i denna förteckning nu intagas alla vid denna tidpunkt icke färdigställda arbeten, vilka beslutats av 1948—1951 års riksdagar, varjämte ytterligare medel måste beräknas för i förteckningen redan ingående, icke färdigställda företag.

Förteckningen bör dessutom utökas med vissa äldre byggnadsföretag, vilka tidigare icke ansetts aktuella. Härom anför styrelsen i huvudsak följande.

Till denna kategori räknas uppförande av nybyggnad för kemiska institutionen vid universitetet i Uppsala, gymnastikbyggnad vid Skytteanska skolan i Tärna samt kårlokaler m. m. vid lantbrukshögskolan i Ultuna. För nu nämnda byggnadsföretag tillkommer utöver nyssnämnd byggnadskostnadsstegring av cirka 30 % från sommaren 1950 till sommaren 1951 även ett medelsbehov för att täcka byggnadskostnadsstegringen fram till sommaren 1950.

Beträffande det förstnämnda byggnadsföretaget, kemiinstitutionen i Uppsala, innebär förslaget om byggnadens intagande i förteckningen i viss mån att avsteg från hittills tillämpad praxis såtillvida som riksdagen ännu icke anvisat hela det ursprungligen beräknade beloppet. Av det ursprungligen till 4 500 000 kronor beräknade beloppet för denna byggnad samt institutionsbyggnaden för biokemi och byggnad för cyklotronlaboratorium m. m. har emellertid riksdagen anvisat sammanlagt 4 200 000 kronor, varför endast 300 000 kronor återstår att anvisa. Uppförandet av kemibyggnaden kommer att inom kort påbörjas. Med hänsyn till den senaste tidens kraftiga kostnadsstegringar torde hittills anvisade medel jämte ett tilläggsanslag av 300 000 kronor för budgetåret 1952/53 icke förslå fram till början av bud-

getåret 1953/54 då medel från kollektivanslaget skulle bli tillgängliga om i anslutning till hittills tillämpad princip förslag till byggnadens intagande i förteckningen framlades först för 1953 års riksdag. Av denna anledning bör byggnadsföretaget redan nu intagas i sagda förteckning.

Till nybyggnad av skolhus för Skytteanska skolan i Tärna anvisade riksdagen senast år 1948 ett tilläggsanslag av 195 000 kronor, varigenom medelsanvisningen till byggnadsföretaget uppgick till sammanlagt 672 500 kronor. I sistnämnda belopp ingå kostnaderna för barnbispisningslokaler m. m. med 75 000 kronor och gymnastikbyggnad med 140 000 kronor. Dessa byggnadsarbeten ha i avsaknad av byggnadstillstånd ännu icke kunnat påbörjas. Barnbispisningslokalerna m. m. ha redan tidigare intagits i förteckningen och så bör nu ske även i fråga om gymnastikbyggnaden.

För kårlokaler m. m. vid lantbrukshögskolan i Ultuna har 1947 års riksdag anvisat 1 240 000 kronor. I skrivelse den 19 augusti 1948 har byggnadsstyrelsen anmält ett medelsbehov av 160 000 kronor för täckande av dittills inträffade kostnadsstegringar. Denna framställning har icke föranlett någon Kungl. Maj:ts åtgärd. Byggnadstillstånd meddelades i november 1948 för byggnaden med undantag för samlingssalen, vilken i avsaknad av byggnadstillstånd ännu icke kunnat påbörjas. Byggnadsföretaget bör nu upptagas i förteckningen med kostnadsstegring fram till sommaren 1950 för hittills utförda delar och kostnadsstegring fram till sommaren 1951 för den ännu icke utförda samlingssalen.

I särskild skrivelse den 2 oktober 1951 har byggnadsstyrelsen slutligen anmält, att 69 000 kronor erfordras å tilläggsstat till riksstaten för innevarande budgetår till bestridande av uppkomna merkostnader för inredning av vissa köks- och serveringslokaler inom annexbyggnaden till kanslihuset.

Byggnadsstyrelsen föreslår, att förteckningen över de byggnadsföretag, för vilka de på grund av den allmänna byggnadsstegringen uppkomna ytterligare kostnaderna böra täckas av anslaget till merkostnader för vissa byggnadsarbeten, kompletteras på följande sätt. I förteckningen har jämväl intagits de förut angivna inredningsarbetena inom kanslihusets annexbyggnad.

By g g n a d s f ö r e t a g	Av riksdagen anvisade medel	Medelsbehov på grund av fram till sommaren 1947 inträffade kostnadsstegringar
<i>Kommunikationsdepartementet.</i>		
Annexbyggnad till kanslihuset (inredning av köks- och serveringslokaler)	230 000	—
Arvfurstens palats, tilläggsanslag	345 000	—
Bergstrahlska huset	1 500 000	—
Kv. Västertorn	1 600 000	—
Linköping landsstatshus, tilläggsanslag	235 000	—
Jönköping landsstatshus, tilläggsanslag	616 000	—
Karlskrona landsstatshus, tilläggsanslag	250 000	—
Kristianstad landsstatshus, tilläggsanslag	433 000	—
Mariestad landsstatshus, tilläggsanslag	416 000	—

Byggnadsföretag	Av riksdagen anvisade medel	Medelsbehov på grund av fram till sommaren 1947 inträffade kostnadsstegringar
Karlstad landsstatshus, tilläggsanslag ...	328 000	—
Härnösand landsstatshus, tilläggsanslag ..	229 000	—
Umeå landsstatshus, tilläggsanslag	450 000	—
Luleå landsstatshus, tilläggsanslag	280 000	—

Ecklesiastikdepartementet.

Uppsala kemisk institution	1 900 000	285 000
do tilläggsanslag biokemi och kemi	235 000	—
do zoologisk institution	95 000	—
Lund fysiologisk institution, tilläggsanslag	200 000	—
do genetisk institution, tilläggsanslag ...	143 000	—
do vaktmästarebostäder	105 000	—
do ombyggnad gamla fysikum m. m. ...	640 000	—
do ombyggnad gamla fysiologen	285 000	—
do ombyggnad Sandgatan 1	100 000	—
Karolinska inst. tillbyggnad till fysiologisk institution	455 000	—
Karolinska institutet ny värmekulvert m. m.	375 000	—
Tandläkarhögskolan i Stockholm, om- byggnad	976 000	—
Nytt folkskoleseminarium i Stockholm ...	1 850 000	—
Nytt folkskoleseminarium i Göteborg	2 650 000	—
Värmeanläggning vid gamla folkskolese- minariet i Göteborg	190 000	—
Vänersborg dövstumskola	710 000	—
Karlstad folkskoleseminarium, gymnastik- byggnad	145 000	—
Skytteanska skolan i Tärna, gymnastik- byggnad	140 000	—

Jordbruksdepartementet.

Alnarp mejeriförest.bostad	65 000	—
Ultuna kårlokaler m. m.	1 240 000	124 000
do statens husdjursförsök	1 072 000	—
do vaktmästarebostad vid mikrobiologiska institutionen	45 000	—
do omläggning av tak till maskinhall ...	77 000	—
do försökslada	60 000	—
do vegetationsgård	65 000	—
do två st bostäder	76 000	—

B y g g n a d s f ö r e t a g	Av riksdagen anvisade medel	Medelsbehov på grund av fram till sommaren 1947 inträffade kostnadsstegringar
do växthus (286 000 + 75 000)	361 000	—
do utökning av vattenverk	45 000	—
do institutionsbyggnad för systematisk bo- tanik	875 000	—
do ytterligare två st bostäder	76 000	—
Veterinärhögskolan institutionsbyggnad för fysiologi och farmakologi m. m.	1 999 000	—
Centrala frökontrollanstalten hissanläggning och ventilation	30 000	—
<i>Inrikesdepartementet.</i>		
Statens rättsläkarstation, Lund	60 000	—
Statens rättskemiska och farmaceutiska lab., Solna	2 895 000	—
Summa kronor	27 147 000	409 000

Den i proposition 1948:2 redovisade förteckningen omfattar — inklusive de fram till och med år 1951 intagna kompletteringarna — byggnadsföretag, för vilka kostnaderna ursprungligen beräknats till 71 019 300 kronor. Medelsbehovet för att täcka de intill sommaren 1947 inträffade kostnadsstegringarna för dessa arbeten är beräknat till 8 629 500 kronor. En komplettering av förteckningen på det sätt styrelsen nu föreslagit skulle innebära att angivna belopp å 71 019 300 kronor ökas med 27 147 000 kronor till 98 166 300 kronor och medelsbehovet för att täcka de intill sommaren 1947 inträffade kostnadsstegringarna uppgå till (8 629 500 + 409 000) 9 038 500 kronor. I sin skrivelse hösten 1950 angav styrelsen medelsbehovet för att täcka de efter sommaren 1947 inträffade kostnadsstegringarna för de i förteckningen upptagna byggnadsföretagen, kompletterad på sätt styrelsen föreslog i skrivelsen, till 2 310 000 kronor under förutsättning att inga ytterligare prisökningar skulle uppstå utöver den stegring av 4 procent, som styrelsen anmält i sin skrivelse hösten 1948. Efter samma grunder medföra de nu föreslagna kompletteringarna av förteckningen ett ytterligare medelsbehov för ökningarna fram till sommaren 1950 av cirka 120 000 kronor. Medelsbehovet för kostnadsstegringarna efter sommaren 1947 och intill sommaren 1950 uppgår således till (2 310 000 + 120 000) 2 430 000 kronor. Härutöver kommer emellertid nu det ytterligare medelsbehov, som föranledes av den efter sommaren 1950 inträdda kostnadsökningen. Ett ytterligare medelsbehov av i genomsnitt 30 procent av anslagsbeloppen beräknas för nästan samtliga av de nu föreslagna byggnadsföretag, av vilka flertalet ännu icke påbörjats samt för tidigare i förteckningen intagna, ännu ej igångsatta företag. För de företag, vilka påbörjats innan denna kostnadsökning slagit igenom

men måst färdigställas under en kraftigt förhöjd kostnadsnivå, är det erforderligt att räkna med viss lägre procentuell merkostnad, vars storlek avhänger av omfattningen av utförda arbeten. En inom styrelsen utförd beräkning utvisar ett medelsbehov av ca 16 000 000 kronor. Sammanlagt erfordras således för täckande av kostnadsstegringarna för samtliga de byggnadsföretag, som enligt styrelsens förslag nu skulle ingå i förteckningen, (9 038 500 + 2 430 000 + 16 000 000) 27 468 500 eller i runt tal 27 500 000 kronor. För kostnadsstegringar har riksdagen hittills anvisat sammanlagt 8 000 000 kronor, varför det återstående medelsbehovet skulle uppgå till ca 19 500 000 kronor.

Styrelsen har under de två senaste budgetåren kunnat inskränka medelsäskandet till 1 000 000 kronor för budgetår. Vid äskandet av anslag för innevarande budgetår saknade styrelsen kännedom om storleksordningen av den då helt nyligen påbörjade kostnadsstegringen och beräknade därför medelsbehovet till likaledes 1 000 000 kronor. Sedan kostnadsstegringens omfattning nu är i huvudsak känd, visar en beräkning av medelsförbrukningar från anslaget fram till slutet av detta budgetår för de byggnadsföretag, som nu äro färdigställda, under uppförande eller enligt fastställda kvotplaner skola påbörjas, att ett belopp av ca 9 000 000 kronor då kommer att vara i huvudsak förbrukat för täckande av merkostnader. Mot detta belopp stå anvisade medel å sammanlagt 8 000 000 kronor, vilket innebär, att det för innevarande budgetår erfordras ett tilläggsanslag av 1 000 000 kronor. För nästa budgetår beräknar styrelsen, under förutsättning att inga ytterligare kostnadsstegringar av större betydelse komma att uppstå, att medelsbehovet skall uppgå till 8 000 000 kronor.

Med skrivelse den 12 november 1951 har byggnadsstyrelsen framlagt redovisning för användningen av ifrågavarande anslag under budgetåren 1947/48—1950/51. Beträffande skrivelsens innehåll torde jag få hänvisa till handlingarna.

Byggnadsstyrelsen har slutligen med skrivelse den 17 december 1951 framlagt resultatet av den senast företagna omräkningen av styrelsens byggnadskostnadsindex och därvid anmält, att byggnadskostnadsstegringen från sommaren 1950 till sommaren 1951 i genomsnitt uppgått till 35 procent för stenhus och 44 procent för trähus.

Departementschefen.

Den till slutet av sommaren 1950 relativt stabila byggnadskostnadsnivån kännetecknas därefter av kraftigt stigande materialpriser och arbetslöner, vilka enligt byggnadsstyrelsens beräkningar inneburit en genomsnittlig kostnadsstegring fram till sommaren 1951 av ca 30 procent. Av styrelsens skrivelse den 17 december 1951 framgår emellertid, att kostnadsstegringen i verkligheten varit något större. Som framgår av den lämnade redogörelsen har detta förhållande medfört, att samtliga vid tidpunkten för kostnadsökningarna ännu icke färdigställda företag, vilka beslutats av 1948—1951 års

riksdagar, av styrelsen föreslagits ingå i den ursprungligen i proposition 1948: 2 intagna och sedermera kompletterade förteckningen över byggnadsföretag under fastighetsfonden, för vilka utöver de ursprungligen beräknade kostnaderna uppstått merkostnader till följd av den allmänna byggnadskostnadsstegringen. Vidare måste räknas med ytterligare kostnader för sådana i denna förteckning redan intagna arbeten, vilka ännu icke slutförts. I likhet med vad som skett under närmast föregående år har förteckningen därjämte utökats med vissa äldre byggnadsföretag, vilka tidigare icke bedömts aktuella.

Jag har icke något att erinra mot de av styrelsen föreslagna kompletteringarna. I annat sammanhang kommer jag att förorda, att 1 000 000 kronor anvisas å tilläggsstat till riksstaten för innevarande budgetår för att täcka uppkomna merkostnader för byggnadsföretag, vilka nu äro under utförande. För nästa budgetår har styrelsen, under förutsättning av att inga mera betydande kostnadsstegringar komma att uppstå, beräknat medelsbehovet till 8 000 000 kronor och hemställt att detta belopp anvisas.

Med hänsyn till rådande tidsläge har jag icke ansett det nödvändigt att nu omräkna det av byggnadsstyrelsen beräknade medelsbehovet efter det senare framkomna något högre värdet å kostnadsstegringen fram till sommaren 1951 utan förutsätter, att byggnadsstyrelsen i sin framställning nästkommande höst beträffande medelsbehovet för ifrågavarande ändamål vidtager häremot svarande justering av beräkningarna.

Jag biträder styrelsens förslag och hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Merkostnader för vissa byggnadsarbeten* för budgetåret 1952/53 anvisa ett investeringsanslag av 8 000 000 kronor.

Fonden för låneunderstöd.

[36] **Garanti till Aktiebolaget Aerotransport för 1951/52.** För budgetåret 1951/52 har riksdagen till Garanti till Aktiebolaget Aerotransport för 1950/51 anvisat ett investeringsanslag av 2 200 000 kronor. Enär något bokslut för bolagets verksamhet under räkenskapsåret 1/10 1950—30/9 1951 ännu ej föreligger, kan ej avgöras huruvida anslaget kommer att tagas i anspråk eller icke. Enligt för anslaget gällande bestämmelser skall behållning, som uppkommer å anslaget, vid budgetårets utgång i statsbokföringen regleras över titeln lånemedel.

För räkenskapsåret 1/10 1951—30/9 1952 är bolaget under enahanda förutsättningar, som gälla för det senast förflutna räkenskapsåret, berättigat till garanti intill ett högsta belopp av 2 200 000 kronor enligt grunder, vilka angivas i ett mellan svenska, danska och norska regeringarna träffat garantiavtal (jämför propositionen 1950: 260 angående utvidgning av det skandinaviska luftfartssamarbetet inom SAS).

Jag hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Garanti till Aktiebolaget Aerotransport för 1951/52* för budgetåret 1952/53 anvisa ett investeringsanslag av 2 200 000 kronor.

Fonden för förlag till statsverket.

[37] Förskott till vissa plankostnader m. m. Från detta anslag är avsett att bestridas förskott av kostnader för byggnads- och regionplaneändamål (se prop. 1947: 245) Kungl. Maj:t har den 30 juni 1947 utfärdat närmare föreskrifter i ämnet.

Såsom förskott till vissa plankostnader m. m. har för budgetåret 1951/52 anvisats ett investeringsanslag av 200 000 kronor. Den 1 juli 1951 stodo till förfogande å anslaget ca 1 101 000 kronor, varav ca 815 000 kronor ställts till länsstyrelsernas disposition och 286 000 kronor voro odisponerade. Sedan Kungl. Maj:t genom beslut den 14 september 1951 ställt ytterligare 110 000 kronor till länsstyrelsernas förfogande samt genom beslut den 1 och 23 november 1951 tilldelat Boråstraktens och Stockholmstraktens regionplaneförbund 45 000 respektive 100 000 kronor såsom förskott, kvarstår ett belopp av 31 000 kronor odisponerat å anslaget.

Byggnadsstyrelsen.

I skrivelse den 4 september 1951 har byggnadsstyrelsen hemställt att 500 000 kronor anvisas för nästa budgetår såsom förskott till vissa plankostnader m. m.

Byggnadsstyrelsen beräknar behovet av förskottsmedel för upprättande av byggnadsplaner för budgetåret 1952/53 till 200 000 kronor, varvid icke inräknats någon reserv för oförutsedda behov. Styrelsen erinrar om att den ökade ekonomiska ansvarighet för byggnadsplanearbetet, som kommunerna erhållit efter ändringen av 111 § byggnadslagen, kan väntas medföra en successiv minskning av behovet av statliga förskottsmedel.

För regionplaneändamål uppskattar styrelsen behovet av förskottsmedel till 300 000 kronor.

Departementschefen.

Mot byggnadsstyrelsens förslag till beräkning av förskottsbehovet för upprättande av byggnadsplaner har jag icke något att erinra.

Förskott av kostnader för upprättande av regionplaner ha hittills endast vid tre tillfällen utgått av statsmedel. Erfarenheterna äro därför ännu alltför begränsade för att medgiva uppställandet av fastare normer för denna förskottsverksamhet. Det torde alltjämt böra ankomma på Kungl. Maj:t att från fall till fall taga ställning till den omfattning, i vilken staten bör lämna förskott till kostnaderna för det löpande regionplanearbetet.

Jag vill emellertid i detta sammanhang erinra, att i 1951 års statsverksproposition (bil. 8, sjätte ht, s. 87) uttalats, att en restriktiv bedömning bör äga rum av föreliggande ansökningar om statsbidrag till regionplanekostnader. Ehuru återbetalningsskyldighet föreligger i fråga om beviljade förskott, synes en liknande återhållsamhet böra iakttagas vid beviljande av förskott av statsmedel till regionplaneändamål. Det oaktat anser jag mig — med hänsyn till att redan beviljade medel blivit till största delen disponerade — böra tillstyrka byggnadsstyrelsens anslagsäskande.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Förskott till vissa plankostnader m. m.* för budgetåret 1952/53 anvisa ett investeringsanslag av 500 000 kronor.

Diverse kapitalfonder.

Väg- och vattenbyggnadsverkets förrådsfond.

Av balansräkningen per den 30 juni 1951 för väg- och vattenbyggnadsverkets förrådsfond framgår, att fondens tillgångar uppgå till sammanlagt 172,8 miljoner kronor, varav under tillgångsgruppen garage- och förrådsbyggnader m. m. 52,9 miljoner kronor, under maskincentralförrådet 90,0 miljoner kronor, under grustag m. m. 5,5 miljoner kronor, under effektförrådet 18,1 miljoner kronor samt återstoden under poster av finansiell natur.

Kapitalbehållningen inklusive balanserade medel uppgick till 114,6 miljoner kronor. Under budgetåret 1950/51 har kapitalbehållningen ökat med 15,2 miljoner kronor.

Överskottet i procent av det vid budgetårets ingång disponerade kapitalet var 4,0 jämlit för fonden gällande bestämmelser.

[38] Väg- och vattenbyggnadsverkets förrådsfond. Under väg- och vattenbyggnadsverkets förrådsfond ha för budgetåren 1950/51 och 1951/52 anvisats samt för budgetåret 1952/53 äskats följande investeringsanslag:

	1950/51	1951/52	1952/53
Garage- och förrådsbyggnader m. m.	—	2 000 000	4 400 000
Maskincentralförråd:			
Motorfordon	6 200 000	7 000 000	—
Vägmaskiner m. m.	9 800 000	13 300 000	—
Motorfordon och vägmaskiner m. m.	—	—	19 000 000
Flytande materiel	1 300 000	1 300 000	700 000
Effektförråd	—	3 000 000	2 800 000
Väg- och vattenbyggnadsverkets dispositionsanslag . . .	1 000 000	1 000 000	1 500 000
Summa kronor	18 300 000	27 600 000	28 400 000

Därjämte hemställer styrelsen om beställningsbemyndigande för leveranser till maskincentralförrådet under budgetåret 1954/55.

Vid utgången av budgetåret 1950/51 förelåg å tidigare anvisade anslag, exklusive till grustag m. m. och effektförråd, en behållning av ca 3,6 mil-

joner kronor. Den 1 juli 1951 fanns sålunda ett sammanlagt belopp av ca 31,2 miljoner kronor tillgängligt. Investeringsutgifterna för förrådsfonden stannade under budgetåret 1950/51 vid i runt tal 21,8 miljoner kronor, exklusive grustag m. m. och effektförråd.

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen.

I petita den 20 augusti 1951 har väg- och vattenbyggnadsstyrelsen äskat anslag för nästa budgetår med tillhoppa 28,4 miljoner kronor.

Styrelsen anmäler, att något ytterligare anslagsbehov icke föreligger i fråga om Grustag m. m.

Garage- och förrådsbyggnader m. m.

Under innevarande budgetår stå 3,3 miljoner kronor till förfogande å anslaget till Garage- och förrådsbyggnader m. m. Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen beräknar, att detta belopp kommer att i sin helhet förbrukas under budgetåret. För budgetåret 1952/53 framlägger styrelsen anslagsäskanden om ca 4,4 miljoner kronor.

Väg- och vattenbyggnadsverkets bestånd av garage- och förrådsbyggnader befinner sig i otillfredsställande skick. Byggnadernas varaktighet har därför icke kunnat beräknas till längre tid än fyrtio år. Den årliga ersättningsanskaffningen måste alltså motsvara en fyrtiondedel av byggnadsbeståndet. Kostnaden för dylika ersättningsbyggnader under nästa budgetår beräknar styrelsen till 2 650 000 kronor.

Ersättningsbyggnationen har vidare under flera budgetår blivit starkt eftersatt. Det härigenom eftersläpande byggnadsbehovet omfattar arbeten till ett belopp av ca 6 700 000 kronor. Styrelsen föreslår att denna summa fördelas på fem budgetår. Medelsbehovet för eftersläpande ersättningsanskaffning skulle således för budgetåret 1952/53 uppgå till 1 340 000 kronor.

Behovet av förbättrade sanitära anordningar och personalutrymmen gör ytterligare ny- och ombyggnader erforderliga. Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen bemyndigades 1945 att disponera 800 000 kronor för utförande av sanitära anläggningar i garagebyggnader. På grund av inträffade prisstegringar beräknas åtgå ytterligare 200 000 kronor för att det i samband därmed uppgjorda byggnadsprogrammet skall kunna fullföljas. För tillgodoseende av de mest trängande behoven av personalutrymmen beräknar styrelsen vidare ett medelsbehov av 100 000 kronor under budgetåret 1952/53.

Vid färdigställandet av bron över Mälaren vid Hjulsta måste tjänstebo-städer uppföras för den personal som skall handha skötseln av bron. Kostnaden härför uppgår till 110 000 kronor, som böra anvisas under nästa budgetår.

Då för innevarande budgetår disponibla medel förutsättas vara förbrukade vid budgetårets utgång, uppgår således det totala anslagsbehovet för Garage- och förrådsbyggnader m. m. under budgetåret 1952/53 till (2 650 000 + 1 340 000 + 300 000 + 110 000) 4,4 miljoner kronor. Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen hemställer att detta belopp anvisas.

Maskincentralförråd.

Styrelsen föreslår, att de nuvarande investeringsanslagen Motorfordon samt Vägmaskiner m. m. skola sammanföras till ett anslag benämnt Motorfordon och vägmaskiner m. m., samt äskar för budgetåret 1952/53 19 miljoner kronor under det nya anslaget och 0,7 miljon kronor till Flytande materiel.

Sammanslagning av de två anslagen skulle medföra vissa förenklingar i bokföringsarbetet, framhåller väg- och vattenbyggnadsstyrelsen. Även vidgade möjligheter till omDispositionering av investeringsmedel vid leveransförseningar skulle därigenom vinnas.

Sedan Kungl. Maj:t den 20 juli 1951 bemyndigat styrelsen att successivt avveckla tjänstebilssystemet inom väg- och vattenbyggnadsverket, förutser styrelsen för budgetåret 1952/53 ett medelsbehov för nyanskaffning av motorfordon av endast 500 000 kronor, gällande paketbilar för vägunderhållet. För ersättningsanskaffning av motorfordon beräknas medelsbehovet komma att utgöra 6 200 000 kronor.

Beträffande anslagsbehovet för vägmaskiner meddelas, att inom verkets maskinpark ett upprustningsbehov under flera år ackumulerats genom begränsad medelstillgång och importsvårigheter. Oundgänglig ersättningsanskaffning av bl. a. väghyvlar, vägvältar, krossverk och motorer beräknas kräva 10 830 000 kronor under nästa budgetår. Nyanskaffningsbehovet gäller företrädesvis lastningsmaskiner, släpskrapespel, bandtraktorer och grävmaskiner, och anskaffningen därav är huvudsakligen ett led i vägunderhållets rationalisering och mekanisering. Grävmaskinerna avses skola komma till användning även vid den utökade vägbyggnadsverksamheten, särskilt vid förstärknings- och isoleringsarbeten. Nyanskaffningarna väntas draga en kostnad av 3 570 000 kronor under budgetåret 1952/53. Styrelsen framhåller, att de planerade inköpen av motorfordon och vägmaskiner förväntas endast till ringa del kräva import.

Totala medelsförbrukningen å det nya anslaget till Motorfordon och vägmaskiner m. m. under nästa budgetår beräknas alltså till ca $(500\,000 + 6\,200\,000 + 10\,830\,000 + 3\,570\,000)$ 21,1 miljoner kronor. Enär anslaget till Motorfordon beräknas uppvisa en behållning av ca 2,1 miljoner kronor vid innevarande budgetårs utgång, uppgår behovet av nya anslagsmedel för budgetåret 1952/53 till 19,0 miljoner kronor.

Huvuddelen av väg- och vattenbyggnadsverkets flytande materiel utgöres av färjor. En bl. a. ur trafiksäkerhetssynpunkt erforderlig upprustning av färjbeståndet beräknar väg- och vattenbyggnadsstyrelsen kräva fem år med en årlig kostnad vid nuvarande prisläge av ca 1 200 000 kronor. För ersättningsanskaffning av båtar, mudderverk m. m. anser styrelsen ca 300 000 kronor erforderliga under nästa budgetår. Medelsbehovet för Flytande materiel beräknas således uppgå till ca $(1\,200\,000 + 300\,000)$ 1,5 miljon kronor 1952/53. Vid budgetårets början väntas kvarstå en behållning å anslaget av ca 800 000 kronor på grund av leveransförseningar. Anslag erfordras därför med $(1\,500\,000 - 800\,000)$ 700 000 kronor.

Ytterligare hemställer väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, att Kungl. Maj:t måtte utverka riksdagens medgivande för styrelsen att ikläda sig betalningsansvar för leveranser till maskincentralförrådet under budgetåret 1954/55 intill ett belopp av 12 miljoner kronor. Beloppets förhöjning med 2 miljoner kronor i förhållande till tidigare lämnade, liknande medgivanden har föranletts av inträffad kostnadsökning.

Effektförråd.

En stor del av de effekter, som väg- och vattenbyggnadsstyrelsen normalt lagerhåller för användning inom verkets maskinpark, ha varit utsatta för betydande prisstegring. Styrelsen finner därför nödvändigt att förlagskapitalet utökas i sådan omfattning att tillgången i lager av behövliga effekter icke behöver nedgå. Den erforderliga ökningen av förlagskapitalet under nästa budgetår beräknar styrelsen till 2,8 miljoner kronor.

Väg- och vattenbyggnadsverkets dispositionsanslag.

Dispositionsanslaget har under budgetåret 1950/51 tagits i anspråk med ca 1 055 000 kronor, varav 1 051 000 kronor under tillgångsgrupperna maskincentralförråd och effektförråd samt 4 000 kronor för garage- och förrådsbyggnader m. m. Med hänsyn till verksamhetens omfattning samt inträffad stegring av kostnadsnivån hemställer styrelsen, att dispositionsanslaget för budgetåret 1952/53 anvisas med ett till 1 500 000 kronor förhöjt belopp.

Arbetsmarknadsstyrelsen framhåller i yttrande den 29 september 1951 bl. a., att en fortsatt mekanisering av vägbyggnads- och vägunderhållsarbetet bidrager till avhjälpande av de genom arbetskraftsbrist orsakade svårigheterna inom dessa arbetsområden. Arbetsmarknadsstyrelsen finner därför de föreslagna anskaffningarna av motorfordon och vägmaskiner rent principiellt vara välbetänkta. Styrelsen räknar dock med att även i fortsättningen en stark begränsning i förhållande till önskemålen kommer att bli nödvändig beträffande byggnadsverksamheten för garageändamål. Slutligen understrykes angelägenheten av nyanskaffning och förbättring av vägväsendets färjbestånd.

Statens handels- och industrikommission har i yttrande den 23 oktober 1951 icke haft några särskilda erinringar mot de av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen planerade förvärven av motorfordon och vägmaskiner m. m.

Föredraganden.

I anslutning till vad jag i dag anfört vid anmälan av väg- och vattenbyggnadsstyrelsens äskanden till vägunderhåll och vägbyggnader under sjätte huvudtiteln vill jag framhålla vikten av att en tillfredsställande förråds- och garageorganisation och en tillräckligt omfattande maskinpark ställas till väg- och vattenbyggnadsverkets förfogande. Av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen framställda äskanden om anslag för budgetåret 1952/53 till väg- och vattenbyggnadsverkets förrådsfond synas därför böra bifallas.

Det synes emellertid vara av vikt, att vissa riktlinjer uppdragas för väg- och vattenbyggnadsstyrelsens investeringar i förrådsfonden även för tiden efter budgetåret 1952/53. I sådant hänseende må framhållas, att väg- och vattenbyggnadsstyrelsen beräknat det normala behovet av ersättningsanskaffning av garage- och förrådsbyggnader m. m. till 2 650 000 kronor per år samt av motorfordon och vägmaskiner m. m. till ca 17 miljoner kronor. Vidare har styrelsen uppgjort 5-årsplaner för dels återhämtande av eftersläpningen i garage- och förrådsbyggandet med en beräknad årskostnad av 1 340 000 kronor, dels upprustning av färjbeståndet med en årskostnad av 1 200 000 kronor. Samtliga här angivna belopp äro inräknade i de för nästa budgetår äskade anslagen och ett fullföljande av ersättningsanskaffningen och av 5-årsplanerna kommer därför ej att medföra någon ökning av anslagsbehoven i framtiden, förutsatt att penningvärdet blir oförändrat. Därest riksdagen ej har något att erinra däremot, torde väg- och vattenbyggnadsstyrelsen böra planera sin investeringsverksamhet med sikte på att fullfölja angivna program.

Jag har icke något att erinra mot styrelsens förslag, att medgivande lämnas styrelsen att ikläda sig betalningsansvar intill ett belopp av 12 miljoner kronor för materiel till maskincentralförrådet, avsedd att levereras budgetåret 1954/55.

Jag tillstyrker likaledes väg- och vattenbyggnadsstyrelsens förslag om sammanförande av anslagen för inköp av motorfordon och för inköp av vägmaskiner m. m. till ett gemensamt anslag, benämnt Motorfordon och vägmaskiner m. m. Den 1 juli 1952 eventuellt kvarstående behållningar under anslagen till Motorfordon och till Vägmaskiner m. m. torde efter beslut av Kungl. Maj:t få överföras till det nya anslaget.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för budgetåret 1952/53 anvisa följande investeringsanslag, nämligen

a) Garage- och förrådsbyggnader m. m.	4 400 000 kronor,
b) Motorfordon och vägmaskiner m. m.	19 000 000 kronor,
c) Flytande materiel	700 000 kronor,
d) Effektförråd	2 800 000 kronor,
e) Väg- och vattenbyggnadsverkets dispositionsanslag	1 500 000 kronor.

Vad föredragandena sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt, behagar Hans Maj:t Konungen bifalla.

Ur protokollet:

Östen Falken.

Register
till
Kapitalbudgeten för budgetåret 1952/53
för
till kommunikationsdepartementet hörande affärsdrivande verk m. m.

Sid.

Kronor

1 Investeringsplan för kommunikationsverken.**Statens affärsverksfonder.****Postverket.**

16	Posthus m. m.	4 600 000
19	Inköp av fastigheter	1 000
21	Anskaffning av automobiler m. m.	700 000
22	Postverkets diligenstrafik:	
	Garagebyggnader m. m.	300 000
	Anskaffning av bilmateriel för diligensrörelsen	1 900 000
	Förvärv av billinjer	700 000
		2 900 000
	Säger för postverket	8 201 000

Telegrafverket.

24	Utvecklingen av telegrafverkets rörelse.	
29	Telefonstationsbyggnader m. m.	1 400 000
34	Förrådsbyggnader m. m.	100 000
35	Inköp av fastigheter	1 000
36	Telefon- och telegrafanläggningar:	
	Riks- och landskablar m. m.	65 000 000
	Telefon- och telegrafstationer	63 000 000
	Nya abonnentanläggningar, nätarbeten och blanka mellan- ortsledningar	66 000 000
		194 000 000
39	Radioanläggningar för telegrafverket:	
	Rundradioanläggningar	200 000
	Radioanläggningar för kommersiell trafik	1 050 000
		1 250 000

Sid.	Kronor
41 Radioanläggningar för luftfarten	200 000
42 Försvarsberedskap vid telegrafverket	1 000
43 Telegrafverkets dispositionsanslag	3 500 000
Säger för telegrafverket	200 452 000

Statens järnvägar.

44 Statens järnvägars investeringsbehov.	
55 Byggnader och anläggningar:	
Bangårdar	11 300 000
Dubbelspårsbyggnader och linjeomläggningar	17 000 000
Anläggning av industrispår Örnsköldsviks västra—Gullänget	800 000
Ombyggnad till normalspår av linjen Forshem—Lidköping—	
Håkantorps med Källby—Kinnekleva	2 000 000
Fortlöpande förstärkning av spåröverbyggnaden	16 000 000
Skenfria vägkorsningar m. m.	1 000
Broar m. m.	4 500 000
Husbyggnader	11 200 000
Signalsäkerhetsanläggningar	7 100 000
Vägskyddsanläggningar	1 800 000
Telefonanläggningar m. m.	5 900 000
Anläggningar för elektrisk tågdrift	10 100 000
Fortsatt elektrifiering av statsbanenätet	17 000 000
Lokstations- och driftverkstadsanläggningar	1 100 000
Anläggningar vid huvudverkstäder	4 500 000
Anläggningar vid förrådsavdelningen	630 000
	110 931 000
69 Försvarsberedskap vid statens järnvägar	8 550 000
69 Rullande materiel:	
Anskaffning av lok och lokomotorer	48 800 000
Anskaffning av motorvagnar och rälsbussar	17 050 000
Anskaffning av person-, resgods- och postvagnar	11 350 000
Anskaffning av godsvagnar	36 500 000
Ombyggnad av rullande materiel	8 000 000
	121 700 000
77 Sjöfartsmateriel:	
Ny tåg färja	1 000 000
Ombyggnad av sjöfartsmateriel	350 000
	1 350 000
78 Biltrafik:	
Garage- och verkstadsbyggnader	2 000 000
Anskaffning av bilmateriel	10 500 000
Förvärv av billinjer	2 000 000
	14 500 000
80 Inventarier m. m.	9 300 000
81 Statens järnvägars dispositionsanslag	11 000 000
Säger för statens järnvägar	277 331 000

Statens vattenfallsverk.

82	Kraftbalansens utveckling.	
95	Kraftstationer m. m.:	
	Utbyggnad av Västerås ångkraftstation	3 000 000
	Kraftstation vid Hölleforsen	1 100 000
	Ett tredje maskinaggregat i Stadsforsens kraftstation	1 000 000
	Lån till Bergeforsens kraftaktiebolag	11 400 000
	Kraftstationer i Indalsälven mellan Litsalet och Gesunden.	21 000 000
	Kraftstation vid Kilforsen	32 000 000
	Kraftstation vid Lasele	11 000 000
	Ny trefasgenerator i Porjus kraftstation	700 000
	Kraftstation vid Harsprånget	300 000
	Kraftstation vid Liggaforsen	21 000 000
		102 500 000
105	Regleringsföretag:	
	Reglering av sjöar inom Dalälvens flodområde	600 000
	Regleringsåtgärder i Ångermanälvens flodområde	13 000 000
		13 600 000
107	Distributionsanläggningar och därmed sammanhängande arbeten vid statens kraftverk	120 000 000
110	Diverse anslag:	
	Inköp av vattenfall och fastigheter	500 000
	Förvärv av enskilda företag för elektrisk distributionsverksamhet	1 000 000
	Inventarier m. m.	15 000 000
	Statens vattenfallsverks dispositionsanslag	3 000 000
		19 500 000
	Säger för statens vattenfallsverk	255 600 000

Luftfartsfonden.

113	Luftfartens markorganisation:	
	Markförvärv	1 000
	Flygfältsbyggen	2 000 000
	Byggnader	1 000
	Teleutrustning m. m.	100 000
	Belysningsanläggningar	1 000
	Fordon, maskiner och redskap	300 000
	Luftfartsverkets dispositionsanslag	1 000
		Säger för luftfartsfonden 2 404 000

Sid.

Kronor

Statens allmänna fastighetsfond.

121	Anordnande av panncentral på Riddarholmen i Stockholm ..	350 000
122	Anordnande av förvaltningslokaler	250 000
123	Inköp av tomtmark i Kalmar	110 000
124	Inköp av fastigheter i Östersund	565 000
125	Mellangift vid förvärv av mark inom kvarteret Tullstuvan i Gävle	23 500
126	Inköp av fastigheter för förvaltningsändamål	250 000
127	Merkostnader för vissa byggnadsarbeten	8 000 000
	Säger för statens allmänna fastighetsfond	9 548 500

Fonden för låneunderstöd.

134	Garanti till Aktiebolaget Aerotransport för 1951/52	2 200 000
-----	---	-----------

Fonden för förlag till statsverket.

135	Förskott till vissa plankostnader m. m.	500 000
-----	--	---------

Diverse kapitalfonder.**Väg- och vattenbyggnadsverkets förrådsfond.**

137	Garage- och förrådsbyggnader m. m.	4 400 000
	Motorfordon och vägmaskiner m. m.	19 000 000
	Flytande materiel	700 000
	Effektförråd	2 800 000
	Väg- och vattenbyggnadsverkets dispositionsanslag	1 500 000
	Summa för förrådsfonden	28 400 000
	Summa	784 636 500

BILAGA 28 TILL STATSVERKSPROPOSITIONEN 1952

KAPITALBUDGETEN

KAPITALINVESTERINGAR.

FINANSDEPARTEMENTET.

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 4 januari 1952.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden SKÖLD, DANIELSON, ZETTERBERG, TORSTEN NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, ANDERSSON, LINGMAN, HAMMARSKJÖLD, NORUP, HEDLUND, PERSSON, HJALMAR NILSON, LINDELL.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Sköld, anmäler härefter under finansdepartementets handläggning hörande ärende angående kapitalinvestering å riksstaten för budgetåret 1952/53 samt anför därvid följande.

Statens allmänna fastighetsfond.

[1] Vissa byggnadsarbeten vid tullverkets kust- och gränsbevakning m. m. För ett vart av budgetåren 1946/47—1951/52 har riksdagen anvisat ett investeringsanslag av 500 000 kronor för fullföljande av ett av generaltullstyrelsen uppgjort och successivt reviderat byggnadsprogram för förbättring av bostadsförhållandena vid tullverkets kust- och gränsbevakning. Anslaget har från och med budgetåret 1949/50, då i programmet upptagits även vissa arbeten vid lokaltullförvaltningen, betecknats Vissa byggnadsarbeten vid tullverkets kust- och gränsbevakning m. m.

I skrivelse den 27 september 1951 har *generaltullstyrelsen* gjort framställning om anvisande för budgetåret 1952/53 av ett investeringsanslag å 1 200 000 kronor. Därvid ha medel beräknats endast till fullföljande av det av styrelsen för innevarande budgetår uppgjorda byggnadsprogrammet, vilket tidigare kostnadsberäknats till 1 000 000 kronor (se 1951 års statsverksproposition, Bil. 28, s. 2). Inom ramen för det av riksdagen anvisade an-

Ort eller distrikt	Byggnadsföretagets omfattning	Beräknade kostnader		
		Byggnader	Tomtm.m.	Summa
<i>Nybyggnader.</i>				
Posåsen.....	ett bostadshus, inrymmande 2 tvårumslägenheter och 1 enkelrum en expeditionsbyggnad	130 000	—	130 000
Falltorp.....	ett bostadshus, inrymmande 2 tvårumslägenheter och 1 enkelrum	110 000	—	110 000
Röjdåfors	ett bostadshus, inrymmande 1 tre- och 2 tvårumslägenheter samt 1 enkelrum en expeditionsbyggnad	205 000	5 000	210 000
Väng.....	en expeditionsbyggnad	27 000	—	27 000
Rommenäs.....	» »	27 000	2 000	29 000
Stommen.....	» »	27 000	—	27 000
Medskogen.....	en garagebyggnad	11 000	—	11 000
Joesjö.....	ett bostadshus, inrymmande 2 tvårumslägenheter och 1 enkelrum en expeditionsbyggnad med garage	160 000	—	160 000
Vågen.....	ett bostadshus, inrymmande 2 tvårumslägenheter och 1 enkelrum, samt expeditionslokaler	160 000	—	160 000
Gäddede.....	en expeditionsbyggnad, förutom expedi- tionslokaler och garage inrymmande jämväl 1 tvårumslägenhet i samband härmed ändring och moderni- sering av befintligt bostadshus	100 000	—	100 000
Kuttainen	en expeditionsbyggnad	14 000	—	14 000
Haparanda gräns- distrikt	fem vaktstugor	48 000	—	48 000
<i>Ombyggnader.</i>				
Kylley.....	ombyggnad av ett bostadshus	60 000	—	60 000
Håve.....	modernisering av ett bostadshus	34 000	—	34 000
	Säger kronor	1 113 000	7 000	1 120 000
	Oförutsedda utgifter	—	—	80 000
	Summa kronor	—	—	1 200 000

slaget, 500 000 kronor, har det varit möjligt att realisera endast en mindre del av byggnadsplanen. Av de för budgetåret 1951/52 å orterna Posåsen, Falltorp, Röjdåfors, Väng, Rommenäs, Stommen, Medskogen, Joesjö, Vågen och Gäddede samt Kuttainen och fem andra orter inom Haparanda gränsdistrikt ävensom Kylley och Håve planerade byggnadsföretagen ha sålunda endast inköp av tomter i Väng och Stommen kunnat medtagas. De återstående byggnadsföretagen synas böra komma till utförande under nästa budgetår. Arbetenas närmare omfattning samt de beräknade kostnaderna framgå av förestående uppställning. Kostnadsbeloppen ha förutsatts ligga i allmänhet 35 procent högre än enligt beräkningarna i september 1950. Beträf-

fande byggnadsföretagen i Joesjö, Vågen och Gäddede har styrelsen emellertid på grund av att dessa orter ur byggnadssynpunkt äro särskilt ogynnsamt belägna, med ledning av infordrat anbud för ett av byggnadsföretagen måst räkna med väsentligt högre kostnader än tidigare beräknats.

Departementschefen. Även för nästkommande budgetår torde medel böra anvisas för fullföljande av generaltullstyrelsens program för förbättring av bostads- och lokalförhållandena vid tullverkets kust- och gränsbevakning m. m. Anslaget har för de sex senaste budgetåren uppförts med 500 000 kronor. För nästa budgetår är jag icke beredd att tillstyrka en höjning av anslaget i vidare mån än som kan anses betingad av den inträffade allmänna kostnadsstegringen. Jag förordar att anslaget för budgetåret 1952/53 uppföres med 700 000 kronor och förutsätter därvid, att de möjligheter till besparing i kostnaderna för varje byggnadsföretag, som kunna föreligga, bliva iakttagna.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Vissa byggnadsarbeten vid tullverkets kust- och gränsbevakning m. m.* för budgetåret 1952/53 anvisa ett investeringsanslag av 700 000 kronor.

Fonden för låneunderstöd.

[2] *Lån till Haparanda stad för byggnade av tullhus.* I skrivelse den 7 april 1951 har *Haparanda stad* hemställt, att ett belopp av 190 000 kronor måtte anvisas — eventuellt i form av ett räntefritt stående lån — för uppförande av ett nytt tullhus i Haparanda. Därvid ha totalkostnaderna för staden preliminärt beräknats till 240 000 kronor.

Generaltullstyrelsen har den 22 maj 1951 avgivit infordrat utlåtande i ärendet. Därvid har styrelsen anført bl. a. följande angående de rådande lokalförhållandena.

Haparanda stad har hittills, jämlikt de skyldigheter, som åvila stapelstäderna, tillgodosett därvarande tullkammares lokalbehov genom förhyrning av utrymmen dels i två tullverket tillhöriga byggnader, belägna å de s. k. övre och nedre tullgårdarna i staden, dels ock i en statens järnvägar tillhörig byggnad. Tolagersättningen har under budgetåren 1948/49 och 1949/50 utgjort 2 438 kronor resp. 2 358 kronor. Någon väsentlig ändring av nämnda belopp väntas ej inträda under de närmaste åren. Årshyrorna för förenämnda lokaler utgöra sammanlagt ca 4 000 kronor.

Tullverkets byggnad på övre tullgården inrymmer i till staden uthyrd del tullkammar- och tullpackhuslokaler m. m. Byggnaden är uppförd år 1841 men renoverad under åren 1932 och 1933, och dess beskaffenhet kan betecknas såsom tillfredsställande. De på nedre tullgården till staden uthyrda lokalerna omfatta vaktrum för tullbevakningspersonal och utrymmen för visitering av resandes effekter m. m. Den byggnad, vari dessa lo-

kaler äro inrymda, har uppförts år 1831 och är icke i sådant skick, att en omfattande renovering eller ombyggnad är ur ekonomisk synpunkt för-svarbar; bland annat saknas ordentlig grund. Tjänstelokalerna i denna byggnad äro både trånga och otidsenliga, vilket medfört betydande olägenheter för såväl tullverket som trafikanterna.

I fråga om behovet av nya tullokaler och deras förläggning har styrelsen vidare anført.

Frågan om tillhandahållandet åt tullverket av bättre bevaknings- och visitationslokaler på platsen än dem, som staden sålunda hittills förhyrt i tullverkets byggnad på nedre tullgården, har sedan länge varit aktuell. Önskvärdheten härav har blivit särskilt framträdande inför den väsentligt ökade persontrafik, som förväntas i samband med 1952 års olympiad i Helsingfors. Det hade ursprungligen varit generaltullstyrelsens avsikt, att de nya lokalerna skulle för sig inrymmas i en särskild byggnad, belägen invid nuvarande infartsväg från Torneå till Haparanda och i de övriga tulllokalernas omedelbara grannskap. Vid de av tullkammaren med staden förda överläggningarna rörande detta projekt framkom emellertid, att ny infartsväg till staden med annan sträckning än den nuvarande vore avsedd att byggas och att nödvändigheten av att förlägga de blivande visitationslokalerna invid den nya infartsvägen komme att medföra, att avståndet mellan dem och tullkammarens övriga lokaler bleve väl stort. En sådan anordning skulle komma att medföra ökat personalbehov för tullkammaren och även i övrigt hindra ett rationellt bedrivande av tullkammarens verksamhet. I samförstånd med tullkammaren fann staden därför lämpligast, att även de huvudlokaler för tullkammaren, som nu äro belägna i tullverkets byggnad på övre tullgården, överflyttades till den planerade nya byggnaden. Därvid beaktades även frågan om användande av de sålunda ledigblivande lokalerna på övre tullgården för tillgodoseende av andra lokalbehov för tullverket.

Vid en förberedande granskning har generaltullstyrelsen funnit den för tullhusbyggnaden tilltänkta placeringen godtagbar ur tullverkets synpunkt för det fall, att den nya infartsvägen från Torneå till Haparanda får den ifrågasatta sträckningen. Utrymmet för tullverkets lokaler i byggnaden synes styrelsen åtminstone icke vara för stort tilltaget. Ett sammanförande av samtliga lokala tullexpeditioner i Haparanda med undantag av den för järnvägstrafiken avsedda till den nya byggnaden har styrelsen funnit vara ändamålsenligt och i besparingshänseende fördelaktigt för tullverket.

Med avseende å medelsanskaffningen för den ifrågavarande nya byggnaden har generaltullstyrelsen framhållit, att den trafik, som i byggnaden främst skulle komma att tullklareras, till icke obetydlig del utgöres av genomgångstrafik och att vid sådant förhållande åstadkommandet av en för behandlingen av denna trafik nöjaktig byggnad kan anses vara icke blott en lokal angelägenhet utan även i viss mån ett riksintresse. På grund av vad sålunda anförts har styrelsen tillstyrkt bifall till den av Haparanda stad gjorda framställningen.

Departementschefen. Av den lämnade redogörelsen torde framgå att tullkammarens i Haparanda lokalfråga ej är ordnad på ett i allo tillfredsställande sätt. Sålunda äro vissa lokaler trånga och otidsenliga. Mot det förelig-

gande förslaget att i viss utsträckning sammanföra tullkammarens lokaler till ett nytt tullhus, som skall byggas invid den föreslagna nya infartsvägen från Torneå till Haparanda, synes ur statens synpunkt intet vara att erinra.

Såsom generaltullstyrelsen framhållit skulle den trafik, som i den planerade byggnaden främst komme att tullklareras, till icke obetydlig del utgöras av genomgångstrafik. Med hänsyn härtill synes det rimligt att staten lämnar staden visst ekonomiskt stöd till ifrågavarande tullhusbyggnad. Det av staden föreslagna beloppet torde därvid böra godtagas och lämpligen utgå i form av ett ränte- och amorteringsfritt lån å 190 000 kronor. Beloppet torde böra anvisas under fonden för låneunderstöd. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att föreskriva de närmare villkor för lånet, vilka kunna befinnas påkallade.

Under återopande av det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Lån till Haparanda stad för byggande av tullhus* för budgetåret 1952/53 anvisa ett investeringsanslag av 190 000 kronor.

Vad föredragande departementschefen sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt behagar Hans Maj:t Konungen bifalla.

Ur protokollet:

Otto Winther.

BILAGA 29 TILL STATSVERKSPROPOSITIONEN 1952

KAPITALBUDGETEN

KAPITALINVESTERINGAR.

ECKLESIASTIKDEPARTEMENTET.

Utdrag av protokollet över ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 4 januari 1952.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden SKÖLD, DANIELSON, ZETTERBERG, TORSTEN NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, ANDERSSON, LINGMAN, HAMMARSKJÖLD, NORUP, HEDLUND, PERSSON, HJALMAR NILSON, LINDELL.

Chefen för ecklesiastikdepartementet, statsrådet Persson, anmäler här-
efter under ecklesiastikdepartementets handläggning hörande ärenden an-
gående anslag å kapitalbudgeten under budgetåret 1952/53 och yttrar där-
vid följande.

Statens allmänna fastighetsfond.

1. Nybyggnader för kemiska och biokemiska institutionerna vid universite-
tet i Uppsala m. m. Under denna rubrik anvisades för uppgörande av full-
ständiga ritningar för och påbörjande av *dels* nybyggnad för kemiska insti-
tutionen jämte analyslaboratorium, *dels ock* nybyggnad för biokemiska in-
stitutionen jämte cyklotronlaboratorium för budgetåret 1947/48 ett investe-
ringsanslag av 1 000 000 kronor. Till samma ändamål ha vidare för budget-
åren 1948/51 anvisats investeringsanslag av tillhoppa 3 200 000 kronor. Den
sammanlagda medelsanvisningen till ifrågavarande nybyggnader uppgår
sålunda till 4 200 000 kronor, medan totalkostnaderna uppskattats till
4 735 000 kronor (se 1951 års statsverksproposition, bil. 29, punkt 1).

I anledning av framställning av *större akademiska konsistoriet i Uppsala*
hemställer *universitetskanslern*, att förslag måtte föreläggas riksdagen om

beviljande för nästa budgetår av erforderligt anslag för ifrågavarande ändamål. I yttrande över kanslerns framställning erinrar *byggnadsstyrelsen*, att den i skrivelse den 20 augusti 1951 hemställt om anvisande av resterande medel för byggnadsföretaget. I nämnda skrivelse beräknar styrelsen det erforderliga anslaget till 545 000 kronor samt anför därvid bland annat följande.

Styrelsen beräknar, att byggnadsföretaget i sin helhet kommer att i hudsak färdigställas under nästa budgetår. Återstoden av den beräknade kostnaden 535 000 kronor bör därför stå till förfogande under nästa budgetår. Medelsbehovet för att täcka de till följd av den allmänna byggnadskostnadsstegringen uppkomna merkostnaderna har styrelsen förutsatt skola tillgodoses från anslaget till merkostnader för vissa byggnadsarbeten m. m.

I underdånig framställning den 17 oktober 1950 hemställde byggnadsstyrelsen om anvisande av anslag för iordningställande av skyddsrum i bland annat nybyggnaderna för biokemisk och kemisk institution vid universitetet i Uppsala med en då beräknad kostnad av 10 000 kronor för skyddsrummens iordningställande. Vid ärendets behandling i inrikesdepartementet undantogs i samråd med byggnadsstyrelsen ifrågavarande belopp under motivering, att hela byggnadsanslaget ännu ej av riksdagen anvisats och att möjlighet således förefunnos att i samband med äskande av slutanslag medtaga jämväl det för skyddsrummens iordningställande erforderliga medelsbehovet. De efter framställningen inträffade kostnadsstegringarna för detta arbete böra täckas med anlitanande av det i det föregående nämnda kollektivanslaget. Styrelsen upptager därför i detta sammanhang endast de i framställningen hösten 1950 angivna beloppet 10 000 kronor. Under förutsättning att under den återstående byggnadstiden inga fördyringar uppstå av sådan art, att de icke lämpligen böra ersättas från merkostnadsanslaget, skulle det för budgetåret 1952/53 erforderliga medelsbehovet uppgå till (535 000 + 10 000) 545 000 kronor.

Jag torde i detta sammanhang även få anmäla, att *universitetskanslern* med skrivelse den 5 september 1951 överlämnat en framställning av *det större akademiska konsistoriet i Uppsala* angående anvisande för nästa budgetår av 360 000 kronor till vissa ombyggnads- och reparationsarbeten inom institutionsbyggnaden för kemi och fysikalisk kemi vid universitetet i Uppsala. Kanslern har därvid erinrat, att han tidigare tillstyrkt anvisande av medel för ändamålet.

Av handlingarna i detta ärende inhämtas följande.

I skrivelse till universitetet den 23 november 1950 framlade byggnadsstyrelsen, efter samråd med professorerna i organisk kemi, oorganisk kemi och fysikalisk kemi, en utredning angående vissa byggnadsarbeten inom ifrågavarande institutionsbyggnad. Kostnaderna för genomförande av dessa arbeten beräknades därvid till 475 000 kronor, varav 100 000 kronor till sådana underhållsåtgärder, som borde utföras samtidigt med de egentliga ändrings- och kompletteringsarbetena.

På initiativ av byggnadsstyrelsen begränsades sedermera det uppgjorda byggnadsprogrammet till att avse ändringar inom den kemiska institutionen, medan ändringarna inom den fysikalisk-kemiska institutionen slopades utom i den ringa utsträckning, som betingades av nödvändiga ändringar i gemensamma utrymmen såsom maskinhall och verkstad. Kostnaderna för det reducerade programmet beräknades till 360 000 kronor och *konsistoriet* hemställde redan för innevarande budgetår om anvisande av detta belopp.

Kanslern tillstyrkte i yttrande den 12 januari 1951, att medel anvisades för ändamålet, medan *byggnadsstyrelsen* i yttrande den 5 februari 1951 erinrade om att en betydande utbyggnad av institutionskomplexet för närvarande påginge. Styrelsen utvecklade därvid även de synpunkter, som föranlett styrelsens initiativ till en beskärning av planerna på ändrings- och kompletteringsarbeten inom samma komplex.

Byggnadsstyrelsen har i ett den 15 oktober 1951 avgivet yttrande meddelat, att det äskade beloppet 360 000 kronor är beräknat med utgångspunkt från prisläget sommaren 1950 och därför borde justeras till att avse prisläget sommaren 1951. Detta borde medföra en höjning till 470 000 kronor.

Departementschefen. I anledning av de föreliggande framställningarna tillstyrker jag, att till nybyggnaderna för de kemiska och biokemiska institutionerna anvisas det begärda beloppet av 545 000 kronor.

Vad angår framställningarna om anvisande av medel till ombyggnads- och reparationsarbeten inom den gamla institutionsbyggnaden för kemi och fysikalisk kemi vill jag framhålla, att man, då beslut fattades om tillbyggnaderna för kemi och biokemi m. m., synes ha förutsatt, att ett rationellt utnyttjande av den gamla byggnadskroppen skulle nödvändiggöra vissa ändringsarbeten inom densamma. Behovet av dessa ändringsarbeten synes nu vara trängande. Härtill kommer, att underhållet av byggnaden åtminstone delvis är eftersatt. Jag har icke funnit anledning till erinran mot de gjorda kostnadsberäkningarna och tillstyrker därför att för ändamålet under förvarande anslag anvisas det av byggnadsstyrelsen angivna beloppet av 470 000 kronor.

För nästa budgetår tillstyrker jag sålunda en sammanlagd medelsanvisning under detta anslag av 1 015 000 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Nybyggnader för kemiska och biokemiska institutionerna vid universitetet i Uppsala m. m.* för budgetåret 1952/53 anvisa ett investeringsanslag av 1 015 000 kronor.

2. Om- och tillbyggnad av fysiska institutionen vid universitetet i Uppsala. Under denna rubrik anvisade 1950 års riksdag ett investeringsanslag av 150 000 kronor för vidtagande av förberedande åtgärder för ifrågavarande byggnadsföretag och, därest omständigheterna så medgäve, igångsättande av detsamma. Under samma rubrik har riksdagen för innevarande budgetår anvisat investeringsanslag av ytterligare 300 000 kronor för byggnadsföretaget. Såsom av 1951 års statsverksproposition (bilagan 29, kapitalbudgeten, punkten 2) framgår de totala kostnaderna för byggnadsåtgärderna beräknats till lägst 2 225 000 kronor, varav 125 000 kronor för ombyggnad av den nuvarande institutionsbyggnaden och 2 100 000 kronor för en tillbyggnad av densamma.

Det större akademiska konsistoriet i Uppsala har nu hemställt, att hela det till 1 775 000 kronor uppgående, ännu icke anvisade beloppet måtte utverkas för nästa budgetår.

Byggnadsstyrelsen framhåller, att även om byggnadstillstånd skulle kunna påräknas under första delen av år 1952 erfordrades för byggnadsföretaget under budgetåret 1952/53 icke mer än 1 000 000 kronor utöver vad som redan anvisats för ändamålet. Byggnadsstyrelsen kommer sedermera att i samband med äskande av medel under anslaget till Merkostnader för vissa byggnadsarbeten m. m. göra framställning om de ytterligare medel för byggnadsföretaget, som erfordras för täckande av genom byggnadskostnadsstegringen uppkommande merkostnader för ifrågavarande byggnadsföretag.

Departementschefen. Då man torde få räkna med att byggnadsföretaget kan komma att igångsättas tidigast i slutet av år 1952, anser jag det tillräckligt, om ytterligare 700 000 kronor nu anvisas för detsamma. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Om- och tillbyggnad av fysiska institutionen vid universitetet i Uppsala* för budgetåret 1952/53 anvisa ett investeringsanslag av 700 000 kronor.

3. Vissa byggnadsarbeten vid Lunds universitet. Under denna rubrik anvisades för budgetåret 1949/50 ett investeringsanslag av 200 000 kronor. Anslaget var avsett som en första medelsanvisning till genomförande av vissa angivna arbeten i huvudsak bestående i inredning av källare och vindar i olika institutionsbyggnader m. m. vid universitetet i Lund i syfte att utvinna nya utrymmen för undervisningen och forskningen (se 1949 års statsverksproposition, bilaga 29, punkten 3). För samma ändamål anvisades för budgetåret 1950/51 250 000 kronor och för budgetåret 1951/52 300 000 kronor. I sistnämnda belopp inräknades jämväl kostnaderna för ombyggnad av en vaktmästarbostad vid zoologiska institutionen, som icke ingick i det ursprungliga programmet.

I fjolårets statsverksproposition anmälde dåvarande chefen för ecklesiastikdepartementet, att framställning gjorts om anvisande av 457 300 kronor för utvinnande av ytterligare utrymmen i eller i anslutning till vissa av universitetets nuvarande institutionsbyggnader. Prövningen av denna anslagsfråga ansågs emellertid böra anstå till ett följande år. Jag torde nu få upptaga densamma till behandling.

Framställning i ämnet har senast gjorts av *det större akademiska konsistoriet* i skrivelse den 26 maj 1951. Framställningen gäller följande institutioner m. m. nämligen mineralogiska, medicinskt-kemiska, farmakologiska och astronomiska institutionerna samt botaniska laboratoriet. Kostnaderna för de ändrings- och nybyggnadsarbeten som föreslås ha tidigare beräknats till 457 300 kronor, men uppskattas numera med utgångspunkt i prisläget den 1 juli 1951 till 594 500 kronor. Beträffande detaljerna i de sålunda föreslagna arbetena torde få hänvisas till handlingarna i ärendet.

Byggnadsstyrelsen har icke funnit anledning till erinran mot att de nu angivna byggnadsåtgärderna komma till utförande.

Departementschefen. Den medelsanvisning, som hittills förekommit under detta anslag, har avsett att möjliggöra för universitetet att genom begränsade åtgärder provisoriskt lösa vissa särskilt brännande lokalproblem. Därvid har förutsatts, att de utrymmen som kunde erhållas i de flesta fall skulle kunna användas jämväl i framtiden. I nuvarande läge på byggnadsmarknaden anser jag det lämpligt att fortsätta på den sålunda inslagna vägen. De planer härvidlag, som uppgjorts av universitetet och byggnadsstyrelsen, ha icke givit mig anledning till erinran, och detsamma gäller de gjorda kostnadsberäkningarna, som sluta å sammanlagt 594 500 kronor. Medelsanvisningen torde lämpligen böra fördelas på två budgetår. Jag förordar, att för nästa budgetår anvisas 300 000 kronor. Det torde liksom hittills få ankomma på vederbörande universitetsmyndigheter att avgöra den inbördes graderingen i angelägenhetshänseende mellan de olika företagen.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Vissa byggnadsarbeten vid Lunds universitet* för budgetåret 1952/53 anvisa ett investeringsanslag av 300 000 kronor.

4. **Om- och tillbyggnad av universitetsbiblioteket i Lund.** Med skrivelse den 19 oktober 1950 framlade byggnadsstyrelsen skissutkast till en utbyggnad av universitetsbiblioteket i Lund, åskådliggjort på sju i september 1950 dagtecknade ritningar. Detta förslag innebar en utvidgning av samtliga avdelningar inom biblioteket, inrättande av ett fullträffsäkert magasinsutrymme samt anordnande i anslutning till biblioteket av lokaler för ett medicinskt centralbibliotek och för studenternas kurslitteratur. Genom utbyggnaden skulle bibliotekets lokalutrymme i stort sett fördubblas.

Vid anmälan av denna byggnadsfråga i 1951 års statsverksproposition (bilaga 29, kapitalbudgeten, punkten 6) framhöll dåvarande departementschefen, att behovet av väsentligt ökade utrymmen för universitetsbiblioteket i Lund gjorde sig alltmer gällande. Mot den av byggnadsstyrelsen skisserade lösningen av utbyggnadsfrågan hade departementschefen icke funnit anledning till erinran.

För uppgörande av definitivt ritningsförslag till byggnadsföretaget har för innevarande budgetår anvisats ett investeringsanslag av 60 000 kronor.

Byggnadsstyrelsen har nu med skrivelse den 15 november 1951 överlämnat ett på grundval av förutnämnda skisser uppgjort, den 10 september 1951 dagtecknat ritningsförslag till ifrågavarande byggnadsföretag. Jämväl detta förslag innebär en utvidgning av samtliga avdelningar inom biblioteket, anordnande i anslutning till biblioteket av lokaler för ett medicinskt centralbibliotek m. m. samt en modernisering av anläggningen i dess helhet. Härjämte avses att inrätta ett fullträffsäkert magasinsutrymme.

Byggnadsstyrelsen har i samråd med riksantikvarieämbetet upptagit en arkeologisk undersökning av byggnadsområdet för den blivande tillbygg-

naden av biblioteket i syfte att blottlägga och tillvarataga därstädes befintliga lämningar efter det gamla Allhelgonaklostret. Utgrävningen har fortskridit så långt, att man hunnit konstatera att de påträffade byggnadsresterna efter klostret icke behöva föranleda nämnvärda ändringar i föreliggande planer. Viss hänsyn bör dock, anför byggnadsstyrelsen vidare, tagas i fråga om grundmurarnas utförande, varjämte en mindre jämkning av det fullträffsäkra magasinsutrymmets förläggning kan komma att bli nödvändig.

Värme till universitetsbiblioteket beräknas framdeles komma att levereras från en planerad ny värmecentral vid Malmöhus läns sjukvårdsinrättningar i Lund.

Kostnaderna för om- och tillbyggnaden av universitetsbiblioteket ha av byggnadsstyrelsen enligt prisläget den 1 juli 1951 beräknats till 3 650 000 kronor, vartill kommer kostnaden för det fullträffsäkra magasinsutrymmet, beräknad till 850 000 kronor enligt samma prisläge. I totalbeloppet ha kostnaderna för anslutningsledningar till lasarettets nya värmecentral ej inräknats, då särskild framställning härom framdeles kommer att göras av byggnadsstyrelsen, liksom ej heller för erforderlig inredning.

Byggnadsstyrelsen beräknar — på grund av arbetets särskilda art och stora omfattning — att för budgetåret 1952/53 erfordras 1 000 000 kronor för upprättande av fullständiga entreprenadhandlingar och för påbörjande av byggnadsföretaget.

Departementschefen. Mot det nu föreliggande, den 10 september 1951 dagtecknade ritningsförslaget till om- och tillbyggnad av universitetsbiblioteket i Lund har jag icke funnit anledning till erinran. De totala byggnadskostnaderna ha, såsom av den lämnade redogörelsen framgått, enligt prisläget den 1 juli 1951 beräknats till 4 500 000 kronor, varav 850 000 kronor för det fullträffsäkra magasinsutrymmet. Med hänsyn till läget å byggnadsmarknaden anser jag mig icke kunna räkna med att detta byggnadsföretag kommer att igångsättas under nästa budgetår. Jag begränsar mig därför till att nu föreslå, att 100 000 kronor anvisas för budgetåret 1952/53 till förberedande arbeten för byggnadsföretaget. Åberopande det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Om- och tillbyggnad av universitetsbiblioteket i Lund* för budgetåret 1952/53 anvisa ett investeringsanslag av 100 000 kronor.

5. Ombyggnad av anatomiska institutionen vid universitetet i Lund. Med skrivelse den 30 juni 1949 överlämnade byggnadsstyrelsen en på Kungl. Maj:ts uppdrag verkställd utredning, benämnd »1948 års förslag till generalplan för utbyggande av Lunds universitet». Enligt detta förslag, vilket godkänts av det större akademiska konsistoriet i Lund och universitetskanslern, skulle fysiologiska institutionens nuvarande byggnad, sedan nybyggnad för sistnämnda institution färdigställts, övertagas av histologiska institutionen.

Härefter skulle den byggnad, som användes av både histologiska och anatomiska institutionerna, helt utnyttjas av sistnämnda institution.

På förslag av Kungl. Maj:t har 1951 års riksdag anvisat anslag till ombyggnad i enlighet med ett av byggnadsstyrelsen framlagt förslag av den fysiologiska institutionens hittillsvarande byggnad (se statsverkspropositionen, kapitalbudgeten, bil. 29, s. 5 f; r. skr. nr 127).

Byggnadsstyrelsen hemställer nu i skrivelse den 27 november 1951 om anvisande av ett anslag av 550 000 kronor till ombyggnad m. m. för anatomiska institutionens räkning av den hitintills mellan nyssnämnda institution och histologiska institutionen delade byggnaden. I fråga om den tekniska utformningen och omfattningen av byggnadsföretaget hänvisas till fyra i ärendet företedda, den 25 mars 1951 dagtecknade ritningar. Vad därefter angår kostnadsberäkningen anför styrelsen följande.

Kostnaderna ha enligt prisläget den 1 juli 1951 beräknats till 535 000 kronor. Därtill komma kostnaderna för tolv dissektionsbord, sammanlagt 15 000 kronor.

Storleken av byggnadskostnaderna bör ses mot bakgrunden av det förhållandet, att underhållet å byggnaden, vars ändrade disposition under en följd av år varit förutsedd, därunder eftersatts, varför jämväl omfattande reparations- och upprustningsarbeten nu krävas utöver de åtgärder, som direkt föranledas av den ändrade användningen. Vidare är värmesystemet i byggnaden inklusive pannor så förslitet, att det bör genomgripande renoveras. Därjämte böra vissa delar av den sanitära utrustningen av samma anledning utbytas. Till förbättrande av kommunikationerna inom byggnaden bör installeras en personhiss och en likhiss.

Av den nyssnämnda kostnadssumman om 535 000 kronor äro sålunda omkring 85 000 kronor att hänföra till eftersatt underhåll, ungefär 168 000 kronor till anordningar för värme, ventilation och sanitet samt 42 000 kronor till installation av hissar. Kostnaderna för de egentliga ombyggnadsarbetena uppgå således till cirka 240 000 kronor.

Departementschefen. Vad byggnadsstyrelsen anfört angående istandsättande för den anatomiska institutionens i Lund räkning av den byggnad, som denna institution hittills disponerat gemensamt med den histologiska institutionen därstädes, har icke givit mig anledning till erinran. Jag tillstyrker därför, att medel anvisas för genomförande av de av byggnadsstyrelsen föreslagna arbetena. Vid bifall härtill bör å riksstaten för nästa budgetår uppföras ett investeringsanslag av 550 000 kronor. Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Ombyggnad av anatomiska institutionen vid universitetet i Lund* för budgetåret 1952/53 anvisa ett investeringsanslag av 550 000 kronor.

6. Nybyggnad för karolinska mediko-kirurgiska institutet. Under denna rubrik har för innevarande budgetår anvisats ett investeringsanslag av 520 000 kronor. Jag kommer att i detta sammanhang förorda anvisande av medel till följande ändamål, nämligen till nybyggnad för bakteriologiska institutionen och till vissa yttre arbeten vid institutet.

Nybyggnad för bakteriologiska institutionen. I skrivelse den 28 oktober 1950 framlade byggnadsstyrelsen förslag om uppförande av nybyggnad för nämnda institution. Kostnaderna hade beräknats till sammanlagt 3 250 000 kronor. Vid anmälan förra året av denna byggnadsfråga uttalade dåvarande chefen för ecklesiastikdepartementet, att den för ifrågavarande nybyggnad beräknade kostnadssumman i dåvarande läge måste inge tveksamhet, särskilt om man betänkte, att därjämte stora kostnader komme att krävas för byggnadens inredning och utrustning. Med hänsyn härtill var departementschefen icke beredd att då förorda det framlagda förslaget utan ansåg, att det borde underkastas en ytterligare prövning av byggnadsstyrelsen i syfte att nedbringa kostnaderna, varvid även en sådan utformning av planerna borde eftersträvas, att byggnaden lämpligen kunde uppföras i etapper. Mot den tilltänkta förläggningen av byggnaden gjordes ingen erinran. För det fortsatta utredningsarbetet tillstyrktes en medelsanvisning av 50 000 kronor. Riksdagen beslöt i enlighet härmed (skrivelsen 1951: 127).

Byggnadsstyrelsen har med anledning av förenämnda uttalanden av departementschefen överarbetat ritningarna till nybyggnaden. Ehuru det från institutets sida betonats, att varje nedskärning av det hittills föreliggande lokalprogrammet måste medföra ett betänkligt eftersättande av undervisningens och forskningens krav, har styrelsen efter samråd med vederbörande institutionsföreståndare låtit utarbeta ett förslag, som denne ansett sig böra under föreliggande omständigheter godtaga. Det omarbetade förslaget innebär, att byggnadens huvuddel avkortas med ett mått motsvarande fyra fönsteraxlar till hela byggnadens bredd och genom samtliga våningar. Härigenom erhålles en minskning av anläggningens volym, som i och för sig möjliggör en nedskärning av den ursprungligen beräknade byggnadskostnaden, 3 250 000 kronor, till 3 125 000 kronor. Det sålunda beskurna förslaget framgår av fyra i ärendet företedda, den 12 juni 1951 dagtecknade ritningar.

Frågan om en uppdelning av anläggningen i skilda byggnadsetapper har styrelsen i samråd med institutionsföreståndaren närmare prövat. Det har därvid visat sig vara ett primärt önskemål, att den för undervisningen avsedda, östra flygeln uppföres först, eftersom behovet av undervisningslokaler måste anses såsom ytterst trängande. Då för undervisningen erfordras även vissa djurrum, skulle etappindelningen kunna genomföras så, att jämväl den för djuravdelningen jämte verkstäder m. m. avsedda västra flygeln medtoges i första etappen.

Medelsbehovet för en sålunda utbildad första etapp beräknas uppgå till 1 500 000 kronor.

På grund av arbetsförhållandena inom denna institution, anför byggnadsstyrelsen, bli emellertid icke heller de byggnadsdelar, som ingå i en sådan etapp, så kompletta att de kunna utnyttjas för undervisningen, då dels ett för verksamheten erforderligt s. k. substratrum samt dels och främst de centrala aggregaten för vacuum, ånga, destillerat vatten m. m., vilka jäm-

väl äro avsedda att betjäna undervisningslokalerna, böra förläggas till den i en senare etapp ingående huvudbyggnaden. Detta är nämligen den ur driftssynpunkt naturligaste belägenheten av dessa aggregat, då de i största utsträckning komma att utnyttjas för den stora preparationshallen i forskningsavdelningen och en förläggning i anslutning till undervisningsavdelningen sålunda icke kan försvaras.

Därest anläggningen skall tills vidare avslutas med den första etappen erfordras sålunda, framhåller byggnadsstyrelsen vidare, provisoriska anordningar för såväl substratrum som de nämnda aggregaten för servis till undervisningsavdelningen, vilket tillsammans med uppdelningen i tvenne etapper av byggnadsarbetet såsom sådant beräknas medföra en merkostnad av 75 000 kronor. Den i det föregående redovisade besparingen skulle därvid minskas till 50 000 kronor. Om däremot anvisning av resterande medel kan beräknas ske under ett direkt påföljande budgetår, kunna de nämnda provisoriska åtgärderna undvikas. Härvid skulle givetvis en sådan uppdelning av byggnadsföretaget, som nyss beskrivits, lämpligen icke göras, utan arbetet skulle på vanligt sätt i sin helhet bedrivas i löpande följd. Även om därvid undervisningslokalerna iordningställdes före övriga lokaler skulle tidpunkten för deras ianspråktagande komma att förskjutas, dock ej mer än att tillvägagångssättet enligt institutionsföreståndaren är väl försvarligt.

Jämväl i detta fall uppskattas behovet av medel för det första budgetåret till 1 500 000 kronor.

Det förut angivna totala anslågsbehovet, 3 125 000 kronor, torde emellertid, anför byggnadsstyrelsen slutligen, med hänsyn till den inträffade pristegringen, böra omräknas enligt prisnivån sommaren 1951 och därmed i stället upptagas till 4 075 000 kronor.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer byggnadsstyrelsen dels om godkännande av det omarbetade ritningsförslaget till nybyggnad för bakteriologiska institutionen, dels ock om anvisande för budgetåret 1952/53 av 1 500 000 kronor till påbörjande av byggnadsföretaget.

Vissa yttre arbeten vid institutet. I skrivelse den 15 oktober 1951 har *byggnadsstyrelsen* framlagt förslag härom. Kostnaderna ha beräknats till sammanlagt 256 000 kronor, varav 100 000 kronor föreslås anvisade för budgetåret 1952/53. Byggnadsstyrelsen har anfört huvudsakligen följande.

Institutet har framfört klagomål över att den alltmera omfattande uppsättningen av värdefulla instrument och material tager skada av den dammbildning, som härrör från den nuvarande vägbeläggningen. Med hänsyn härtill samt till angelägenheten av att minska underhållskostnaderna för vägnätet, anser byggnadsstyrelsen, att vägarna inom institutets område böra permanentbeläggas.

En beräkning av kostnaderna enligt prisläget sommaren 1951 för permanentbeläggning av de vägar, som å en i ärendet förededd karta inlagts med röd färg, ger vid handen, att medelsbehovet för arbetenas utförande uppgår till 145 000 kronor, vartill komma 11 000 kronor för de vägdelar,

på kartan inlagda med blå färg, vilka enbart betjäna statens institut för folkhälsan.

Vidare har institutet förklarat, att området borde inhägnas till skydd mot obehöriga. Vissa andra högskolor, till exempel tekniska högskolan, samt universiteten i Uppsala och Lund ha icke institutionsbyggnaderna inhägnade. Karolinska institutet har emellertid framhållit, att förhållandena för institutets del äro i viss mån annorlunda, i det att anläggningen dels ligger jämförelsevis avsides från annan bebyggelse samt dels är belägen å ett skogrikt och kuperat område med tämligen långa vägförbindelser. Önskemål om inhägnad ha vidare framförts såväl från karolinska institutet som från statens institut för folkhälsan med anledning av att djuravdelningarna bliva utsatta för störningar från obehöriga personer och lösa hundar samt att institutionernas allt mer omfattande och oersättliga apparatur och övriga materiel är oskyddad för avsiktlig åverkan. Sistnämnda förhållande accentueras särskilt med uppförandet av bakteriologiska institutionens nybyggnad. I detta fall, liksom beträffande vissa andra institutioner, må därjämte nämnas risken för att de farliga preparat, som där behandlas, kunna komma i orätta händer. Slutligen har den kvinnliga personalen klagat över den osäkerhet, som föreligger vid passerandet genom området efter mörkrets inbrott.

En inhägnad av hela området, utförd såsom ett 1,8 meter högt trådnätsstängsel på järnstolpar, beräknar byggnadsstyrelsen, inklusive grindar, draga en kostnad av 100 000 kronor, ävenledes enligt prisläget sommaren 1951.

Styrelsen finner för sin del, att frågan om permanentbeläggning av vägarna är den mest angelägna.

Departementschefen. Det av byggnadsstyrelsen nu framlagda, överarbetade förslaget till nybyggnad för bakteriologiska institutionen vid karolinska institutet anser jag mig böra godtaga. Mot kostnadsberäkningarna har jag icke funnit anledning till erinran. Såsom av den lämnade redogörelsen framgått beräknas den totala byggnadskostnaden enligt prisnivån sommaren 1951 till 4 075 000 kronor, om byggnadsföretaget utföres i ett sammanhang. Uppdelas däremot anläggningen i två skilda byggnadsetapper är en ytterligare kostnad av lägst 75 000 kronor att förutse. Med hänsyn till rådande förhållanden å byggnadsmarknaden anser jag mig icke kunna räkna med att byggnadsföretaget kommer att kunna igångsättas under nästa budgetår. Jag begränsar mig därför nu till att föreslå, att 150 000 kronor anvisas till förberedande arbeten för byggnadsföretaget.

Jag har blivit övertygad om angelägenheten av att vägarna inom institutets område permanentbeläggas i viss utsträckning och förordar därför, att för nästa budgetår anvisas 100 000 kronor för detta ändamål.

Jag torde i detta sammanhang få anmäla, att byggnadsstyrelsen jämväl framlagt förslag till vissa andra byggnadsåtgärder vid institutet. Dessa förslag avse *dels* ändringsarbeten inom anatomiska institutionen, *dels* tillbyggnad av fysiologiska institutionen, *dels* utvidgning av biblioteks- och administrationslokalerna, *dels ock* uppförande av vaktmästarbostäder. Under rådande förhållanden har jag icke ansett dessa förslag nu böra upptagas till närmare bedömande.

Vid bifall till vad jag i det föregående förordat bör för nästa budgetår till Nybyggnad för karolinska mediko-kirurgiska institutet anvisas ett inves-

teringsanslag av 250 000 kronor. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Nybyggnad för karolinska mediko-kirurgiska institutet* för budgetåret 1952/53 anvisa ett investeringsanslag av 250 000 kronor.

7. Ombyggnad av tandläkarhögskolans i Stockholm lokaler m. m. Under denna rubrik har riksdagen för innevarande budgetår anvisat ett investeringsanslag av 900 000 kronor. Därjämte har riksdagen medgivit, att vid utgången av budgetåret 1950/51 befintlig behållning å det för budgetåret 1945/46 anvisade investeringsanslaget till om- och tillbyggnad av tandläkarinstitutets lokaler finge disponeras intill utgången av budgetåret 1951/52. Genom beslut den 1 juni 1951 uppdrog Kungl. Maj:t åt byggnadsstyrelsen att i huvudsaklig överensstämmelse med av chefen för ecklesiastikdepartementet i 1951 års statsverksproposition, bilagan 29, kapitalbudgeten, punkten 9, förordat byggnadsförslag verkställa inredning av experimentdjurstallar och övriga i förslaget avsedda byggnadsarbeten beträffande tandläkarhögskolans i Stockholm lokaler.

Byggnadsstyrelsen har nu i underdånig skrivelse den 20 september 1951 gjort framställning om anvisande för nästa budgetår av ett investeringsanslag av 75 000 kronor till förbättring av kårlokalerna vid tandläkarhögskolan och därvid anfört bland annat följande.

Sedan definitivt förslag till ombyggnad av tandläkarhögskolans i Stockholm lokaler föregående år upprättats, har inom byggnadsstyrelsen, efter framställning från högskolans kollegienämnd, upptagits frågan om förbättring av kårlokalerna inom byggnaden och då närmast de till odontologiska föreningens restaurang hörande kökslokalerna. Nämda framställning var i sin tur bland annat föranledd av anmärkningar, som framförts mot lokalerna efter en av förste stadsveterinären företagen besiktning.

Godtagbara köks- och matsalslokaler kunna erhållas endast genom att taga vissa källarutrymmen i anspråk för utvidgning av desamma. Kostnaderna för arbetenas utförande ha av byggnadsstyrelsen uppskattats till 75 000 kronor enligt prisläget hösten 1949, då beräkningen av anslagsbehovet för de övriga arbetena gjordes.

Det är praktiskt och ekonomiskt fördelaktigt, att arbetena utföras i samband med den nu pågående ombyggnaden av högskolans lokaler.

Byggnadsstyrelsen har vidare i underdånig skrivelse den 27 november 1951 framlagt förslag om vissa ändringar i programmet för ombyggnaden av högskolans egna lokaler och därvid anfört följande.

Under tiden för ritningsarbetets fortsatta bedrivande ha från tandläkarhögskolans sida önskemål framkommit om vissa ytterligare lokaler respektive ökning av befintliga utrymmen utöver vad som tidigare begärts och upptagits i det förslag, vilket legat till grund för anslagsberäkningen. Här må främst nämnas, att högskolan begärt nya lokaler för bibliotek och centralförråd samt större utrymmen för sköterskorna. Vidare hade Stockholms stad, under återopande av beslut angående folktandvårdens ordnande, hemställt om större utrymmen för den till denna verksamhet hörande amanu-

enskliniken. Ökade lokaler hade även ansetts erforderliga för verkstäderna m. m.

Ett tillgodoseende av dessa önskemål medför en ökning av ombyggnadsprogrammet, vilken — trots att vid överarbetningen av de år 1949 uppgjorda ritningarna vissa förenklingar samtidigt skett — icke kan genomföras inom ramen för de anvisade medlen. Byggnadsstyrelsen har därför i samband med begäran om lärarkollegiets godkännande av ritningsförslaget framhållit, att möjligheterna att realisera de föreslagna utökningarna inom den beräknade kostnadsramen vore beroende av bl. a. huruvida vissa andra i det tidigare förslaget ingående byggnadsarbeten i stället kunde utelämnas ur byggnadsprogrammet.

Tandläkarhögskolans lärarkollegium har nu efter vederbörlig utredning funnit de ytterligare begärda utvidgningarna så angelägna, att den ovanberörda experimentdjuravdelningen borde utgå ur programmet för att möjliggöra dessa utvidgningar.

Departementschefen. Såsom av den lämnade redogörelsen framgår, har byggnadsstyrelsen nu framlagt förslag till vissa förändringar i det av statsmakterna i fjol godkända programmet för ombyggnad och omdisponering av tandläkarhögskolans egna lokaler inom kvarteret Grönlandet norra. Dessa förändringar innebära, att den planerade experimentdjuravdelningen utgår ur byggnadsprogrammet och att en utvidgning i stället sker av lokalutrymmena för vissa andra ändamål, och beräknas kunna genomföras utan merkostnader för byggnadsföretaget. Jag anser mig böra tillstyrka detta förslag. Härvid förutsätter jag, att de för inredande av experimentdjurstallar avsedda medlen få disponeras för bestridande av andra med byggnadsföretaget förenade kostnader.

Jag anser mig jämväl böra förorda de av byggnadsstyrelsen föreslagna byggnadsåtgärderna för förbättring av de till odontologiska föreningen upplåtna restauranglokalerna inom kvarteret Grönlandet norra. Då dessa åtgärder lämpligen böra utföras i samband med den nu pågående ombyggnaden av högskolans lokaler, bör anslag för ändamålet anvisas för nästa budgetår med av byggnadsstyrelsen begärt belopp, 75 000 kronor.

Äberopande det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Ombyggnad av tandläkarhögskolans i Stockholm lokaler m. m.* för budgetåret 1952/53 anvisa ett investeringsanslag av 75 000 kronor.

8. **Utbyggnad av tekniska högskolan i Stockholm.** Till högskolans utbyggnad har riksdagen anvisat investeringsanslag för budgetåren 1946/52 av sammanlagt 19 760 000 kronor, varav för innevarande budgetår 1 500 000 kronor.

Tekniska högskolans i Stockholm byggnadskommitté hemställer, att för nästa budgetår anvisas ett investeringsanslag av 4 412 000 kronor till högskolans utbyggnad. Kommittén framlägger därvid ånyo en tids- och kostnadsplan för utbyggnadens genomförande. Denna har angivits vara i princip den-

samma som bifogats kommitténs av riksdagen godkända generalplan av år 1945, vilken i reviderat skick med avseende på kostnader och tidpunkter för de olika byggnadernas färdigställande framlagts i samband med kommitténs anslagsäskanden för innevarande budgetår. Planen har emellertid nu ytterligare reviderats med hänsyn till kostnadsökningar, som föranletts dels av den allmänna prisstegringen — huvudsakligen beräknad till 35 procent för tiden 1947/1951 — och den genom byggnadsrestriktionerna förlängda tiden för utbyggnaden, dels ock av vissa icke tidigare förutsedda omständigheter i samband med den pågående utbyggnaden. Den nu framlagda reviderade planen innebär, att generalplanen i nu avsedd omfattning skulle kunna vara i huvudsak genomförd under år 1957; tiden för genomförandet har sålunda förlängts med ytterligare två år i jämförelse med föregående års plan.

Av följande sammanställning över olika i kommitténs föreliggande utbyggnadsplan ingående aktuella byggnadsföretag framgår fördelningen å dessa av hittills anvisade anslagsmedel, beräknade totalkostnader och av kommittén för budgetåret 1952/53 äskade medel (beträffande beteckningarnas innebörd hänvisas till prop. 1945: 374).

Byggnader	Hittills anvisade belopp, kronor	Nu beräknad totalkostnad, kronor	Av kommittén för budgetåret 1952/53 äskad medelsanvisning, kronor
Avd. B (III a)	431 000	545 000	60 000
Avd. E. (III b)	280 000	790 000	—
Värme- & Kraftcentral (V)	3 860 000	5 467 000	1 607 000
Maskinlaboratorium (VI a)	100 000	235 000	—
Verkstadsbyggnad (VII)	350 000	470 000	120 000
Byggn. för lägre årskurser m. m. (VIII o. IX)	4 650 000	4 750 000	100 000
Avd. K (XV a)	2 134 000	2 284 000	150 000
Avd. K (XV c o. d)	2 400 000	2 500 000	100 000
Avd. E (XVI)	2 942 100	5 130 000	1 700 000
Bostadsbyggnader (XVII)	692 500	1 067 500	375 000
Utvändiga ledn., bergsprängning m. m.	1 737 400	2 126 500	200 000
Summa kronor	19 577 000	25 365 000	4 412 000

Av motiveringen för kommitténs medelsäskanden inhämtas bland annat följande.

Byggnad III a. Arbetet med första etappen har i det närmaste slutförts i början av år 1951. På grund av prisstegringar ha kostnaderna överstigit anvisat belopp med det äskade beloppet 60 000 kronor.

Byggnad V. Kostnadsökningarna ha, sedan alla uppgifter per den 31 december 1950 inkommit, visat sig uppgå till cirka 620 000 kronor. Ökningarna ha orsakats dels av de under upphandlings- och byggnadstiden fortgående prisstegringarna, dels av vissa ofrånkomliga, tillkommande arbeten, som ej tidigare kunnat förutses. De slutliga prisstegringarna, särskilt för maskin- och rörledningsutrustningen, kunna ej nu bedömas. Vad anslutningen av de närliggande statliga institutionerna vid Drottning Kristinas väg be-

träffar, har kommittén haft den uppfattningen, att erforderliga anslutningsarbeten borde utföras genom byggnadsstyrelsens försorg. Byggnadsstyrelsen intar emellertid den ståndpunkten, att dessa arbeten böra betraktas som en del av högskolans värmekraftverks distributionsledningar och att de följaktligen böra utföras genom kommitténs försorg. Med anledning härav beräknar kommittén en merkostnad av 91 000 kronor för arbetena, inklusive projekteringskostnader och uppskattat prisstegringstillägg. Av totalkostnaden återstående belopp, 1 607 000 kronor, bör anvisas för nästa budgetår, eftersom centralen i sin helhet skall vara i drift vid årsskiftet 1952—53.

Byggnad VII. Det äskade beloppet avser prisstegringar.

Byggnader VIII och IX. De belopp på vardera 100 000 kronor, som äskas för dessa byggnader samt byggnaderna XV c och d, ävensom 100 000 kronor av det belopp, som äskas för byggnad XV a, avse täckande av vissa kommittékostnader. Dessa kostnader ha nämligen på grund av den utdragna byggnadstiden blivit betydligt högre än vad de ursprungliga beräkningarna angävo.

Byggnad XV a. Utöver nyssnämnda kommittékostnadsökning avser det begärda beloppet prisstegringar. Sista delen av ombyggnaden påbörjades i juni 1951.

Byggnad XVI. På grund av prisstegringar har totalkostnaden uppräknats. Utförandet av byggnadens mellandel har igångsatts. Om icke avsevärda merkostnader och betydande tekniska olägenheter skola uppkomma, böra byggnadstillstånd för norra och södra delarna beviljas under år 1952. Kommittén har med vissa förbehåll kontrakterat byggnaden i dess helhet på för staten fördelaktigaste sätt. Slutanslag till byggnaden beräknas för 1953/54.

Byggnader XVII. Under år 1947 färdigställdes vid högskolan 24 personalägenheter om tre rum och kök. Enligt generalplanen har plats beräknats för ytterligare 8 trerumslägenheter. Efter framställning av kollegienämnden äskar kommittén medel för dessa för nästa budgetår. Stora svårigheter ha yppat sig att skaffa bostäder åt den personal, som bör bo inom högskolans område.

Utvändiga ledningar m. m. För ifrågavarande arbeten beräknas en kostnadsökning av 350 000 kronor. För nästa budgetår äskas härav 200 000 kronor, som tillsammans med disponibla medel erfordras för fullgörande av kommitténs åtaganden enligt löpande kontrakt med leverantörer av elektrisk material och för härmed sammanhängande ofrånkomliga arbeten.

Sammanfattningsvis anför kommittén, att dess ovillkorliga anslagsbehov för nästa budgetår utgör cirka 3 575 000 kronor för arbeten, för vilka byggnadstillstånd redan erhållits. De belopp, som enligt leveranskontrakt skola betalas intill den 1 juli 1953 eller som på grund härav äro ofrånkomliga, utgöra nämligen 7 754 000 kronor, medan de den 1 juli 1951 disponibla medlen endast utgjorde omkring 4 179 000 kronor. Härjämte äskas 845 000 kronor för nybyggnader (verkstaden och bostäderna). För den händelse det äskade anslaget av 4 412 000 kronor icke i sin helhet beviljas, måste kommittén överväga att låta avbryta arbetena på krafttekniska laboratoriet och värmekraftverket, vilket skulle medföra avsevärda extra kostnader för avvecklingen av ingångna kontrakt.

Till inredning och utrustning av nya lokaler har för budgetåret 1951/52 anvisats ett reservationsanslag av 1 000 000 kronor. För nästa budgetår hemställer *byggnadskommittén* om en medelsanvisning av 1 334 000

kronor. Kommittén räknar med en genomsnittlig prisstegring av 30 procent. Denna kostnadsökning har beräknats på de för varje byggnad resterande belopp, som den 30 juni 1951 ännu inte tagits i anspråk, och på de kostnader, för vilka anslag ännu inte erhållits eller begärts. Kommittén framhåller, att de verkliga kostnaderna vid de tidpunkter, då de begärda medlen skola komma till användning, bli beroende på den fortsatta prisutvecklingen. Vad angår byggnad XV a, har institutionen för teknisk elektrokemi äskat 34 000 kronor för inkoppling av befintlig elektrisk apparatur av stor betydelse för institutionens arbeten. Kommittén har i detta speciella fall funnit framställningen om tilläggsanslag motiverad. För en professur i elektronik har i 1945 års generalplan på basis av 1942 års priser beräknats en utrustningskostnad vid byggnad XVI av 220 000 kronor. För detta ändamål beräknas nu 400 000 kronor.

Fördelningen av det äskade anslagsbeloppet å olika aktuella byggnadsföretag framgår av följande sammanställning, vari tillika angivits hittills anvisade belopp och nu beräknade totalkostnader.

Byggnader	Hittills anvisade belopp	Nu beräknad totalkostnad	Av kommittén för budgetåret 1952/53 äskade medel
Avd. B (III a)	477 000	612 000	50 000
Avd. E (III b)	800 000	2 190 000	80 000
Maskinlaboratorium (VI a)	50 000	219 000	—
Verkstadsbyggnad (VII)	140 000	176 000	36 000
Byggn. för lägre årskurser m. m. (VIII o. IX)	1 110 100	1 131 100	21 000
Avd. K (XV a)	676 000	788 000	112 000
Avd. K (XV b)	300 000	510 000	—
Avd. K (XV c o. d)	1 500 000	1 675 000	175 000
Avd. E (XVI)	3 240 000	4 300 000	860 000
Byggn. för motortekn.o. kyltekn. (XVIII)	61 000	1 380 000	—
Summa kronor	8 354 100	12 981 100	1 334 000

Till konstnärlig utsmyckning av nybyggnad för de lägre årskurserna m. m. äskar *byggnadskommittén* ett anslag av 95 000 kronor.

Departementschefen. Investeringsanslaget till Utbyggnad av tekniska högskolan i Stockholm var för ett vart av budgetåren 1948/51 uppfört med 2 500 000 kronor och dessförinnan med betydligt högre belopp. Med hänsyn till att vid utgången av budgetåret 1949/50 enligt budgetredovisningen förelåg ett outnyttjat anslagsbelopp av i runt tal 3 563 000 kronor har anslaget för innevarande budgetår sänkts till 1 500 000 kronor. Enligt vad byggnadskommittén nu anför, har den begränsade anvisningen under de sista budgetåren av investeringsanslag till högskolans utbyggnad i förening med kraftiga prisstegringar medfört, att för nästa budgetår måste anvisas minst 3 575 000 kronor för att kommittén skall kunna intill utgången av nämnda budgetår fullgöra kontraktsenliga eller eljest ofrånkomliga betalningar för

byggnadsarbeten, för vilka byggnadstillstånd erhållits. Härutöver beräknar kommittén 845 000 kronor för nya byggnadsföretag. Med hänsyn till vad kommittén sålunda anförat finner jag mig böra föreslå, att till utbyggnaden för nästa budgetår anvisas ett investeringsanslag av 4 000 000 kronor. Till följd av rådande förhållanden på byggnadsmarknaden kan det alltså jämt visa sig erforderligt och ändamålsenligt att i vissa fall vidtaga ändringar i den tidigare planerade tidsföljden för utförande av om- och nybyggnadsarbeten vid högskolan, varför anslaget bör alltefter omständigheterna få disponeras för i utbyggnadsplanen ingående byggnadsföretag.

Mot kommitténs beräkningar av kostnadsökningarna på grund av prisstegringar för de olika byggnadsföretagen finner jag icke anledning till erinran. Jag har icke heller något att erinra mot att medel beräknas under högskolans anslag till bestridande av kostnaderna för anslutning av vissa statliga institutioner till högskolans värme- och kraftverk.

För inredning och utrustning av nya lokaler har för nästa budgetår begärts ett anslag av 1 334 000 kronor. Mot kommitténs beräkning av kostnadsökningarna till följd av prisstegringar finner jag icke anledning till erinran. I fråga om byggnaden XV a förordar kommittén även viss ökad medelsanvisning för inkoppling av befintlig elektrisk apparatur. Jag tillstyrker detta kommitténs förslag. Medelsanvisningen till inredning och utrustning har för innevarande budgetår begränsats med hänsyn till nödvändigheten att i nuvarande läge iakttaga återhållsamhet i fråga om anskaffningen av icke outhärlig inredning och utrustning. Samma betraktelsesätt måste anläggas vid avvägningen av anslaget för nästa budgetår. Jag anser mig därför endast böra förorda oförändrat anslag för nämnda budgetår. I enlighet härmed har jag tidigare i annat sammanhang gjort hemställan om anvisande av ett reservationsanslag av 1 000 000 kronor för ändamålet.

Jag har slutligen icke ansett mig kunna tillstyrka, att medel nu beviljas för konstnärlig utsmyckning vid högskolan.

Under återopande av vad i det föregående anförts hemställer jag nu, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Utbyggnad av tekniska högskolan i Stockholm* för budgetåret 1952/53 anvisa ett investeringsanslag av 4 000 000 kronor.

9. Nybyggnader för Chalmers tekniska högskola. Till uppförande av nybyggnader för Chalmers tekniska högskola ha för budgetåren 1945/46—1951/52 anvisats tillhoppa 11 478 000 kronor, varav för innevarande budgetår 1 000 000 kronor.

Högskolans kollegienämnd har hos överstyrelsen för de tekniska högskolorna hemställt, att till vissa byggnadsarbeten vid högskolan måtte för nästa budgetår anvisas sammanlagt 2 668 000 kronor. Kollegienämnden har därvid återopat en från *Chalmerska byggnadskommittén* till kollegienämnden ingiven framställning i ämnet jämte tillhörande handlingar. *Överstyrelsen* har anslutit sig till kollegienämndens förslag.

De för närvarande aktuella byggnadsföretagen vid högskolan finnas upptagna i följande sammanställning, i vilken i förekommande fall tillika angivits för de olika företagen hittills anvisade belopp, beräknade totalkostnader samt av kollegienämnden och överstyrelsen för budgetåret 1952/53 föreslagen medelsanvisning:

Byggnader	Hittills anvisade belopp	Beräknad totalkostnad	Av kollegienämnden och överstyrelsen äskad medelsanvisning
Nybyggnad för avd. för maskinteknik.....	4 640 000	7 645 000	1 000 000
Nybyggnad för avd. för elektroteknik.....	4 500 000	6 110 000	1 610 000
Tillbyggnad till institutionen för fysik.....	704 000	726 000	22 000
Om- och tillbyggnad av institutionen för sili- katkemi.....	679 000	715 000	36 000
Summa kronor	10 523 000	15 196 000	2 668 000

Av handlingarna i ärendet inhämtas följande.

Nybyggnaden för avdelningen för maskinteknik. I detta byggnadsföretag ingående byggnad för kraft- och värmecentral samt byggnad för rit- och föreläsningssalar äro i det närmaste färdiga. Kostnaderna för dessa byggnader beräknas nu till 2 945 000 kronor respektive 1 200 000 kronor. Den för laboratoriet avsedda byggnadsdelen har icke påbörjats i annan mån än att vissa sprängningsarbeten utförts. Totalkostnaden för hela byggnadskomplexet uppskattades enligt ett förslag av år 1949 till 7 545 000 kronor.

Kungl. Maj:t har anbefallt byggnadskommittén att i samråd med kollegienämnden verkställa av chefen för ecklesiastikdepartementet i propositionen 1950: 172 förordad översyn av förslaget till nybyggnad för de maskintekniska laboratorierna. Till åtljydnad härav har *byggnadskommittén* framlagt nytt program för maskinlaboratoriet, vilket godtagits av *kollegienämnden* och *överstyrelsen*.

Belräffande programmet för maskinlaboratoriet anför *byggnadskommittén*, att den organisation av undervisningen, varpå 1949 års förslag baserats, icke helt genomförts. Vissa förut planerade utrymmen äro därför icke omedelbart behövlige. På grund härav har uppförandet av maskinlaboratoriet kunnat uppdelas i två etapper. Kommittén framlägger nu endast förslag beträffande första etappen.

Rörande omfattningen av första etappen anför kommittén i huvudsak följande.

Första etappen skulle omfatta laboratorieutrymmen i de läroämnena, som företräddas av professor, och i sådana speciallärarämnena, där laboratoriearbetet utgör en väsentlig del av undervisningen. Till första gruppen höra förbränningsmotorteknik, maskinelement, mekanisk teknologi, ångteknik, hållfasthetslära och fläktteknik (för sistnämnda ämne har professor äskats, och laboratoriet har dimensionerats med hänsyn härtill). Laboratorie-

utrymmena för nämnda ämnen äro av ungefär samma storleksordning som i 1949 års förslag. Byggnadskommittén har icke ansett det vara försvarligt att reducera dessa, särskilt som antalet studerande i avdelningen för maskinteknik ökats under de sista åren och en ytterligare ökning är sannolik.

Utrymmena för de i första etappen ingående speciallärarämnena, nämligen järnbyggnad, svetsteknik, materiallära, mätteknik, transportanordningar samt uppvärmnings- och ventilationsteknik, ha däremot reducerats betydligt, vilket sammanhänger med att någon mer betydande forskningsverksamhet i allmänhet icke äger rum här.

De laboratorier, som ställts på framtiden, äro sålunda laboratorium för pumpar och vattenmotorer, kylteknik och mekanisk värmeteori, gjuteriteknik samt värmeteknik. Till ämnet pumpar och vattenmotorer hörande laborationer beräknas kunna äga rum i det gamla maskinlaboratoriet vid Storgatan. I första etappen har heller icke upptagits laboratorieutrymme för ämnet textilmekanik, i vilket professor inrättats år 1951. Denna institution har beretts plats i ritsalsbyggnadens fjärde våning. Det är emellertid att vänta att framdeles behov anmäler sig av större utrymme.

Såsom framgår av framlagda ritningar avses första etappen av maskinlaboratoriet omfatta två byggnader, den ena innehållande laboratorier för förbränningsmotorteknik, den andra innehållande övriga laboratorier. Mellan dessa byggnader finnes utrymme för framtida utvidgningar. Laboratoriet för förbränningsmotorteknik har fått i princip samma utförande som i 1949 års förslag, ehuru dess volym något minskats. Laboratoriets huvudbyggnad utföres i två våningar, den övre försedd med tak- och sidoljus, den undre försedd med sidoljus.

Kommittén framhåller vidare, att det nu framlagda förslaget till en första etapp av högskolans maskinlaboratorium omfattar en total volym av cirka 19 000 m³ mot över 27 000 m³ i 1949 års förslag. Kostnaderna för uppförande av det nu framlagda förslaget till maskinlaboratorium beräknas uppgå till 3 500 000 kronor, varav till laboratoriet för förbränningsmotorteknik 690 000 kronor och till huvudlaboratoriet 2 810 000 kronor. Prisstegringen sedan 1949 uppskattas till cirka 35 %, och nämnda belopp skulle alltså svara mot 2 600 000 kronor enligt 1949 års priser. Det av byggnadskommittén då framlagda förslaget kostade 3 400 000 kronor, varför en betydande nedskärning har åstadkommits.

Nybyggnaden för avdelningen för elektroteknik. Detta byggnadsföretag utföres i tre etapper. Den första, som omfattar institutionen för elektronik, är färdig. Den andra, som omfattar övriga svagströmstekniska laboratorier samt rit- och föreläsningssalar är i det närmaste färdig. Den tredje etappen är avsedd att omfatta starkströmslaboratorier jämte högspänningshall.

Totalkostnaden beräknades år 1949 till 5 150 000 kronor, varav för de starkströmstekniska laboratorierna och högspänningshallen 2 600 000 kronor. Kostnaden för den sistnämnda uppskattades till 750 000 kronor.

Byggnadskommittén anför, att den redan färdiga byggnaden för elektronik har dragit en kostnad av 1 260 000 kronor. Den i det närmaste färdiga byggnaden för rit- och föreläsningssalar m. m. beräknas kosta 1 400 000 kronor. Byggnadskommittén har alltså måst överskrida den beräknade summan med 110 000 kronor, vilket helt beror på prisstegringar, som ägt rum — särskilt

under innevarande år. Eftersom arbetena till stor del voro färdiga, då nämnda kraftiga prisstegring inträffade, har den överskjutande kostnaden dock blivit relativt liten. För den starkströmstekniska laboratoriebyggnaden är emellertid situationen en annan. Prisstegringen sedan 1949 kan uppskattas till cirka 35 %. Enligt en av arkitektkontoret gjord beräkning skulle uppförande av starkströmslaboratoriet och högspänningshallen nu draga en kostnad av 2 450 000 respektive 1 000 000 kronor eller sammanlagt 3 450 000 kronor, vilket innebär en kostnadsökning av 850 000 kronor. Under hänsynstagande härtill skulle de sammanlagda kostnaderna för avdelningens för elektroteknik tre byggnadsdelar bli 6 110 000 kronor. För byggnadernas uppförande ha hittills anvisats 4 500 000 kronor.

Byggnadskommittén anholder, att återstoden av de för uppförande av den starkströmstekniska laboratoriebyggnaden jämte högspänningshall erforderliga medlen eller 1 610 000 kronor ställes till förfogande under nästa budgetår. Till stöd härför anför kommittén:

Avdelningens för elektroteknik starkströmstekniska laboratorier i högskolans äldre byggnader äro icke tillfredsställande. På grund av det stora behovet av elektroingenjörer inom landet har högskolan sedan två år tillbaka ökat intagningen i avdelningen för elektroteknik till 80 studerande årligen mot tidigare 50, i hopp om att laboratorier skulle hinna byggas, innan dessa kommo upp till tredje årskursen, där behovet av laboratorier gör sig gällande. Att i de nuvarande synnerligen bristfälliga starkströmstekniska laboratorierna undervisa dessa stora årskullar på 80 studenter är förenat med stora svårigheter, och det synes ofrånkomligt att utbildningen blir lidande. Det är således en angelägenhet av största vikt att goda laboratorier byggas så snart som möjligt.

Kollegienämnden understryker det starka behovet av att den återstående delen av byggnadsföretaget snarast kommer till utförande. *Överstyrelsen* ansluter sig till kollegienämndens förslag.

Övriga byggnadsföretag. Enligt vad *byggnadskommittén* anför ha byggnadskostnaderna för tillbyggnaden till fysikinstitutionen uppgått till 711 000 kronor. Tillbyggnaden togs i bruk år 1948 men därefter ha en del mindre tilläggs- och ändringsarbeten utförts. Vid besiktning i samband med byggnadens överlämnande till byggnadsstyrelsen ha en del brister påpekats, vilka ansetts böra rättas till. Kostnaden härför uppskattas till 15 000 kronor. Då för tillbyggnaden anvisats 704 000 kronor, äskas således ytterligare 22 000 kronor.

Också i fråga om institutionsbyggnaden för silikatkemi ha vissa justerings- och kompletteringsarbeten påpekats vid besiktning av förutnämnd art. Utförandet härav beräknas kosta 10 000 kronor. Frånsett dessa arbeten har totalkostnaden för byggnadsföretaget, som förut beräknats till 679 000 kronor, uppgått till 705 000 kronor. Merkostnaden beror dels på prisstegringar, dels på att byggnadskommittén nödgats bygga en förut icke planerad stödj- och skyddsmur utmed en mindre sträcka av uppfartsvägen till byggnaden. Kommittén begär därför ett tilläggsanslag av 36 000 kronor.

Kollegienämnden och *överstyrelsen* ha anslutit sig till kommitténs framställning.

Departementschefen. Den närmast aktuella delen av högskolans fortsatta utbyggnad avser byggnadsarbeten för elektroteknikavdelningen. De två första etapperna av dessa arbeten äro nu praktiskt taget avslutade. Utförandet av den tredje etappen, i vad densamma avser starkströmslaboratorier, är synnerligen angeläget med hänsyn till ökningen av antalet studerande inom avdelningen. För byggnadsföretagets slutförande har äskats ett belopp av 1 610 000 kronor, varav dock 110 000 kronor hänförs till kostnadsökning på grund av prisstegringar för de två första etapperna. För den tredje etappen beräknas motsvarande kostnadsökning till 850 000 kronor. Jag finner icke anledning till erinran mot dessa kostnadsberäkningar. För nästa budgetår torde böra anvisas hela det begärda beloppet av 1 610 000 kronor.

Av byggnadsprogrammet för avdelningen för maskinteknik återstår nybyggnad för de maskintekniska laboratorierna. För denna byggnad har nu framlagts ett nytt, mindre omfattande program. Enligt detta skall byggnadsarbetet uppdelas i två etapper. För de till första etappen hänfödda laboratorierna har beräknats en minskning av den totala volymen från 27 000 till 19 000 kubikmeter och — fränsett prisstegringar — en kostnadsminskning med 800 000 kronor. På grund av prisstegringarna måste man likväl räkna med en ökning av totalkostnaderna för avdelningens nybyggnader med 100 000 kronor. Jag har icke funnit anledning till erinran mot det nu framlagda byggnadsprogrammet för de maskintekniska laboratorierna. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att framdeles, sedan byggnadsstyrelsen avgivit utlåtande i ärendet, taga slutlig ställning till föreliggande ritningsförslag. Såsom jag i annat sammanhang förut denna dag haft anledning nämna, torde man icke kunna räkna med att uppförandet av nybyggnaden för de maskintekniska laboratorierna kommer att igångsättas före utgången av nästa budgetår. På grund härav anser jag icke någon medelsanvisning för ändamålet erforderlig för nämnda budgetår.

Med hänsyn till prisstegringar och för utförandet av vissa kompletteringsarbeten vid institutionerna för fysik och silikatkemi böra anvisas de för nämnda institutioner äskade tilläggsbeloppen av tillhoppa 58 000 kronor.

Jag föreslår, att förevarande investeringsanslag för nästa budgetår uppföres med i avrundat tal 1 700 000 kronor. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Nybyggnader för Chalmers tekniska högskola* för budgetåret 1952/53 anvisa ett investeringsanslag av 1 700 000 kronor.

10. Vissa byggnadsarbeten vid folkskoleseminarierna. Det provisoriska folkskoleseminariet för kvinnliga elever i Linköping disponerar en barackbyggnad och en gymnastikbyggnad på gamla seminarietomten. Dessa lokaler äro icke tillräckliga för seminariets behov, utan seminariet måste bland annat för undervisningen i naturvetenskapliga ämnen anlita institutionerna för detta ändamål i folkskoleseminariet för manliga elever i staden.

Skolöverstyrelsen hemställer i en den 29 augusti 1950 dagtecknad skri-

velse, att 20 500 kronor anvisas för omändring av seminariets för kvinnliga elever musiksäl, inrymd i förutnämnda gymnastikbyggnad, till naturvetenskaplig specialsäl. Överstyrelsen framhåller, att seminariets användande av de naturvetenskapliga institutionerna i det andra seminariets byggnad medför betydande svårigheter för båda seminarierna, då seminariet för manliga elever har stort antal elever och institutionerna äro mycket hårt belastade. Vidare är avståndet mellan de båda seminarieanläggningarna avsevärt. Det skulle innebära en betydande lättnad, om seminariet för kvinnliga elever finge tillgång till åtminstone en egen naturvetenskaplig specialsäl.

Enligt en vid framställningen i avskrift fogad skrivelse den 25 augusti 1949 från byggnadsstyrelsen till rektor vid seminariet för kvinnliga elever ha kostnaderna för ifrågavarande byggnadsarbete enligt ett av länsarkitektkontoret i Linköping upprättat förslag beräknats till 19 000 kronor, i vilket belopp kostnaderna för erforderliga inredningar icke ingå. Styrelsen har förutsatt, att nuvarande uppvärmningsanordningar ersättas med annat värmesystem, vilket jämte ändring av de elektriska ledningarna beräknats draga en kostnad av 1 500 kronor.

Departementschefen. För det provisoriska folkskoleseminariet för kvinnliga elever i Linköping bör man visserligen räkna med kortsiktiga lokal-anordningar, men dessa måste givetvis vara sådana, att de tillfredsställa rimliga anspråk. Då seminariets begagnande av de naturvetenskapliga institutionerna i folkskoleseminariet för manliga elever synes medföra stora svårigheter för båda seminarierna, torde det vara oundvikligt, att en lämpligare lösning av kvinnliga seminariets lokalfråga i detta hänseende åstadkommes. Efter övervägande av olika alternativ härför har skolöverstyrelsen föreslagit, att kvinnliga seminariets musiksäl omändras till naturvetenskaplig specialsäl, för vilket ändamål begärts ett anslag av 20 500 kronor. Jag anser mig böra tillstyrka överstyrelsens förslag, dock att beloppet med hänsyn till efter framställningen inträffade prisstegringar bör uppräknas till 27 000 kronor. Anslaget torde böra anvisas under rubriken Vissa byggnadsarbeten vid folkskoleseminarierna. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Vissa byggnadsarbeten vid folkskoleseminarierna* för budgetåret 1952/53 anvisa ett investeringsanslag av 27 000 kronor.

11. *Vissa byggnadsarbeten vid småskoleseminarierna.* Till Om- och tillbyggnadsarbeten vid småskoleseminariet i Lycksele anvisades för budgetåret 1944/45 ett investeringsanslag av 400 000 kronor, vilket bland annat avsåg tillbyggnad av en samlingssäl. Under samma rubrik anvisades för budgetåret 1946/47 ett investeringsanslag av 199 000 kronor, avseende bland annat uppförande av musiklokaler i anslutning till samlingssalen och anordnande av en gemensam panncentral.

I skrivelse den 10 oktober 1950 hemställer *byggnadsstyrelsen*, att ett an-

slag av 80 000 kronor anvisas till ändrings- och reparationsarbeten i seminariets gymnastikavdelning m. m. Styrelsen anför, att gymnastikavdelningen till följd av seminariets utbyggnad under åren 1946—47 blivit otillräcklig. Behovet av en rymligare gymnastikavdelning har blivit alltmer trängande. Efter hemställan av skolöverstyrelsen har byggnadsstyrelsen låtit länsarkitektkontoret i Umeå uppgöra förslag till behövliga ändrings- och reparationsarbeten i sagda avdelning. Förslaget innebär i huvudsak, att vaktmästarbostaden i våningen 1 tr. flyttas från gymnastikhuset till lärarbostadshuset. Till det därigenom frigjorda utrymmet uppflyttas från bottenvåningen omklädnadsavdelningen för övningsskolans elever. Genom denna ändring möjliggöres en ökning av gymnastiksalen, varjämte erhållas, förutom en bättre plandisposition, sådana för en gymnastikanläggning nödvändiga utrymmen som redskapsrum och lärartrum m. m. I syfte att åstadkomma en bättre planering av seminarieelevernas omklädnings- och badavdelning avses att i samband med dessa arbeten flytta ett i gymnastikhusets källare befintligt badrum för lärarpersonalen till det numera disponibla f. d. pannrummet i lärarbostadshusets källare.

Departementschefen. Av de byggnadsarbeten vid småskoleseminariet i Lycksele, för vilka såsom förut nämnts anslag anvisats för budgetåren 1944/45 och 1946/47, har uppförandet av en samlingssal (skrivsal) och därtill anslutna lokaler ännu icke kommit till stånd. Den nu aktuella utökningen av gymnastikavdelningen, vilken utökning erfordras till följd av seminariets utbyggnad, bör lämpligen genomföras i samband med utförandet av de nyssnämnda återstående byggnadsarbetena, vilka beräknas kunna påbörjas inom den närmaste tiden. Kostnaden för gymnastikavdelningens utökning och därmed sammanhängande byggnadsarbeten torde numera böra beräknas till 105 000 kronor. Detta belopp bör anvisas för nästa budgetår under den för investeringsanslag till småskoleseminarierna senast använda rubriken Vissa byggnadsarbeten vid småskoleseminarierna. Till detta anslag torde vid utgången av innevarande budgetår utnyttjat belopp av det tidigare investeringsanslaget till Om- och tillbyggnadsarbeten vid småskoleseminariet i Lycksele böra överföras.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Vissa byggnadsarbeten vid småskoleseminarierna*
för budgetåret 1952/53 anvisa ett investeringsanslag av
105 000 kronor.

12. Vissa byggnadsarbeten vid nomadskolorna. Under denna rubrik upptager jag till behandling vissa framställningar om anslag till byggnadsarbeten vid nomadskolorna.

**A. Vissa byggnadsarbeten vid nomadskolan i
Jokkmokk m. m.**

För detta ändamål anvisades för budgetåret 1950/51 ett investeringsanslag av 257 000 kronor. Såsom framgår av 1950 års statsverksproposition,

bilagan 28 (kapitalbudgeten), p. 11, föranleddes denna medelsanvisning av att antalet lärjungar i skolan blivit större än som beräknats år 1942, då beslut om uppförandet av skolanläggningen fattades. Enligt det preliminära förslaget till nämnda byggnadsarbeten skulle dessa i huvudsak avse anskaffande av en ny lärosal och utvidgning av skolhemslokaler, vilket bland annat skulle medföra, att ett nytt lärarbostadshus måste uppföras.

Efter framställning av byggnadsstyrelsen har Kungl. Maj:t den 7 september 1951 meddelat beslut om utförandet av en första etapp av byggnadsföretaget, omfattande förenämnda lärarbostadshus och tillbyggnad av skolhuset. I sin framställning hade byggnadsstyrelsen anmält, att skolmyndigheterna framfört vissa ytterligare önskemål beträffande andra i byggnadsföretaget ingående byggnader samt att byggnadsstyrelsen efter utredning av frågan ämnade återkomma i ämnet.

Byggnadsstyrelsen hemställer nu, att ett anslag av 105 000 kronor anvisas till fullföljande av byggnadsföretaget. Till stöd härför har styrelsen anfört i huvudsak följande.

De angivna nya önskemålen beträffande andra i företaget ingående byggnader än lärarbostadshuset och skolhuset innebure i huvudsak, att antalet elevplatser skulle ökas från 44 till minst 54, varför två sovsalar tillkomme, att antalet personalbostäder skulle ökas från 3 till 5, att hobbyrummet skulle förläggas i anslutning till skolhemsbyggnaden samt att viss ombyggnad av skolhemsbyggnaden skulle ske. Därjämte har byggnadsstyrelsen efter samråd med vederbörande civilförsvarsmyndigheter numera funnit, att skyddsrum erfordras vid skolan. Ett tillgodoseende av de sålunda framkomna önskemålen förutsätter en tillbyggnad av skolhemsbyggnaden. Enligt byggnadsstadgan skall sådan tillbyggnad utföras med brandsäker konstruktion.

Vidare har en utredning angående uppvärmningen av de nya lärarbostäderna samt tillkommande delar av skolhemmet och skolhuset klarlagt, att den nuvarande värmecentralen bör utökas för att kunna förse samtliga lokaler med värme.

Byggnadsstyrelsen har med utgångspunkt från det anförda uppgjort förslag till om- och tillbyggnad av skolhemmet, dagtecknat den 18 juli 1951.

De ytterligare medel, som erfordras till följd av det utökade programmet för skolhemsbyggnaden och på grund av att kostnaderna för skolhusets tillbyggnad — av skäl som byggnadsstyrelsen förut anfört¹ — tidigare upptagits till för lågt belopp, kunna beräknas till sammanlagt 105 000 kronor enligt prisläget i maj 1949, vid vilken tidpunkt de ursprungliga kostnaderna beräknades.

Byggnadsstyrelsen anser sig, under förutsättning att antalet elevplatser kommer att utökas till minst 54, kunna vitsorda behovet av de anmälda byggnadsåtgärderna. Styrelsen får därför, efter samråd med domkapitlet i Luleå samt skolöverstyrelsen, hemställa, att för nästa budgetår anvisas ett investeringsanslag av 105 000 kronor till fullföljande av här ifrågakommande byggnadsarbeten vid nomadskolan.

Jämväl beträffande detta byggnadsföretag kommer byggnadsstyrelsen sedermera att, i samband med äskande av medel för Merkostnader för vissa byggnadsarbeten m. m., göra framställning om de ytterligare medel, som er-

¹ Härmed avses, att kostnadsminskningen genom uteslutande av en föreslagen gymnastiksal uppskattats för högt.

fordras för täckande av genom byggnadskostnadsstegringen uppkommande merkostnader.

Av en i ärendet företedd promemoria, upprättad av *nomadskolinspektören*, inhämtas, att barnantalet under den tid, som kan överblickas, kommer att hålla sig mellan 50 och 60. Nomadskolhemmet är avsett endast för 36 elever. Trots överbeläggning av skolhemmet ha icke alla skolpliktiga lärjungar kunnat mottagas. Det stora elevantalet har medfört svårigheter av olika slag och nödvändiggör betydligt större byggnadsarbeten än som förut beräknats.

B. Förbättringsarbeten vid nomadskolorna i Norrbottens län.

Nomadskolanläggningarna i Gällivare, Jokkmokk, Jukkasjärvi, Lanna-vaara, Karesuando och Arjeplog i Norrbottens län uppfördes under åren 1940—46 under ledning av en för ändamålet tillsatt nomadskolkommitté.

Byggnadsstyrelsen hemställer, att ett investeringsanslag av 200 000 kronor anvisas för vissa istandsättningsarbeten vid nämnda anläggningar. Styrelsen anför till stöd härför i huvudsak följande.

Kostnaderna för underhållet av dessa byggnader ha visat sig oproportionellt höga jämfört med underhållskostnaderna för andra byggnader av liknande slag. För att söka klarlägga orsakerna härtill har byggnadsstyrelsen låtit företaga en mera ingående undersökning av de olika anläggningarna. Det har därvid framkommit, att byggnaderna, på grund av de förhållanden som rådde vid tiden för uppförandet i förening med byggnadsplattens förhållandevis isolerade belägenhet, redan från början kommo att förete vissa brister i byggnadstekniskt hänseende. Sålunda var värmeisoleringen hos byggnadens ytterväggar och bjälklag mindre god och har sedan bl. a. genom hoptorkning ytterligare försämrats med åtföljande drag och även i övrigt försvårade uppvärmningsmöjligheter.

Lärarbostädernas planering har tyvärr ej heller skett efter de normer, som Kungl. Maj:t den 30 december 1946 fastställt för folkskolans lärare. Att undanröja dessa brister skulle medföra alltför vidlyftiga om- och nybyggnadsarbeten. Det är dock angeläget, att de befintliga bostäderna förbättras så långt ske kan.

Ventilationen i skolhemmens sovsalar är icke heller tillfredsställande. I viss mån beror detta på det ökade antalet barn, som på grund av brist på lokaler måste inhysas i varje sal.

Byggnadsstyrelsen anser att det framstår såsom ett angeläget krav, att byggnaderna sättas i sådant skick, att uppvärmnings- och underhållskostnader nedbringas och byggnaderna kunna på ett bättre sätt än nu tjäna sin uppgift.

Genom byggnadsstyrelsens försorg ha de åtgärder utretts, som böra vidtagas för att i möjligaste mån avhjälpa föreliggande brister. De sammanlagda kostnaderna för arbetena beräknas till 500 000 kronor jämte ca 100 000 kronor för iordningställande av lekplaner.

Vissa av de ifrågasatta arbetena äro — ehuru synnerligen önskvärda — av det slag, att deras utförande, med hänsyn till angelägenheten av att i görligaste mån begränsa investeringsverksamheten, kan uppdelas på flera år och påbörjas senare. De arbeten, som avse förbättring av ytterväggarnas och bjälklagens värmeisolering, anser dock styrelsen vara så trängande, att

de böra utföras snarast möjligt. Kostnaderna för dessa arbeten har styrelsen beräknat till 200 000 kronor.

Departementschefen. För budgetåret 1950/51 har anvisats ett investeringsanslag av 257 000 kronor för utvidgning av nomadskolanläggningen i Jokkmokk med anledning av lärjungeantalets ökning. Skolmyndigheterna ha nu funnit, att skolhemmet vid skolan måste dimensioneras för ett ännu större elevantal, varjämte vissa ändringar och utökningar i övrigt av byggnadsprogrammet ansetts önskvärda. Såsom belysande för utrymmessituationen har anförts, att alla skolpliktiga barn ej kunnat mottagas. Det nu ifrågavarande förslaget till om- och tillbyggnad av skolhemmet avser i huvudsak anordnande av större sovplatsutrymmen, fler personalbostäder och skyddsrum, ändrad förläggning av hobbyrum samt utökning av värmecentralen. I anslutning till det framlagda byggnadsförslaget har byggnadsstyrelsen för nästa budgetår föreslagit en ytterligare medelsanvisning av 105 000 kronor till byggnadsarbetena vid nomadskolan. Då det synes angeläget, att de avsedda förbättringarna av nomadskolans lokalförhållanden komma till stånd snarast möjligt, tillstyrker jag byggnadsstyrelsens förslag.

Enligt vad byggnadsstyrelsen anfört i den andra av de förut återgivna framställningarna ha nomadskolanläggningarna i Norrbottens län, på grund av de förhållanden som rådde vid tiden för uppförandet i förening med byggnadsplatsernas förhållandevis isolerade belägenhet, redan från början kommit att förete vissa brister i byggnadstekniskt hänseende. Detta har medfört onormalt stora uppvärmnings- och underhållskostnader. För bristernas avhjälpande erfordras åtskilliga förbättringsarbeten, av vilka dock endast förbättring av ytterväggarnas och bjälklagens värmeisolering ansetts vara av sådan angelägenhetsgrad, att utförandet bör ske snarast möjligt. Med hänsyn till vad byggnadsstyrelsen anfört tillstyrker jag, att för sistnämnda istandsättningsåtgärder för nästa budgetår anvisas det föreslagna anslaget av 200 000 kronor.

Den av mig här föreslagna medelsanvisningen utgör alltså sammanlagt 305 000 kronor. Jag föreslår, att detta belopp anvisas för nästa budgetår såsom ett investeringsanslag med benämningen Vissa byggnadsarbeten vid nomadskolorna samt att till detta anslag överföres vid utgången av innevarande budgetår förefintligt outnyttjat belopp av förutnämnda för budgetåret 1950/51 anvisade investeringsanslag av 257 000 kronor. Jag hemställer således, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Vissa byggnadsarbeten vid nomadskolorna* för budgetåret 1952/53 anvisa ett investeringsanslag av 305 000 kronor.

13. **Om- och nybyggnadsarbeten vid dövstumskolorna.** Under denna rubrik har för innevarande budgetår anvisats ett investeringsanslag av 810 000 kronor, varav 100 000 kronor avsetts för påbörjande av nybyggnad för för-

skolan för dövstumma barn i Boden. För nästa budgetår föreslår jag medelsanvisning till byggnadsarbeten vid dövstumskolorna på sätt framgår av det följande.

A. Nybyggnad för förskolan i Boden.

Byggnadsstyrelsen anför, att detta byggnadsföretag, vilket enligt prisläget sommaren 1950 kostnadsberäknats till 600 000 kronor, torde bli påbörjat under år 1952, varför resterande medel komma att erfordras under nästa budgetår. Med hänsyn till den senaste tidens kostnadsstegringar uppskattar byggnadsstyrelsen kostnaderna för byggnadsföretaget vid prisläget sommaren 1951 till 780 000 kronor. För arbetets fullföljande erfordras således ytterligare 680 000 kronor.

B. Ombyggnad av köksavdelningen vid dövstumskolan i Broby.

Byggnadsstyrelsen framhåller, att den nuvarande köksavdelningen vid dövstumskolan i Broby icke uppfyller de rimliga anspråk, som man måste ställa på ett storhushåll av dess omfattning. Sålunda är den befintliga köksutrustningen föråldrad, dessutom saknas skafferi och kylrum för det dagliga behovet av mjölk, smör m. m. Den nuvarande matkällaren har nedgång genom pannrummet och är ur hälsovårdssynpunkt icke godtagbar. Med anledning härav har byggnadsstyrelsen låtit upprätta ett den 29 augusti 1951 dagtecknat förslag till ombyggnad, omfattande utbyggnad av bottenvåningens förbindelsebyggnad mellan matsals- och dagrumsbyggnaderna för beredande av tillräckligt stort serveringsrum, diskrum, kylrum för mjölk m. m., utgrävning av källare och inredning av erforderliga källarutrymmen för potatis, rotfrukter m. m. och ett mindre kylrum för slakterivaror. Vidare avses viss modernisering av köket inom dagrumsbyggnaden komma till stånd. Kostnaderna beräknas för byggnads- och målningsarbeten till 55 000 kronor samt för anordnande av kylrum och anskaffande av köksmaskiner till 9 000 kronor eller sammanlagt 64 000 kronor.

C. Uppdelning av sovsalarna i dövstumskolan i Lund.

Styrelsen för dövstumskolan i Lund hemställer, att 33 150 kronor anvisas för utförande av vissa arbeten i skolans byggnad. Dessa arbeten betecknas som oundgängligen nödvändiga. Styrelsen anser det oförsvarligt att bibehålla skolan i dess nuvarande skick ända tills skolans byggnadsfråga erhållit sin definitiva lösning.

Byggnadsstyrelsen förklarar, att ifrågavarande arbeten kunna utföras genom anlåtande av styrelsens underhållsanslag, dock icke föreslagen uppdelning av sovsalarna medelst skärmväggar, vilken uppdelning kostnadsberäknats till 8 590 kronor.

Skolöverstyrelsen anför, att sistnämnda arbete var medtaget i en tidigare plan, för vars genomförande anslag beviljats, men fått anstå, då anslaget

var otillräckligt. Överstyrelsen anser liksom tidigare, att sovsalarna böra uppdelas, då det är särskilt olämpligt, att 20—30 barn sova i samma rum. Överstyrelsen tillstyrker därför ett anslag av 8 600 kronor.

Departementschefen. Totalkostnaderna för nybyggnaden för förskolan i Boden, vilka tidigare beräknats till 600 000 kronor, uppskattas nu till 780 000 kronor. Hittills har för ändamålet anvisats ett belopp av 100 000 kronor. Jag tillstyrker byggnadsstyrelsens framställning om att det återstående beloppet, 680 000 kronor, anvisas för nästa budgetår.

Mot köksavdelningen vid Brobyskolan ha upprepade anmärkningar framställts, bland annat av vederbörande läkare. Enligt det av byggnadsstyrelsen nu framlagda förslaget till förbättringsåtgärder skola genom utbyggnad och andra byggnadsarbeten anordnas bättre serverings- och diskrum samt källarutrymmen ävensom inredas två kylrum m. m. Med hänsyn till hushållets storlek och arbetsförhållandena för kökspersonalen anser jag mig böra tillstyrka, att för förbättring av köksavdelningen anvisas det föreslagna beloppet av 64 000 kronor.

I överensstämmelse med skolöverstyrelsens förslag tillstyrker jag vidare, att 8 600 kronor beviljas för viss uppdelning av de stora sovsalarna i dövstumskolan i Lund.

Jag förordar alltså, att till om- och nybyggnadsarbeten vid dövstumskolorna för nästa budgetår anvisas sammanlagt 752 600 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Om- och nybyggnadsarbeten vid dövstumskolorna* för budgetåret 1952/53 anvisa ett investeringsanslag av 752 600 kronor.

Statens utlåningsfonder.

14. **Statens lånefond för universitetsstudier.** Ur denna fond, som tillkom år 1939, utdelas räntefria studielån till underlättande av studiemöjligheterna för obemedlade eller mindre bemedlade studerande med utpräglad studiebegåvning vid universitet och högskolor m. fl. läroanstalter. Till en början avsåg låneverksamheten endast studerande vid universiteten och karolinska mediko-kirurgiska institutet. År 1944 utvidgades lånutdelningen att gälla även studerande vid de enskilda högskolorna i Stockholm och Göteborg. Enligt beslut vid 1950 års riksdag omfattar utlåningen ur fonden numera också studerande vid fackhögskolorna och socialinstitutet samt vissa linjer vid gymnastiska centralinstitutet och Alnarpsinstitutet. Studielånen utdelas av de fyra statsstipendienämnderna. Vissa centrala uppgifter beträffande låneverksamheten tillkomma garantilånenämnden. Utbetalning m. m. av lånen handhaves av generalpoststyrelsen.

Såsom kapitalinvestering i fonden ha anvisats följande anslag:

1939/40.....	140 000	1946/47.....	650 000
1940/41.....	140 000	1947/48.....	750 000
1941/42.....	210 000	1948/49.....	850 000
1942/43.....	280 000	1949/50.....	950 000
1943/44.....	350 000	1950/51.....	1 000 000
1944/45.....	450 000	1951/52.....	2 500 000
1945/46.....	550 000		

Liksom för innevarande budgetår har *garantilånenämnden* för nästa budgetår föreslagit ett investeringsanslag av 2 500 000 kronor, vars fördelning framdeles borde bestämmas av Kungl. Maj:t. Till stöd härför har nämnden anfört i huvudsak:

Statsstipendienämnderna ha beräknat för nästa budgetår erforderliga lånemedel till sammanlagt omkring 2 925 000 kronor. De för innevarande budgetår disponibla medlen ha emellertid icke till fullo utnyttjats, varför å fonden kommer att uppstå en besparing av minst 200 000 kronor. Å samma fond finnes, enligt uppgift av statskontoret, en behållning av i runt tal 280 000 kronor. Med hänsyn härtill torde investeringsanslaget till fonden kunna upptagas till samma belopp som för innevarande budgetår eller 2 500 000 kronor.

Departementschefen. Med biträdande av *garantilånenämndens* förslag förordar jag, att förevarande anslag för nästa budgetår uppföres med oförändrat belopp, 2 500 000 kronor. Anslaget torde böra disponeras för utdelning av lån för studier läsåret 1952/53. Kungl. Maj:t torde framdeles vilja efter förslag av *garantilånenämnden* bestämma anslagets fördelning. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Statens lånefond för universitetsstudier* för budgetåret 1952/53 anvisa ett investeringsanslag av 2 500 000 kronor.

15. Allmänna studielånefonden. Sedan år 1920 finnes inrättad en särskild fond — från och med budgetåret 1942/43 benämnd allmänna studielånefonden — vilken står under förvaltning av statskontoret och varur studielånenämnden äger att årligen utdela lån för underlättande av studiemöjligheterna för begåvade obemedlade eller mindre bemedlade lärjungar vid offentliga läroanstalter av olika slag.

Till kapitalinvestering har riksdagen beviljat anslag för varje budgetår utom för budgetåret 1944/45, då investering icke ansågs erforderlig. För innevarande budgetår är anslaget uppfört med 3 500 000 kronor.

Kostnaderna för den nämnd, som handlägger låneärenden, bestridas från ett av riksdagen under åttonde huvudtiteln anvisat anslag. Till ersättning åt postverket för dess bestyr med studielånen är därjämte i riksstaten uppfört ett särskilt anslag.

Studielånenämnden har med utgångspunkt i nuvarande lånebestämmel-

ser hemställt, att förevarande anslag måtte för nästa budgetår uppföras med 3 700 000 kronor och därvid anført bland annat följande.

Till fortsatta lån beräknas åtgå 3 000 000 kronor och till nya lån 1 600 000 kronor. Erforderliga lånemedel skulle då vara 4 600 000 kronor. Å allmänna studielånefonden beräknas enligt uppgift från statskontoret och generalpoststyrelsens bankavdelning vid budgetårets ingång finnas tillgängliga omkring 900 000 kronor, varför anslag till fonden skulle erfordras med 3 700 000 kronor.

Departementschefen. I enlighet med studielånenämndens förslag torde detta anslag för nästa budgetår böra uppföras med 3 700 000 kronor. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Allmänna studielånefonden* för budgetåret 1952/53 anvisa ett investeringsanslag av 3 700 000 kronor.

Fonden för låneunderstöd.

16. Lån till tekniska högskolans i Stockholm studentkår. För innevarande budgetår har genom beslut av 1951 års riksdag (statsverkspropositionen, kapitalbudgeten, bil. 29, s. 26 ff; r. skr. nr 127) under fonden för låneunderstöd anvisats ett investeringsanslag av 400 000 kronor till ett ränte- och amorteringsfritt lån till tekniska högskolans i Stockholm studentkår. Lånet avsågs såsom bidrag till bestridande av kostnaderna för om- och tillbyggnad av högskolans kårhus. Av de till 1 600 000 kronor uppskattade kostnaderna för byggnadsföretaget beräknades 75 procent eller cirka 1 200 000 kronor täckas av medel, som studentkåren erhållit genom egna avsättningar och genom bidrag från industrihåll m. m., medan återstående 25 procent av kostnaderna avsågos skola bestridas med nyssnämnda lån.

Tekniska högskolans i Stockholm studentkår har nu gjort framställning om utverkande för nästa budgetår av ett ränte- och amorteringsfritt tilllägglån av statsmedel å 150 000 kronor för byggnadsföretaget. Till stöd härfor har studentkåren anført i huvudsak följande.

Byggnadsföretagets slutförande har till följd av vissa svårigheter, som föranletts av rådande byggnadsrestriktioner, väsentligt försenats samtidigt som byggnadskostnaderna i avsevärd grad stegrats. Den totala kostnaden för byggnadsföretaget torde med anledning härav komma att uppgå till 2 200 000 kronor eller 600 000 kronor mer än som ursprungligen beräknats. Det slutgiltiga lånebidraget borde beräknas å den sålunda förhöjda byggnadskostnaden och ett tilläggslån av 150 000 kronor torde följaktligen vara motiverat.

Departementschefen. Med biträdande av studentkårens framställning förordar jag, att kåren för ifrågavarande byggnadsföretag erhåller ett ränte- och amorteringsfritt statslån av ytterligare 150 000 kronor, att utgå ur fonden för låneunderstöd. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

*Statsverkspropositionen: Bil. 29: Kapitalbudgeten:
Ecklesiastikdepartementet.*

att till *Lån till tekniska högskolor i Stockholm studentkår* för budgetåret 1952/53 anvisa ett investeringsanslag av 150 000 kronor.

Vad föredragande departementschefen sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt behagar Hans Maj:t Konungen bifalla.

Ur protokollet:

Lars Ekströmer.

KAPITALBUDGETEN

KAPITALINVESTERINGAR.

JORDBRUKSDEPARTEMENTET.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 4 januari 1952.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden SKÖLD, DANIELSON, ZETTERBERG, TORSTEN NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, ANDERSSON, LINGMAN, HAMMARSKJÖLD, NORUP, HEDLUND, PERSSON, HJALMAR NILSON, LINDELL.

Chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Norup, och statsrådet Hjalmar Nilson anmäla de ärenden rörande anslag å kapitalbudgeten för budgetåret 1952/53, som angå jordbruksdepartementet, statsrådet Norup beträffande punkterna 1—11, 13—15, 17 och 18 samt statsrådet Hjalmar Nilson beträffande punkterna 12, 16, 19 och 20. Föredragandena yttra därvid följande.

Statens affärsverksfonder.

Domänverket.

[1] Tjänstebostäder för domänverket. För innevarande budgetår har å kapitalbudgeten under Statens affärsverksfonder: Domänverket anvisats ett investeringsanslag av 200 000 kronor till tjänstebostäder för domänverket. Från anslaget bestridas kostnaderna för inköp eller uppförande av tjänstebostäder för domänverkets befattningshavare i sådana fall, där dylika bostäder icke kunna anskaffas på annat sätt.

Domänstyrelsen (2 skr. 23/8 1951) hemställer, att för ifrågavarande ändamål skall anvisas dels för nästa budgetår ett investeringsanslag av 1 000 000 kronor, dels ock å tilläggsstat för innevarande budgetår ett investeringsanslag av 500 000 kronor. Skulle det å tilläggsstat begärda beloppet nedskäras, anhåller styrelsen att anslaget för budgetåret 1952/53 skall ökas i motsvarande mån. Vid skrivelserna har fogats en promemoria angående behovet av

ökade medel för anordnande av tjänstebostäder vid domänverket ävensom en förteckning över de tjänstebostadsfrågor, vilka kräva sin lösning under budgetåren 1951/52 och 1952/53.

I skrivelserna och promemorian anföres i huvudsak följande.

Av det för innevarande budgetår anvisade investeringsanslaget är ett belopp av 150 000 kronor ännu odisponerat. Under den närmaste tiden torde styrelsen emellertid komma att ingiva framställningar till Kungl. Maj:t om inköp av en fastighet i Jokkmokk såsom bostad för tjänstemän i Storbäckens revir och en i Moskosel såsom tjänstebostad för befattningshavare i Malmesjaur's revir. Även vissa angelägna tomtinköp för nya tjänstebostäder måste underställas Kungl. Maj:ts prövning inom den närmaste tiden. Då enbart fastigheterna i Jokkmokk och Moskosel betinga en köpeskilling av cirka 130 000 kronor kan — under förutsättning att Kungl. Maj:t medgiver inköpen — det för tiden intill den 1 juli 1952 anvisade anslaget betraktas såsom praktiskt taget redan disponerat. I motsats till vad som varit fallet under de närmast föregående åren finnes nämligen nu ingen reservation å tidigare års investeringsanslag.

Därest styrelsen ej snabbt sättes i tillfälle att disponera betydande ytterligare belopp för tjänstebostadsändamål kommer bristen på bostäder för kronojägarpersonalen att utlösa en kris i förvaltningen inom de norra delarna av landet. Inom dessa områden har nämligen under de senaste decennierna i alltmer ökad takt ägt rum en omgruppering av befolkningen genom övergivande av enstaka lägenheter och inflyttning till byar och samhällen. De bostäder, som uppförts för kronojägare, ha i stor utsträckning tidigare förlagts på samma sätt som skogstorp och andra lägenheter, ensamma med stort avstånd till närmaste granne och mjölkproducent eller tillsammans med någon enstaka kronolägenhet. På grund av utvecklingen ha berörda bostäder numera blivit så ensligt belägna, att de icke längre rimligen kunna anvisas som bostad åt tjänstemän. Kompetenta sökande till ifrågavarande befattningar kunna icke erhållas, då tjänstemännen icke kunna medtaga familj till bostadsorten. Mycket ofta hindrar familjeskäl besättande av befattningar. Den omständigheten att åtskilliga av de äldre bostäderna av nu nämnd anledning ej bli använda för sitt ändamål ökar givetvis behovet av nya bostäder.

När äldre kronojägare, som innehar egen bostad — vilket ej är ovanligt — avgår ur tjänst, uppstå ofta svårigheter för efterträdaren att erhålla bostad å stationeringsorten. Den nye innehavaren av tjänsten blir då i första hand hänvisad till att hyra bostad. Möjligheterna härtill äro emellertid i de små samhällen, varom här är fråga, ofta obefintliga. Domänstyrelsen har i något fall lyckats förmedla hyreslägenhet åt befattningshavare genom överenskommelse med vederbörande kommun.

Därest bostadsproblemet icke kan lösas genom förhyrning söker domänverket, för att icke byggnadsmarknaden skall onödigtvis belastas, så långt det är möjligt förvärva lämplig bebyggd fastighet till tjänstebostad. I regel kunna också dylika förvärv ske till lägre kostnad än som skulle krävas för nybyggnad. När tillfälle till köp yppar sig gäller det emellertid att handla snabbt. Det är då så mycket mer beklagligt att medel icke finnas tillgängliga, varigenom tillfällen till fördelaktiga förvärv av lämpliga fastigheter försittas.

Kan bostadsfastighet icke förvärfvas är man hänvisad till att uppföra ny bostad på den ort, som anses vara lämpligast.

Som en sista utväg återstår att medgiva innehavaren att vara bosatt på ort, som är mera avlägset belägen från tjänstgöringsområdet. Härigenom

uppstå emellertid stora kostnader för resor och traktamenten, varjämte effektiviteten i förvaltningen självfallet blir lidande. Denna lösning, som tyvärr redan måst tillgripas i åtskilliga fall, är synnerligen otillfredsställande och leder i längden till försämrad och fördyrad förvaltning.

På grund av det anförda finner domänstyrelsen det nödvändigt, att erforderliga medel skola ställas till förfogande för att tillgodose det föreliggande behovet av tjänstebostäder. Med stöd av förut omförmälda förteckning beräknar styrelsen medelsbehovet för budgetåren 1951/52 och 1952/53 — utöver det anslag som anvisats för förstnämnda budgetår — till sammanlagt 1 500 000 kronor. Av detta belopp böra enligt styrelsen 500 000 kronor uppföras å tilläggsstat för innevarande budgetår och återstående 1 000 000 kronor äskas för nästa budgetår.

Jag torde här slutligen få erinra om att Kungl. Maj:t genom beslut den 20 september och den 23 november 1951 bemyndigat domänstyrelsen att inköpa förut omförmälda fastigheter i Jokkmokk och Moskosel.

Departementschefen.

Vad domänstyrelsen anfört torde ge vid handen, att en avsevärd ökning av medelsanvisningen till ifrågavarande ändamål är nödvändig. Domänstyrelsen har för sin del begärt anslag å sammanlagt icke mindre än 1 500 000 kronor. En anslagsanvisning av denna omfattning kan jag dock icke tillstyrka. Trots den återhållsamhet i den statliga investeringsverksamheten, som alltjämt bör iakttagas, vill jag emellertid förorda, att 800 000 kronor skola anvisas för ändamålet. Enligt min mening bör det bli möjligt att med ett anslag av denna storlek tillgodose de mest trängande behoven av tjänstebostäder. Såsom styrelsen föreslagit torde emellertid en del av dessa medel böra ställas till förfogande redan under innevarande budgetår. Jag föreslår därför, att av nämnda belopp 300 000 kronor skola uppföras å tilläggsstat för budgetåret 1951/52. Till frågan om anvisande av beloppet återkommer jag vid anmälan av äskandena å tilläggsstat för nämnda budgetår. Å kapitalbudgeten för nästa budgetår skulle alltså uppföras återstoden av det av mig förordade anslaget, eller sålunda 500 000 kronor.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Tjänstebostäder för domänverket* för budgetåret 1952/53 anvisa ett investeringsanslag av 500 000 kronor.

[2] *Byggnadsarbeten m. m. vid statens försöksgårdar. Styrelsen för lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök* (skr. 6/10 1951) hemställer att för nästa budgetår ett belopp av 236 500 kronor skall anvisas till olika byggnadsarbeten m. m. vid statens försöksgårdar.

I detta sammanhang torde jag få erinra om att Röbäcksdalsutredningen den 17 november 1951 avgivit betänkande rörande utbyggnad av en central forskningsinstitution för norrländska jordbruksfrågor m. m., innefattande bland annat en ny försöksgård. Byggnadskostnaderna för den nya försöksgården ha av utredningen uppskattats till cirka 920 000 kronor. Sedan ytt-

randen över betänkandet inkommit torde beredningen av ärendet kunna slutföras å sådan tid, att förslag i ämnet kunna föreläggas 1952 års riksdag. Då samtliga frågor rörande anslag till byggnadsarbeten vid statens försöksgårdar böra behandlas i ett sammanhang, synes förevarande anslag i riksstatsförslaget för nästa budgetår nu böra upptagas med endast beräknat belopp. Härvid torde anslaget böra uppföras med ett belopp av 1 000 000 kronor. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till *Byggnadsarbeten m. m. vid statens försöksgårdar* för budgetåret 1952/53 beräkna ett investeringsanslag av 1 000 000 kronor.

Statens allmänna fastighetsfond.

[3] *Byggnadsarbeten vid lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök. Styrelsen för lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök* (skr. 5/10 1951) hemställer, att för nästa budgetår skall anvisas ett investeringsanslag av 2 268 600 kronor till byggnadsarbeten vid högskolan och lantbruksförsöken. Härvid har styrelsen utgått från kostnadsberäkningar avseende prisläget sommaren 1950 eller tidigare. Sedermera har emellertid *byggnadsstyrelsen* (skr. 27/11 1951) verkställt nya beräkningar motsvarande prisläget sommaren 1951. I följande sammanställning över de olika företag, till vilka medel äskats, ha därför de båda myndigheternas kostnadsuppgifter intagits jämsides med varandra.

	Lantbruks- styrelsens kostnads- beräkning	Byggnads- styrelsens kostnads- beräkning
1. <i>Institutioner m. m.</i>		
a. Ombyggnad av administrationsbyggnaden	150 000	195 000
b. Institutionsbyggnad för institutionen för växtsjukdomslära	760 000	988 000
c. Ytterligare anslag till institutionsbyggnad m. m. för institutionen för systematisk botanik och ärftlighetslära	185 000	225 000
d. Kompletteringsarbeten vid mikrobiologiska institutionen	5 600	7 300
e. Ombyggnad av institutionen för organisk kemi ...	15 000	15 000
f. Vattenledning vid Ultuna	250 000	325 000
g. En tjänstebostad vid Ultuna	38 000	50 000
h. Ombyggnad av en pumpstation till invallningen vid Ultuna	12 000	12 000
2. <i>Försöksverksamheten.</i>		
a. Institutionsbyggnad för statens jordbruksförsök ...	750 000	980 000
b. Vaktmästarbostad vid statens husdjursförsök	38 000	50 000
c. Tillbyggnad av husdjursförsökens fjäderfåanläggning vid Bäcklösa	65 000	85 000
Summa kronor	2 268 600	2 932 300

Samtliga de i förteckningen uppförda byggnadsföretagen betecknas av högskolestyrelsen såsom särskilt angelägna. Om medel ej kunna anvisas till samtliga företag anser styrelsen att de, som upptagits under punkterna 1 c—e och h samt 2 a och b, i första hand böra komma i fråga. I övrigt må beträffande styrelsens motivering för de olika förslagen anföras följande.

1 a. De lokaler i den s. k. administrationsbyggnaden, vilka för närvarande disponeras för administrationen, äro otillräckliga. Statens husdjursförsök, som jämväl disponerar lokaler i byggnaden, beräknas komma att inflytta i sin nya institutionsbyggnad under våren 1952. I enlighet med 1946 års högskoleutrednings förslag bör därefter hela byggnaden disponeras för administrationen. Byggnadsstyrelsen har därför efter samråd med högskolestyrelsen upprättat förslag till ombyggnad av byggnaden.

Såsom högskolestyrelsen vid upprepade tillfällen framhållit är den vid kansliet och kamrerarexpeditionen anställda personalen alltför fåtalig. Styrelsen finner det därför angeläget att så goda arbetsförhållanden som möjligt skapas. Byggnadsstyrelsens förslag till ombyggnad innebär enligt högskolestyrelsen en rationell lösning i detta hänseende.

1 b. En nybyggnad för institutionen för växtsjukdomslära föreslogs redan av 1946 års högskoleutredning. Institutionen inrymmer för närvarande provisoriskt i studentkårens förutvarande lokaler. Institutionsföreståndaren har uttalat, att dessa lokaler av flera anledningar måste anses otillfredsställande och otidsenliga. Bland annat är avståndet mellan institutionens arbetsrum och dess växthusanläggning, vilken beräknas bli färdig under innevarande budgetår, icke mindre än ca 700 meter. Då såväl föreståndaren och laboratorn som assistenterna och laboratoriebiträdena en eller flera gånger dagligen måste besöka växthusen för att fullfölja olika forskningsuppgifter, kommer enligt föreståndaren arbetsprogrammet i längden att bli starkt lidande. Vidare har föreståndaren framhållit, att han och laboratorn företräda två skilda ämnesområden, botanisk och zoologisk växtsjukdomslära. Med hänsyn härtill måste önskemål om skilda speciallaboratorier, termostattrum m. m. anses som fullt berättigade.

Högskolestyrelsen vitsordar vad föreståndaren anfört och framhåller, att institutionen icke kan effektivt utnyttjas som instrument i kampen mot växtsjukdomarna förrän den erhållit tillfredsställande lokalutrymmen. Sålunda kan för närvarande angripet växtmaterial insamlas endast i begränsad omfattning, då förvaringsutrymmena äro otillräckliga. Vidare finnes ingen möjlighet att i nuvarande lokaler på betryggande sätt utföra åtskilliga arbeten, som måste ske under sterila förhållanden. Dessa omständigheter begränsa enligt styrelsen starkt institutionens möjligheter till forskningsarbeten.

Byggnadsstyrelsen har efter samråd med högskolestyrelsen uppgjort förslag till nybyggnad för institutionen inklusive värmecentral. Då högskolestyrelsen räknar med att i nuvarande finansiella läge medel icke kunna anvisas till två större byggnadsföretag under samma budgetår, nödgas sty-

relsen överväga om nämnda institutionsbyggnad eller en planerad institutionsbyggnad för statens jordbruksförsök bör komma i fråga i första hand. Styrelsen anser båda företagen mycket angelägna men finner sig böra giva jordbruksförsökens nybyggnad företräde. Därvid utgår styrelsen dock från att för budgetåret 1953/54 skola anvisas medel till institutionsbyggnaden för växtsjukdomslära.

1 c. 1951 års riksdag anvisade 875 000 kronor till ny institutionsbyggnad för systematisk botanik och ärftlighetslära. I beloppet hade emellertid icke inräknats erforderliga medel för bänkar, hyllor och skåp m. m. i laboratorier och andra lokaler Ej heller hade upptagits medel till täckande av kostnaderna för möbler, armatur m. m. jämte annan lös inredning och utrustning. Högskolestyrelsen äskar nu medel till ifrågavarande fasta och lösa inredning.

1 d. För innevarande budgetår anvisades för vissa kompletteringsarbeten vid mikrobiologiska institutionen ett belopp av 10 000 kronor mot av högskolestyrelsen äskade 15 600 kronor (kapitalbudgeten, jordbruksdepartementet, s. 6 under 1 f). Högskolestyrelsen hemställer nu, att resterande belopp, 5 600 kronor, skall ställas till förfogande för ändamålet.

1 e. Vissa rum, som hittills disponerats av statens husdjursförsök, skola överlämnas till institutionen för organisk kemi. I samband härmed bli enligt högskolestyrelsen vissa ombyggnadsarbeten ofrånkomliga. Styrelsen anser det dock icke vara nödvändigt att hela ombyggnaden utföres under budgetåret 1952/53. För ändamålet begäras därför nu endast 15 000 kronor.

1 f. För innevarande budgetår anvisades ett belopp av 45 000 kronor för en första etapp av vattenverkets utbyggnad. Högskolestyrelsen erinrar om att vattentillgången under de senaste åren periodvis varit för knapp, varför ett fortsatt utbyggande av vattenverket måste anses nödvändigt. Styrelsen förordar därför, att 250 000 kronor skola anvisas till en andra etapp av ifrågavarande byggnadsföretag.

Beträffande detta företag anmärker byggnadsstyrelsen, att i kostnaderna för detsamma inräknats ett belopp av 18 000 kronor för utbyte av vissa avloppsledningar, vilka numera blivit otillräckliga. Enligt byggnadsstyrelsen är denna åtgärd lika angelägen som de övriga företag, vilka högskolestyrelsen ansett böra utföras i första hand.

1 g. Högskolestyrelsen framhåller, att behov föreligger av bostäder för en chaufför samt för två djurskötare vid institutionen för husdjurens utfodring och skötsel respektive vid institutionen för husdjursgenetik (jfr kapitalbudgeten 1951, jordbruksdepartementet, s. 7 under 1 h och i). Styrelsen anser sig emellertid med hänsyn till det finansiella läget nu icke böra begära medel till mer än en tjänstebostad. Det anses böra få ankomma på styrelsen att avgöra, vilken av de nämnda befattningshavarna som skall få disponera bostaden.

1 h. Ifrågavarande byggnadsarbete avser utbyte av pump och motor till invallningen vid Ultuna, oundgänglig förstärkning av vallbyggnaden och fördjupning av invallningskanalen. Högskolestyrelsen erinrar i detta sam-

manhang om att vårfloden 1951 översvämmade det invallade området och bland annat skadade infartsvägen till Ultuna. Anledningen härtill var dels att pumpens kapacitet icke var tillräcklig, dels att vallen läckte på några ställen. Det är därför nödvändigt att sätta invallningen i gott skick.

2 a. Statens jordbruksförsök är för närvarande inrymd i vall- och mosskulturföreningens förutvarande lokaler vid Ultuna. 1945 års jordbruksförsöksutredning framlade i sitt betänkande vissa förslag till utbyggnad av ifrågavarande lokaler med hänsyn till jordbruksförsökens förläggning dit. Högskolestyrelsen har emellertid i samråd med byggnadsstyrelsen under våren 1951 verkställt en översyn av denna byggnadsfråga med hänsyn till att vissa avdelningar vid jordbruksförsöken under senare tid erhållit förändrade och vidgade arbetsuppgifter, vilka kräva avsevärt ökade utrymmen för specialarbeten. Nämnda översyn har visat, att jordbruksförsökens lokalfråga lämpligen bör lösas genom en utbyggnad av de befintliga lokalerna i etapper. Såsom en första etapp bör en ny institutionsbyggnad för special-, preparerings- och laboratoriearbeten uppföras som en fristående västra flygel till den nuvarande byggnaden. Styrelsen begär nu medel till denna första byggnadsetapp.

2 b och c. Dessa förslag framfördes även i anslagsäskandena för innevarande budgetår (kapitalbudgeten, jordbruksdepartementet, s. 8 under 2 c och d).

Departementschefen.

Oaktat den stränga återhållsamhet, som i allmänhet måst iakttagas i fråga om byggnadsverksamheten, ha lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök under de senaste budgetåren erhållit anslag till flera stora och kostnadskrävande byggnadsföretag. Jag anser därför, att medel för nästa budgetår endast böra anvisas för erforderliga kompletteringsarbeten till dessa företag samt till sådana byggnadsarbeten av mindre omfattning, som icke kunna uppskjutas utan allvarliga olägenheter.

Med denna utgångspunkt anser jag mig böra tillstyrka, att erforderliga medel skola anvisas till anskaffande av den fasta och lösa inredning för den nya institutionsbyggnaden för institutionen för systematisk botanik och ärttighetslära, som icke medtagits vid kostnadsberäkningen av byggnaden. I enlighet med byggnadsstyrelsens kostnadsförslag bör för den fasta inredningen beräknas 165 000 kronor och för den lösa inredningen 60 000 kronor. Då det emellertid är önskvärt att ifrågavarande byggnad skall kunna färdigställas snarast möjligt böra medlen lämpligen ställas till förfogande redan under innevarande budgetår och sålunda uppföras å tilläggsstat. Härvid bör det förstnämnda beloppet anvisas å kapitalbudgeten under förevärande anslagsrubrik och det senare beloppet å driftbudgeten under anslagsrubriken Lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök: Inredning och utrustning. Till frågan om anvisande av de båda anslagen torde jag få återkomma vid anmälan av äskandena å tilläggsstat för innevarande budgetår.

I övrigt böra anslag för nästa budgetår begäras blott till följande ända-

mål, nämligen kompletteringsarbeten vid mikrobiologiska institutionen, ombyggnad av institutionen för organisk kemi, ombyggnad av en pumpstation till invallningen vid Ultuna samt en tjänstebostad. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts bemyndigande, på högskolestyrelsen att avgöra, för vilken befattningshavare tjänstebostaden skall avses. Kostnaderna för de av mig sålunda förordade byggnadsföretagen torde böra beräknas till de belopp som byggnadsstyrelsen angivit. För ändamålen böra alltså upptagas (7 300 + 15 000 + 12 000 + 50 000 =) 84 300 kronor. Ifrågavarande anslag bör sålunda upptagas med nämnda belopp för nästa budgetår.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Byggnadsarbeten vid lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök* för budgetåret 1952/53 anvisa ett investeringsanslag av 84 300 kronor.

[4] *Byggnadsarbeten vid Alnarps lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitut. Styrelsen för Alnarps lantbruks-, mejeri och trädgårdsinstitut* (skr. 27/8 1951) hemställer, att medel skola anvisas till utförande av de byggnadsföretag, som angivas i följande sammanställning. Ritningar och kostnadsberäkningar angående de föreslagna byggnadsföretagen ha upprättats av *byggnadsstyrelsen* (skr. 15/10 1951) på grundval av prisläget den 1 juli 1951.

1. Utbyggnad av växthusanläggningen i Alnarps trädgårdar (första etappen).....	285 000
2. Inredning av laboratorier och lunchrum för statens mejeriförsök ..	50 000
3. Uppförande av två växthus för statens trädgårdsförsök	265 000
4. Bostäder för statens trädgårdsförsök vid Alnarp och Nyckelby....	190 000
5. Samlingssal	—

Summa kronor 790 000

1. Institutsstyrelsen erinrar om att redan 1946 års trädgårdsundervisningskommitté ansåg, att växthusen för odling av blomsterväxter vid Alnarps trädgårdsskola voro i hög grad otillräckliga samt dessutom delvis mycket gamla och i dåligt skick. Med hänsyn härtill ansåg kommittén att minst följande om- och nybyggnadsarbeten borde utföras.

Utbyggnad av det nuvarande vinhuset med en avdelning för krukväxter;
nybyggnad av två växthus i vardera två avdelningar för krukväxter;
utbyggnad av det nuvarande arbetsrummet till ett förbindningshus mellan nyssnämnda växthus;

uppförande av tre fristående växthus för snittkulturer, vardera i två avdelningar;

ombyggnad av panncentralen;
ekonomibyggnad.

I propositionen nr 79/1949 ansåg sig emellertid departementschefen icke kunna förordna att dessa byggnadsarbeten då skulle utföras.

Institutsstyrelsen framhåller nu att olägenheterna av de otillräckliga växt-
husutrymmena framträtt mycket starkt sedan undervisningen vid trädgårds-
skolan omlades den 1 november 1949. Utförandet av de föreslagna bygg-
nadsarbetena skulle enligt styrelsen komma att förbättra icke blott under-
visningen vid institutet utan även trädgårdsavdelningens ekonomi och an-
seende bland yrkesmän. Då en rationell odling av blomsterväxter för avsalu
avses skola bedrivas i de nya växthusen, räknar styrelsen vidare med att
det kapital, som nedlägges i dessa, skall förränta sig. Styrelsen förordar,
att utbyggnaden skall ske i etapper under förslagsvis två eller tre år, men
att hela anläggningen skall projekteras på en gång.

2. Vid 1948 års riksdag (prop. nr 79; r. skr. nr 345) beslöts en proviso-
risk utökning av personalen vid statens mejeriförsök från och med den 1
juli 1949. Lokalerna utvidgades emellertid icke i förhållande till personal-
ökningen. En viss utvidgning, särskilt av den bakteriologiska avdelningen,
måste därför ske inom en ganska nära framtid. Enligt styrelsen kan en
vind över mejeriet, som gränsar till mejeriförsöken, efter en enkel genom-
brytning av väggen disponeras för mejeriförsökens utrymmesbehov. I det
nya utrymmet föreslås skola inredas två bakteriologiska laboratorier samt
därjämte ett lunchrum och ett toaletterum.

3. Av de föreslagna växthusen avses ett för speciella försök med pryd-
nadsväxter och ett för att pröva de utomlands praktiserade metoderna med
odling i näringslösning. Styrelsen framhåller, att egentliga försök med pryd-
nadsväxter under glas i brist på utrymme hittills icke kunnat utföras. Med
hänsyn till att trädgårdsodlingen under glas utvecklats snabbt under senare
år är det enligt styrelsen vidare betydelsefullt för den statliga försöksverk-
samheten att pröva nya kulturmetoder, särskilt odling i näringslösning.

4. Bristen på bostäder vid Alnarp och försöksstationen vid Nyckelby har
länge försvårat och tidvis omöjliggjort rekryteringen av kvalificerade arbe-
tare. Styrelsen föreslår därför beträffande Alnarp att en äldre arrenda-
torsbostad skall ombyggas till en två- eller enfamiljsbostad. I senare fallet
skulle dessutom en nybyggnad uppföras för ytterligare en arbetarfamilj. I
fråga om Nyckelby försöksstation förordar styrelsen nybyggnad av två fa-
miljebostäder.

5. Förslaget framfördes även i anslagsäskandena för innevarande budget-
år (kapitalbudgeten, jordbruksdepartementet, s. 10).

Beträffande samlingssalen anför *byggnadsstyrelsen* att de medel, som
ställts till förfogande för dennas uppförande, alltjämt äro disponibla för
styrelsen. Vidare upplyses att de merkostnader, som uppkomma på grund
av byggnadskostnadsstegringen, torde komma att täckas i annat samman-
hang.

Departementschefen.

Institutsstyrelsen har enligt min mening anfört goda skäl för de flesta av
de föreslagna byggnadsarbetena vid institutet. Emellertid är jag i nuvarande
läge icke beredd att förordna en medelsanvisning för ändamålet av den om-

fattning som styrelsen begärt. Jag anser mig sålunda endast kunna tillstyrka, att för nästa budgetår ett belopp av 200 000 kronor skall upptagas för byggnadsarbeten vid institutet. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att avgöra, till vilka byggnadsföretag nämnda belopp skall användas. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Byggnadsarbeten vid Alnarps lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitut* för budgetåret 1952/53 anvisa ett investeringsanslag av 200 000 kronor.

[5] *Byggnadsarbeten vid veterinärhögskolan. Styrelsen för veterinärhögskolan* (skr. 21/8 1951) hemställer, att till byggnadsarbeten vid veterinärhögskolan skall för nästa budgetår anvisas ett anslag å 1 027 000 kronor. Till grund för anslagsäskandet ligga kostnadsberäkningar av byggnadsstyrelsen, vilken även på vissa punkter uttalat sig om behovet av de föreslagna arbetena. Anslaget avser följande olika byggnadsföretag.

1. Nya studentkårs- och restauranglokaler	675 000
2. Ändringsarbeten inom institutionsbyggnaden för kemi, anatomi och histologi	80 000
3. Ändring av värme- och ventilationsanordningarna samt införande av växelström i förenämnda institutionsbyggnad	185 000
4. Ombyggnad av ett häststall inom medicinska avdelningen för icke-idisslare till ett stall för svin	10 000
5. Anordnande av två arbetsrum och ett laboratorium inom avdelningen för kirurgi	17 000
6. Ny portvaktsbyggnad	60 000

Summa kronor 1 027 000

1. Detta förslag framfördes även i anslagsäskandena för innevarande budgetår (kapitalbudgeten, jordbruksdepartementet, s. 13 under 2).

2. Ifrågavarande ändringsarbeten avse dels ett tiotal lokaler inom avdelningen för kemi, dels två lokaler inom avdelningen för anatomi och histologi, vilka hittills disponerats av avdelningarna för farmakologi och fysiologi. Beträffande avdelningen för kemi sammanfalla dessa arbeten delvis med sådana som redan tidigare föreslagits av 1946 års högskoleutredning. Övriga arbeten inom sistnämnda avdelning anses enligt föreståndaren oundgängligen nödvändiga för att sätta avdelningen i ett ändamålsenligt skick för forskning och undervisning.

3. Enligt byggnadsstyrelsens mening bör i samband med de arbeten, som föreslagits under föregående punkt, dels ett förbättrat och mera tidsenligt värmesystem åstadkommas i hela byggnaden, dels ventilationsanordningarna omläggas i vissa av byggnadens lokaler och dels växelström införas i stället för likström. Högskolestyrelsen förklarar sig för sin del sakna anledning att ifrågasätta nödvändigheten av att dessa arbeten utföras snarast möjligt. Den hemställer därför, att erforderliga medel skola anvisas för ändamålet.

4. Den föreslagna ombyggnaden betingas av den ökade undervisningsverksamheten beträffande svinssjukdomar.

5. På grund av lärarpersonalens utökning samt till följd av att förutvarande avdelningsföreståndaren behöver ett forskningsrum saknar avdelningen för kirurgi nödiga arbetsrum för lärarpersonalen. Högskolestyrelsen föreslår därför att den nuvarande museilokalen skall utrymmas och uppdelas i ett laboratorium och två arbetsrum. Ett av arbetsrummen är avsett för den laborator, vars befattning inrättades år 1949, och det andra för avdelningens två assistenter.

6. Förslaget om ny portvaktsbyggnad framfördes även i anslagsäskandena för innevarande budgetår (kapitalbudgeten, jordbruksdepartementet, s. 14 under 5.).

Departementschefen.

Frågan om studentkärs- och restauranglokalerna vid högskolan befinner sig enligt min uppfattning i ett sådant läge, att det är angeläget, att densamma skall lösas snarast. Med hänsyn till den återhållsamhet i fråga om byggnadsverksamheten, som måste eftersträvas under den närmaste tiden, och särskilt de svårigheter, som föreligga på byggnadsmarknaden i Stockholm, är det dock för nästa budgetår nödvändigt att mycket starkt begränsa antalet större statliga byggnadsföretag i Stockholm. Såsom jag i det följande skall närmare angiva har styrelsen för skogshögskolan och statens skogsforskningsinstitut i sina anslagsäskanden för nästa budgetår hemställt att medel skola anvisas för uppförande av en biblioteksbyggnad för skogshögskolan. Av de skäl som nyss angivits anser jag mig icke kunna föreslå, att medel för nästa budgetår skola anvisas för båda de nu berörda byggnadsföretagen utan endast för ettdera. Vid valet mellan dem har jag kommit till den uppfattningen, att biblioteksbyggnaden vid skogshögskolan bör givas företräde. Jag ämnar även vid behandlingen av äskandena om investeringsanslag för skogshögskolan föreslå, att medel skola anvisas för uppförande av sagda byggnad. Under sådana förhållanden anser jag alltså att frågan om uppförande av studentkärs- och restaurangbyggnaden vid veterinärhögskolan bör lösas först ett kommande år.

Vad beträffar de föreslagna ändringsarbetena inom institutionsbyggnaden för kemi, anatomi och histologi synas dessa vara oundgängligen nödvändiga. Jag tillstyrker därför att 80 000 kronor skola anvisas för utförande av ifrågavarande arbeten. Däremot torde tills vidare böra anstå med de åtgärder, som byggnadsstyrelsen ansett böra utföras i samband med berörda arbeten.

Återstående byggnadsföretag synas samtliga vara av så angelägen natur, att de nu böra utföras. Jag kan sålunda tillstyrka, att medel skola anvisas till ombyggnad av häststall inom medicinska avdelningen för icke-idisslare, anordnande av två arbetsrum och ett laboratorium inom avdelningen för kirurgi samt ny portvaktsbyggnad. Kostnadsberäkningarna för företagen sluta å (10 000 + 17 000 + 60 000 =) 87 000 kronor. Dessa beräkningar torde böra godtagas. För ändamålen böra alltså anvisas angivna belopp.

Vid bifall till vad jag i det föregående tillstyrkt skulle till byggnadsarbeten vid veterinärhögskolan för nästa budgetår behöva anvisas ett investeringsanslag av (80 000 + 87 000 =) 167 000 kronor. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Byggnadsarbeten vid veterinärhögskolan* för budgetåret 1952/53 anvisa ett investeringsanslag av 167 000 kronor.

[6] *Byggnadsarbeten vid skogshögskolan. Styrelsen för skogshögskolan och statens skogsforskningsinstitut* (skr. 28/8 1951) hemställer, att till byggnadsarbeten vid skogshögskolan skall för nästa budgetår anvisas ett investeringsanslag av 931 100 kronor. Anslaget avses för följande byggnadsarbeten.

1. Ny biblioteksbyggnad	685 000	
2. Omändringsarbeten i huvudbyggnaden:		
a) Flyttning av telefonväxel	3 300	
b) Inredning av två arbetsrum för kansliet m. m.	20 600	
c) Laboratorium för institutionen för skogsskötsel och tre tjänsterum för institutionen för virkeslära	61 100	
d) Byggnadsarbeten i källarvåningen	93 000	
e) Arkitektarvode m. m.	43 000	221 000
3. Renoveringsarbeten i Malingsbo	25 100	
		Summa kronor 931 100

1. Detta yrkande framställdes redan i anslagsäskandena för budgetåret 1950/51 (kapitalbudgeten, jordbruksdepartementet, s. 13 under 5). Av återstående byggnadsföretag för skogshögskolan anser högskolestyrelsen detta vara det mest angelägna. Med hänsyn till de stegrade byggnadskostnaderna beräknas medelsbehovet för ändamålet numera till 685 000 kronor.

2 a. Högskolestyrelsen föreslår, att telefonväxeln på grund av utrymmesbrist skall flyttas till ett särskilt rum, som avses skola iordningställas för ändamålet.

2 b. Lärarrådets sammanträdesrum användes för närvarande som tjänsterum för två kontorsbiträden. Högskolestyrelsen förordar därför att detta rum skall uppdelas i två arbetsrum. Lärarrådet avses i stället skola — utan att detta medför särskild kostnad — få ny sammanträdeslokal i den planerade biblioteksbyggnaden. I samband med uppdelningen av sammanträdesrummet bli även vissa andra smärre ändringsarbeten nödvändiga.

2 c och d. De under dessa punkter upptagna yrkandena framställdes även i anslagsäskandena för innevarande budgetår (kapitalbudgeten, jordbruksdepartementet, s. 18 under 2 b och c).

2 e. Av detta belopp avses 26 000 kronor för arkitekt- och konstruktionsarvode samt 17 000 kronor för kontroll och oförutsedda utgifter, allt i fråga om de föreslagna ändringsarbetena i huvudbyggnaden.

3. Jämväl detta yrkande framställdes i anslagsäskandena för innevarande budgetår (kapitalbudgeten, jordbruksdepartementet, s. 18 under 4 a och b).

Departementschefen.

Framställningen om medel till uppförande av en biblioteksbyggnad har återkommit i högskolestyrelsens anslagsäskanden de senaste åren. Redan vid behandlingen av frågan i 1950 års kapitalbudget framhöll min företrädare i ämbetet, att denna fråga vore av sådan angelägenhetsgrad, att densamma borde erhålla en snar lösning. Jag delar denna uppfattning och förordar därför, såsom jag redan tidigare angivit, att medel till uppförande av biblioteksbyggnaden skola anvisas för nästa budgetår. Kostnaderna för byggnaden ha numera uppskattats till 685 000 kronor. Mot denna beräkning har jag icke något att erinra.

Beträffande de föreslagna byggnadsarbetena i högskolans huvudbyggnad torde jag till en början få erinra, att Kungl. Maj:t genom beslut den 21 december 1951 anvisat ett belopp av 6 000 kronor till flyttning av telefonväxeln och vissa arbeten i samband därmed. Med hänsyn härtill torde några medel icke nu behöva äskas för dessa ändamål. Av återstående ändringsarbeten synes iordningställandet av två arbetsrum för kansliet m. m. vara av den angelägenhetsgrad, att det bör utföras under nästa budgetår. Beräkningen av kostnaderna härför, 20 600 kronor, kan jag godtaga. Med utförandet av återstående ändringsarbeten i huvudbyggnaden synes däremot tills vidare kunna anstå. Då jag sålunda blott kunnat tillstyrka en del av de ändringsarbeten som föreslagits, torde för arkitektarvode m. m. icke behöva anvisas högre belopp än 6 000 kronor.

Vad slutligen angår högskolans förläggning i Malingsbo anser jag mig böra tillstyrka att ett belopp av 25 100 kronor skall anvisas till de ifrågasatta renoveringsarbetena.

Vid bifall till vad jag sålunda föreslagit skulle till byggnadsarbeten vid skogshögskolan för nästa budgetår erfordras ett investeringsanslag av $(685\,000 + 20\,600 + 6\,000 + 25\,100 =)$ 736 700 kronor. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Byggnadsarbeten vid skogshögskolan* för budgetåret 1952/53 anvisa ett investeringsanslag av 736 700 kronor.

Statens utlåningsfonder.

[7] **Statens lånefond för hästavelns befrämjande.** Vid 1947 års riksdag beslöts inrättande av ifrågavarande fond (prop. nr 14; r.skr. nr 72) genom sammanslagning av statens hästavelsfond, lånefonden för inköp av ädla avelsston, lånefonden för inköp av avelshingstar av ardenerras och lånefonden för inköp av avelsston av nordsvensk ras samt genom tillskott från stuteriväsendets fond. Samtidigt bestämdes att fonden skulle ha ett kapital av 7 000 000 kronor. Bestämmelser för låneverksamheten äro meddelade i kungörelsen den 30 juni 1947 (nr 395) angående lån från statens lånefond för hästavelns befrämjande med däri genom kungörelserna nr 649/1948, nr 22/1949, nr 158/1949, nr 82/1950 och nr 368/1951 gjorda ändringar.

Enligt riksdagens medgivande må ur fonden under budgetåret 1951/52 tagas i anspråk till lån för inköp av varmblodiga avelsston 350 000 kronor, för inköp av hingstar av nordsvensk eller gudbrandsdalsk ras 225 000 kronor, för inköp av nordsvenska avelsston 125 000 kronor, för inköp av avelshingstar av ardenneras 400 000 kronor samt för förvärv av ridhusbyggnader och för anskaffande av för ridhusdrift erforderligt hästmateriel m. m. 250 000 kronor.

Lantbruksstyrelsen (skr. 24/8 1951) uttalar, att det icke synes erforderligt att anvisa något kapitaltillskott till fonden för budgetåret 1952/53. Enligt styrelsens mening behöver icke heller någon ändring göras beträffande de belopp, vilka må tagas i anspråk för lån till olika ändamål.

Departementschefen.

Såsom lantbruksstyrelsen anförde torde nytt kapital icke behöva tillföras fonden för nästa budgetår. Jag ansluter mig även till styrelsens uppfattning, att någon ändring icke bör ske beträffande utlåningen från fonden. För nästa budgetår torde sålunda böra få tagas i anspråk samma lånebelopp som för innevarande budgetår. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att medgiva, att ur statens lånefond för hästavelns befrämjande må under budgetåret 1952/53 tagas i anspråk till lån för inköp av varmblodiga avelsston 350 000 kronor, för inköp av hingstar av nordsvensk eller gudbrandsdalsk ras 225 000 kronor, för inköp av nordsvenska avelsston 125 000 kronor, för inköp av avelshingstar av ardenneras 400 000 kronor samt för förvärv av ridhusbyggnader och för anskaffande av för ridhusdrift erforderligt hästmateriel m. m. 250 000 kronor.

[8] **Jordbrukets lagerhusfond.** Vid 1950 års riksdag (prop. nr 73; r. skr. nr 187) beslöts, att frukt- och potatislagerhusfonden samt spannmålslagerhusfonden från och med den 1 juli 1950 skulle sammanslås till en fond, benämnd jordbrukets lagerhusfond. Tillika medgav riksdagen, att vid utgången av budgetåret 1949/50 disponibla kapitalmedel under förstnämnda båda fonder finge användas för låneverksamheten från den nya fonden. Bestämmelser rörande lån från denna fond äro meddelade i kungörelsen den 26 maj 1950 (nr 245) angående lån från jordbrukets lagerhusfond med däri genom kungörelsen nr 208/1951 gjord ändring. För budgetåren 1950/51 och 1951/52 anvisade riksdagen såsom kapitaltillskott till fonden anslag å respektive 2 500 000 och 1 500 000 kronor.

Lantbruksstyrelsen (skr. 24/8 1951) hemställer, att för nästa budgetår ett investeringsanslag å 5 000 000 kronor skall anvisas till fonden. Till stöd för sin framställning anför styrelsen följande.

Enligt meddelande från statskontoret uppgick den 1 juli 1951 den disponibla kapitaltillgången å jordbrukets lagerhusfond (inberäknat det för bud-

getåret 1951/52 till fonden anvisade anslaget å 1 500 000 kronor) till 4 296 700 kronor. Under budgetåren 1951/52 och 1952/53 beräknas dessutom inflyta amorteringar till fonden med 200 000 kronor respektive 250 000 kronor. Å andra sidan har Kungl. Maj:t den 27 juli 1951 beviljat Aktiebolaget Gotlands-Frys ett lån å 670 000 kronor från fonden. Utan ytterligare medelsanvisning till fonden skulle sålunda under nämnda båda budgetår ett belopp av i runt tal ($4\,297\,000 + 200\,000 + 250\,000 - 670\,000 =$) 4 077 000 kronor stå till förfogande för utlåning.

Emellertid föreligga hos Kungl. Maj:t fyra av lantbruksstyrelsen tillstyrkta, ännu icke avgjorda låneansökningar å sammanlagt 1 130 000 kronor. Därjämte finnes hos styrelsen för beredning en låneansökning avseende ett belopp å 285 000 kronor. Därest nämnda låneansökningar å tillhoppa 1 415 000 kronor komma att beviljas, skulle för utlåning under budgetåren 1951/52 och 1952/53 återstå ett belopp av ($4\,077\,000 - 1\,415\,000 =$) 2 662 000 kronor.

Enligt från olika centralföreningar, lantmannaförbund m. fl. inhämtade uppgifter planeras för tiden intill den 1 juli 1952 byggande av fem lagerhus för spannmål samt två lagerhus för frukt och köksväxter i Västerås och Urshult. För utförandet av dessa lagerhus torde komma att begäras lån ur fonden med sammanlagt 3 700 000 kronor. Därjämte planeras under tiden efter den 1 juli 1952 elva spannmålslagerhus för en uppskattad sammanlagd kostnad av 4 000 000 kronor. För den sålunda planerade byggnadsverksamheten skulle lån från fonden kunna utgå med i runt tal 7 700 000 kronor. Då behållningen å fonden emellertid kan beräknas medgiva endast en utlåning på 2 660 000 kronor, skulle ett kapitaltillskott på i runt tal 5 000 000 kronor vara erforderligt.

Lantbruksstyrelsen framhåller slutligen, att det begärda kapitaltillskottet till fonden beräknats under förutsättning av att de planerade lagerhusen komma till utförande före den 1 juli 1953. Skulle genom en fortsatt byggnadsreglering den planerade byggnadsverksamheten på ifrågavarande område komma att inskränkas, torde enligt styrelsen tillskottet kunna nedskäras i motsvarande grad.

Jag torde i detta sammanhang få erinra om att Kungl. Maj:t den 7 september och den 12 oktober 1951 bifallit förenämnda, av lantbruksstyrelsen tillstyrkta fyra ansökningar.

Departementschefen.

Såsom lantbruksstyrelsen framhållit kunna även under nästa budgetår väntas betydande anspråk på lån från ifrågavarande fond. Å andra sidan torde emellertid på grund av byggnadsregleringen endast en del av de av styrelsen angivna företagen kunna utföras under budgetåret. Med hänsyn härtill anser jag det tillräckligt, om fonden för nästa budgetår erhåller ett kapitaltillskott av 2 000 000 kronor, d. v. s. 500 000 kronor mer än som anvisats för innevarande budgetår.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Jordbrukets lagerhusfond* för budgetåret 1952/53 anvisa ett investeringsanslag av 2 000 000 kronor.

[9] **Kronotorparnas inventarielånefond.** Vid 1943 års riksdag (prop. nr 138; r. skr. nr 303) beslöts inrättande av kronotorparnas inventarielånefond. Bestämmelser rörande utlåning från fonden äro meddelade i kungörelsen den 17 juni 1943 (nr 532) angående upplåtelse av kronotorp, ändrad genom kungörelserna nr 653/1945 och nr 336/1950, kungörelsen den 20 juni 1947 (nr 267) angående upplåtelse av norrländska fjällägenheter m. m., ändrad genom kungörelserna nr 353/1948 och nr 337/1950, samt kungörelsen den 2 juni 1950 (nr 339) med vissa bestämmelser rörande äldre kronolägenheter. Lånen utbetalas numera av domänstyrelsen och lantbruksstyrelsen. Till fonden anvisades för budgetåret 1945/46 ett anslag av 50 000 kronor, för vartdera budgetåret 1949/50 och 1950/51 ett anslag av 80 000 kronor samt för budgetåret 1951/52 ett anslag av 50 000 kronor. Av anslagen ha 200 000 kronor avsetts för den av domänstyrelsen och 60 000 kronor för den av lantbruksstyrelsen bedrivna låneverksamheten.

Domänstyrelsen (skr. 23/8 1951) hemställer, att för den av styrelsen bedrivna låneverksamheten skall anvisas ett kapitaltillskott å 75 000 kronor till fonden för nästa budgetår. Styrelsen framhåller härvid, att långivningen från fonden ökat väsentligt på grund av den höjning av maximibeloppet för lån och den utvidgning av de låneberättigades krets, som genomfördes vid 1950 års riksdag. Av det belopp å 165 000 kronor, som styrelsen hittills beviljat i lån från fonden, belöpa sålunda icke mindre än cirka 75 000 kronor på tiden den 1 september 1950—den 31 augusti 1951. Styrelsen räknar därför med att de till dess disposition ställda medlen, inklusive före den 1 juli 1952 återbetalda lånemedel å omkring 12 000 kronor, i sin helhet skola vara utlämnade såsom lån vid sistnämnda tidpunkt. Omfattningen av styrelsens låneverksamhet under nästa budgetår förklaras vara svår att nu förutse. Styrelsen anser emellertid, att ett kapitaltillskott till fonden av förslagsvis 75 000 kronor behövs för dess räkning.

Lantbruksstyrelsen (skr. 24/8 1951) anför, att den icke beviljat något inventarielån under budgetåret 1950/51. För sin del anser styrelsen något kapitaltillskott icke behövas för nästa budgetår.

Departementschefen.

Lantbruksstyrelsens och domänstyrelsens bedömningar av medelsbehovet ha icke givit mig anledning till någon erinran. Jag hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Kronotorparnas inventarielånefond* för budgetåret 1952/53 anvisa ett investeringsanslag av 75 000 kronor.

[10] **Statens avdikningslånefond.** Gällande villkor för lån från statens avdikningslånefond äro meddelade i kungörelsen den 30 juni 1939 (nr 432), ändrad genom kungörelserna nr 348/1945, 185/1948, 343/1948 och 415/1951. Jämlikt riksdagens beslut har det högsta belopp, vartill lån ur fonden årligen fått beviljas, för vart och ett av budgetåren 1939/40—1941/42 uppgått till 2 800 000 kronor. Därefter har utlåningens storlek bestämts för

ett vart av budgetåren 1942/43—1944/45 till högst 3 000 000 kronor, för budgetåren 1945/46—1947/48 till högst respektive 3 500 000, 3 300 000 och 4 000 000 kronor, för vardera budgetåret 1948/49 och 1949/50 till högst 3 500 000 kronor samt för vardera budgetåret 1950/51 och 1951/52 till högst 4 000 000 kronor.

Lantbruksstyrelsen (skr. 24/8 1951) hemställer, att beloppet för utlåning från avdikningslånefonden under budgetåret 1952/53 skall bestämmas till högst 4 000 000 kronor samt att såsom kapitaltillskott till fonden skall anvisas ett anslag å 1 000 000 kronor. Styrelsen anför härvid i huvudsak följande.

Under budgetåret 1950/51 ha lån från fonden beviljats till 227 företag med sammanlagt 3 382 710 kronor. Vid utgången av samma budgetår funnos hos styrelsen inläggande ansökningar om lån från fonden representerande ett av torrlägnings- och lantbruksnämnderna tillstyrkt lånebelopp av sammanlagt omkring 6 500 000 kronor. Som styrelsen nämnt vid behandlingen av statens avdikningsanslag pågår inom styrelsen en genomgång av samtliga inläggande understödsärenden. Undersökningen synes ge vid handen, att de ändrade bestämmelserna om understöd till torrlägningsföretag torde komma att medföra en minskad efterfrågan på lån från fonden med sammanlagt 800 000 kronor. Å andra sidan torde med hänsyn till inträffade prisstegringar efterfrågan på lån väntas öka. Till följd härav kan nyssnämnda lånebelopp å 6 500 000 kronor beräknas kvarstå oförändrat. Styrelsen har därvid även tagit hänsyn till eventuellt inkommande ansökningar om ytterligare lån till täckande av merkostnader, som kunna uppkomma vid utförandet av tidigare med statsmedel understödda torrlägningsföretag. Under innevarande budgetår beräknas inkomma ansökningar om lån till ett sammanlagt belopp av 4 000 000 kronor.

Såsom styrelsen närmare utvecklat vid behandlingen av statens avdikningsanslag är det angeläget att anhopningen av i brist på medel oavgjorda ärenden rörande statsunderstöd till torrlägningsföretag snarast skall minskas. Styrelsen föreslår därför, att det sammanlagda belopp, intill vilket lån från fonden skola få beviljas under budgetåret 1952/53, liksom för innevarande budgetår skall bestämmas till 4 000 000 kronor.

Vad beträffar utbetalningarna från fonden under budgetåret 1951/52 synas desamma böra beräknas uppgå till en summa icke överstigande 4 500 000 kronor. Fondens behållning vid ingången av innevarande budgetår utgjorde omkring 2 400 000 kronor. Härtill kommer kapitalåterbäring under samma budgetår med omkring 2 500 000 kronor. Fondens behållning vid ingången av budgetåret 1952/53 kan därför uppskattas till omkring 400 000 kronor. Vid en uppskattad kapitalåterbäring under budgetåret 1952/53 med 2 500 000 kronor kan under budgetåret sålunda för utbetalning av lån disponeras ett belopp av omkring 2 900 000 kronor. Då detta belopp icke täcker utbetalningsbehovet, synes fonden böra tillföras ett kapitaltillskott å 1 000 000 kronor.

Departementschefen.

I annat sammanhang (IX ht punkt 131) har jag förordat, att bidragstilldelningen från avdikningsanslaget för nästa budgetår skall fastställas till 4 000 000 kronor. Med hänsyn till det beräknade lånebehovet under nästa budgetår torde den summa, intill vilken lån under nästa budgetår må be-

viljas från avdikningslånefonden, böra bestämmas till högst 4 000 000 kronor. För att en utlåning av denna storlek skall bli möjlig synes fonden, såsom lantbruksstyrelsen även föreslagit, böra tillföras ett kapitaltillskott å 1 000 000 kronor.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) medgiva, att under budgetåret 1952/53 må beviljas lån från statens avdikningslånefond å tillhopa högst 4 000 000 kronor;

b) till *Statens avdikningslånefond* för budgetåret 1952/53 anvisa ett investeringsanslag av 1 000 000 kronor.

[11] **Bevattningslånefonden.** Vid 1942 års riksdag (prop. nr 141; r. skr. nr 220) beslöts inrättande av en statlig lånefond, benämnd bevattningslånefonden. Från denna skulle lån kunna beviljas till utförande av anläggning för konstgjord bevattning inom jordbruket och trädgårdsskötseln. Närmare bestämmelser för ifrågavarande låneverksamhet finnas i kungörelsen den 5 juni 1942 (nr 543) angående lån från bevattningslånefonden med däri genom kungörelsen nr 403/1944 gjorda ändringar. Såsom kapital för fonden har å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1941/42 anvisats ett reservationsanslag av 500 000 kronor. Enligt medgivande av 1951 års riksdag må anslaget jämväl under budgetåret 1951/52 användas för avsett ändamål.

Lantbruksstyrelsen (skr. 24/8 1951) hemställer, att nyssnämnda anslag skall få disponeras även under budgetåret 1952/53. Härvid anför styrelsen, att fonden anlåtats i jämförelsevis ringa utsträckning. Under budgetåret 1950/51 beviljades sålunda endast ett lån å 8 250 kronor. Lånemöjligheterna böra dock stå öppna även under nästa budgetår. Vid innevarande budgetårs ingång var behållningen å fonden omkring 375 000 kronor. Detta beräknas vara tillräckligt för att tillgodose lånebehovet under såväl innevarande som nästa budgetår. Styrelsen anser därför, att ytterligare kapitaltillskott till fonden för närvarande är obehövt.

Departementschefen.

I likhet med lantbruksstyrelsen anser jag, att möjligheterna till lån från ifrågavarande fond böra stå öppna även under nästa budgetår. Jag delar jämväl styrelsens uppfattning, att något kapitaltillskott till fonden på grund härav icke behövs. Med hänsyn till det anförda förordar jag, att det för budgetåret 1941/42 anvisade anslaget till fonden skall få användas även under nästkommande budgetår. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att medgiva, att det å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1941/42 anvisade reservationsanslaget till *Bevattningslånefonden* må under budgetåret 1952/53 användas för det med anslaget avsedda ändamålet.

[12] **Fiskerilånefonden.** Fonden för fiskerinäringens befrämjande (fiskerilånefonden) inrättades enligt beslut av 1891 års riksdag. Nu gällande bestämmelser för lån ur fonden återfinnas i kungörelsen nr 112/1932, ändrad genom kungörelserna nr 313/1948 och nr 160/1949.

Från fonden utlämnas genom förmedling av hushållningssällskap eller landsting låneunderstöd för anskaffande av fiskebåtar, motorer eller annan maskinell utrustning för sådana båtar, fiskredskap samt för forsling av fisk avsedda fordon, smärre båtar eller andra smärre transportmedel, vidare för anläggande av smärre inrättningar för tillgodogörande eller förädling av fiskets produkter samt för utförande av fiskodling.

Enligt beslut av 1949 års riksdag må av Kungl. Maj:t årligen disponeras ett belopp av 2 000 000 kronor såsom lån från ifrågavarande fond.

Såsom kapitaltillskott till fonden har senast å kapitalbudgeten för budgetåret 1951/52 anvisats ett investeringsanslag å 1 000 000 kronor.

Fiskeristyrelsen med statens fiskeriförsök (skr. 9/8 1951) hemställer dels att det belopp, som årligen må disponeras av Kungl. Maj:t för utlämnande av lån från fiskerilånefonden, skall tills vidare från och med budgetåret 1952/53 höjas till 2 500 000 kronor, dels att till nämnda fond skall för samma budgetår anvisas ett investeringsanslag å 1 400 000 kronor. Beträffande motiveringen för nämnda förslag torde få hänvisas till kapitalbudgeten 1951, jordbruksdepartementet, s. 28. Fiskeristyrelsen framhåller att enligt uppgift av statskontoret för budgetåret 1952/53 — om ej nytt kapitaltillskott tillföres fonden — omkring 1 100 000 kronor kunna beräknas vara disponibla för utlåning. För att utlåningen skall kunna uppgå till 2 500 000 kronor fordras alltså för nämnda budgetår ett tillskott av 1 400 000 kronor.

Föredraganden.

Jag anser mig icke nu kunna tillstyrka någon höjning av den nuvarande gränsen för utlåning från fonden. Med hänsyn härtill och då för nästa budgetår ett belopp av cirka 1 100 000 kronor kan beräknas stå till förfogande för utlåning ur fonden, torde ett kapitaltillskott å 1 000 000 kronor vara tillräckligt. Jag föreslår alltså, att ett investeringsanslag å detta belopp skall anvisas för ändamålet. I enlighet härmed hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Fiskerilånefonden* för budgetåret 1952/53 anvisa ett investeringsanslag av 1 000 000 kronor.

[13] **Statens skogslånefond.** Vid 1948 års riksdag (prop. nr 41; r. skr. nr 179) beslöts inrättandet av en statlig utlåningsfond, benämnd statens skogslånefond, från vilken lån skulle kunna beviljas till vissa skogsförbättringsåtgärder. Närmare bestämmelser för ifrågavarande låneverksamhet återfinnas i kungörelsen den 21 maj 1948 (nr 239) angående bidrag och lån till vissa skogsförbättrande åtgärder, ändrad genom kungörelsen nr 199/1951. Såsom kapital för fonden har å kapitalbudgeten för budgetåret 1948/49 anvisats ett investeringsanslag av 500 000 kronor. Anslaget har ännu icke utnyttjats till någon del.

Skogsstyrelsen (skr. 29/8 1951) hemställer, att riksdagens medgivande skall inhämtas till att ifrågavarande anslag skall få användas för avsett ändamål jämväl under nästa budgetår.

Departementschefen.

Jag tillstyrker skogsstyrelsens förslag och hemställer sålunda, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att medgiva, att det för budgetåret 1948/49 anvisade investeringsanslaget till Statens skogslånefond må under budgetåret 1952/53 användas för det med anslaget avsedda ändamålet.

[14] **Lånefonden för insamling av skogsfrö.** Vid 1949 års riksdag (prop. nr 2; r. skr. nr 21) beslöts inrättandet av en statlig utlåningsfond, benämnd lånefonden för insamling av skogsfrö. Angående användningen av denna fond torde få hänvisas till proposition nr 2/ 1949 s. 84—86. Såsom kapital för fonden har å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1948/49 anvisats ett investeringsanslag av 500 000 kronor. Vid utgången av budgetåret 1950/51 förelåg å fonden ett outnyttjat belopp av 200 000 kronor.

Skogsstyrelsen (skr. 29/8 1951) hemställer, att riksdagens medgivande skall inhämtas till att ifrågavarande anslag skall få användas för avsett ändamål jämväl under nästa budgetår.

Departementschefen.

Med biträdande av skogsstyrelsens förslag hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att medgiva, att det å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1948/49 anvisade investeringsanslaget till Lånefonden för insamling av skogsfrö må under budgetåret 1952/53 användas för det med anslaget avsedda ändamålet.

Fonden för låneunderstöd.

[15] **Lån för anskaffande av skoljordbruk vid lantmanna- och lantushållsskolor.** Under denna anslagsrubrik anvisade 1947 års riksdag ett investeringsanslag å 1 000 000 kronor för budgetåret 1947/48. Enligt medgivande av 1951 års riksdag må anslaget under budgetåret 1951/52 användas för avsett ändamål.

Lantbruksstyrelsen (skr. 24/8 1951) anför, att någon medelsanvisning under anslaget icke erfordras för nästa budgetår, under förutsättning att nyssnämnda anslag även då får disponeras för avsett ändamål. Endast två skolor ha nämligen sökt och beviljats lån från anslaget med tillhopa 300 000 kronor.

Departementschefen.

Enligt vad lantbruksstyrelsen upplyst torde någon medelsanvisning icke erfordras för ifrågavarande ändamål under förutsättning av att det för budgetåret 1947/48 anvisade anslaget får användas även under nästa budgetår. Med hänsyn härtill förordar jag, att anslaget får disponeras under ytterligare ett budgetår. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att medgiva, att det för budgetåret 1947/48 anvisade investeringsanslaget till Lån för anskaffande av skoljordbruk vid lantmanna- och lanthushållsskolor må under budgetåret 1952/53 användas för det med anslaget avsedda ändamålet.

[16] Lån till främjande av beredning och avsättning av fisk m. m. För innevarande budgetår har för detta ändamål anvisats ett investeringsanslag å 1 000 000 kronor. Bestämmelser rörande anslagets användning äro meddelade i kungörelsen den 11 maj 1934 (nr 138) angående lån av statsmedel för främjande av beredning, förvaring och avsättning av fisk, ändrad genom kungörelsen nr 314/1948.

Fiskeristyrelsen med statens fiskeriförsök (skr. 9/8 1951) hemställer, att för ifrågavarande ändamål skall anvisas ett investeringsanslag å 1 000 000 kronor för nästa budgetår. Styrelsen framhåller därvid, att ett belopp av sammanlagt 2 219 000 kronor stod till förfogande för budgetåret 1950/51. Härav disponerades 426 000 kronor, varför vid ingången av innevarande budgetår behållningen å anslaget utgjorde 1 793 000 kronor. Även om anspråken på fonden under nästa budgetår kunna beräknas bli stora, anser styrelsen att medelsbehovet skall kunna tillgodoses utan höjning av anslagsbeloppet.

Föredraganden.

Byggnadsregleringen torde komma att begränsa anspråken på här avsedda medel under nästa budgetår. Med hänsyn härtill ävensom till att en betydande odisponerad behållning för närvarande finnes å anslaget torde ett anslag å 500 000 kronor kunna antagas vara tillräckligt för att tillgodose låneanspråken under nästa budgetår. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Lån till främjande av beredning och avsättning av fisk m. m.* för budgetåret 1952/53 anvisa ett investeringsanslag av 500 000 kronor.

Diverse kapitalfonder.

[17] **Jordfonden.** Vid 1940 års riksdag (prop. nr 130; r. skr. nr 273) beslöts inrättande av en kapitalfond, benämnd jordfonden. Fondens medel skola jämlikt beslut av 1948 års riksdag (prop. nr 149; r. skr. nr 233) användas bland annat för bestridande av lantbruksnämndernas kostnader för fastighetsförvärv i samband med åtgärder för yttre rationalisering på jordbrukets område. Riksdagen har för budgetåren 1940/41—1943/44 samt 1948/49 och 1949/50 till jordfonden anvisat anslag av respektive 3 000 000, 2 000 000, 1 000 000, 500 000, 10 000 000 och 15 000 000 kronor. För budgetåren 1944/45—1947/48 och 1950/51—1951/52 ha några medel icke anvisats.

Lantbruksstyrelsen (skr. 24/8 1951) hemställer, att ett anslag av 10 000 000 kronor skall anvisas för nästa budgetår såsom kapitaltillskott till fonden. Till stöd för framställningen anför styrelsen i huvudsak följande.

Fondens disponibla behållning den 30 juni 1951 utgjorde omkring 13 000 000 kronor. Lantbruksnämndernas medelsförbrukning uppgick under budgetåret 1950/51 — efter avdrag av inkomster från försäljning av fastigheter — till omkring 4 000 000 kronor. För innevarande budgetår ha nämnderna tillsvidare bemyndigats disponera högst 7 500 000 kronor. Under budgetåret 1950/51 återinflöt till fonden genom försäljning av fastigheter cirka 2 500 000 kronor. Under innevarande budgetår beräknas fondens inkomster komma att stiga ytterligare på grund av ökade fastighetsförsäljningar.

Med hänsyn till att priserna på jordbruksfastigheter fortsätta att stiga och till att rationaliseringsarbetet väntas bli mer omfattande, räknar styrelsen med att anspråken på medel ur fonden komma att öka. Ett kapitaltillskott till fonden på 10 000 000 kronor synes därför erforderligt.

Departementschefen.

På nuvarande ståndpunkt är det givetvis svårt att bedöma, i vilken utsträckning jordfonden kan komma att behöva tagas i anspråk under nästa budgetår. Med hänsyn till den avsevärda behållning å fonden, som förelåg vid ingången av löpande budgetår, anser jag emellertid att det föreslagna kapitaltillskottet bör kunna begränsas i betydande mån. Enlig min mening torde det sålunda vara tillräckligt, om fonden för nästa budgetår förstärkes med 5 000 000 kronor. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Jordfonden* för budgetåret 1952/53 anvisa ett investeringsanslag av 5 000 000 kronor.

[18] **Arrendeegnahemsfonden.** Vid 1934 års riksdag (prop. nr 268; r. skr. nr 349) beslöts inrättande av arrendeegnahemsfonden. I fonden ingå staten tillhöriga fastigheter, vilka upplåtas såsom arrendeegnahem till enskilda jordbrukare eller såsom föreningsarrendejordbruk till sambruksföreningar med rätt för arrendator att inlösa den upplåtna fastigheten. För upplåtelse

gälla bestämmelserna i kungörelsen den 11 juni 1948 (nr 366) angående den statliga jordbruksegnahemslåneverksamheten med däri genom kungörelsen nr 191/1949 gjord ändring. Lantbruksorganisationens inköp och försäljningar av ifrågavarande fastigheter ske över jordfonden. Såsom kapitaltillskott till arrendeeignahemsfonden ha för budgetåren 1934/35—1943/44 anvisats anslag av tillhoppa 12 200 000 kronor. För budgetåren 1944/45—1951/52 har icke anvisats något kapitaltillskott till fonden.

Lantbruksstyrelsen (skr. 24/8 1951) meddelar, att fondens disponibla behållning den 30 juni 1951 utgjorde omkring 1 250 000 kronor. Med hänsyn till storleken av tillgängliga medel anser styrelsen att något kapitaltillskott till fonden icke erfordras för budgetåret 1952/53. Däremot hemställer styrelsen, att Kungl. Maj:t skall föreslå riksdagen medgiva, att det för budgetåret 1943/44 anvisade anslaget må jämväl under budgetåret 1952/53 få användas för det med anslaget avsedda ändamålet.

Departementschefen.

Då behållningen å det för budgetåret 1943/44 anvisade anslaget torde vara tillräcklig för verksamhetens bedrivande även under nästa budgetår, förordar jag, att anslaget får disponeras under ytterligare ett budgetår. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att medgiva, att det för budgetåret 1943/44 anvisade anslaget till Arrendeeignahemsfonden må under budgetåret 1952/53 användas för det med anslaget avsedda ändamålet.

[19] **Statens reproduktionsanstalts fond: Utökad maskinell utrustning.** För innevarande budgetår ha å kapitalbudgeten under rubriken Statens reproduktionsanstalts fond anvisats dels 157 000 kronor till utökad maskinell utrustning, dels ock 5 000 kronor till ersättningsanskaffningar och förnyelsearbeten. Enligt beslut senast av 1950 års riksdag (kapitalbudgeten, jordbruksdepartementet, s. 23 f; r. skr. nr 73) äger lantmäteristyrelsen att, för att bereda reproduktionsanstalten rörelsekapital, begagna en rörlig kredit i riksgäldskontoret av tillhoppa 450 000 kronor.

Med överlämnande av en framställning från statens reproduktionsanstalt ävensom yttrande däröver från statens tryckeriintendent hemställer *lantmäteristyrelsen* (skr. 21/9 1951), dels att för nästa budgetår skola anvisas investeringsanslag av respektive 280 000 kronor till utökad maskinell utrustning vid reproduktionsanstalten samt 5 000 kronor till ersättningsanskaffningar och förnyelsearbeten vid anstalten, dels att anstaltens nyssnämnda rörliga kredit hos riksgäldskontoret skall ökas från 450 000 kronor till 600 000 kronor.

Av det begärda anslaget å 280 000 kronor avses 98 000 kronor för inköp till den litografiska avdelningen av en kamera av format 100 × 115 centimeter, en tvåsidig snabbkopieringsram och en preparasjonsslunga. För den typografiska avdelningen föreslås nyanskaffning av två cylinderautomater och en sättmaskin. Kostnaderna härför belöpa sig å 96 000 kronor. Återsto-

den av anslaget begäres för att möjliggöra anskaffandet av vissa andra maskiner än som ursprungligen avsetts. Av tidigare anvisade investeringsanslag disponerar anstalten nämligen 130 000 kronor för inköp av en tvåfärgs Planeta-offsetpress för litografiska avdelningen och en tresidesskärmaskin för typografiska avdelningen. Emellertid ha under senare tid i marknaden framkommit modeller, som bland annat i fråga om kvalitet äro de tidigare överlägsna. Med hänsyn härtill föreslås, att i stället en Roland-tvåfärgsoffsetpress och en skärmaskin av märke Schneider SHE 106 skola inköpas. Merkostnaden härför beräknas uppgå till 85 000 kronor. Samtliga nyanskaffningar förklaras vara ägnade att rationalisera driften och öka kapaciteten vid anstalten.

Statens tryckeriintendent har icke något att erinra mot de föreslagna anskaffningarna.

I fråga om den rörliga krediten erinras om att densamma år 1950 höjdes från 150 000 kronor till nuvarande belopp av 450 000 kronor huvudsakligen för att bereda anstalten möjlighet att till riksgäldskontoret inleverera avskrivningsmedel enligt de regler, som numera gälla för investeringsverksamhetens redovisning. Vid bokslutet den 30 juni 1951 utnyttjades för detta ändamål ett belopp av 287 835 kronor 47 öre. För att bereda anstalten rörelsekapital återstår sålunda allenast ett belopp av 162 164 kronor 53 öre, eller blott cirka 12 000 kronor mer än som före 1950 års beslut stod till förfogande för ändamålet. Då härtill kommer, att utgifterna för budgetåret 1951/52 beräknas till 3 097 777 kronor mot 2 187 372 kronor för budgetåret 1950/51 och omslutningen sålunda ökat, anses det uppenbart att anstaltens rörliga kredit behöver utvidgas.

Föredraganden.

Då de föreslagna nyanskaffningarna torde komma att medföra en avsevärd rationalisering av driften vid reproduktionsanstalten förordar jag, att erforderliga medel skola anvisas för ändamålet. De verkställda kostnadsberäkningarna, vilka sluta å tillhoppa 280 000 kronor, torde böra godtagas. Jag har icke heller något att erinra mot att även för nästa budgetår skall anvisas ett anslag av 5 000 kronor till ersättningsanskaffningar och förnyelsearbeten vid anstalten.

Förslaget om utökning av reproduktionsanstaltens rörliga kredit hos riksgäldskontoret anser jag mig böra biträda. Ifrågavarande kredit bör i enlighet härmed höjas från 450 000 kronor till 600 000 kronor. Härtill torde riksdagens medgivande böra inhämtas. För dispositionen av det ytterligare kreditbeloppet å 150 000 kronor böra samma regler gälla som för den hittillsvarande krediten.

Jag hemställer alltså under förevarande punkt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

- a) till *Statens reproduktionsanstalts fond: Utökad maskinell utrustning* för budgetåret 1952/53 anvisa ett investeringsanslag av 280 000 kronor;

b) bemyndiga fullmäktige i riksgäldskontoret att, för att bereda statens reproduktionsanstalt rörelsekapital, tillhandahålla anstalten en rörlig kredit av ytterligare 150 000 kronor eller sålunda av tillhoppa intill 600 000 kronor.

[20] Statens reproduktionsanstalts fond: Ersättningsanskaffningar och förnyelsearbeten. Under återopande av vad jag under nästföregående punkt anförte hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till Statens reproduktionsanstalts fond: Ersättningsanskaffningar och förnyelsearbeten för budgetåret 1952/53 anvisa ett investeringsanslag av 5 000 kronor.

Vad föredragandena sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt behagar Hans Maj:t Konungen bifalla.

Ur protokollet:

Hanns Otto Düselius.

BILAGA 31 TILL STATSVERKSPROPOSITIONEN 1952

KAPITALBUDGETEN

KAPITALINVESTERINGAR.

HANDELSDEPARTEMENTET.

Utdrag av protokollet över handelsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 4 januari 1952.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden SKÖLD, DANIELSON, ZETTERBERG, TORSTEN NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, ANDERSSON, LINGMAN, HAMMARSKJÖLD, NORUP, HEDLUND, PERSSON, HJALMAR NILSON, LINDELL.

Chefen för handelsdepartementet, statsrådet Ericsson, anmäler härefter under handelsdepartementet hörande ärenden angående kapitalinvesteringar å riksstaten för budgetåret 1952/53 ävensom viss fråga om ställande av statlig lånegaranti samt anför därvid följande.

Statens allmänna fastighetsfond.

[1] Utbyggnad av flygtekniska försöksanstalten.

Såsom jag förut denna dag anfört vid anmälan av de frågor, som röra regleringen av utgifterna under riksstatens tionde huvudtitel, punkt 32, torde för nästa budgetår viss del av utgifterna för uppförande av en super-sonisk vindtunnelanläggning vid flygtekniska försöksanstalten böra bestridas från anslag å kapitalbudgeten. Medelsbehovet utgör, i enlighet med vad under nämnda punkt föreslagits, 1 656 000 kronor.

Under återopande härav hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Utbyggnad av flygtekniska försöksanstalten* för budgetåret 1952/53 anvisa ett investeringsanslag av 1 656 000 kronor.

[2] Ombyggnadsarbeten vid statens hantverksinstitut.

Till ombyggnadsarbeten vid statens hantverksinstitut har för innevarande budgetår anvisats ett investeringsanslag av 41 000 kronor. Av anslaget är huvudparten avsedd för arbeten på livsmedelskemiska avdelningen och återstoden för vissa smärre inredningsarbeten på andra avdelningar.

Styrelsen för statens hantverksinstitut (skr. 31/8 1951) hemställer att för budgetåret 1952/53 anvisas ett investeringsanslag av 50 000 kronor. Styrelsen anför till en början, att utgifterna för de med innevarande års anslag avsedda arbetena genom kostnadsökningar komma att stiga med 12 000 kronor. Vidare erfordras för vissa aktuella ombyggnadsbehov ett sammanlagt belopp av 38 000 kronor. Sålunda anses önskvärt att en frysanläggning till en beräknad kostnad av 10 000 kronor kommer till stand. Till inredande av en damtoalett och ett sjukrum erfordras 8 000 kronor. För att påfrestningar och onormal förslitning på institutets värmeledningsnät skola undvikas bör en värmeväxlare anskaffas. En dylik väntas draga en kostnad av 7 000 kronor. För övriga planerade ombyggnadsarbeten, vilka bl. a. avse uppdelning av vissa större utrymmen i ett flertal rum, beräknas 13 000 kronor.

Byggnadsstyrelsen uttalar att det begärda tilläggsanslaget på 12 000 kronor, vilket utgör cirka 30 procent av det för innevarande år beviljade anslaget, motsvarar den prishöjning som ägt rum sedan sommaren 1950. Gentemot övriga i institutets framställning gjorda äskanden å sammanlagt 38 000 kronor har styrelsen heller icke någon erinran. Ämbetsverket förutsätter emellertid att samråd mellan institutet och byggnadsstyrelsen skall äga rum beträffande samtliga byggnadsarbeten.

Departementschefen.

Jag tillstyrker att för nästa budgetår anvisas erforderligt belopp för att täcka fördyringen av tidigare beslutade byggnadsarbeten vid hantverksinstitutet. Mot det för detta ändamål beräknade beloppet, 12 000 kronor, har jag icke någon erinran. De av institutet framlagda förslagen om medel för ytterligare ombyggnadsarbeten anser jag mig däremot icke för närvarande kunna biträda.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Ombyggnadsarbeten vid statens hantverksinstitut*
för budgetåret 1952/53 anvisa ett investeringsanslag av
12 000 kronor.

[3] Säkerhetsanstalter för sjöfarten.

Såsom jag förut denna dag anförte vid anmälan av de frågor, som röra regleringen av utgifterna under riksstatens tionde huvudtitel, punkt 60, torde för nästa budgetår viss del av utgifterna för säkerhetsanstalter för

sjöfarten böra bestridas från anslag å kapitalbudgeten. Medelsbehovet utgör, i överensstämmelse med vad under nämnda punkt föreslagits, 608 000 kronor.

Under återopande härav hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Säkerhetsanstalter för sjöfarten* för budgetåret 1952/53 anvisa ett investeringsanslag av 608 000 kronor.

[4] Om- och tillbyggnadsarbeten vid statens skeppsprovningsanstalt.

Efter förslag av Kungl. Maj:t i proposition nr 103/1946 anvisade riksdagen (r. skr. nr 287/1946) till Om- och tillbyggnadsarbeten vid statens skeppsprovningsanstalt för budgetåret 1946/47 ett investeringsanslag av 450 000 kronor.

Enligt en av styrelsen för statens skeppsprovningsanstalt ingiven plan skulle två tillbyggnader uppföras, en å anstaltens norra och en å dess södra sida. Förstnämnda tillbyggnad skulle innehålla bl. a. parkeringshall för paraffinmodeller. I den andra tillbyggnaden skulle inrymmas bl. a. ritkontor, driftsingenjörskontor och förrådsrum.

Genom beslut den 27 augusti 1948 godkände Kungl. Maj:t den av styrelsen ingivna planen, såvitt denna avsåg tillbyggnaden å anstaltens norra sida, samt ställde 200 000 kronor av förenämnda investeringsanslag till förfogande för arbetenas utförande. Kungl. Maj:t förklarade sig samtidigt på förnyad ansökning vilja meddela beslut om tillstånd att utföra tillbyggnaden för ritkontor m. m.

I anledning av framställningar från styrelsen ställde Kungl. Maj:t därefter genom beslut den 22 juni 1951 återstoden, 250 000 kronor, av anslaget till förfogande för utförande av dels tillbyggnaden för ritkontor m. m., dels skyddsrum, dels ock vissa ombyggnadsarbeten. Kungl. Maj:t meddelade samtidigt byggnadstillstånd för arbetenas utförande.

Styrelsen för statens skeppsprovningsanstalt (skr. 7/8 och 30/10 1951) meddelar nu, att det anvisade beloppet visat sig otillräckligt. Det lägsta för arbetenas utförande ingivna anbudet slutar å 253 950 kronor. Styrelsen räknar emellertid med att byggnadskostnaderna på grund av den kraftiga prisstegringen inom byggnadsbranschen icke komma att stanna vid detta belopp. Chalmerska byggnadskommittén, sektionen för statens skeppsprovningsanstalt, vilken skall omhänderha byggnadsarbetena, har uppskattat byggnadskostnaderna till 300 000 kronor i enlighet med följande uppställning:

Byggnadsarbeten	228 000
Elektrisk anläggning	9 500
Värme- och sanitetsanläggning	15 000
Ventilationsanläggning	6 000
Ritningar, kontroll, oförutsett	41 500

Summa kronor 300 000

Styrelsen för statens skeppsprovningsanstalt hemställer därför, att ytterligare 50 000 kronor måtte anvisas för ändamålet ifråga.

Styrelsen för statens skeppsprovningsanstalt hemställer härutöver om medel för fortsatt utbyggnad och utrustning av anstalten. Styrelsen erinrar om att den för nästa budgetår föreslagit avsevärda personalökningar och att med hänsyn härtill arbetsvolymen vid anstalten kommer att växa i snabb takt. Enligt styrelsen kan det med säkerhet förutses att anstaltens lokaler — inräknat den tillbyggnad, som nyligen beslutats — komma att bli otillräckliga för arbetenas behöriga utförande. Den planerade nybyggnaden, som huvudsakligen skall inrymma tjänsterum, har beräknats kosta 385 000 kronor, vilket belopp äskas för nästa budgetår. Till utrustning för denna nybyggnad har styrelsen samtidigt begärt 35 000 kronor.

Y t t r a n d e n.

Byggnadsstyrelsen uttalar beträffande det äskade tilläggsanslaget, att detta motsvarar den inträffade byggnadskostnadsstegringen och att med hänsyn härtill styrelsen icke har något att erinra mot framställningen.

Över förslagen om fortsatt utbyggnad och utrustning av anstalten ha utlåntanden avgivits av *chefen för marinen, byggnadsstyrelsen, statens tekniska forskningsråd, ingenjörsvetenskapsakademien, Sveriges redareförening och Sveriges varvsindustrieförening*. Samtliga remissinstanser ha tillstyrkt eller icke funnit anledning till erinran mot förslagen.

Departementschefen.

Vad först angår den redan beslutade om- och tillbyggnaden vid anstalten tillstyrker jag i likhet med byggnadsstyrelsen, att ytterligare 50 000 kronor ställas till förfogande för detta ändamål.

Beträffande den fortsatta utbyggnaden av statens skeppsprovningsanstalt vill jag erinra om att jag vid behandlingen av anstaltens avlöningsanslag förklarat mig icke för närvarande kunna biträda styrelsens förslag om personalökningar för forskning och andra ändamål. Med hänsyn härtill synes det icke behövt att nu taga ställning till äskandena om medel för ytterligare utbyggnad och utrustning av anstalten, utan dessa frågor torde få anstå tills vidare.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Om- och tillbyggnadsarbeten vid statens skeppsprovningsanstalt* för budgetåret 1952/53 anvisa ett investeringsanslag av 50 000 kronor.

Statens utlåningsfonder.

[5] Statens lånefond för den mindre skeppsfarten.

Genom beslut av 1951 års riksdag (prop. nr 51, r. skr. nr 83) har den verksamhet, som bedrivs genom statens lånefond för den mindre skeppsfarten, fr. o. m. den 1 juli 1951 utvidgats bl. a. på så sätt, att utfästelse om lån från fonden skall kunna på förhand lämnas vid nybyggnad av fartyg med en bruttodräktighet av högst 500 bruttoton samt att amorteringstiden för lån från fonden utsträcks från 10 till 15 år. För att kunna möta de ökade anspråken på fonden har denna enligt riksdagens medgivande till en början tillförts 2 miljoner kronor från rederilånefonden. Lånefonden för den mindre skeppsfarten har därigenom ökats till 3,5 miljoner kronor.

Bestämmelserna rörande de ökade lånemöjligheterna från fonden utfärdades av Kungl. Maj:t den 27 april 1951 i kungörelse (nr 209) om ändring i kungörelsen den 19 maj 1939 (nr 184) angående allmänna villkor och bestämmelser för lån ur statens lånefond för den mindre skeppsfarten.

Kommerskollegium (skr. 28/9 1951) hemställer, att fonden måtte förstärkas med ett belopp av minst 4 000 000 kronor för att tillgodose de närmast föreliggande lånebehoven. Kollegium anför bl. a. följande.

Enligt vad kollegium erfarit ha ansökningar och förfrågningar om lån enligt de nya reglerna förekommit i långt större utsträckning än som kan tillgodoses med hjälp av det anvisade kapitalet. Vid förfrågan hos lånenämnden för den mindre skeppsfarten har detta förhållande vitsordats, varvid tillika upplysts, att nämnden — som ansett tillgängliga medel i allra första hand böra användas för stödande av den del av den mindre fraktseglande handelsflottan, som nyttjas i kustfart och utrikesfart — på grund av anslagets otillräcklighet sett sig nödsakad att tills vidare avvisa bl. a. låneansökningar beträffande nybyggen eller modernisering av passagerarfartyg för användning i skärgårds- och kanaltrafik.

Då den i propositionen (nr 51/1951) påvisade tendensen till minskning av fartygsbeståndet inom den mindre skeppsfarten alltjämt består, är det enligt kollegii mening högst angeläget att medel ställas till förfogande i erforderlig utsträckning för att tillgodose det föreliggande lånebehovet i enlighet med de principer som godtagits av statsmakterna i och med riksdagens godkännande av nämnda proposition. För ändamålet torde för nästkommande budgetår tarvas en förstärkning av lånefonden med åtminstone fyra miljoner kronor.

Till bestyrkande av vad kommerskollegium sålunda anfört har lånenämnden för den mindre skeppsfarten (skr. 19/11 1951) meddelat, att av fondens sammanlagda kapital å 3 500 000 kronor för utlåning numera återstå endast cirka 400 000 kronor ävensom att därutöver redan nu finnas vilande låneansökningar på i runt tal 3 000 000 kronor, för vilka sålunda icke några medel finnas disponibla. Dessutom göras ofta förfrågningar till fonden om möjligheter att erhålla lån, vilka måste besvaras nekande.

Departementschefen.

I den utredning, som låg till grund för propositionen nr 51/1951 angående ökade lånemöjligheter för den mindre skeppsfarten, uttalades från flera håll, att en mera väsentlig nybyggnad av mindre fartyg icke kunde ske, förrän byggnadskostnaderna blivit lägre. Med hänsyn till att de nya lånemöjligheterna sålunda beräknades bli utnyttjade endast i ringa omfattning, begränsades kapitalförstärkningen av fonden till 2 miljoner kronor. Jag uttalade emellertid samtidigt att frågan om ytterligare medel till lånefonden för den mindre skeppsfarten ånyo torde få anmälas, när bättre överblick vunnits över vilka anspråk, som kunde ställas på fonden.

Såsom framgår av uppgifterna från lånenämnden ha låneanspråken från den mindre skeppsfarten fått en betydande omfattning. Orsaken härtill torde främst vara, att varvspriserna numera bedömas icke komma att sjunka inom sådan tid att anledning finnes att längre uppskjuta förnyelsen av det nuvarande på grund av dess ålder oekonomiska fartygsbeståndet. Då det måste anses angeläget att åtminstone i viss utsträckning tillgodose lånebehoven för förnyelse av den mindre handelsflottan, vill jag nu förorda att lånefonden för nästa budgetår erhåller ett kapitaltillskott av 2 000 000 kronor.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Statens lånefond för den mindre skeppsfarten* för budgetåret 1952/53 anvisa ett investeringsanslag av 2 000 000 kronor.

[6] **Lotsverkets båtlånefond.**

Beträffande fondens tillkomst och användning hänvisar jag till 1947 års statsverksproposition, bil. 31, s. 3. Såsom kapital för fonden ha hittills anvisats belopp å sammanlagt 3 400 000 kronor. Medel ha senast tillförts fonden för budgetåret 1951/52, då ett belopp av 500 000 kronor anvisades för ändamålet.

Lotsstyrelsen (skr. 29/8 1951) hemställer, att 1 500 000 kronor måtte tillföras lotsverkets båtlånefond för nästa budgetår. Styrelsen framhåller, att för närvarande endast cirka 400 000 kronor äro odisponerade av fondens kapitaltillgångar. Under tiden till den 1 juli 1953 räknar styrelsen med att omkring 200 000 kronor komma att inflyta i amorteringar, varför det för utlåning tillgängliga beloppet fram till sistnämnda dag uppgår till i runt tal 600 000 kronor. Styrelsen framhåller, att detta belopp långt ifrån förslår till beviljande av lån för den förnyelse av båtmaterielen, som behöver äga rum inom nämnda tid, därest personalen skall ha tillgång till sjövärdiga och driftsäkra båtar. En icke ringa del av den båtmateriel, som behöver ersättas före utgången av nästa budgetår, har varit i bruk betydligt längre än den vanliga maximitiden för tjänstduglighet, vilken uppgår till 20—30 år för båtar och 10—20 år för motorer. Enligt en av lotsstyrelsen företagen inventering av båtbeståndet uppgår värdet av den båtmateriel, som behöver nyanskaffas före den 1 juli 1953, till över 2 000 000 kronor, vilket innebär att fonden skulle behöva förstärkas med 1 500 000 kronor.

Departementschefen.

Ett kapitaltillskott till lotsverkets båtlånefond synes av de skäl lotsstyrelsen anfört vara erforderligt. Jag är dock icke beredd tillstyrka att för ändamålet anvisas så stort belopp, som styrelsen föreslagit. Jag förordar, att fonden för nästa budgetår tillföres samma belopp som för innevarande budgetår eller 500 000 kronor och hemställer således, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Lotsverkets båtlånefond* för budgetåret 1952/53 anvisa ett investeringsanslag av 500 000 kronor.

Fonden för statens aktier.**[7] Aktieteckning i Aktiebolaget Ceaverken.**

Styrelsen för Aktiebolaget Ceaverken (skr. 9/11 1951) hemställer bl. a., att 1 300 000 kronor anvisas för budgetåret 1952/53 till teckning av ytterligare aktier i bolaget. Kapitaltillskottet är avsett för vissa investeringar och för ökning av bolagets rörelsekapital. Beredningen av ärendet är ännu icke avslutad. Anslag för ifrågavarande ändamål torde emellertid i riksstatsförslaget böra uppföras med beräknat belopp av nyssnämnda storlek.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avvidan på särskild proposition i ämnet, till *Aktieteckning i Aktiebolaget Ceaverken* för budgetåret 1952/53 beräkna ett investeringsanslag av 1 300 000 kronor.

[8] Garanti för lån åt Norrbottens järnverk aktiebolag.

År 1944 anvisade riksdagen till aktieteckning i Norrbottens järnverk aktiebolag ett anslag av 8 000 000 kronor (prop. nr 305, r. skr. nr 503). Av nämnda belopp skulle 4 500 000 kronor användas till uppförande av ett thomasverk vid järnverket.

1946 och 1947 års riksdagar anvisade till teckning av ytterligare aktier i bolaget ett belopp av sammanlagt 55 500 000 kronor samt beslöto, att staten genom riksgäldskontoret skulle ställa garanti för lån åt bolaget å tillhoppa högst 95 000 000 kronor (prop. nr 302/1946 och 267/1947, r. skr. nr 467/1946 och 390/1947). Medelsanvisningen jämte den upplåning, för vilken lånegarantien skulle gälla, avsågos till utbyggnad av järnverket med en koksmasugn ävensom en valsverksanläggning, omfattande götvalsverk, grovvalsverk samt fin- och trådvalsverk. Utbyggnadsplanen innefattade även erforderlig utvidgning av järnverkets befintliga metallurgiska anläggningar samt hjälpavdelningar och allmänna avdelningar.

Sammanlagt anvisade sålunda riksdagen nyssnämnda år i form av anslag och lånegaranti för ifrågavarande utbyggnad av järnverket ett belopp av (4 500 000 + 55 500 000 + 95 000 000 =) 155 000 000 kronor.

I skrivelse den 25 oktober 1950 framlade styrelsen för Norrbottens järnverk aktiebolag resultatet av en inom bolaget verkställd utredning rörande de totala kostnaderna för att fullfölja järnverkets utbyggnad. Av utredningen framgick, att utbyggnaden komme att draga väsentligt större kostnader än tidigare beräknats. I anslutning till utredningsresultatet hemställde styrelsen, att för budgetåret 1951/52 måtte anvisas ytterligare 110 000 000 kronor till aktieteckning i bolaget och att staten måtte ställa garanti för ytterligare lån till bolaget intill ett belopp av 35 000 000 kronor.

Efter remissbehandling av styrelsens framställning anmälades denna för 1951 års riksdag (prop. nr 74). I propositionen anfördes bl. a., att en uppdelning på flera budgetår av det kapitaltillskott, som bolaget äskat för ökning av aktiekapitalet, syntes önskvärd. Med hänsyn härtill förordades, att för budgetåret 1951/52 endast 75 000 000 kronor skulle tillföras bolaget i form av aktiekapital. Det förutsattes, att frågan om ytterligare medelsanvisning i denna form finge bli beroende på förnyad framställning från bolagsstyrelsen. Den av bolagsstyrelsen gjorda hemställan om ytterligare statsgaranti för lån till bolaget å högst 35 000 000 kronor tillstyrktes i propositionen.

I statsutskottets utlåtande i ärendet (nr 104/1951) anfördes, att utskottet för sin del icke kunde godtaga den föreslagna uppdelningen av det erforderliga medelstillskottet mellan aktiekapital och upplåning med statsgaranti. Med hänsyn till ovissheten beträffande bolagets räntabilitetsmöjligheter på längre sikt syntes enligt utskottets mening en ytterligare nedprutning av aktiekapitalet motiverad. Utskottet föreslog, att kapitaltillskottet nu begränsades till 60 000 000 kronor och att lånegarantien bestämdes till högst 50 000 000 kronor. En sådan lösning, som närmare anslöte sig till sedvanliga affärsprinciper, tedde sig för utskottet ur statsfinansiell synpunkt mera lämplig, enär bolaget då finge svara för en mera rimlig andel av de totala räntekostnaderna. I anslutning till vad sålunda anförts hemställde utskottet, att riksdagen måtte till aktieteckning i Norrbottens järnverk aktiebolag för budgetåret 1951/52 anvisa ett investeringsanslag av 60 000 000 kronor samt besluta att staten genom riksgäldskontoret skulle ställa garanti i mån av behov för lån åt Norrbottens järnverk aktiebolag å högst 50 000 000 kronor.

I skrivelse den 9 maj 1951, nr 189, anmälde riksdagen att riksdagen fattat beslut i överensstämmelse med vad utskottet föreslagit i nyssnämnda utlåtande.

Styrelsen för Norrbottens järnverk aktiebolag (skr. 26/10 1951) hemställer, under erinran om vad styrelsen i sin förutnämnda skrivelse den 25 oktober 1950 anført i fråga om bolagets kapitalbehov, att för budgetåret 1952/53 måtte anvisas 35 000 000 kronor till teckning av ytterligare aktier i bolaget. Styrelsen framhåller, att kostnaderna för järnverkets utbyggnad enligt senast gjorda beräkningar synas stanna inom ramen för det tidigare angivna beloppet trots den kostnadsstegring, som skett sedan hösten 1950.

Vidare lämnar styrelsen i anslutning till sin framställning om ytterligare

medelsanvisning vissa uppgifter rörande gången av den fortsatta utbyggnaden. Av skrivelsen framgår sålunda, att koksasmusugnen igångsattes i juli 1951 och att driften — sedan vissa begynnelsesvärigheter övervunnits — hittills förlupit gynnsamt, även om beräknad kapacitet ännu icke uppnåtts. För år 1952 beräknas koksasmusugnens produktion komma att uppgå till cirka 200 000 ton tackjärn. Götvalsverket väntas enligt skrivelsen kunna sättas i gång i november 1951 och övriga delar av valsverket under år 1952. Sistnämnda år beräknas jämväl thomasverket och bolagets hjälpavdelningar komma att färdigställas.

Departementschefen.

Genom 1951 års riksdagsbeslut ställdes medel och lånegaranti till Norrbottens järnverk aktiebolags förfogande för täckande av en del av det kapitalbehov, som beräknats för fullföljande av den av 1944, 1946 och 1947 års riksdagar beslutade utbyggnaden av järnverket. Av det nyss anförda torde framgå, att av kostnaderna för ifrågavarande utbyggnad ett belopp av $(110\,000\,000 + 35\,000\,000 - 60\,000\,000 - 50\,000\,000 =)$ 35 000 000 kronor ännu återstår att täcka. Bolagsstyrelsen har anhållit, att detta belopp anvisas för budgetåret 1952/53 till teckning av aktier i bolaget. Med hänsyn till vad statsutskottet anförde vid behandlingen föregående år av bolagets finansieringsfrågor kan jag emellertid icke tillstyrka, att medelsanvisningen sker i denna form. Ifrågavarande kapitalbehov torde i stället böra tills vidare täckas genom upplåning, för vilken staten liksom tidigare i mån av behov ställer garanti genom riksgäldskontoret.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att besluta, att staten genom riksgäldskontoret skall ställa garanti i mån av behov för lån åt Norrbottens järnverk aktiebolag å högst 35 000 000 kronor.

Diverse kapitalfonder.

Väg- och vattenbyggnadsverkets förrädsfond.

[9] Anordnande av en bombsäker oljelagringsanläggning.

Efter förslag av Kungl. Maj:t (prop. nr 181/1950 samt prop. nr 1/1951 bil. 31, s. 6 och 7) har riksdagen till anordnande av en bombsäker oljelagringsanläggning anvisat investeringsanslag å sammanlagt 6 000 000 kronor.

Riksnämnden för ekonomisk försvarsberedskap (skr. 27/8 1951) hemställer, att till förevarande ändamål måtte anvisas dels å tilläggsstat till riksstaten för innevarande budgetår ett investeringsanslag av 2 000 000 kronor, dels ock för nästa budgetår ett investeringsanslag av 7 900 000 kronor. Såsom skäl för den begärda medelsanvisningen å tilläggsstat åberopar riksnämnden, att byggnadskostnaderna stigit med cirka 45 procent sedan anläggningen

ursprungligen kostnadsberäknades samt att det med nuvarande långa leveranstider i fråga om erforderlig materiel av olika slag är nödvändigt att lägga ut beställningar å sådan materiel i mycket god tid. Samtidigt understryker riksnämnden vikten för landets försvarsberedskap av att ifrågavarande anläggning kan färdigställas utan onödig tidsutdräkt. Av det för nästa budgetår äskade beloppet erfordras 6 500 000 kronor för att byggnadsarbetena på cisternanläggningen med därtill hörande anordningar skola kunna fortsätta enligt uppgjord plan. Återstoden av det för budgetåret 1952/53 begärda beloppet eller 1 400 000 kronor avser kostnaderna vid nuvarande prisnivå för att i anslutning till oljelagringsanläggningen anordna ett bombsäkert lagerrum för andra varor än flytande bränslen. Riksnämnden framhåller betydelsen av ett sådant lagerrum och erinrar om att nämnden förra året hemställde, att Kungl. Maj:t måtte inhämta riksdagens medgivande till lagerrummets anordnande men att Kungl. Maj:t, med hänsyn till att sprängningen av magasinsutrymmet skulle påbörjas först efter utgången av budgetåret 1951/52, vid anmälan av ärendet den 9 mars 1951 (prop. nr 116/1951 s. 4 och 5) icke tog slutlig ställning till frågan om lagerrummet utan inskränkte sig till att utverka riksdagens medgivande till att kostnaden för viss väganläggning skulle få bestridas från nu ifrågavarande investeringsanslag.

Departementschefen.

I likhet med riksnämnden för ekonomisk försvarsberedskap anser jag det angeläget, att nu ifrågavarande bombsäkra oljelagringsanläggning färdigställas utan onödig tidsutdräkt. Jag tillstyrker därför till en början nämndens äskande om anslag å tilläggsstat för nu ifrågavarande ändamål. Jag ämnar senare denna dag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att till anordnande av en bombsäker oljelagringsanläggning å tilläggsstat II till riksstaten för innevarande budgetår anvisa ett investeringsanslag av 2 000 000 kronor. För nästa budgetår böra medel anvisas för de fortsatta arbetena på ifrågavarande anläggning. Jag tillstyrker även att ett bombskyddat lagerrum för torrgods anordnas i anslutning till cisternanläggningen. För arbetena på oljelagringsanläggningen och torrgodsrummet har riksnämnden för nästa budgetår äskat sammanlagt 7 900 000 kronor. Jag anser att arbetena böra utföras i den av riksnämnden planerade takten. Såvitt nu kan bedömas torde det emellertid icke vara uteslutet att begränsa de kassamässiga utbetalningarna under nästa budgetår. Med hänsyn härtill anser jag mig kunna förorda, att anslaget uppföres med allenast 7 000 000 kronor.

Under återopande av det anförda hemställer jag nu, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Anordnande av en bombsäker oljelagringsanläggning* för budgetåret 1952/53 anvisa ett investeringsanslag av 7 000 000 kronor.

[10] Anordnande av ytterligare en bombsäker oljelagringsanläggning.

Efter förslag av Kungl. Maj:t (prop. nr 116/1951 s. 3 och 4) har riksdagen för budgetåret 1951/52 anvisat ett investeringsanslag av 500 000 kronor till anordnande av ytterligare en bombsäker oljelagringsanläggning.

Riksnämnden för ekonomisk försvarsberedskap (skr. 27/8 1951) hemställer, att till förevarande ändamål måtte anvisas dels 1 000 000 kronor å tilläggsstat till riksstaten för innevarande budgetår, dels ock 5 000 000 kronor å riksstaten för nästa budgetår. Den begärda medelsanvisningen å tilläggsstat motiveras med byggnadskostnadernas stegring och behovet att lägga ut beställningar på materiel med långa leveranstider samt angelägenheten av att lagringsutrymmena färdigställas utan onödig tidsutdräkt. Det äskade anslaget för nästa budgetår erfordras enligt riksnämnden för att byggnadsarbetena på cisternanläggningen skola kunna fortsätta planenligt.

Riksnämnden erinrar om att nämnden tidigare anmält sin avsikt att närmare undersöka lämpligheten av att i anslutning till förevarande oljelagringsanläggning utföra ett bombskyddat lagerrum för torrgods. Nämnden meddelar nu, att intresse för bergrumsutrymmen på ifrågavarande plats anmälts från flera håll. Sedan definitiv samordning av förefintliga utbyggnadsintressen samt därefter projektering och kostnadsberäkning kommit till stånd, har riksnämnden för avsikt att återkomma beträffande denna del av byggnadsprojektet.

Departementschefen.

Jämväl den nu ifrågavarande bombsäkra oljelagringsanläggningen bör uppföras i den av riksnämnden planerade takten. Jag tillstyrker därför riksnämndens äskanden att för ändamålet skola anvisas 1 000 000 kronor å tilläggsstat till riksstaten för löpande budgetår. Med hänsyn till beloppet av de väntade kassamässiga utbetalningarna torde anslaget för budgetåret 1952/53 kunna begränsas till 3 000 000 kronor. Till frågan om anordnande i anslutning till cisternanläggningen av bombskyddade utrymmen för torrgods torde ställning få tagas, sedan bland annat kostnadsberäkningar framlagts. I enlighet med det anförda ämnar jag senare denna dag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att till anordnande av ytterligare en bombsäker oljelagringsanläggning å tilläggsstat II till riksstaten för innevarande budgetår anvisa ett investeringsanslag av 1 000 000 kronor.

Jag hemställer nu, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Anordnande av ytterligare en bombsäker oljelagringsanläggning* för budgetåret 1952/53 anvisa ett investeringsanslag av 3 000 000 kronor.

[11] Anordnande av bombsäker smörjoljefabrik m. m.

Efter förslag av Kungl. Maj:t (prop. nr 116/1951 s. 1—3) har riksdagen för budgetåret 1951/52 anvisat ett investeringsanslag av 1 500 000 kronor till anordnande av bombsäker smörjoljefabrik m. m.

Riksnämnden för ekonomisk försvarsberedskap (skr. 27/8 1951) hemställer, att till förevarande ändamål måtte för nästa budgetår anvisas ett investeringsanslag av 4 000 000 kronor. Såsom skäl för medelsanvisningen åberopas, att nämnda belopp beräknas bli erforderligt för att byggnadsarbetena på anläggningen planenligt skola kunna fortsätta utan avbrott.

Departementschefen.

Jag tillstyrker att riksnämnden för ekonomisk försvarsberedskap beredes möjlighet att planenligt fortsätta arbetena på smörjoljefabriken. Med hänsyn till beloppet av de väntade kassamässiga utbetalningarna torde anslaget för budgetåret 1952/53 kunna begränsas till 3 000 000 kronor.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Anordnande av bombsäker smörjoljefabrik m. m.*
för budgetåret 1952/53 anvisa ett investeringsanslag av
3 000 000 kronor.

Vad föredragande departementschefen sålunda, med
instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt
behagar Hans Maj:t Konungen bifalla.

Ur protokollet:

Gunnel Sjölin.

att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till *Vissa byggnadsarbeten vid statens sinnessjukhus m. m.* för budgetåret 1952/53 beräkna ett investeringsanslag av 19 000 000 kronor.

[2] **Utbyggande av karolinska sjukhuset.** Under denna rubrik har för innevarande budgetår anvisats ett investeringsanslag av 2 300 000 kronor.

Beredningen av frågan om anslag för nästa budgetår till nu ifrågavarande ändamål är ännu icke avslutad. I avbidan härpå torde anslaget i riksstatförslaget böra upptagas med ett allenast preliminärt beräknat belopp. Anslaget synes därvid böra uppföras med 2 000 000 kronor.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till *Utbyggande av karolinska sjukhuset* för budgetåret 1952/53 beräkna ett investeringsanslag av 2 000 000 kronor.

[3] **Utbyggande av akademiska sjukhuset i Uppsala.** Något anslag under denna rubrik har icke upptagits i gällande riksstat.

Beredningen av frågan om anslag för nästa budgetår till nu ifrågavarande ändamål är ännu icke avslutad. I avbidan härpå torde anslaget i riksstatförslaget böra upptagas med ett allenast preliminärt beräknat belopp. Anslaget synes därvid böra uppföras med 500 000 kronor.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till *Utbyggande av akademiska sjukhuset i Uppsala* för budgetåret 1952/53 beräkna ett investeringsanslag av 500 000 kronor.

[4] **Vissa skyddsrumsanläggningar.** För detta ändamål har för budgetåret 1951/52 anvisats ett anslag av 6 500 000 kronor.

Civilförsvarsstyrelsen (skr. 21/8 1951) hemställer, att 2 050 000 kronor måtte anvisas till skyddsrum för vissa länsstyrelser och 6 750 000 kronor för en särskild skyddsrumsanläggning.

Telegrafstyrelsen (skr. 5/9 1951), *järnvägsstyrelsen* (skr. 28/9 1951) och *riksnämnden för ekonomisk försvarsberedskap* (skr. 8/12 1951) hemställa, att resp. 790 000, 600 000 och 98 000 kronor måtte anvisas för de på dessa myndigheter belöpande andelarna i sådana för flera ändamål gemensamma skyddsrum, i vilka någon militär myndighet icke ingår.

Med hänsyn till ärendets natur bör en redogörelse för de upptagna frågornas innebörd icke lämnas till statsrådsprotokollet. Ytterligare upplysningar böra i stället meddelas riksdagens vederbörande utskott.

BILAGA 32 TILL STATSVERKSPROPOSITIONEN 1952

KAPITALBUDGETEN

KAPITALINVESTERINGAR.

INRIKESDEPARTEMENTET.

Utdrag av protokollet över inrikesärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 4 januari 1952.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden SKÖLD, DANIELSON, ZETTERBERG, TORSTEN NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, ANDERSSON, LINGMAN, HAMMARSKJÖLD, NORUP, HEDLUND, PERSSON, HJALMAR NILSON, LINDELL.

Chefen för inrikesdepartementet, statsrådet Hedlund, anmäler här efter under inrikesdepartementet hörande ärenden angående kapitalinvesteringar å riksstaten för budgetåret 1952/53 samt anför därvid följande.

Statens allmänna fastighetsfond.

[1] Vissa byggnadsarbeten vid statens sinnessjukhus m. m. Till detta ändamål har för innevarande budgetår anvisats ett investeringsanslag av 10 530 000 kronor.

Åskanden om anslag för nästa budgetår till byggnadsarbeten vid statens sinnessjukhus ha ännu icke inkommit. Med hänsyn härtill torde anslag för ändamålet i riksstatförslaget böra upptagas med ett allenast preliminärt beräknat belopp. Anslaget synes därvid böra uppföras med ett belopp av 19 000 000 kronor.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

Departementschefen.

Till det vid bil. 25 till 1951 års statsverksproposition fogade statsrådsprotokollet uttalade chefen för försvarsdepartementet under anslaget till Försvarets fastighetsfond: Fullträffsäkra uppehållsplatser (punkten 40), att anordnandet av fullträffsäkra uppehållsplatser för såväl militära som vissa civila organ borde samordnas enligt en centralt uppgjord plan. Det vore i sådant syfte lämpligt, att samtliga kostnader för anordnande av ifrågavarande skyddsrumsanläggningar redovisades under en och samma fastighetsfond. Departementschefen föreslog, att för ändamålet erforderliga medel skulle anvisas under försvarets fastighetsfond. Vidare förordades, att vissa för ändamålet på andra fonder tidigare anvisade medel skulle, i den mån de icke belöpte på rent civila anläggningar, överföras till försvarets fastighetsfond.

I konsekvens med den grundtanke, som kommit till uttryck i detta uttalande, synes det mig lämpligt, att medel för sådana för flera myndigheter gemensamma skyddsrum, i vilka icke någon militär del ingår, redovisas under en och samma fastighetsfond på den civila sidan. Medelsanvisningen torde böra upptagas under rubricerade anslag under statens allmänna fastighetsfond.

De berörda myndigheterna ha för ändamålet äskat tillhoppa (2 050 000 + 790 000 + 600 000 + 98 000) 3 538 000 kronor för nästa budgetår. Jag föreslår, att ett belopp av 3 450 000 kronor avses för ändamålet.

För den av civilförsvarsstyrelsen åsyftade särskilda skyddsrumsanläggningen förordar jag en medelsanvisning av 7 550 000 kronor.

Anslaget i dess helhet bör således uppföras med (3 450 000 + 7 550 000) 11 000 000 kronor.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Vissa skyddsrumsanläggningar* för budgetåret 1952/53 anvisa ett investeringsanslag av 11 000 000 kronor.

Fonden för låneunderstöd.

[5] **Lån till utländska läkare för viss efterutbildning.** Å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1946/47 anvisades under fonden för låneunderstöd ett investeringsanslag av 1 000 000 kronor för detta ändamål. Med bifall till av Kungl. Maj:t i propositionen nr 31/1950 framlagt förslag medgav riksdagen (skr. nr 50), att återstående medel av anslaget finge disponeras jämväl under budgetåret 1950/51. För innevarande budgetår har för ändamålet anvisats ett investeringsanslag av 100 kronor.

Medicinalstyrelsen (skr. 31/8 1951) upplyser, att av beviljade lån under budgetåren 1948/49, 1949/50 och 1950/51 utbetalats resp. 60 847, 25 547 och 11 900 kronor samt återbetalats resp. 2 816, 8 602 och 17 713 kronor. Den 1 juli 1951 uppgick således de utestående lånens belopp till sammanlagt 69 163 kronor.

Då å anslaget kvarstående medel synas väl förslå för bestridande av denna låneverksamhet under budgetåret 1952/53 föreslår styrelsen, att å anslaget kvarstående medel överförs till ett formellt anslag å 100 kronor.

Departementschefen.

Mot medicinalstyrelsens förslag har jag intet att erinra. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Lån till utländska läkare för viss efterutbildning* för budgetåret 1952/53 anvisa ett investeringsanslag av 100 kronor.

[6] *Lån till vissa utländska läkare.* Till detta ändamål ha för budgetåren 1950/51 och 1951/52 anvisats investeringsanslag av resp. 180 000 och 100 000 kronor.

Medicinalstyrelsen (skr. 31/8 1951) anför, att, då ett trettiotal österrikiska läkare komma att överföras till Sverige hösten 1951 och ytterligare ett trettiotal i början av år 1952, det för budgetåret 1951/52 anvisade anslaget sannolikt kommer att tagas i anspråk samt att ett anslag av samma storlek, 100 000 kronor, erfordras för budgetåret 1952/53.

Departementschefen.

Mellan österrikiska och svenska regeringarna har den 31 oktober 1950 träffats avtal om överförande till Sverige av högst 100 österrikiska läkare (se 1951 års statsverksproposition XI, p. 139). Läkare med försörjningsplikt mot egen familj eller andra närstående skall därvid av statsmedel kunna efter behovsprövning erhålla visst lånetillskott om högst 6 000 kronor för år, därav en tredjedel utan återbetalningsskyldighet. De hittills anvisade anslagen om tillsammans 280 000 kronor avsågo sålunda endast en del av låneverksamheten.

Mot medicinalstyrelsens beräkning av medelsbehovet för nästa budgetår har jag intet att erinra.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Lån till vissa utländska läkare* för budgetåret 1952/53 anvisa ett investeringsanslag av 100 000 kronor.

[7] *Lån till uppförande av en skola för kommunal upplysningsverksamhet.* Vid anmälan av de frågor, som tillhöra regleringen för budgetåret 1952/53 av utgifterna på driftbudgeten under riksstatens elfte huvudtitel, har jag under anslaget till Kommunal upplysningsverksamhet (punkten 233) förordat, att statsverket skulle bidra till anläggningskostnaden för en skola, vilken vore avsedd att tillgodose det reguljära utbildningsbehovet för kommunala förtroendemän. Bidraget borde utgå i form av ett stående räntefritt lån å 600 000 kronor. Vid lånet borde, enligt vad jag vidare uttalade, knytas

det villkoret, att detsamma skulle återbetalas, om verksamheten nedlades. Medel för lånet borde anvisas under fonden för låneunderstöd.

På grund härav hemställer jag nu, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till Lån till uppförande av en skola för kommunal upplysningsverksamhet för budgetåret 1952/53 anvisa ett investeringsanslag av 600 000 kronor.

Vad föredragande departementschefen sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt behagar Hans Maj:t Konungen bifalla.

Ur protokollet:

C.-G. Carlström.

BILAGA 33 TILL STATSVERKSPROPOSITIONEN 1952

BEREDSKAPSSSTAT FÖR FÖRSVARSVÄSENDET

*Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans
Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den
4 januari 1952.*

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden SKÖLD, DANIELSON, ZETTERBERG, TORSTEN NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, ANDERSSON, LINGMAN, HAMMARSKJÖLD, NORUP, HEDLUND, PERSSON, HJALMAR NILSON, LINDELL.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Sköld, anmäler efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter förslag till beredskapsstat för försvarsväsendet för budgetåret 1952/53 och anför därvid följande.

Enligt § 63 i regeringsformen skall varje lagtima riksdag antaga beredskapsstat för försvarsväsendet. Den för innevarande budgetår gällande beredskapsstaten (statsverkspropositionen, bilaga 33; r. skr. nr 270) upptager å driftbudgeten anslag å sammanlagt 275 miljoner kronor och å kapitalbudgeten ett anslag av 10 miljoner kronor. Driftbudgetanslagen fördela sig med 265 miljoner kronor på fjärde huvudtiteln samt 5 miljoner kronor på envar av sjunde och tionde huvudtitlarna. Av det under fjärde huvudtiteln uppförda beloppet avses för löpande utgifter för armén, marinen och flygvapnet respektive 140, 35 och 10 miljoner kronor samt för engångsutgifter 40 miljoner kronor. Kapitalbudgetanslaget är uppfört under fonden för förslag till statsverket och avser försvarsberedskapens stärkande i allmänhet. Anslagen ha beräknats erforderliga för att täcka kostnaderna för försvarsberedskap under en tid av tre månader.

De i beredskapsstaten uppförda beloppen ha varit oförändrade sedan år 1946. Med hänsyn till den därefter inträdda prisstegringen torde beloppen numera vara otillräckliga, och en uppräknings är alltså erforderlig. I avvägningen på en närmare utredning genom vederbörlig myndigheters försorg rörande det medelsbehov som numera anses föreligga för försvarsberedskap under tre månader, vill jag föreslå, att beloppen uppräknas med omkring 50 procent. Den försvarsberedskapsstat, som skall fastställas för budgetåret

2 Statsverkspropositionen: Bil. 33: Beredskapsstat för försvarsväsendet.

1952/53 bör därför upptaga anslag å driftbudgeten å sammanlagt 415 miljoner kronor och ett anslag å kapitalbudgeten å 15 miljoner kronor. I enlighet härmed upprättat förslag till beredskapsstat för budgetåret 1952/53 torde såsom *bihang* få fogas vid protokollet i ärendet.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att godkänna det vid detta protokoll fogade förslaget till beredskapsstat för försvarsväsendet för budgetåret 1952/53.

Vad föredragande departementschefen sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt behagar Hans Maj:t Konungen bifalla.

Ur protokollet:

Otto Winther.

Bihang.

Förslag till beredskapsstat för försvarsväsendet för budgetåret 1952/53.

Driftbudgeten.

		Kronor
<i>A. Egentliga statsutgifter:</i>		
IV. Försvarsdepartementet	400 000 000	
VII. Finansdepartementet	7 500 000	
X. Handelsdepartementet	7 500 000	415 000 000
Summa		415 000 000

Kapitalbudgeten.

	Kronor
<i>Kapitalinvestering:</i>	
VIII. Fonden för förlag till statsverket	15 000 000

Egentliga statsutgifter.

IV. Försvarsdepartementet.

		Kronor	Kronor
	C. Försvarskrafterna.		
a	Arméns löpande utgifter (Da), <i>förslagsvis</i>	210 000 000	
b	Marinens löpande utgifter (Ea), <i>förslagsvis</i>	54 000 000	
c	Flygvapnets löpande utgifter (Fa), <i>förslagsvis</i>	16 000 000	
d	Engångsutgifter (Ga), <i>förslagsvis</i>	60 000 000	340 000 000
			340 000 000
	E. Diverse.		
a	Övriga utgifter (Gb), <i>förslagsvis</i>		60 000 000
	Summa		400 000 000

VII. Finansdepartementet.

		Kronor	Kronor
a	Civila utgifter för försvarsberedskap, <i>förslagsvis</i> ..		7 500 000

Egentliga statsutgifter.

X. Handelsdepartementet.

		Kronor	Kronor
a	Allmänna utgifter för pris- och handelsreglerande åtgärder, <i>förslagsvis</i>		7 500 000

Kapitalinvestering.

VIII. Fonden för förlag till statsverket.

		Kronor	Kronor
a	Försvarsberedskapens stärkande i allmänhet, <i>förslagsvis</i>		15 000 000